

COLECȚII

A T L A N T I D A

ȘTIINȚĂ ȘI RELIGIE

PAGINI ALESE

MEMORIA GULAGULUI ROMÂNESC

OAMENI DE SEAMĂ

PRECURSORII

CARTEA DE BUZUNAR

LUMEA STELELOR

LUMEA COPILOR

CARTEA ȘCOLARULUI

CARTEA STUDENTULUI

PEDAGOGICĂ

JURIDICĂ

TEHNICĂ

LITERATURĂ NAȚIONALĂ

LITERATURĂ UNIVERSALĂ

POEZII

ARTE FRUMOASE

ISTORIE ȘI ADEVĂR

P I T E Ș T I

CENTRU DE REEDUCARE STUDENTEASCĂ

UN CAZ UNIC DE PERVER-
TIRE A MINȚII OMENEȘTI,
ÎNTR-UN SECOL ÎN CARE
OMUL A PUS PICIORUL PE
LUNĂ. O MĂRTURISIRE DU-
REROASĂ CĂ PROGRESUL
MORAL NU ȚINE PASUL CU
PROGRESUL MATERIAL. O
DOVADĂ ÎN PLUS CĂ ÎN-
TR-O LUME DIN CARE A
FOST ALUNGAT DUMNE-
ZEU SE INSTALEAZĂ RAUL
ABSOLUT.

EDITURA ATLANTIDA

*„Spre inimile cele necurate care
vin întru prea curata casă a lui
Dumnezeu, fără milă întind sa-
bia mea“.*

Sfântul Arhanghel Mihail

DE ACELAȘI AUTOR :

Aiud, 1961

Ofranda, 1963

Acolo șezum și plinsem, 1964

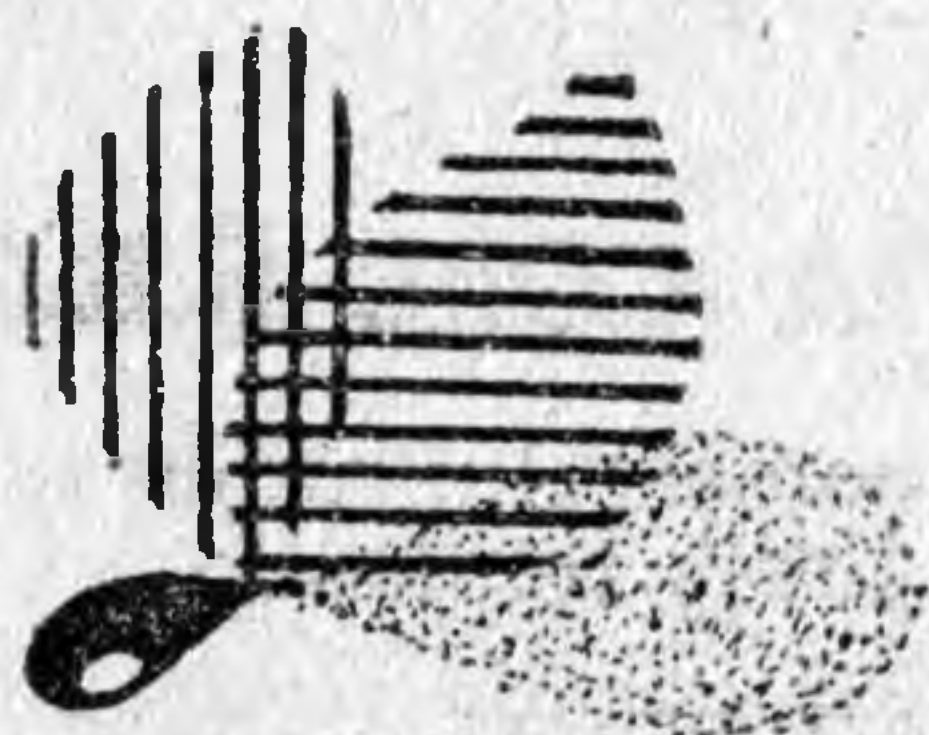
D. BACU

P I T E Ș T I

**CENTRU DE REEDUCARE
STUDENTEASCĂ**

Cu o prefață de Preot GHEORGHE CALCIU

ÎNDRĂZNIȚI, NOI AM BIRUIT COMUNISMUL!

EDITURA ATLANTIDA

București

1991

Copyright c 1963, 1969, Dumitru Bacu
Copyright 1991, Editura "Atlantida-București
Toate drepturile de traducere, reproducere,
rezervate pentru toate țările.
ATLANTIDA. COM S.R.L.
București — general Budișteanu 9 sector 1.
ROMÂNIA.

ISBN 973-95429-0-5

ATLANTIDA COM. S.R.L.

Oficiul Registrului comerțului nr. 40/4870/1991
Capital 100% românesc

Președinte : MIHAI RĂDULESCU
Director administrativ g-ral OCTAVIAN VOINEA
Director editură : SIMION GHINEA
Redactor șef : MARCEL PETRIȘOR
Redactor : OCTAVIAN VOINEA
Corector : SILVIA LIANA MUSTĂCIOȘU

PROCESUL COMUNISMULUI

— PROBATORIU —

MEMORIA GULAGULUI ROMANESC

PITEȘTI

Dumitru Bacu

INDRĂZNIȚI, NOI AM BIRUIT COMUNISMUL

București, 1991

IN MEMORIAM :

Doctor SIMIONESCU
ȘERBAN GHEORGHE
GAFENCU VALERIU
LIMBEREA PAUL
BALĂNIȘCU ONAC
NIȚĂ CORNEL
BOGDANOVICI ALEXANDRU,
OPRIȘAN CONSTANTIN
et caetera

ÎNCHINARE

Doi oameni încărunțiți de vremi și suferinți, foști deținuți politici și luptători anticomuniști mi-au făcut cinstea — la care nici n-aș fi îndrăznit să visez — să-mi ceară câteva rânduri, un cuvânt înainte la această carte ce apare pentru prima dată în România, prin strădania Domniilor Lor.

Mă supun cu sfială acestei solicitări și-mi cer, totodată, iertare cititorilor pentru cutezanța de a scrie acest umil cuvânt de închinare.

Iată o carte lămuritoare ! Mărturie încărcată de forța trăirii și consistența reflecției, Pitești are consecințe esențiale pentru înțelegerea celui mai dureros capitol al istoriei poporului românesc : ocupația comunistă.

Ce s-a comis în „centrul de reeducare studențească” nu este un simplu accident în desfășurarea acțiunii de distrugere a României. Acolo au fost experimentate mecanismele-cheie, psihologice și sociologice, ale sistemului comunist, ale „societății socialiste multilateral dezvoltate”. Și este foarte probabil că, pe baza rezultatelor obținute la Pitești, „strategii” comunismului au elaborat programe cu bătaie lungă, ale căror urmări sânt astăzi încă vizibile.

A fost aprofundată la închisoarea Pitești tehnica distrugerii totale a ființei umane : „spălarea creierului”, „robotizarea individului”, culminând cu aducerea victimei la stadiul — aparent — de coautor, de complice la propria sa nimicire ! Se urmărea inocularea sentimentului de vinovăție care trebuia să facă imposibilă revenirea la normalitate.

Același lucru s-a încercat și la scara întregii societăți : o generalizare a fenomenului Pitești, o culpabilizare a majorității poporului prin inocularea falsului sentiment de vinovăție, de pretinsă participare la mașinăria comunismului.

A vrut Dumnezeu și au existat momente în care aparatul satanic s-a poticnit. Din acea beznă a disperării s-a putut înălța lumina unor gesturi și atitudini desăvârșite. De pildă, acel elev care rezistă miraculos schingiuirilor (vezi p. 95) și nu-și batjocorește Mântuitorul... Subliniez acest act — unic poate în istoria Piteștiului — deoarece, singur, ar fi suficient pentru a da sens martiriului întregii comunității încarcerate.

Și trebuie să amintesc aici alt gest — arc peste timp — tot al unui elev care, într-o zi de Decembrie '89, a încropit din două bucățele de lemn o cruce ridicând-o cu îndrăzneală deasupra mulțimii dezlănțuite. Și acea nestăvilită revărsare de oameni și-a dezvăluit, tocmai prin gestul unui copil, sensul înălțător de renaștere creștină triumfătoare.

*

Marea victorie a românilor întemnițați, ca și a celor ce au înlăturat printr-o amarnică opintire sistemul comunist, este, mai presus de toate, dumnezeiasca putere de a ierta și de a iubi.

Să învățăm deci, de la ei, să iubim, să nădăjduim și să iertăm greșitorilor, după cum și acești părinți și frați mari și prieteni ai noștri au știut, din adâncul suferințelor, să ierte și, astfel, să se izbăvească.

Pe o astfel de temelie — suferință, iertare și iubire — se vor ridica, vor străluci și vor dăinui viitoarele ctitorii spirituale ale Neamului Românesc.

MARIAN MUNTEANU

PREFATA

Această carte este una a faptelor. Acumularea lor șocantă creează o istorie, una tragică, neînțeleasă și absurdă. Dar această carte se vrea și o fenomenologie a spiritului. Lovit fulgerător de concretețea evenimentelor, duhul cititorului se cabrează într-o încercare de a depăși contingentul, căci tot ce s-a petrecut în materie, în carne, nu este decât reflexul târziu a ceea ce s-a consumat de mult în spirit.

Piteștiul, cu tot cortegiul lui de consecințe, niciodată epuizate — căci această istorie s-a înscris în spiritul umanității pentru totdeauna și nu se va sfârși nici cu dispariția din viață a ultimului supraviețuitor al întâmplărilor — Piteștiul este o Golgotă cu semnificații general umane, un Munte al Măslinilor unde, cei care am trecut pe acolo am băut până la fund paharul disperării, al abandonării și al lepădărilor.

Este interesant că nici unul dintre cei care am trecut prin Pitești nu am scris o carte despre el. Au scris unii dintre cei care au trecut prin închisori dar care au văzut fenomenul din afară, nu în sensul unei neparticipări sentimentale, ci în sensul unei imposibilități de a-și integra fenomenul Pitești, pentru că el nu este un antiuman, ca un război, ca o ciumă, ca o revoluție comunistă; el este suprauman, un război al infernului împotriva lui Dumnezeu, lupta diavolilor împotriva îngerilor, o liturghie întoarsă pentru a inversa ordinea verticală a cerului, pentru a înlocui în sufletul victimelor ierarhia cerească prin ierarhia diabolică.

S-au scris cărți despre Pitești și de oameni care nici măcar nu au văzut închisorile comuniste și care au crezut că rezolvă o problemă, care, de fapt, era una metafizică, prin

criterii estetice sau de psihologie de laborator. Dozajele greșesc, soluțiile sunt false, sentimentele injuste, criteriile absurde.

Acolo a fost ceva care depășește puterea umană de înțelegere, pentru că a fost războiul a două tabere supra-umane ; acolo a fost spațiul în care, privit dinafară, războiul a fost câștigat de satana, pentru că psihologii și estetii, confundă aparențele cu realitatea duhului și ignoră faptul că această lume este un răstimp al mântuirii, singurul răstimp uman pentru mântuire.

Dar adâncul îmbogățirii sufletelor noastre este greu de sesizat ; pentru el, înfrângerile sunt spectaculoase, morțile zguduitoare, nebunia locvace, dar înțelepciunea și martirajul spiritual al supraviețuitorilor, ca și vibrația imensă a duhului este prea subtilă pentru sensibilitatea tocită a estetilor, prea mistică pentru puterea de percepție a psihologului ca și pentru orice ființă umană care nu a trăit în nebunie ci doar în limitele bunului simț comun. Numai cine are acea doză bună de nebunie, numai acela poate înțelege puțin. Nu tot. Nici noi nu înțelegem tot, noi care am trăit tot. Pentru că Dumnezeu a făcut de rușine înțelepciunea lumii acesteia. Avem nevoie de o sensibilitate apocaliptică.

În 1948, la închisoarea Jilava, Stănescu, un tânăr pe atunci, cu o intuiție rară a evenimentelor viitoare — și nu mă refer numai la ceea ce s-a petrecut la Pitești, ci la tot absurdul istoric de atunci și de acum din țară și din lume — spunea că omenirea a început trăirea Apocalipsei și că cine nu-și va făuri o conștiință apocaliptică, pe măsura vremii, nu va putea supraviețui nici fizic, nici spiritual.

Nu am reușit să ne făurim acest tip de conștiință până acum. Nici unul. Trăim după aceeași logică umană care cedează în fața perfecțiunii formale a silogismului, ne fabricăm premise majore și minore și tragem concluzii senine, bine stabilite pe înțelepciunea omenească și uităm că lupta se dă într-un spațiu în care nici logica, nici raționamentul, nici măcar faptele concrete nu au semnificația de aici, de jos.

În 1958 eram într-o corabie a morții ; șasesprezece oameni puși în patru celule oarbe la Jilava, patru celule zidite într-o celulă mai mare, de forma unui semicilindru culcat. O corabie a cărei destinație era moartea. Șasespe-

zece oameni, fiecare cu nebunia și înțelepciunea lui, cu boala și tragedia lui. Cei mai mulți trecuseră prin Pitești, mai mult de două treimi din noi. Bolnavi trupește, răniți sufletește, înfometați și înfrigurați, în celulele în care apa curgea pe pereți, iar umezeala ne pătrundea în oase, eram acolo într-o amestecătură dozată după toată știința Kremlinului, pentru a se stabili cât timp poate rezista un om în teroare, la foame și tortură, la certurile din celulă, la bolile care infestau fiecare centimetru cub de aer neprihănit cu milioane de microbi.

Atunci a murit în celula mea cel mai bun dintre noi. Era atât de bolnav și atât de slab, încât moartea era mai prezentă pentru noi decât pereții umezi, decât mâna gardianului care ne lovea, sau descuia și încuia ușa, mai concretă decât pâinea și apa noastră zilnică. Tusea de tuberculos a lui Costache Oprișan, expectorația abundentă și urât mirositoare a unui plămîn ros aproape integral de bacili, ne întorcea uneori stomacul pe dos, în ciuda dragostei imense pe care i-o purtam toți trei.

Și totuși, el, Costache muribundul, era axa și suportul nostru, justificarea noastră pentru acolo, îngerul care îl biruia pe diavol pentru noi. În clipa în care a murit, universul nostru și-a pierdut sensul. Atunci lumea s-a prăbușit cu vaief, cataclismul s-a produs și noi am rămas trei oameni într-un pustiu al disperării. Și nici un indicator. Cel care ne călăuzea murise, eram înconjurați de o lume ostilă, de șase metri pătrați care supurau moarte și deznădejdea din fiecare atom de materie.

Era în luna Iulie 1958. Spre apusul soarelui, după ce trecuseră zece ore de la moartea lui Costache, în care timp ne rugaserăm cu lacrimi și disperare : „Cu sfinții odihnește Hristoase, sufletul adormitului robului Tău Costache... Costache...,” după ce i-am spălat trupul ca să intre curat în pământul din care a fost zidit, l-am scos gol pe targă în curtea închisorii. Soarele apunea, lumina lui de aur cădea peste o vegetație luxuriantă, nebună, înăbușitoare.

Lumii nu-i păsa de noi. Nu pierise universul în neființă, soarele nu-și întunecase lumina sa, nu se despicasă pământul până în adânc, nici florile nu-și pierduseră frumusețea. Încă odată, naturii nu-i păsa de noi. Universul nostru — carcera ! Îi era lumii și necunoscut, și indiferent.

Ne-am întors în celulă copleșiți, urînd florile și copacii, cerul senin și pur, și soarele de aur. Pe targa murdară și maruntă, în mijlocul curții uriașe, păzit de gardianul în uniformă era trupul gol al lui Costache. Slab — doar piele și os — (incredibil cum putea fi acela un trup de om !), sub lumina dură care îi scotea în evidență slăbiciunea și urâciunea corpului emaciat, zăcea acolo ca un monument al morții. Și nici un înger nu-l păzea cu sabia de foc de profanările ulterioare. Nici unul. Doar un gardian în uniformă.

Pe pieptul gol și descărnat, străluceau două flori albastre, mari, necunoscute — toate florile ne deveniseră necunoscute. Le pusese Iosif, profitând de un moment de confuzie a gardianului. Le rupsesse pe fugă și zăceau pe pieptul osos, aruncate strâmb, dar reale și agresive. Gardianul strigase la Iosif :

„Ia-le de acolo, ia-le mai repede.“ (Lui îi era frică să se atingă de mort.)

Iosif nu l-a ascultat.

„O să vă învăț eu minte pe toți, și pe voi și pe el,“ a mai strigat gardianul.

Pentru prima dată Iosif i-a răspuns, căci de la moartea lui Costache, în afară de lacrimi și rugăciuni, nu schimbaserăm nici un cuvânt, nici între noi, nici cu gardianul :

„Nouă, domnule gardian, ne mai puteți arăta încă multe, dar lui nu, el v-a scăpat pentru totdeauna.“

Vedeți, ei, gardienii, îngerii materiei credeau că mai au putere asupra noastră chiar și după moarte.

De atunci, ani în șir l-am tot chemat pe Costache Oprișan, ziua și noaptea ca să-mi dea un semn, să-mi spună ceva despre moarte și viața de veci și nicidecum nu mi-a răspuns. De atunci mă întreb și ne întrebăm : „Care este hotarul dintre moarte și viață, cine este mort și cine este viu, noi sau Costache Oprișan ?“

Ne amintim versurile lui Sergiu Mandinescu :

„Dintre cei care au trecut pe acolo, numai morții trăiesc.
Iată, de pildă eu, umblu, vorbesc,
Asemenea lui,
Așijderea ție,
Dar viața mea nu-i,
Nu-i prietene, decât o moarte vie.“

În 1977, începusem să scriu un fel de jurnal de rememorare a istoriei spirituale a Piteștiului. Căutam să mă ferească de factologie, să descifrez sensurile infernale și pronia divină din viața și morțile noastre ; căutam să evit patima, să scriu cu imparțialitate despre prieteni și despre dușmani, despre deținuți și gardieni, despre cei care au murit și cei care am căzut, ca să scot de sub zgura grea și înșelătoare a realității mineralizate, miezul de foc al sensurilor, ascunsul mistic divin, sau diabolic. Scrisesem vreo 80 de pagini de sânge și sufeream îngrozitor, căci nu mai eram sub vertijul nebuniei și nu mai puteam înțelege ce a fost atunci, cum s-au putut toate acele lucruri întâmpla : nu mai eram sub influența alterantă, sau concurentă a fiarei și a îngerului din mine, ci retrăiam autentic și dureros viața, moartea. Piteștiul, demascarea.

Totuși, memoria mea era una sentimentală. Uneori ciocăneam la un cuvânt, timid, apoi perseverent, apoi intens, până la nebunie. Cuvântul nu mai era decât o însușire de litere sau de sunete. Nu avea sens, nu-mi spunea nimic. Ziceam : bătaie, sau durere, sau rugăciune, sau blestem. Le puteam substitui unul altuia fără nici o schimbare : nimic nu spunea nimic. Spuneam 'celulă' și cuvântul tăcea. Puteam spune 'lulăce', sau 'lăluce', sau 'lucelă'. Totul era mut și absurd. Și deodată îmi răsuna în minte o înjurătură de atunci, sau o melodie pe care cineva o cântase în timpul demascărilor și toată atmosfera lor se instala cu o pregnanță dureroasă, cu o realitate mai reală decât atunci.

Memorie afectivă ! Proust a fost genial în intuițiile lui, dincolo de literatura genială pe care o făcea.

La scurtă vreme după ce îmi începusem rememorările, lucrurile s-au schimbat și s-au precipitat. Dumnezeu m-a chemat la o predică vie, la o trezire a sufletului tinerețului român la adevărul creștin, la demnitatea de oameni și la demnitatea supremă de creștini. Memoriile au trecut în umbră, pasiunea s-a stins. Erau neimportante, valoarea pe care le-o acordasem eu era una sentimentală. Importanța lor era o formă a egoismului meu.

Apoi lucrurile s-au precipitat încă odată. Dumnezeu m-a răsplătit pentru că i-am ascultat chemarea și am fost arestat și condamnat.

Nu fac literatură când afirm ceea ce am afirmat, nu fac un creștinism triumfalist de după război, când vitejii încep să se arate.

Dumnezeu m-a răsplătit.

Din bolnav, m-a făcut sănătos, din tentația orgoliului și a unei glorii vane care începuse să se contureze, m-a aruncat în întunericul cel mai din afară unde era plâns și scrâșnire de dinți, ca să-mi aduc aminte că El este cel Care le hotărăște pe toate.

Manuscrisul a fost confiscat de Securitate atunci când am fost arestat.

Restul istoriei este cunoscut.

Acum citesc la cărțile despre Pitești și ucenicesc la o prefață — orice s-ar scrie despre aceste lucruri este fad pentru noi, cei care am trecut pe acolo — încercând să explic ceea ce nu se poate explica, ceea ce nici nu trebuie explicat. Și mi-e teamă că fac și eu un pic de literatură, ca niște intelectuali rasați care cred că literatura salvează un popor care moare de frig și foame.

Am scris o prefață lungă și neînțeleasă. Nu am ținut cont de spusele Apostolului Neamurilor.

„Unde este înțeleptul, unde este cărturarul, unde este întrebătorul veacului acestuia ?“ (Cor. 1 :20)

După ieșirea din închisoare eram chemați, din când în când, Marcel și eu (ca și mulți alții, de altfel) la Securitate. Era vorba de șantajul practicat de 70 de ani în Rusia Sovietică și de 40 de ani în țările satelite. Fiecare chemare ne speria grozav și, după fiecare, ne reîntâlneam și ne spuneam reciproc :

„De acum încolo nu mai facem nimic. Aștia ne trimit la pușcărie și nu mai scăpăm vii de acolo.“

De fapt, nici nu făceam mare lucru — câte o întâlnire cu amintiri din pușcărie, refacerea poeziilor învățate în închisoare pentru un eventual volum ulterior, mai discutam despre morții din pușcării și despre supraviețuitori, despre canal și victime, ca să nu uifăm și să le putem spune cândva, căci nu puteam trăi în afara spectrului închisorii și nici fără a ne întâlni cu cei care trecuseră prin ea.

O lună mai târziu, Marcel îmi spunea :

„Măi, Ghiță,ăștia vor să ne facă înțelepți, în sensul lumii, al lor, să tăcem, să stăm cu botul pe labe, sau, cel mult, pe labele dinapoi și să urlăm la lună, numai la lună. Eu nu pot fi înțelept.“

Și iar începeam să ne întâlnim, să-i căutăm pe cei care trecuseră prin închisori, să refacem legături și amintiri, până ce Securitatea ne chema din nou și povestea se re-

peta ca în inelul, 'veșnicei reîntoarceri' 'din *Așa vorbit-a Zarathustra*.

Mi-aduc aminte că un grup de poeți dintre cele două războaie mondiale ajunsese la concluzia că ultima și supremă formă a poeziei era propria ei negare.

Poate că din toată istoria Piteștiului nu ar trebui să rămână decât : „Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri.“

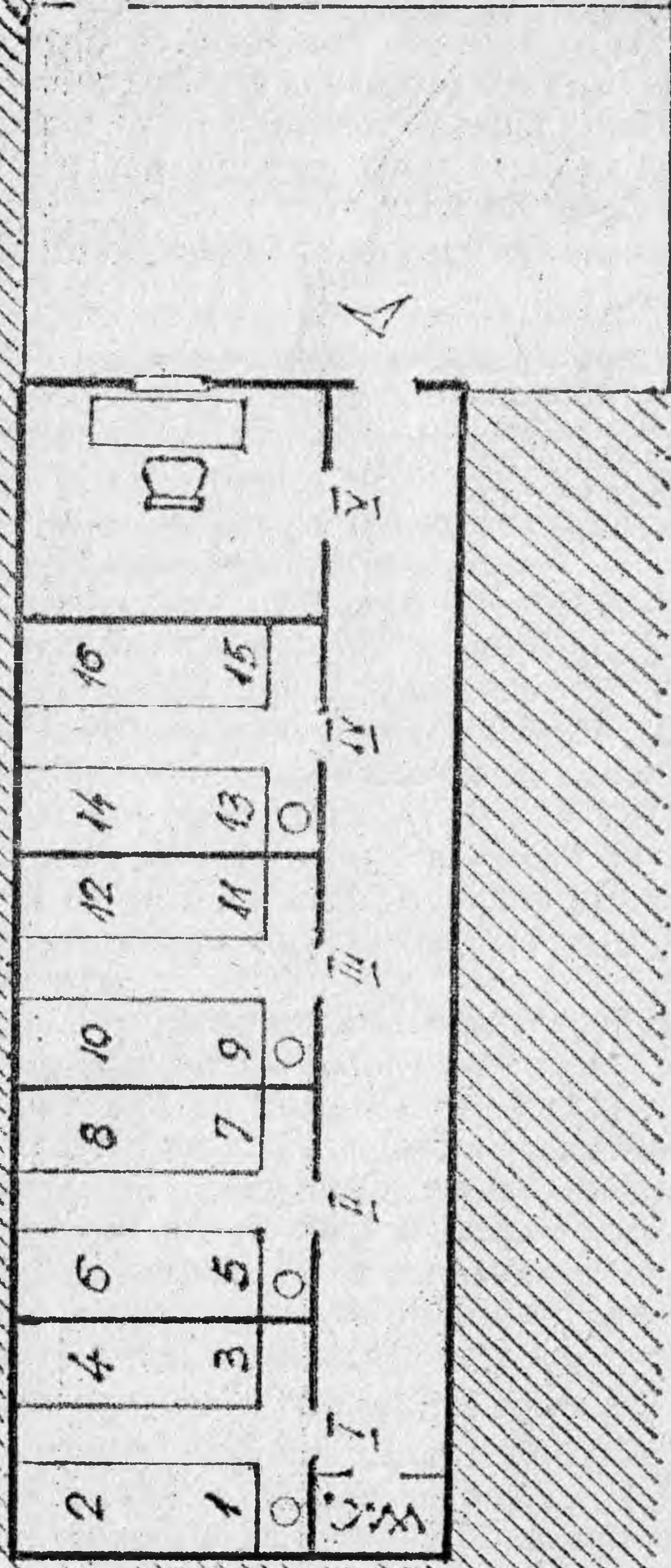
Și apoi, pe planul nostru uman, finalul poeziei lui Sergiu Mandinescu :

*„Ah, Doamne ! Iată-mă aici, la ceasul comorilor,
Sub lespedeă grea de patimi și chin
Îmbrățișându-mi durerea.
Aștept Arhanghelul zorilor,
Aștept Învierea.
În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh.
„Amin !“*

AMIN !

Par. Gh. Calciu

JILAVA = "CORABIA MORTII"
I/1958-I/1961

Celula I

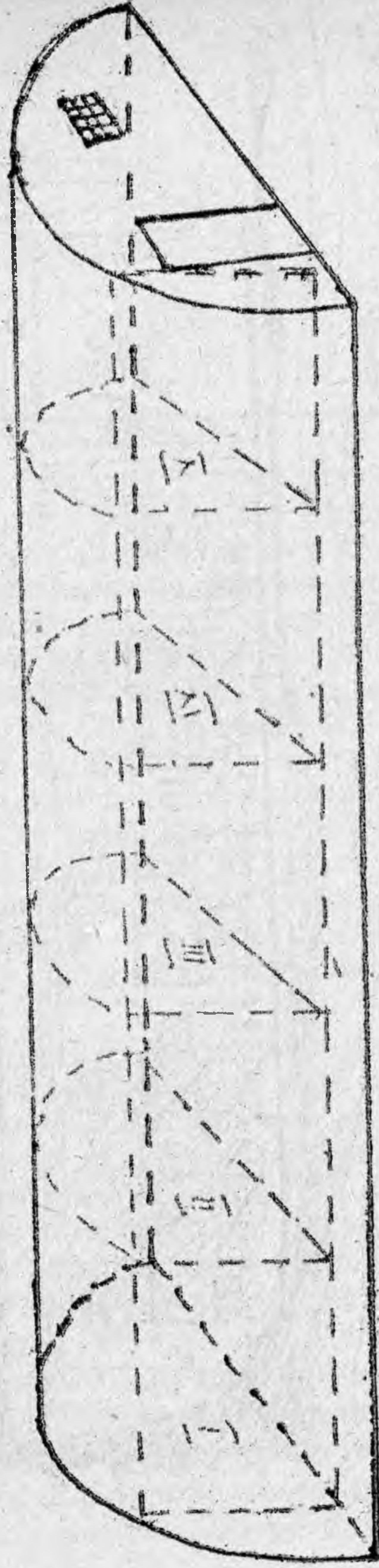
Celula II

Celula III

Celula IV

1. NICOLAE PETRASCU 5. VALERIU NEGULESCU 9. DRAGOS HOINIC 13. CONST. OPRISAN
2. OCTAVIAN VOINEA 6. PAUL GRIMALSCHI 10. ALEXANDRU POPA -- Costache
3. AUREL POPA -- Popicu 7. DAN DUMITRESCU -- Tanu 14. GHEORGHE CALCIU
4. NUTI PATRASCANU 8. ARISTOTEL POPESCU 11. VIRGIL BORDEIANU 15. IOSIF V. IOSIF
- Aligo -- 12. GHEORGHE CAZIUC 16. MARCEL PETRISOR

JILAVA = CORABIA MORTII
I/1958 - I/1961

Celula I

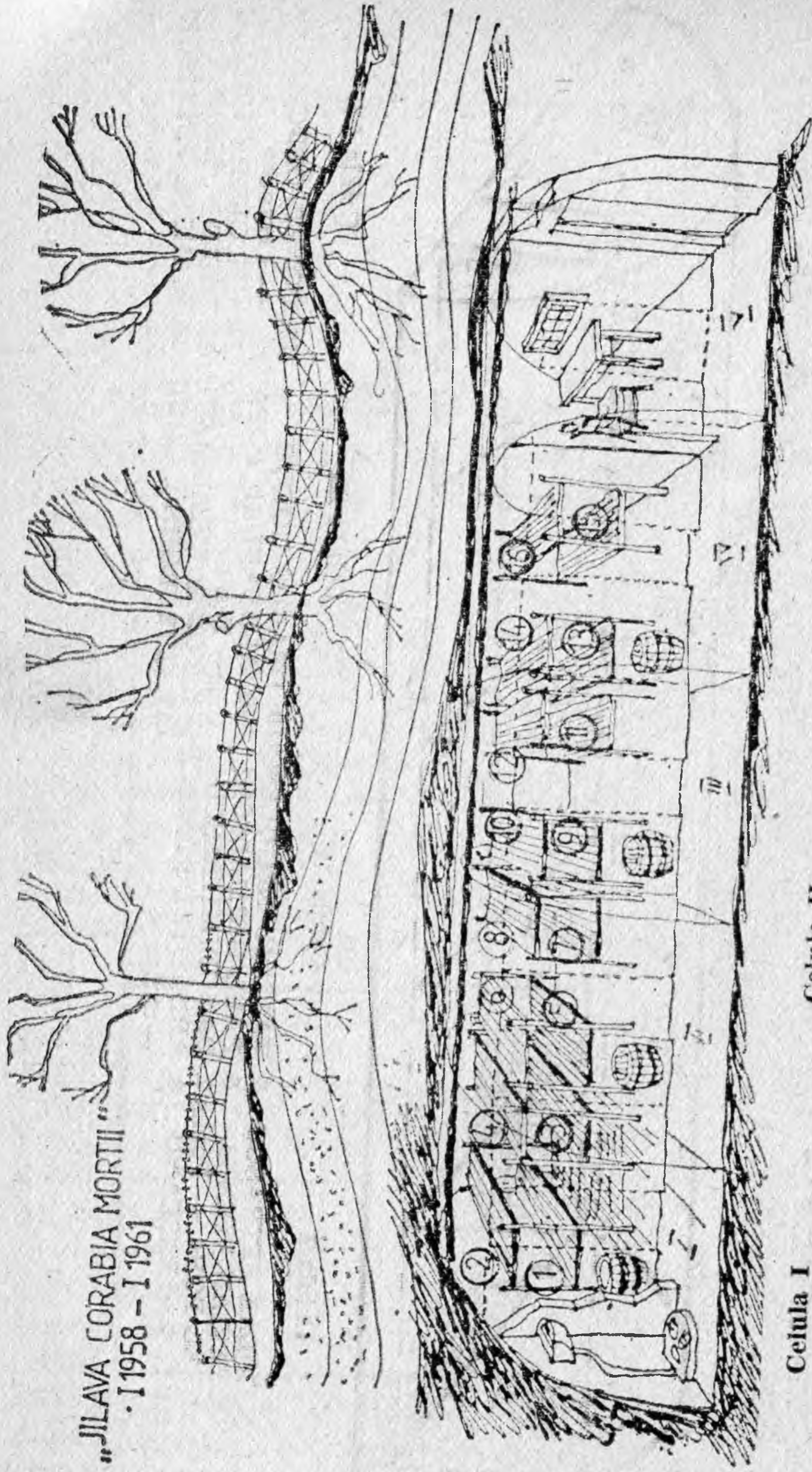
Celula II

Celula III

Celula IV

1. NICOLAE PETRASCU 5. VALERIU NEGULESCU 9. DRAGOS HOINIC 13. CONST. OPRISAN
2. OCTAVIAN VOINEA 6. PAUL GRIMALSCHI 10. ALEXANDRU POPA -- Costache
3. AUREL POPA -- Popicu 7. DAN DUMITRESCU -- Tanu 14. GHEORGHE CALCIU
4. NUTI PATRASCANU 8. ARISTOTEL POPESCU 11. VIRGIL BORDEIANU 15. IOSIF V. IOSIF
- Aligo -- 12. GHEORGHE CAZIUC 16. MARCEL PETRISOR

"JILAVA CORABIA MORTII"
· I 1958 - I 1961

Celula I

1. NICOLAE PETRASCU
2. OCTAVIAN VOINEA
3. AUREL POPA — Popicu
4. NUTI PATRASCANU

Celula II

5. VALERIU NEGULESCU
6. PAUL GRIMALSCHI
7. DAN DUMITRESCU
8. ARISTOTEL POPESCU
- Aligo —

Celula III

9. DRAGOS HOINIC
10. ALEXANDRU POPA
- Tanu
11. VIRGIL BORDEIANU
12. GHEORGHE CAZIUC

Celula IV

13. CONST. OPRISAN
- Costache
14. GHEORGHE CALCIU
15. IOSIF V. IOSIF
16. MARCEL PETRIȘOR

LA A DOUA EDITIE

Se împlinesc douăzeci și cinci de ani de la apariția primei ediții a acestor mărturisiri. Volumele publicate atunci s'au epuizat de mult. Câțiva prieteni au cerut să scoatem o a doua ediție. Am acceptat. Nu am avut de acordat nici o învoire. Nimic din ceea ce a fost scris nu a fost modificat. În lumina realităților de astăzi și a abundenței informațiilor de tot felul poate că alta ar fi fost haina care ar fi îmbrăcat-o, alta forma de prezentare. Nu am vrut să mă ating nici de una și nici de alta. Valoarea lor stă nu în frumusețea redactării sau a noilor informații complementare — care își au fără îndoială valoarea lor — ci în sinceritate. Mărturia aceasta rămâne așa, pentru că așa am trăit-o eu. Ea nu epuizează nici pe departe ceea ce „S-a înscris în spiritul umanității pentru totdeauna și nu se va sfârși nici cu dispariția ultimului supraviețuitor.” (Păr. Calciu, *Prefață*).

Am scris din nou cele câteva pagini din prolog, dându-le o interpretare mai adecvată atât cunoștințelor de astăzi cât și neconținutei reflecții asupra acestui unicum. Am lăsat Păr. Calciu greaua însărcinare de a scrie o nouă prefață. Prezența Sfinției Sale în fruntea acestor mărturisiri nu este deloc întâmplătoare. Pentru mine, dar și pentru foarte mulți dintre cei care am avut un raport oarecare cu Piteștii, fie victime, fie victime-călăi, el întruchipează prin traiectoria vieții lui, un simbol dar și un semn. În suferința lui se proiectează suferința întregului neam. Trecerea lui prin infern este trecerea noastră a tuturor. Învierea lui din mormântul Pitești ne întărește credința că oricât de grea ar fi piatra păcatelor noastre, învierea neamului întreg este posibilă. De pe cruce vom coborî cu toții

împreună, și cei de azi și cei de ieri, poate și cei de mâine — dacă nu vom ucide în noi speranța.

PITEȘTI-ul *nu va putea fi scris niciodată*. Pentru că TOTUL despre Pitești nu ține de domeniul posibilului. El face parte din metaistorie, din sfera metafizicului, din ordinea duhovnicească a înțelegerii lumii. Pentru că după-cum spune Păr. Calciu „depășește puterea umană de înțelegere... că a fost războiul a două tabere supraumane.” Noi trebuie să scriem despre Pitești. Și despre Aiud, despre Gherla, despre minele de plumb și despre Jilava, despre Canalul Morții, Midia și Periprava. Bicăz sau Sălcioara — numele lor e 'Leghion'“. Pentru că întruchipează 'Diavolul Colectiv', Antichristul materializat în sârmă ghimpată, cucuvelele cu arme ucigătoare și ingineri ai sufletului îmbrăcați în uniforme de securiști. Noi, cei care am avut norocul să scăpăm din 'infern', acum la adăpostul lumii — zise libere — noi trebuie să mărturisim. Fiecare după-greutatea poverii, fiecare după adâncimea suferinței. Noi suntem obligați să devenim memoria umblătoare, memoria-nomadă a neamului românesc, atâta vreme cât în vatră vor urla lupii stepei, iar frații vor vegeta cu călușul la gură. Să nu lăsăm pagini albe cu semne de întrebare. Nici pagini prostituate cotidian de puterea Satanei. Pagini asupra-căroră se vor apleca cei ce vor veni după noi și ne vor face reproșul că am tăcut de frica de concesiune sau simplu, din nepăsare. Dacă de atâția ani mă silesc să nu uit Pitești-ul, nu este doar o simplă întâmplare și nici o problemă de noutate senzațională. Pe traiectoria a ceea ce s-a numit convențional 'Universul Concentraționar', el proiectează o lumină cu totul aparte. Este prea tragic pentru a mă încumeta să spun 'o beznă aparte.' Nimic din ceea ce s-a putut scrie până acum despre acest univers nu poate fi asemănat cu ceea ce s-a petrecut la Pitești. Chiar după un sfert de veac de la apariția primei ediții. La Pitești a fost posibil ceea ce în altă parte nu a atins probabil decât zona imaginației bolnave. Și aceasta noi nu trebuie să o uităm. Trebuie să căutăm a înțelege măcar în limita posibilităților noastre restrânse de ce, cum a fost posibil ca să fie. De ce au căzut barierele care în mod normal puteau să pună frână desfrâului ideii. De ce trecerea de la această idee la împlinirea în actul monstruos, a permis ca omul să devină propriul lui cobai, să fie tratat ca un simplu material experimental ?

Nu aş vrea ca aceste câteva rânduri care urmează să fie interpretate ca un exces de intelectualism, o preţiozitate sau o camuflare în filosofie, a unei incapacităţi de a spune crud adevăruri greu de stăpânit. Este prea adâncă această tragedie pentru a-mi permite speculaţii, mai ales că nu sunt de domenial meu. Ele îşi au însă locul lor. Pentru că stabilesc o traiectorie pe care se poate citi — în mare — evoluţia unei gândiri ce a putut duce la Piteşti. Un gânditor francez din zilele noastre spunea acum câteva zeci de ani, analizând starea omului de azi : „...Confluenţa calculelor omeneşti fondate pe raporturi de greutate şi număr... unde la limită omul este eliminat.“ (G. Thibon)

Dar ca să se poată ajunge la eliminarea omului a trebuit să se petreacă altceva. „Unde e Dumnezeu ? Ii este frică de noi ? A emigrat ?... „aşa strigau şi râdeau de-a valma cu toţii... Nebunul sări din mijlocul lor şi-i străpunse cu vederea. „Unde s'a dus Dumnezeu ?“ tipă el. „O să vă spun eu, noi l-am omorât, voi şi eu“ (Nietzsche). Înaintea omului, a fost eliminat Dumnezeu. Înlocuit cu — paradoxal — un om care trebuia să-şi însuşească toate attributele dumnezeirii, să se substitue Lui. În acest fel totul devenea posibil. Omul devenea măsura tuturor lucrurilor. Identificându-se Lui, el devenea stăpânul vieţii, stăpânul morţii. Dar paradoxul continuă în aceea că el, omul, a putut să-şi permită să trateze pe semenul lui ca şi când ar fi supus aceluiaşi legi. Şi-a asumat funcţia Creatorului dar a negat-o semenului lui — în măsura în care a crezut că acest semen nu corespunde unei 'norme' de el stabilită !

În această perspectivă, orice urmă de spontaneitate, de diferenţiere de această normă prestabilită, capătă caracter de provocare. Diferenţa tinde ' să dezică', normalitatea. Sarcina aducerii la 'normalitate', şi-a asumat-o ideologia născută din aceste răsturnări : socialismul. Pentru că socialismul nu este o dictatură oarecare asemănătoare cu cele 'de dreapta', născute din lovituri de stat, puţch-uri, sau din cine ştie ce drept uzurpat ori moştenire litigioasă. Socialismul este rezultatul cristalizării a câtorva secole de frământări într-o ştiinţă — care lucrează cu norme, codifică şi elaborează legi. Stabileşte criterii etice specifice unei filosofii care nu se mai vrea pasivă, simplă incursiune în întrebările pe care i le pune omul dela începutul vremilor. Ea intervine, vrea acţiune. Fără bariere. Această gândire

il va cutremura pe Alioşa şi-l va împinge să-l întrebe pe suflet şi în cap ?” Şi-a închipuit el oare, că iadul din capul lui Ivan va deveni ideologia care va concretiza acel 'totul devenea posibil' făcând dintr-o formulă abstractă o realitate fratele său „intelectualul”. „Se poate trăi cu atâta iad în tate tragică, un iad ? În fond, toate profeţiile lui Dostoievski nu fac decât să preceadă tuturor Piteşti-lor, Kolima-urilor sau Auschwitz-urilor, tuturor arhipelagurilor soljenitziene ale secolului nostru.

„...ideologiile violente sunt fondate pe un fel de raţionalitate monstruoasă, în ultima analiză ineficace, a mecanismelor victimale. Creerea Cetăţii Perfecte, accesul la paradisul terestru, ne sunt totdeauna prezentate ca fiind subordonate eliminării prealabile sau a conversiunii forţate a vinovaţilor.” (R. Girard)

Dar cine sunt vinovaţii ?

CEI ÎNCHIŞI !

Arestări individuale sau colective au existat de-a lungul vremilor şi în toate părţile. De data aceasta ele deveneau însă „ştiinţifice”. Elaborate la rece. Deşi păreau specifice oarecum raţionalismului european, datorită contaminării, au proliferat asemenea metastazelor cancerului, devenind planetare. Peste tot unde societatea „viitorului radios” şi-a putut proiecta umbra, arestările au devenit una din funcţiile esenţiale ale societăţii.

Încremenită în incapacitatea ei de a concepe şi posibilitatea unei alte gândiri, sclerozată încă înainte de a căpăta trup în propriul ei sistem de valori unice, societatea „viitorului radios” va încerca încă de la început să excludă orice individ sau grup care va îndrăzni să refuze supunerea oarbă la adevărul unic, decretat oficial. Indiferent de originea acestui refuz. Rasă, religie, poziţie socială, etc, cel exclus va fi definitiv stigmatizat ca ALTUL absolut, 'duşmanul poporului' deci al uniformităţii dorite, contaminator prin însăşi existenţa lui, prin ceea ce intelectualii numesc alteritate. El, sau ei toţi, vor trebui izolaţi cu orice preţ — şi care poate fi preţul unei vieţi într-un asemenea sistem de gândire ? — pentru ca ideea purtată, cealaltă 'idee' să nu tulbure mersul voios prevăzut şi determinat ştiinţific. Această izolare trebuie să ducă la o vindecare oarecare, la o circumscriere a răului, într-un spaţiu din care cel izolat să nu poată dăuna : închisoarea. Acest

spațiu al închisorilor va adăposti pe cel exclus care nu va mai fi judecat după normele societății. Se spune de altfel clar „Nici o justiție pentru dușmanii justiției.“

Astfel se elaborează o nouă definiție a omului. Încetul cu încetul el devine o simplă 'capacitate' de a răspunde corect unor criterii dinainte stabilite, unor circumstanțe născute dintr-un cod dat. Cel ce neagă aceste valori, sau nu le poate stăpâni integral, nu va fi — sau nu mai este deja — un om, o ființă. Deci nu va putea pretinde să fie judecat după legea comună societății deoarece însăși legea îl exclude. În virtutea unui asemenea raționament, ideea închiderii se va rafina, va fi adâncită.

Împiedicarea celui alt de a acționa fie chiar și pasiv, va deveni doar prima etapă care va duce în mod firesc la suprimarea libertății. După care, tot în mod firesc va apărea cea de a doua etapă, aceea a suprimării voinței de a acționa. Pentru aceasta, alături de întregul alai de închisori, lagăre câmpuri de muncă, va apărea un nou spațiu de excludere : spitalul psihiatric. De la diferență la anormalitate, pasul a fost foarte simplu. Nimic nu poate opri progresul.

Dincolo de directă și foarte comoda suprimare fizică, act ce nu presupune nici un fel de proces de conștiință (cum spunea Stalin, "morții nu se pot apăra", deci nu au dreptate pentru că nu pot acuza) încarcerarea fizică (prima soluție) sau psihiatrică (a doua soluție) par a defini o limită greu de depășit. Ce mai există, sau ce mai poate exista dincolo de această dublă bornă, aceea a ștergerii totale a voinței și a personalității exclusului ?

Ficțiunea nu are margini. O imaginație delirantă poate împinge frontierele la infinit. Dar numai în gând. Ca un fel de coșmar, reflex al fricii ancestrale, pentru a se însălmînta singur, pentru a se putea elibera. Numai în gând ?

Implicat direct sau indirect în sângeroasele răfuieli ,republicane' din timpul războiului civil spaniol, în Barcelona roșie, Orwell a putut imagina o realitate cu totul alta decât ceea ce se consuma sub ochii tuturor. Sau spovedania cuiva ? A intuit că voința de putere nu este cauza primă, nici unică. Adevărata țintă a puterii este adeziunea totală, adevăr unic care determină totul, care guvernează lumea — în totalitatea ei. În această lume, doi și cu doi fac patru, dar pot face și cinci, și trei. Puțin importă atâta vreme

cât socoteala corespunde adevărului prestabilit. Însăși limba-își pierde în asemenea situații funcția pentru că nu mai poate defini efecte contradictorii. Ce poate să însemne 'ministerul adevărului' sau 'ministerul iubirii' într-o lume în care totul este într-o continuă fuziune ? Însăimântătoare și în același timp 'iubita imagine' a lui Big Brother trebuie să se încrusteze definitiv în cugetul și simțirea tuturor.

Aderarea prin convingere. Visul unei societăți omogene și totale, susținută de o singură dorință și ținând spre un singur scop. Structura astfel creată trebuie să se înscrie în atemporalitate, să poată convinge până la urmă însăși dinamica unui pericol de schimbare. Eliminarea definitivă a 'celuilalt' și instaurarea unei societăți caracterizate printr-o 'eternitate radioasă.'

Dar societatea aceasta am întâlnit-o noi mai demult ! Ea a torturat de-a lungul secolelor nopțile albe ale tuturor utopiștilor. Începând cu Platon. Construcțiile lor elaborate-matematic au ajuns să capete corp în mod meticulos sub ochii noștri în plin secol al progresului !

Fusese vorba de o simplă tentatie în care toți utopiștii se angajaseră voios ca într-un joc de caleidoscop ? O proiecție poetică a visului milenariștilor, nostalgia unui paradis pierdut pentru cei din lumea de dincolo ?

NU. Astăzi, în sfârșit, se recunoaște că tentația totalitară a unei asemenea viziuni era rezultatul unei convingeri foarte adânci. Intellectul omului fiind 'tabula rasa', natura lui nu putea fi decât culturală, deci rezultatul unei educații sociale. Orice comportament era posibil pentru că el se putea imprima pe carnea amorfă a individului. Acesta era fundamentul gândirii utopice, alfa și omega, punctul ei de plecare și linia diriguitoare. UTOPIA ? 'Locul de nicăieri' a lui Thomas More, „nonloc“ care justifică și absolvă dinainte orice voință de transformare, fără să judece. Identificare cu o speranță teleologică care absolvă toate prejudiciile cauzate celui pe care noi am îndrăzni a numi încă 'persoană' dar care în realitate nu mai este decât un 'individ', o potențialitate.

Pentru a se ajunge aici nu există decât un singur drum, un singur mijloc : educația cetățeanului după normele utopiei. Iată deci că cercul se închide și ne găsim din nou în fața *celuilalt*, în fața destinului lui. Care trebuie înlăturat ! Pentru această înlăturare, pentru eliminarea lui, rea-

litatea va succede ficțiunii. Gândirea va lua trup, va deveni act. Educația la început teoretică și dulceag umanistă a lui Rousseau, ori a utopiilor 'viitorului radios' va căpăta un alt nume, un nume sângerând de ură și excludere : RE-EDUCAREA. Ea s-a materializat cu zeci de ani înainte și realitatea a depășit imaginea trimițându-l pe Orwell la o ficțiune-politică care nu mai era prevestitoare ci concomitentă. Ca eroul lui Moliere, gentilomul Jourdan, Orwell făcea proză fără să știe. Romanul lui a fost publicat în 1948, dar avea ca titlu 1984. Ori în 1984 se puneau premi-sele 'viitorului radios' și începea în România, țară promisă ca și altele câteva, unei democrații triumfătoare, o experiență unică în felul ei. O experiență de laborator 'in vivo', concepută și condusă după toate regulile socialismului științific. Rostul acestei experiențe nu mai era simpla eliminare a unui element nociv societății (opozantul în închisoare) și nici anularea personalității (internarea într-un spital psihiatric) ci transformarea radicală a naturii umane pentru a creea, a da naștere unui nou OM (nu a unui om nou).

Prețul experienței ? Spuneam înainte, întrebându-mă : care poate fi prețul unei vieți și după ce criterii poate fi el determinat ? Când între o bucată de fier supus ciocanului și un om supus experimentului psihologic nu se face nici o diferență, atât fierului cât și omului li se pot aplica aceleași metode de lucru. Valoarea ființei supuse unui asemenea experiment va coincide cu valoarea bucății de marmoră din care sculptorul se va osteni să cioplească o statuie. Va primi rezultatul. Cantitatea de materie consumată va trece, ca într-o contabilitate oarecare, la rubrica profit și pierderi. Care pierderi se vor concretiza în România în cifre monstruoase.

Prin 1949 s-a judecat la Paris procesul unui 'refugiat politic', înalt-funcționar sovietic (Kravchenko), acuzat de o mare revistă de stânga ca mincinos. Adevărurile relate de acesta în cartea *Am ales libertatea* erau prea greu de suportat și admis de o intelectualitate sclerozată în convingerile ei absolute. Adevărul nu prea avea mare importanță și nici că era dealtfel căutat cu rigoare. Esen-

țialul era denunțarea sacrilegiului comis. Cum ar fi putut acești intelectuali să admită asemenea orori tocmai în țara în care visele lor utopice multiseculare căpătaseră în sfârșit trup ? Salvarea visului cu orice preț, acesta era singurul imperativ. Imperativ concretizat în modul cel mai limpede, cel mai autentic dar și cel mai cinic, într-o faimoasă frază scrisă de filosoful J.P. Sartre : „Să nu dez-nădăjduiască Billancourt-ul“ (uzina care personifica într-un fel proletariatul, speranța). Chiar dacă în acele *clipe Siberia înghițea milioane de 'indivizi', de 'capacități' reeducabile, cantități inadaptabile devenite prin voința științei 'dușmanul poporului' în formă, ilustrând ineficacitatea normei în fond. Pe vremea aceea nu se vorbea încă de reeducare.*

Cuvântul fusese murmurat oarecum de Pasqualini, la întoarcerea lui din închisorile lui Mao. Dar acoperea alte manifestări. Ceea ce se petrecea în închisorile din China nu avea nimic comun cu infernul dezlănțuit în închisorile din România. Ce s'a petrecut aici depășește orice înțelegere. Aici nu mai era vorba ca cel 'închis' să recunoască erorile ideologice din trecutul lui reacționar-burghez, nici temeiul noii orânduirii al societății 'în marș spre comunism' ori refuzul integrării într'un proces de muncă 'purificatoare'... Experiența de la Pitești, după numele închisorii în care a început, țintea mai departe, mult mai departe. Ea vroia o transformare, vroia o răsturnare totală care să poată dresa, ca fiarele din circ, o întreagă generație după norme noi, reguli noi, adevăruri noi.

Distrugerea unui suflet nu mai era deajuns, nu mai satisfăcea. Pentru că nu mai era nevoie de un robot oarecare ci de *un mutant*. Un mutant capabil de adeziune, dezrădăcinat de trecut și de crez, de tot ceea ce putuse constitui pentru el mai înainte realitatea fizică și mintală.

Jupuit de viu pentru ca apoi să poată fi îndesat, sângărând dar fericit și plin de bunăvoie într-o altă piele din care la rândul lui să reeduce alți viitori cetățeni ai utopiei 'viitorului radios'.

Reeducarea s-a numit DEMASCARE !

Omul apărut din menghinea ei a confirmat pentru moment numai realizabilitatea experienței și de ce nu, extinderea ei ulterioară asupra întregii societăți românești... sau planetare ?

În lucrările lui Zinoviev, se întrezărește în filigran profilul unei asemenea societăți. O lume fără alteritate adevărată, fără perspectivă, o lume cenușie în care totul este inclus în totul social, unde totul și toate sunt degradate și supuse unei continui supravegheri reciproce. Înspăimântător gândul că o asemenea societate poate fi considerată astăzi ca 'existînd', ca o realitate din care a evadat Zinoviev. Gustul pentru contrast sau dorința lui de a pune Occidentul față în față cu o realitate mai mult decât teoretică poate ar explica într-un fel, dacă nu îndulci aspectele acestei ireale realități.

*

Memoriile acestea nu fac decât să relateze înainte de orice, fapte. Fapte greu de susținut și mai greu de crezut — pentru o conștiință cu o oarecare raționalitate. Greu de crezut într-adevăr dar și mai greu de înțeles cum un om poate deveni propriul lui călău, cum s-a putut ajunge la o asemenea identificare între călău și victimă pentru ca până la urmă să devină un tot, grație unui cinism, a unui sadism neîntâlnit, necunoscut până acum. Dar încă și mai greu a pricepe că aici nu mai este vorba de o aberație oarecare născută dintr-un creier bolnav sau din spiritul deranjat al unui savant nebun care ar fi vrut să aplice EU-lui omeșesc teoriile abracadabranțe ale lui Lysenko, pe vremea aceea triumfător în țara socialismului avansat. Ceea ce s-a petrecut la Pitești putea să se întâmpile oriunde. Căci nu era vorba doar de o voință de putere relativă la o altă putere. Ci de o experiență dusă metodic, științific, pentru a determina până la ce punct spiritul este maleabil, omul reductibil la nivelul mediului său; sensul realului fragil — experiență concretizând dorința de a instaura un ordin nou, purtător al unei certitudini fioroase că omul nu este decât o creatură socială, un robot gânditor.

•

Trecuseră zece ani de la începutul acestei tragedii supraumane. Suntem acum în 1958. Las Păr. Calciu cuvântul de închidere a acestor câteva rânduri care s-au străduit să îmbrățișeze mult dar care nu au putut exprima decât o frântură din realitatea de acolo.

„În 1958 eram într-o corabie a morții [Jilava] ;... Bolnavi trupește, răniți sufletește, înfometati și înfrigurați, în celule în care apa curgea pe pereți, iar umezeala ne pătrundea în oase, eram acolo într-o amestecătură dozată după toată știința Kremlinului, pentru a se stabili cât timp poate rezista un om la teroare, la foame și tortură, la certurile din celulă, la bolile care infestau fiecare centimetru cub de aer neprimenit, cu milioane de microbi.“
(Prefață)

Scoala reeducării continua voios...

Laboratorul 'in vivo' caută și astăzi 'non-locul' tuturor crimelor, tuturor aberațiilor.

Cine a spus că demascările, că reeducarea poporului român a încetat ?

Evry, August 1988

Voi n-ați fost cu noi în celule
să știți ce e viața de bezne;
sub ughiare de fiară, cu guri nesătule,
voi nu știți ce-i omul cînd prinde să urle
strivit de cătușe la glezne.

PROLOG

„Se fac crime pasionale și crime logice. Frontiera care le separă este incertă. Dar Codul Penal le distinge destul de comod-prin premeditare. Suntem la vremea premeditării și a crimei perfecte. Criminalii noștri nu mai sunt acei copii dezarmați care invocau scuza dragostei. Sunt adulți dimpotrivă, și alibiul lor este irefutabil. Filosofia poate servi la tot, până chiar la a schimba pe ucigași în judecători.”

Cuvintele acestea au fost scrise de Albert Camus în prefața din 1951 la *Omul răzvrătit*. Marele nemulțumit nu avea însă de unde ști că într-o țară nu prea îndepărtată de Franța, într-o țară crescută din și în spiritul școlii franceze, în România de după 23 August 1944, se ajungea în cel mai perfect secret la paroxismul unui întreg șir de crime, de o natură atât de diferită încât nici el și nici un alt occidental nu le putea crede posibile nici măcar în imaginație.

Tentativa de răsturnare a condiției umane este de neînchipuit. În afară de victime și călăi, numai un mic număr de oameni care a avut ocazia să se informeze a putut să dea crezare. Și mai ales a putut să înțeleagă dincolo de faptul material în sine, semnificația.

E adevărat că ultimele patru decenii excelează prin crimă. Crima izvorită din rațiune și justificată ca atare. Crima și-a întins stăpânirea pe întreg globul, a intrat în preocupările de toată ziua, a devenit ceva obișnuit, adeseori din domeniul banalului. E un fel de a doua natură. Oamenii nu se mai sesizează în raport cu adevăratul pericol care-l prezintă pentru umanitatea în sine.

Nimeni nu poate avea răbdarea să facă un tablou al crimelor consumate în acest interval de timp. O viață de

om nu i-ar ajunge. Războiul civil din Rusia post-țaristă, urmat de colectivizarea forțată ale cărei crime de atunci, cunoscute abia azi, sunt recunoscute de dirigiitorii acestei lumi ; regiunile pustiite de comuniștii greci în războiul civil ; tribunalele așa zise populare de după terminarea războiului ; bombardamentele asupra orașelor fără apărare, a spitalelor ; lagărele de exterminare ale naziștilor ; lagărele actuale din toate țările de nuanță comunistă ; Hiroșima ; Budapesta lui 1956, toate pot constitui numai capitole din această sinistrală dezlănțuire. Ele demonstrează că : sau omul simte din ce în ce mai mult necesitatea de a ucide, în aceeași măsură în care simte dorința de a trăi, sau că printr-o deformare logică, în lupta pentru izbândă unui ideal, poate suprima lesne și fără prea multe procese de conștiință, pe înșiși acei pe care vrea să-i ferească, convins că așa trebuie, că altfel nu se poate.

Toate aceste crime sunt legate de o caracteristică comună : sunt făcute în numele umanității, al luptei de clasă, al superiorității rasei, al dreptului celui mai tare, al bunului plac ; toate au o țintă : suprimarea biologică a adversarului. Un principiu pe care Stalin l-a aplicat cu fanatism. Morții nu se pot apăra și nici nu pot acuza.

Ceea ce aduce nou experiența închisorilor din România subjugată de U.R.S.S., în domeniul crimei — ceea ce oamenii nu cred ca posibil — este împingerea ei dincolo de limitele biologice. Trecerea ei pe alte coordonate decât cele de până acum. Folosit cu sânge rece și cinism, cu sadism poate neîntâlnit, ea țintește nu trupul ci *sufletul*.

Distrugerea biologică a adversarului nu mai satisface, nu mai convine sau poate nu mai rentează. Dărâmarea personalității victimei este mai tentantă și mai folositoare. Uciderea valorilor umane, reducerea la o treaptă de animalizare totală, o 'dezumanizare' definitivă. Transformarea omului într-o pastă docilă, maleabilă, supusă tuturor capriciilor dresorului. Un robot.

Aceasta este o experiență unică în felul ei, cred. Dar ea nu a izvorât din capriciul unui creier trecut de pragul raționalului. Pentru a fi posibilă, a fost necesară o evoluție distinctă pe plan de gândire, pe plan filosofic. O perioadă lungă de răsturnări, de dărâmări și înlocuiri a tuturor valorilor în care omul a crezut până acum. A fost necesară "... confluența calculelor rațiunii pure și a determinismului materiei cu științele omenești fondate pe ra-

porturi de greutate și număr și unde la limită omul este eliminat" (G THIBON : în prefața cărții *Babel ou le vertige technique*).

Ceea ce înainte era considerat ca un adevăr ineluctabil — omul creație divină — a fost înlocuit cu un deziderat luat drept adevăr — omul divinitate creatoare. Valorile vechi și noțiunea de până acum de OM au fost aruncate la coș. În lumina noilor realități și raporturi, experimentatorii au cristalizat toată recolta materialistă a ultimelor secole într-un venin demn de concepția care-l utilizează. A fost necesară surparea lui Dumnezeu și ridicarea în locul Lui a omului ; dar nu a omului actual ci al unuia virtual, probabil, trăit numai în imaginea creatorilor lui. Divinizarea materiei a făcut posibilă confundarea omului cu ea însăși, supunerea lui materiei. Această ultimă concluzie a permis ca experiența să fie făcută fără nici o urmă de reticență.

Când între o bucată de fier supus modelării și un om supus experimentului psihologic nu există nici o diferență, fierului și omului i se pot aplica aceleași metode de lucru pentru atingerea scopului urmărit. În virtutea unui asemenea raționament, despuiat de orice sentiment uman, s-a putut avea față de om aceeași atitudine pe care o are sculptorul față de marmoră. Cioplește pentru a scoate din piatra amorfă un model existent în imaginația lui. Dacă nu reușește, nu importă, marmoră există destulă. Dacă locul marmorei este ocupat de un om, și dacă tratamentul aplicat nu reușește, iarăși nu importă, oameni sunt mai mulți decât destui.

Un singur lucru poate părea paradoxal : că oamenii și-au permis să trateze semeni de-ai lor ca și când nu ar fi la fel cu ei. S-au diferențiat voit de ei, valoric, și i-au supus unui tratament fără precedent. Și-au asumat funcția de creator și simultan au negat-o celorlalți ca și când aceștia ar fi plămădiți din altă materie, inferioară. Aceasta a fost posibil acolo unde sensul normal al noțiunii a căpătat o asemenea deformare, încât nici experimentatorii înșiși nu pot fi convinși că ceea ce astăzi este o faptă conform 'principiului' nu va fi catalogată mâine ca o crimă și pedepsită ca atare. Până atunci însă ei au legalizat crima, mai mult chiar, au proclamat-o act salutar. Au dat călăului certificat de educator și au acuzat victima, în virtutea aceluiași deformism logic, de crimă odioasă.

Care au fost metodele întrebuintate și care au fost rezultatele acestei experiențe în care s-a încercat modelarea unui nou chip de om, de care s-ar rușina și cel mai 'înapoiat' dintre înapoiați ?

Numai faptele simple pot să vorbească. Ele, pe deasupra oricărui considerent, rămân probe irefutabile ale unor vremi în care disprețul pentru condiția umană a atins nivelul său ultim, depășind cu mult tot ceea ce lagărele de deportați au putut da până acum. Este caracteristica secolului XX și aportul Rusiei Sovietice la istoria lumii, la istoria neamurilor pe care le subjugă — de a fi dat, prin metodele comuniste, numele acestui secol : Secolul crimei.

D. B.

*Călcăm absenți, mecanice cadențe
făcînd maneju'acestei penitențe,
reglementar, sub cerul ca o zdreanță,
toți, unul după altul la distanță.*

SEMNE

Primele semne care m-au făcut să-mi pun o întrebare neliniștitoare le-am avut în anul 1951. Tocmai când experiența atingea paroxismul în cel mai perfect secret. Era complet necunoscută celor care scăpau din cercul în care se consuma.

Eram deja condamnat și depus spre ispășire la penitenciarul AIUD, când într-o dimineață am fost ridicat de doi ofițeri și transportat la Securitatea din Cluj fără să mi se spună de ce.

Neliniștea era firească într-un regim penitenciar unde niciodată nu putem ști dacă ancheta a luat sfârșit. Aici era mai neliniștitor faptul că nu avusesem nici un fel de activitate anticomunistă la Cluj și nici măcar nu fusesem vreodată pe acolo. Într-o celulă lungă de doi metri și lată de 60 centimetri, încercam în zadar să mă orientez. A doua noapte am fost scos în camera de percheziții și acolo m-am trezit în fața a încă trei deținuți, aduși din altă închisoare, de la GHERLA : îi cunoșteam. Doi erau studenți de la București, iar celălalt muncitor. Deși nu fusesem judecați împreună, activitatea celor doi studenți era legată de activitatea mea. Ne-au urcat în mașină și ne-au dus la gară. La ora 11 noaptea luam acceleratul de București, păziți de doi ofițeri de securitate și de un sergent de gardă. Legați doi câte doi cu cătușe, ne-au condus într-un compartiment în care luminile erau stinse. Precauție pentru ca lumea să nu ne recunoască.

Era noapte. Din când în când razele lunii pătrundeau pe fereastra vagonului luminînd chipurile celor trei. Erau chipuri străni. Trecusem prin mai multe închisori din România, întâlnisem mii de deținuți dar niciodată asemenea chipuri nu mi-au trecut prin față.

Peste paloarea comună tuturor deținuților, o slăbiciune fizică rară. Iar peste chipurile descărnate, o umbră de groază, o teroare permanentă care izvora de undeva de dincolo de cotidian, le dădea la toți trei aspecte cutremurătoare. Când târziu în noapte, unul dintre studenți — cel legat de aceeași cătușă cu mine — frânt de oboseală a adormit cu capul rezemat de umărul meu, nu am mai putut suporta teroarea care m-a cuprins și l-am trezit mișcând umărul. Capul lui, scăldat de razele lunii, nu se deosebea cu nimic de capul unui mort, al unuia care murise surprins de o teroare hidoasă ale cărei urme au rămas să-l însoțească și în lumea de dincolo, ca o mărturie. Altădată studentul era campion de înot, și neînfricat...

Ne era strict interzis să vorbim ; chiar între noi. Din când în când, privirile ni se întâlneau. Și în privirile lor citeam aceeași teroare care le era imprimată pe chipuri. O teroare soră cu nebunia. Când am trecut pe la Predeal, muncitorul care era în fața mea, m-a întrebat așa, fără motiv : „Mama ta este o femeie mărunță și cu fața smească ?” Am fost surprins pentru că, deși semnalmentele corespundeau întocmai, el nu văzuse niciodată pe mama, pentru simplul motiv că ea nu fusese niciodată în România. Nu i-am răspuns.

Mai târziu m-a întrebat din nou, dar despre altceva : „Am trecut de Pirinei ?”... „Ne apropiem de Sinaia...” i-am întors vorba, convins însă că el nu mă auzea și că era prezent printre noi numai cu trupul.

Cei doi studenți nu au vorbit aproape de loc. Dimineața am ajuns la București. Am fost depuși într-o cameră a comisariatului gării, semn că trebuia să plecăm mai departe. Însoțitorii ne-au părăsit pentru câteva clipe. Atunci unul dintre cei doi, cel care era legat de mine, s-a apucat să facă elogiul comunismului !... Cele spuse se adresa sau parcă celorlalți doi, nu pentru a-i convinge, ci pentru a le demonstra că repetă corect o lecție învățată, și parcă grăbindu-se ca ceilalți doi să nu vorbească înaintea lui... Erau cuvinte banale, debitate pe la toate răspîntiile de comuniști, fără valoare. Dar în gura lui căpătau pentru mine o semnificație fără margine. Ce l-a determinat să vorbească așa când eu îl cunoșteam bine și știam ce crede despre comunism ? Viața din închisoare nu putea decât să confirme părerile care le aveam afară și aceasta

era linia generală pe care se mișcau deținuții. Apoi a spus o minciună flagrantă. A vorbit despre omenia... ofițerilor de securitate.

— * —

În tren spre Constanța — cunoșteam linia — noaptea iarăși, când sergentul, un țăran din regiunea Moților, a întrebat cu oarecare teamă în glas : „Voi credeți în Dumnezeu ?“ același student s-a grăbit să-i răspundă că niciodată nu a crezut nici el și nici nimeni dintre cunoscuții lui. Și doar întreaga-i educație îi fusese axată pe creștinism... Și de data aceasta am citit în ochii lui groază. Aceeași grabă, parcă pentru a nu răspunde altul în locul lui ceva care ar fi fost cauza unui dezastru... și în ochi, aceeași dorință de a fi aprobat de ceilalți doi... dar ei priveau în gol și nu acordară întrebării nici o atenție... Sergentul a aplecat capul. Se aștepta desigur la alt răspuns.

„Pentru ce ai fost arestat ?“ a întrebat mai târziu unul dintre ofițeri pe celălalt student.

„Am făcut parte dintr-o organizație teroristă de la Facultatea de Litere din București. Am fost atât de fanatic încât nu am denunțat în anchete nici pe cei mai mari criminali din grup...“ apoi, parcă simțindu-se rușinat (sau „demascată“ cum era să aflu mai târziu, a încercat să dreagă fraza : „n-am demascată nici pe cei mai mari din grup, cei care conduceau organizația clandestină...“ Stupoarea mea fu împărtășită de data aceasta și de cei doi ofițeri care, ca și mine poate aveau pentru prima dată din gura unui deținut politic, o asemenea caracterizare a activității lui proprii. Întrebării mele nu a avut cine să-i răspundă. Ceilalți doi priveau și acum în gol. De unde puteam eu bănuir la ora aceea prin ce trecuseră ca să poată rosti ceea ce nu puteam crede cu câteva ore mai devreme ?

— * —

Apoi a venit Constanța. În sala de percheziții, profitând de un moment când lipseau paznicii, l-am întrebat pe cel mai mare : „Ce atitudine vei adopta în anchetă ?“ „Trebuie să spunem tot adevărul. La ce bun să mai suferim schingiuri când totul este pierdut ? Comuniștii au câștigat partida și sunt pe drumul drept...“ N-am mai as-

cultat mai departe. Nu aceasta cerusem eu de la el, ci modul în care am fi putut limita arestările, dat fiind că și el și eu cunoșteam multe, lucruri nespuse încă în primele anchete. Dar el era frânt.

A urmat izolarea, foamea și teroarea anchetelor interminabile. Singur în celulă, fără nici un contact cu omenirea decât chipurile de piatră ale anchetatorilor, am început să uit de cei trei. Doar din când în când ofițerii îmi aminteau de ei, citindu-mi declarații în care erau trecute lucruri cunoscute numai de noi... Dar propria-mi suferință nu-mi permitea să zăbovesc prea mult acestor semne de întrebare care apăreau mereu ca un fel de avertisment.

În vara anului 1952 am venit din nou în contact cu oameni care au redeschis întrebarea oarecum uitată. Alți deținuți, aduși dela Canalul Dunăre-Marea Neagră, din lagărele de muncă forțată, au adus vești care lărgeau cercul suspiciunilor mele asupra unei întregi categorii de deținuți, cei mai devotați și mai credincioși apărători ai libertății neamului. Întreaga studențime era pusă în cauză de o manieră revoltătoare. Și totuși oamenii aceștia nu puteau să mintă. Pentru că vorbeau de propria lor persoană, de propriile lor suferințe cauzate de studenți reeducați. Studenții bat, denunță, sunt informatorii ofițerilor politici, măresc normele, chinuiesc pe cei care nu le pot îndeplini... acuzații de o gravitate enormă. Am vrut să cred că, deoarece majoritatea erau oameni simpli, au greșit dând cazurilor personale un caracter general. Pentru că eu îi cunoșteam pe studenți sub o lumină cu totul diferită.

Dar știrile în loc să dezmință, cum doream eu, au venit să confirme aspecte care intrau în domeniul tragicului. De data aceasta a fost un student care mi-a vorbit. Îl cunoșcusem cu ani înainte la Politehnică, în București. La început n-a vrut să vorbească. Îi era teamă de toată lumea. Când i-am spus însă că vin de la Aiud și că acolo nu s-a petrecut nimic deosebit pînă cu câteva luni mai înainte — venise cineva de acolo tot pentru anchetă — și-a dezlegat limba. De la el am aflat prima dată de „demascări”. Au trecut toți studenții care erau la Pitești prin aceste demascări. Mi-a spus că îi este imposibil să povestească dar că s-a petrecut ceva îngrozitor. Au fost chinuți în asemenea fel că toți, dar absolut toți studenții au devenit

informatori. Că și-au pierdut profilul de oameni. Că au devenit niște roboți în mâinile ofițerilor politici. Că au fost depersonalizați.

„Cine vă chinuia ?“

„Reeducatii...”

„Cine erau acești reeducați ?“

„Alți studenți care trecuseră înaintea noastră prin re-educare, prin demascări cum se mai spune“.

„Cine a început și unde ?“

„Nu știu exact nici una nici alta. Dar cred că este un fenomen general în toate închisorile. Și acolo unde nu a fost încă, nu va întârzia să se petreacă. Se spune însă că inițiatorii au fost trei studenți de la Iași : Turcanu, Titus Leonida și unul Prisăcaru.“

A mai stat puțin în celulă dar a evitat să mai vorbească. „Dacă se aude că v-am spus, sunt un om condamnat la moarte...” mi-a spus în clipa în care a fost luat din celulă.

Peste o lună alte cunoștințe au venit să confirme fără rezerve cele petrecute prin lagărele de la Canal. „Feriți-vă de studenți ca de Satana în persoană ; chiar dacă se prezintă sub masca prieteniei. Sunt perfizi. Au făcut prea mult rău și unii continuă să mai facă.“

De ce vorbește toată lumea așa de studenți ? Ce s-a petrecut cu ei ca să devină atât de răi ? Doar știi că altfel au fost înainte ?“

„Nu știu și nici nu vreau să știu ce a fost cu ei. Îți spun doar că mușcă rău. Pe furie. Ferește-te...” El nu știa pe vremea aceea — ca și mine — și poate nici azi, că pentru a ajunge unde au ajuns, studenților li se ucisese sufletul... că trecuseră prin Iad...

Câteva elemente mai legate le-am avut de la un alt tânăr trecut și el prin închisoarea Pitești. El mi-a vorbit de „demascări“ într-o formă mai precisă. Mi-a pomenit de studenți pe care-i cunoșteam și de ceea ce deveniseră după ce au trecut pe acolo. Oameni descompuși, fără voință, metamorfozați. Nu mi-a putut însă explica prin ce criză interioară a trecut el însuși ca să ajungă acolo. Cataclismul prin care a trecut nu era în povestirea lui decât însușirea unor chinuri într-adevăr unice ca durată și profunzime, dar insuficient să pătrundă în adâncul transformărilor sufletești, necesare pentru a se ajunge unde s-a ajuns. Povestea lui trunchiată m-a făcut să-mi amintesc de un alt caz care mă izbise prin inedit cu ani înainte. În 1951,

februarie, eram în trecere prin Pitești în drum spre Aiud. Am așteptat acolo duba care trebuia să ne ducă mai departe. M-a surprins minuțiozitatea percheziției la care am fost supuși. Cu mult mai draconică decât cea de la Jilava și Jilava era considerată ca închisoarea cea mai cruntă din toată România. Apoi a urmat o izolare riguroasă. Nu am putut vedea nici măcar un chip de deținut din închisoarea Pitești. Noaptea, dar mai ales ziua, din când în când, urletele înfundate veneau de dincolo de zidul care ne separa de închisoarea propriu-zisă. Le-am pus în sarcina obișnuitelor torturi de peste tot. La plecare, grupului nostru i-a fost adăugat un tânăr scos din celulă de acolo. Era inginerul Eugen Bolfosu. Timp de două zile cât a durat parcursul până la Aiud, nu a vorbit decât extrem de rar și nu a făcut decât să răspundă monosilabic la întrebările pe care i le-am pus. Dar pe chipul lui era imprimată aceeași teroare care am citit-o și pe chipul tovarășilor mei de tren de la Cluj. Ajunși la Aiud, în timpul controlului, inginerul a fost întrebat de unde vine. Când a pronunțat cuvântul Pitești, a fost imediat izolat mai multe zile singur. A fost scos apoi și l-am întâlnit în fabrică. N-a vrut însă să-mi spună de ce a fost izolat. Ofițerii politici de la Aiud știau ce se petrece la Pitești... și inginerul nu putea să vorbească pentru că se temea de consecințe... dacă nu era și el la vremea aceea un simplu robot care nu acționa decât sub comanda politrucilor...

L-am întrebat pe tânăr dacă-l cunoaște. Mi-a răspuns că au trecut împreună prin demascări și că a fost și el trimis la Aiud mai târziu. Dar că înainte de plecare directorul închisorii le pusese în vedere în mod formal să nu vorbească. O indiscreție i-ar putea costa revenirea la Pitești — dacă demascările nu începeau între timp și la Aiud — și o nouă trecere prin proba focului. Cine putea trece peste acest cuvânt de ordine fără să se cutremure carnea pe el ?

În Mai 1953 detenția mea în beciurile Securității din Constanța a luat sfârșit. După douăzeci de luni de anchetă eram trimis la închisoarea GHERLA să continui executarea pedepsei. Am ajuns acolo în dimineața zilei de 6

mai. Am fost izolat imediat. Peste o oră sau două, un alt deținut a fost introdus acolo. Venea de la București. Fusesse luat cu o lună mai devreme de la Gherla pentru un supliment de anchetă. Ne-am cunoscut.

„Ați mai fost pe la Gherla ?”

„Nu, vin pentru prima dată.”

„Feriți-vă de studenți ca de Satana. Altfel o să aveți surprize neplăcute. Și mai ales o să suferiți mult și inutil.”

„De ce domnule inginer situația asta ? Ce au făcut studenții sau mai bine zis ce li s-a făcut studenților ca să ajungă în asemenea situație ? Nu sunteți primul care mă avertizează...”

„Personal nu pot să vă explic. S-a petrecut cu ei ceva inexplicabil pentru mine. Și doar eu îi cunosc pentru că nu demult am fost și eu student. La ce transformare radicală au fost supuși pentru a se ajunge aici, eu nu am cum să știu. Nu pot pricepe, simplu. Știu că au fost chinuți ; dar numai tortura singură nu poate justifica atitudinea. Fiecare din noi a trecut prin mâinile Securității și după unele căderi mai grave sau mai puțin grave, și-a revenit. Ei continuă însă pe un drum infernal. Se zice că au trecut prin demascări. În ce au constatat în substanță, numai timpul și poate revenirea studenților ne va putea explica. Dar eu sunt sceptic. Și de aceea vă sfătuiesc prudență.”

După 15 zile de carantină, am fost scos la lucru în atelierele închisorii. Lucram în schimbul de noapte, de la orele șase seara, la șase dimineața. Primul deținut pe care l-am cunoscut, sau mai bine zis căruia i-am fost recomandat de un supraveghetor, a fost un student de la filosofie. După ce m-a întrebat pentru ce sunt condamnat și de unde sunt — întrebări inerte și de neevitat pentru fiecare nou venit în orice închisoare — mi-a spus cu o voce impasibilă, fără să mă privească în ochi :

„Să vă feriți de mine ! Eu sunt student. Și asta trebuie să vă spună mult. Să vă feriți nu numai de mine ci de toți studenții. Mai ales de cei care vă sunt prieteni. Pot să vă facă mult rău mai ales pentru că nu puteți distinge sub masca pe care fiecare o poartă și care la unii a devenit chip, ce abis ne desparte de ceea ce am fost nu de mult sau de ceea ce am vrut să fim.”

Iată deci că unul, dintre ei, dintre cei „demascați” mă puneă în gardă împotriva lui însuși ! Și împotriva celor care erau ca el, sau mai răi ca el. Dar ca să poată face aceasta în sufletul lui mai exista totuși o fărîmă de demnitate și de curaj. Reușise să-și revină sau scăpase din catastrofă fără să se mutilizeze definitiv ? Un secret pe care nu aveam să-l dezleg decât mai tîrziu.

„De ce mă avertizezi ? Eu nu am nimic de ascuns. Ispășesc o pedeapsă pentru o atitudine adoptată împotriva regimului. Amănuntele mai pot avea o importanță ? Și de ce mă anunți să mă feresc tocmai de d-ta ?”

„Pentru că, dacă se repetă demascările și voi fi întrebat, nu am să pot să tac. De teamă ca d-voastră să nu vorbiți înaintea mea. Un amănunt nespus poate costa viața. Și noi, de acum am fost aduși în situația de a ne teme de moarte. Am devenit mai lași decât vă puteți închipui...”

Mi-a fost teamă să mă aventurez în discuție. Cine putea să îmi spună că nu era și aceasta o cursă abil întinsă tocmai pentru a mă lăsa prins mai lesne, furat de deschiderea lui ? Am lăsat timpul să lămurească ce era adevărat. Dar cu studentul m-am împrietenit destul de repede. Și nu peste multă vreme, gheața s-a topit definitiv, permitîndu-ne un schimb fără rezerve. Primele elemente clarificatoare, de la el le-am putut avea. Pentru că era un gânditor cu o putere de analiză rară la vârsta lui.

Ceea ce se petrecuse acolo, la Pitești era într-adevăr imposibil de cuprins într-un cuvânt, sau într-o expresie cât de plastică ar fi ea. Graiul nostru, ca în multe alte împrejurări, este prea sărac pentru a exprima tot ceea ce am vrea să spunem. Și pentru aceasta, de multe ori aveam impresia că ceva lipsește din țesătura celor expuse. Ceva care nu poate fi supliniț decât cu sufletul nostru propriu, dacă încercăm să trăim măcar imaginativ ceea ce alții au trăit în realitate.

La mijloc era o dramă. O dramă profundă, care atingea fibrele cele mai delicate ale sufletului omenesc. Originile ei erau dincolo de manifestările materiale pe care le îmbrăca în conflictul de toată ziua. Încetul cu încetul drama aceasta a devenit preocuparea mea esențială. Timp

de trei ani în închisoare, și mai apoi în libertate, pînă în 1959, preocuparea mea a fost să pătrund cât mai adânc în tainele acestui fenomen pentru a-l putea înțelege. Investigând cu prudență, adunând pînă și cele mai mărunte mărturii și idei, ascultînd povestirile celor care au fost victime pentru ca după aceea să fie călăi, am putut să-mi explic ce tragedie se consumase între zidurile închisorilor din România, ce experiență psihologică pe cât de inedită pe atît de criminală și degradantă putuse 'pentru o vreme destul de lungă' să transforme cu adevărat pe om în neom. Cîteva zeci de studenți cu care am discutat, a căror mărturie am cules-o, mi-au dat drept argument propria lor tragedie. Din încheierea acestor tragedii într-una singură, a ieșit lucrarea de față. Lucrare care este departe de a epuiza subiectul. Poate fi considerată ca o sesizare.

Așa incompletă cum este — deoarece cadrul ei depășește posibilitățile unei singure persoane — o aduc mărturie fraților din exil, pentru a avea o imagine mai completă a iadului ce s-a dezlănțuit asupra patriei lor, asupra tuturor țărilor cuprinse în imperiul sovietic — pentru că ce s-a petrecut la noi, se putea petrece în fiecare țară — inspiratorii și mînuitorii suferințelor fiind unii și aceiași peste tot.

E o mărturie din spatele cortinei, de dincolo de mormînt. Las lor dreptul să judece.

*Nu dor nici luptele pierdute,
nici rănilor din piept nu dor,
cum dor acele brațe slute
care să lupte nu mai vor.*

ÎNCEPUTUL

Instalarea regimului comunist în România este produsul unor circumstanțe istorice în care rolul cel mai puțin important l-a jucat fără îndoială poporul însuși.

Miopie sau interese, de acum este ceva trecut în domeniul istoriei. A căuta azi care au fost determinantele acestei tragedii este poate inutil sau cel puțin depășit. Un lucru este însă sigur. Românii nu numai că nu au dorit un asemenea regim, dar nici n-au visat că așa ceva era posibil. Pentru că, poate ca în nici o altă țară din Europa, în România de înainte de război, nu a existat un partid comunist. Și nici măcar o problemă. Cei 820 de membri care figurau pe listele Siguranței de Stat — număr recunoscut de însuși șeful actual al partidului — erau pe jumătate agenți ai Poliției de Stat. În închisori am întâlnit o mulțime din ei, condamnați după 1945 pentru... crimă împotriva umanității !

Surprizei de care a fost cuprins la început i-a cedat loc îngrijorarea. Poporul în totalitatea lui a reacționat împotriva violenței comuniste, sprijinită inițial de miopia partidelor sau aventurierilor, iar mai târziu numai de batalioanele și poliția secretă sovietică.

Răsturnarea Monarhiei a marcat un punct de plecare. A permis declanșarea ofensivei generale comuniste pentru răsturnarea temeliiilor statului și înlocuirea lor cu altele, de proveniență sovietică.

Această stare nouă a obligat pe Român să ia atitudine. I se ofereau două posibilități. Prima, era colaborarea cu comuniștii, însoțită de onoruri, viață fără griji și funcții grase. A doua era riscul de a se trezi pe drumuri sau în beciurile Securității, de multe ori cu însuși riscul vieții.

Instinctiv sau deliberat, marea majoritate a optat pentru a doua poziție. Baricada ridicată între popor și partid este și azi aceeași. Rezultatele acestei confruntări nu au putut influența mersul lucrărilor de o manieră evidentă. Această confruntare însă a demonstrat că lupta era tragic de inegală. Pe de o parte un organism viu, perfect disciplinat, mic la număr e adevărat dar conștient de angajarea fără echivoc și de riscul care-l comportă. Dispuns să nu facă nici o concesie care ar fi putut să-i clatine pozițiile deja cîștigate sau să-i „submineze existența legală”. O forță în fapt străină, care acționa în urma unei experiențe de peste trei decenii, cu o strategie verificată în marele proces de subjugare a poporului rus.

Pe partea cealaltă, o comunitate neînchegată organic, surprinsă, descurajată de pierderea unui război în care se simțea angajată, cu sentimentul înfrângerii nedrepte încă în suflet și cu o certitudine oarecare că este lăsată să se descurce cu propriile sale mijloace, atitudinea occidentalilor fiind mai mult decît manifest dezinteresată de evoluția evenimentelor din România. O reacție în masă, în afara momentului nefavorabil pe plan internațional, era privată de elementele apte să-i canalizeze efortul spre o soluție posibil avantajoasă. La aceasta s-ar mai adăuga și o doză nu prea mică de neseriozitate mai ales în rândurile politicienilor, care credeau, de multe ori împotriva evidentului, că ocupația comunistă și regimul impus sunt stări de trecere și că mai devreme sau mai târziu, totul urma să intre în ordine, fără cel mai mic efort. Pe când deci efervescența poporului se consuma în arderi fără rezultat, partidul comunist cucerea poziție după poziție, iar politicienii făceau combinații de culise sau pregăteau guverne așteptînd... sosirea Americanilor !

În fața noilor evenimente, o nouă diferențiere începu să se observe. Celor câteva sute de ilegaliști au venit să li se adauge o pătură de indivizi de proveniență incertă, mai ales muncitori din port sau din categoria lumpenproletariatului. La aceștia se vor adăuga în număr destul de mare și minoritarii care găsesc de data aceasta drum liber spre dregătoriile de stat, de cele mai multe ori fără să aibă cea mai slabă competență. Contrar principiului luptei de clasă, comuniștii importati din Uniunea Sovietică (Ana Pauker, Bodnarenko, Kișinevschi, Tescovici, Moscovici, etc) au ațîțat dizidențele etnice și tendința cen-

trifugă clasică a elementelor minoritare, trecându-se la un rasism cu pronunțate caractere antiromânești, cel puțin pe linia de cooptare a membrilor de partid și a distribuției responsabilităților.

Pe baricada 'contrarevoluționară' s-a ridicat aproape tot ce a avut neamul românesc mai bun. Și în rândurile acestora, locul de frunte îl va ocupa tineretul, studenți sau intelectuali tineri, în mare majoritate de origine țărănească sau 'mic-burgheză.' Tineretul a fost anticomunist cu mult înainte de a face cunoștință cu comunismul. Fie datorită instinctului național, fie educației, fie mândriei față de ocupant — pentru că Rușii au fost și sunt și azi priviți ca atare — motivele opțiunii sunt multiple, cum multiple sunt și formele pe care le-a îmbrăcat lupta anticomunistă.

În fața unei asemenea situații, comuniștii au adoptat măsurile pe care le-au crezut de cuviință. Înafara oricărui principiu de morală socială, de respect uman sau de... libertate de exprimare, libertate consfințită prin tratatul de pace de la Paris, au dezlănțuit arestările. Toate păturile sociale din România și-au dat tributul. Dar cei mai crunt loviți au fost studenții. Câți dintre ei au trecut sub 'protecția' poliției nu se poate ști. Pentru că din 1948 și până azi arestările continuă într-un ritm variat, dependent pe de o parte de perspicacitatea Securității și a informatorilor ei, pe de alta de ridicarea tensiunii sau a nemulțumirilor. Ca sistem însă și amploare, vor rămâne arestările din noaptea de 14/15 Mai 1948. Pentru că în această noapte, din cele trei centre universitare mai însemnate — București, Iași și Cluj — au fost arestați nu mai puțin de o mie de studenți. Această cifră reprezintă aproximativ doi la sută din totalitatea studenților de la vremea aceea.

Au urmat anchetele. Metodele de schingiuire, de terorizare și de constrângere, care au fost întrebuințate, nu diferă cu nimic de cele pomenite în diferite scrieri care povestesc despre poliția secretă comunistă.

Au urmat procesele. Luni de-a rîndul, tribunalele militare au pronunțat pedepse date în prealabil de Ministerul de Interne, când cu ușile închise, când montând ședințe publice pentru gazetari sau activiști. Pedepsele au oscilat între muncă silnică pe viață și cinci ani. Foarte rare au fost condamnările de trei sau doi ani, și aceasta

numai în cazuri când culpabilitatea judecatului nu putea fi sub nici o formă demonstrată.

Folosind o metodă de mult practică în U.R.S.S., aceea a separării deținuților după pregătire profesională și capacitate intelectuală, comuniștii din România au selecționat pe studenți într-o categorie aparte și le-au destinat ca loc de detenție închisoarea Pitești. Măsura mai avea și un caracter preventiv, acela de a sustrage de sub influența certă a studenților, mulțimea de țărani și muncitori care continuau să îngroașe numărul deținuților politici. Pentru că în România de după cel de-al doilea războiu, influența studenților era aceeași ca și înainte.

O singură remarcă ar fi de făcut. Aceea că în numărul atât de ridicat al studenților arestați, nu se găsea mai nici un student minoritar ! Teoria luptei de clasă era infirmată într-un mod indeniabil. Conflictul de clasă ar fi trebuit în mod obligatoriu să alinieze pe baricada anticomunistă cel puțin tot atâția minoritari cât Români, dat fiind faptul că prin poziția lor economică avută înainte de instaurarea comunismului, ei au fost cei mai loviți în interesele materiale. Nu numai lipsa minoritarilor dar și aceea a prea puținilor fii de Români bogați este o realitate poate paradoxală dar nu mai puțin adevărată. La baza conflictului între cele două lumi stau cu totul alte motive decât cele învățate de comuniști la lecțiile de marxism-leninism sau istorie a partidului și a clasei muncitoare.

Dacă la procese se permitea câte unui membru de familie să mai vadă odată pe cel arestat, imediat după pronunțarea sentinței o poartă permanentă se lăsa în urma lui și secretul cel mai strașnic priva familiile de știri ani de-a rândul, până la o eliberare problematică. De multe ori deținuții sunt morți de ani de zile și cei de acasă tot mai așteaptă trecerea celor zece ani sau douăzeci de ani de pedeapsă pentru a revedea pe dispărut ! Un asemenea secret era normal să nu permită cunoașterea în afara zidurilor închisorilor a tragediei studenților, făcându-i de nerecunoscut.

*Ești Doamne bun, eu pămîntean și rău !
în dragoste nu-Ți semăn nici în milă,
dar după răni, sînt chip din chipul Tău
de par dospit din cer, nu din argilă.*

ÎNCHISORILE SUCEAVA ȘI PITEȘTI

Regiunea Moldovei a fost printre cele mai lovite de arestări. Din totdeauna, Iașul, capitala Moldovei, a fost în fruntea mișcărilor studențești cu caracter naționalist. Și de data aceasta, Facultățile de Litere, Drept și Medicină, au dat un număr extrem de mare de arestați. Pentru aceștia fu destinată pentru început ca închisoare, fostul fort al Sucevii. În incinta fortului, Securitatea își stabilise și birourile de anchetă și instanțele de judecată. Astfel încât, la orice oră, arestații îi erau puși la dispoziție imediat de către organele penitenciarului dacă era nevoie. Condițiile de trai din fortul Suceava (transformat mai târziu în închisoare disciplinară) erau considerate ca unele din cele mai grele din toate închisorile din România, excepție făcând poate doar Jilava. Peste tratamentul inuman și condițiile de igienă de nedescris (fortul este permanent umed și lipsit de lumina soarelui în cea mai mare parte a zilei) se mai adăuga și teroarea morală a prezenței ofițerilor anchetatori, dintre care unii deveniseră celebri prin sadismul și cruzimea cu care schingiuiau, cum este cazul comisarului Pompilian, moștenit de comuniști de la poliția veche, sau a lui Fischer, originar din părțile Iașului, mic negustoraș, devenit peste noapte ofițer de poliție.

Pentru motive de ordin administrativ, dar în realitate pentru a începe punerea în aplicare a experienței, studenții moldoveni au fost ținuti o bună bucată de timp în acest fort, chiar și după judecată, pentru ca mai târziu să fie transportați la Pitești. Printre ei trebuie menționat numele unui oarecare Turcanu, originar din regiunea Rădăuți, student la Facultatea de Drept, care devine motorul întregii tragedii încă de la început. Turcanu era membru

al partidului comunist din Iași, fusese verificat și trimis la o școală de diplomatie comunistă și destinat unei funcții diplomatice în exterior, după ce făcuse un stagiu de încercare pe un șantier de construcții feroviare în Bulgaria, unde fusese trimis ca șef al unei echipe de voluntari în cadrul unei brigăzi internaționale de muncă.

Faptul pentru care el a ajuns să fie judecat și închis la Suceava este puțin întunecat. Pe vremea când era elev, de liceu, cunoscuse pe câțiva din colegii lui care făceau parte dintr-o organizație anticomunistă și se pare că ar fi aderat și el, cel puțin ca simpatizant.

Mai târziu, la facultate, a continuat să păstreze relații de prietenie cu colegii lui deveniți și ei studenți, și care continuau acum la Iași, în clandestinitate, lupta împotriva partidului. Juridic, el a fost condamnat la șapte ani închisoare corecțională pentru delict de uneltire. În realitate însă, fu trimis acolo pentru un scop mult mai complex, scop al cărei unealtă urma să devină, considerat de comuniști ca un element destul de devotat, măcar pentru a începe.

Chiar din primele zile după pronunțarea sentinței, Turcanu își începu aplicarea planului dinainte stabilit de către ofițerii de securitate fără îndoială și ei înșiși nimic mai mult decât niște elemente secundare.

Planul acesta consta în începerea unei campanii de așa zisă „reeducare” a studenților, campanie care trebuia să aibă consecință „reîncadrarea” studenților în viața comunistă, deci trecerea lor printr-o școală politică.

De la început a avut colaborator apropiat pe studentul Titus Leonida, tot din partea de Nord a Moldovei, precum și pe un alt tânăr, acesta elev încă, Bogdanovici.

Primul lucru făcut a fost stabilirea unor tablete statistice din care reieșea originea deținuților din Suceava, categoria socială din care făceau parte, educația primită, apartenența politică, etc. Scopul acestor statistici era acela de a demonstra că marea majoritate a studenților erau numai victime ale educației burghezo-reacționare și că din punct de vedere al poziției sociale, sau al clasei sociale cum spun comuniștii, locul lor nu era de partea celor care se opun ‘socialismului’ ci dimpotrivă, alături de comunism. Dacă din motive de oportunitate, câțiva țărani s-au lăsat duși pentru început, studenții în marea lor majoritate au primit propaganda ‘reeducării’ cu un

asemenea refuz, încât nu a lăsat nici o îndoială inițiatorilor că totul era zadarnic. Nici promisiunile de eliberare condiționată de 'reeducare,' nici împrăștierea promisă țăranilor, nu a putut zdruncina sentimentele celor arestați, realitatea dinafară fiindu-le prea bine cunoscută pentru a se preta unui asemenea joc.

Ședințelor de lectură a broșurilor comuniste pe care ofițerii politici le puneau la dispoziție lui Turcanu și celor câțiva care au acceptat să-l urmeze, studenții au opus ironia și satira, lucru care a dus la disperare pe inițiați și pe inițiatori. Cântecelor comuniste cântate în 'ședințele de reeducare politică' ceilalți le-au opus tot felul de parodii improvizate ad hoc, astfel că la un moment dat, ofițerii au interzis însuși lui Turcanu să mai cante, efectul fiind contrar.

Practic, perioada de 'reeducare' la Suceava s-a soldat cu un eșec total. La plecarea din Suceava, activitatea lui Turcanu fu întreruptă.

Tragedia adevărată urma să înceapă la Pitești. Pentru că ceea ce se petrecuse la Suceava nu era decât un prim pas de tatonare a terenului, pentru a se verifica 'fanatismul' celor destinați adevăratei experiențe.

De menționat faptul că atât înainte de începutul 'reeducării politice' de la Suceava cât și în perioada în care s'a făcut încercarea, Turcanu era în contact permanent cu persoane străine cercului anchetator, venite de obicei din București.

Dacă din cauza faptului că mai toți studenții de la Suceava se cunoșteau între ei pentru că erau din aceeași regiune și contactul era mai ușor, la Pitești lucrul a fost îngreunat de prezența a sute de alți studenți veniți din toate centrele universitare ale României, imediat după condamnare, fără a li se mai permite să aștepte judecata recursurilor a căror soartă de altfel era dinainte cunoscută.

Componența acestor grupuri strânse la Pitești era variată : și ca proveniență politică, și ca pregătire ideologică. Majoritatea lor erau legionari, țărăniști, puține elemente liberale, câteva grupuri de monarhiști, precum și o sumedenie de grupuri mărunte, fără o poziție politică de grup determinată, așa numitele organizații 'ciuperci' aluzie la creșterea ciupercilor după ploaie, care în cazul acesta explica nașterea organizațiilor anticomuniste dato-

rită climatului creat de însuși partidul comunist. Grupurile mai difereau între ele și din punct de vedere al gradului de hotărîre în luptă, criteriu de altfel după care era determinată și 'periculozitatea inculpatului', element principal în stabilirea pedepsei de către Securitatea comunistă. Astfel s-a putut ca pentru una și aceeași faptă doi inculpați să primească pedepse de cinci sau 25 de ani, după gradul de 'fanatism' cu care era gratificat de ofițerul anchetator.

Regimul de detenție la Pitești era foarte aspru.

În lumea din afara închisorii nu se cunoștea nimic din cele ce se petreceau acolo. Comuniștii intitulaseră pompos închisoarea Pitești — 'Centru de reeducare studențească.' Oricine s-ar putea lăsa înșelat de titlul care în realitate însă spunea adevărul. Numai că una poate înțelege omul oarecare prin reeducare și alta înțelegeau cei care o făceau. Zvonuri a căror origine nu putea fi verificată dar care porneau cu certitudine din cercurile Ministerului de Interne, lăsau să se creadă că viața studenților nu este periclitată, ba dimpotrivă că li s-au creat adevărate condiții umane, că au la dispoziție pe lângă o alimentație decentă, sală de lectură, cinematograf, cursuri de readaptare profesională, distracții, etc. Altă sursă de informații nefiind, oamenii începuseră să creadă oarecum că este adevărat, mai ales părinții arestaților, care din motive ușor de înțeles, aveau tot interesul să trăiască în iluzia că-și vor vedea copilul curând !

Pentru o mai bună înțelegere a celor ce s-au petrecut la Pitești, dau câteva detalii referitor la închisoarea în sine și la organizarea ei interioară, din punct de vedere administrativ.

Construcția era oarecum nouă, în raport cu celelalte închisori din România. Fu ridicată de către regimul regelui Carol, cu destinația de a adăposti elementele de drept comun periculoase. Transformată în închisoare politică de către Antonescu, revine la menirea ei inițială după 1944. În 1947-48 a fost folosită de comuniști pentru prima dată ca centru de internare a deputaților național-țărăniști arestați pentru atitudine națională anticomunistă în Parlament. Puțin mai târziu devine 'Centru de reeducare studențească' și sub acest titlu va rămâne până în 1951.

Situată în afara orașului, spre partea de Nord-Vest, în apropierea unui pârâu și departe de orice altă locuință,

oferea un mediu foarte prielnic pentru schingiuri, nici un strigăt neputând fi auzit de cineva.

În acest 'Centru' ideal pentru experiență au fost adunați toți studenții arestați pînă în toamna anului 1948.

Administrativ, studenții erau împărțiți în patru categorii, după încadrarea făcută la pronunțarea sentinței.

Categoria a I-a era formată de studenții 'reținuți' fără sentință judecătorească, pe simplă bază de caracterizare politică. Împotriva lor nu s-a putut pronunța o hotărîre, din lipsă de dovezi. Aceasta nu i-a împiedicat însă să facă pînă la șase sau șapte ani de închisoare !

Categoria a II-a era formată din cei condamnați la închisoare corecțională pentru delikte minore : nederenuntare, favorizare, adăpostire, aderare fără activitate, sau simplă suspiciune motivată de o afirmație ! Majoritatea lor nu aveau o orientare politică și au fost într-o oarecare măsură victimele fie a revoltei proprii, fie ale circumstanțelor, fie ale așa numitelor 'fabrici de organizații subversive' ale Ministerului de Interne, create special pentru a da de lucru anchetatorilor dar mai ales pentru a menține 'ascuțită' vigilența cadrelor.

Pedepsele acestei categorii variau între trei și cinci ani închisoare corecțională.

Categoria a III-a era formată din elemente condamnate pe o oarecare justificare juridică, încadrate în delictul de 'uneltire împotriva ordinii sociale' cu pedepse de la opt la cincisprezece ani temniță grea. Din această categorie făceau parte marea majoritate a studenților pentru că aici erau încadrați cei care aveau o activitate descoperită sau în cele mai multe cazuri recunoscută.

Cei din categoria a IV-a erau condamnați de la zece la douăzeci și cinci ani muncă silnică. Erau mai puțini decât cei din categoria a III-a. Făceau parte din ea șefii de grupuri, cei însărcinați cu misiuni speciale, personalități din lumea studentescă cu o influență deosebită asupra celor din jurul lor, cei care erau arestați printre grupările active pregătite pentru luptă armată, etc., etc.

Penal, era o încadrare pe infracțiuni practică normal în toate închisorile din lume. Practic însă această stratificare valorică tindea să izoleze categoriile între ele pentru a feri pe cei mai puțin 'contaminați' de fanatici. Astfel separate, categoriile 'minore' urmau să prezinte o mai mică rezistență presiunilor, fiind lipsite de condu-

cătorii de afară în care aveau încredere. Mai ales că în categoria a II-a abundau elemente oscilante, predispuse oarecum să cedeze mai ușor, sau în cel mai rău caz, cu mai puțină opunere.

Până la începutul anului 1949 era permisă corespondența între deținut și familie, odată pe lună câteva rânduri cenzurate, precum și primirea unui pachet de alimente variind între trei și cinci kg. după categorie, cei din a IV-a fiind exceptați și de la una și de la alta. Pentru venirea în ajutorul aceluia de la muncă silnică, mai ales a aceluia care aveau nevoie de medicamente (administrarea nedând nimic) s-a organizat un sistem ingenios de transmitere pe sfoară, de la ferestrele de jos la cei de sus, în timpul nopții. Era un risc foarte mare pentru că cei prinși erau trimiși la 'cazinka,' o încăpere specială din beciul închisorii, plină cu murdărie și cu pereții permanent picurând, dezbrăcați în ținuta rudimentară, fără hrană, pentru un timp care depindea de bunăvoința directorului sau ofițerului politic și care era de obicei direct proporțional cu gradul de 'fanatism' al delicventului. Și cum pedepsiții nu lipseau mai de loc din acest loc, repede s-a observat o creștere a numărului tuberculoșilor.

Asistența medicală a închisorii era practic inexistentă. Se mărginea fie la o pastilă de aspirină, indiferent de boală, fie la injecții cu stricnină pentru cei care erau cu nervii descompuși, tratamentul însă numai simbolic pentru că de obicei numărul injecțiilor varia între două și patru...

Alimentația deținuților era slabă. Și pentru că adjectivele de obicei nu au darul de a determina clar o gradatie, mă voi limita numai la valoarea calorică determinată de studenții dela secția alimentară a Facultății de Agronomie. Prevăzut fiind de administrație un minimum de 1800 calorii, hrana studenților, ca de altfel a tuturor deținuților din România comunistă se limita numai la 700 sau 800 de calorii, foarte rare, fiind cazurile când atingeau 1.000. Numai la câteva săptămâni de la arestare, efectele acestui tratament, agravat de pedepsele care curgeau cu nemiluita, se vedeau cât se poate de clar. Slăbiciunea fizică a studenților, numărul bolnavilor crescând în ritm alarmant (pentru deținuți nu însă și pentru administrație), orele în șir petrecute în nemișcare totală pentru a

evita consumul de energie, deveniseră lucruri prea obișnuite.

În această stare de lucruri, Ministerul de Interne a trecut la aplicarea experienței, după o pregătire minuoasă a terenului. Pachetele cu alimente și corespondența cu exteriorul au fost interzise definitiv. Teroarea gardienilor s-a accentuat. Schingiuirile în beciul închisorii au devenit foarte frecvente, pentru motive adeseori inventate. Amenințările cu subînțelese greu de ghicit, vizite frecvente ale directorului și ale ofițerilor politici prin celule, perchezițiile inopinate la orice oră din zi și din noapte, interzicerea oricărei activități de orice natură sub pedepse strașnice, au fost indicii ale schimbărilor care trebuiau să survină nu peste mult.

* * *

Grupul de la Suceava, și împreună cu el și Turcanu, sosise nu de multă vreme. În micul cerc al partizanilor reeducării, început la Suceava, se produsese o scindare. Bogdanovici, al cărui tată era prefectul județului Iași și care își amenințase feciorul cu dezmoștenirea de nume dacă va refuza să se reeduce, era adeptul sistemului de reeducare prin convingere, sistem care se rezuma la conferințe cu caracter ideologic comunist sau la lectură de broșuri puse la îndemână de administrația închisorii. După cum a mărturisit mai târziu și înainte de a fi ucis, scopul lui era de a evita șocul care urma, inducând pe organizatorii experienței în eroare, pentru a putea câștiga timp în așteptarea eliberării.

Turcanu în schimb și Titus Leonida deveniseră susținătorii sistemului de 'reeducare prin violență,' sistem care prin însuși nume era cât se poate de elastic și nedefinit și care permitea orice măsură pentru atingerea scopului.

Este dela sine înțeles că asemenea hotărâri nu puteau fi luate fără ordinul formal al administrației închisorii.

Aici însă lucrurile erau cu mult mai complicate. Pentru că și ceea ce se urmărea, nu era o simplă schinguire pentru a aduce pe cel vizat la o recunoaștere formală. Iar Turcanu cu cei câțiva care au acceptat această cale, nu ar fi îndrăznit nici măcar să gândească la schimbarea convingerilor a o mie de studenți ostili regimului comu-

nist, fără să fi avut în prealabil sprijinul total al Securității și deci al partidului.

Înainte de a trece la aplicarea 'reeducării' prin violență' Turcanu a fost vizitat de mai multe ori la rând de persoane străine de închisoare, cu care a discutat între patru ochi ore întregi. De asemenea el însuși a absentat zile în șir fiind plecat de la Pitești, fără ca cineva să poată însă spune unde și pentru ce. Care a fost subiectul discuțiilor și ce i s-a promis lui Turcanu în schimb, nu au putut afla nici cei mai apropiați colaboratori ai lui. După desfășurarea tragediei însă, rolul lui a apărut clar și hideos. Un simplu agent provocator care nu avea nici măcar meritul să ducă la bun sfârșit misiunea care i s-a încredințat.

Primul lucru oficial a fost înființarea unei organizații interioare al cărei nume fu ales a fi 'organizația deținuților de convingeri comuniste' sau pe scurt O.D.C.C. Se vede clar că această organizație a fost recunoscută oficial din însuși faptul că membrii ei se revendicau ca fiind membri de partid și acțiunile lor fiind în folosul clasei muncitoare. După care, organizația fiind constituită, s-a trecut la aplicarea indicațiilor date de Securitate.

*Flămînd de lume, nesătul de cer,
fereastră grea, stau ceasuri lângă tine,
cu brațe-ntinse către tot ce vine,
cu ochi-n lacrimi, către cîte pier.*

CAMERA PATRU SPITAL

Pe latura dinspre Nord a corpului închisorii, la parter, este o cameră care poartă numărul patru. Era destinată inițial bolnavilor, pentru care motiv a rămas în amintirea deținuților cu numele de 'camera patru spital.' Această cameră, destul de încăpătoare, a fost aleasă pentru începerea experienței, pentru că se găsea oarecum izolată de celelalte în care erau închiși ceilalți studenți.

Iată cum mi-a povestit un student care a fost printre primele victime ceea ce s-a petrecut acolo și care a constituit începutul :

“Într-o seară am fost luați dintr-o celulă de la parter unde eram de mai mult timp, și duși în camera patru. Eram vreo zece studenți sau mai mulți, mai toți de la corecție. Acolo am dat de un alt grup de studenți intrați înaintea noastră. Erau circa douăzeci. Printre ei erau și Țurcanu și Titus Leonida. Mutărilor dintr-o cameră într-alta erau destul de frecvente pentru a provoca cea mai mică neliniște. După închiderea care avea loc la șase, Țurcanu s-a ridicat de pe prici și postându-se amenințător în fața noastră a început să ne vorbească. Discursul a fost relativ scurt. A spus cam acestea în esență : 'Noi, un grup de studenți deținuți, ne-am hotărît să ne reabilităm față de regimul muncitoresc întrucât considerăm că ceea ce am făcut este împotriva intereselor poporului muncitor și partidului. Considerăm de asemenea că voi sunteți o piedică în calea realizării acestei dorințe, prin atitudinea voastră 'antimuncitorească'. De aceea vă cerem să renunțați la convingerile anterioare și să vă alăturați grupului nostru. Dacă nu veți face aceasta pe cale normală, vom întrebuița împotriva voastră toate mijloacele care ne

sunt puse la dispoziție. Suntem hotărâți să ducem acțiunea până la capăt și vom sfărâma orice rezistență.'

"Cum nu cunoșteam antecedentele de la Suceava, am crezut la început că este vorba de o glumă de prost gust. O asemenea impertinență nu auzisem niciodată, nici măcar la cei mai fanatici oameni ai administrației închisorii. Eu nu am făcut parte dintre cei 'tari' dar nici azi nu pot înțelege de ce am fost ales printre primii. Îți poți închipui răspunsul pe care l-am dat atât eu cât și ceilalți aduși odată cu mine în camera patru de către șeful secției. Un om întreg nu putea scoate asemenea prostii din gură. Și noi am crezut că e o glumă și am început să facem haz...

Țurcanu se aștepta la un asemenea răspuns deoarece cunoștea destul de bine mentalitatea și convingerile studenților. De aceea se și pregătise. Toți cei care la venirea noastră erau deja în cameră, au rămas muți așteptând. Fiecare din ei avea la îndemână, ascuns sub pătură, un ciomag, o coadă de mătură, un par, o curea, sau o bucată de scândură, bineînțeles puse la îndemână de administrație pentru că altfel era imposibil ca cineva să și le poată procura.

Răspunsul nostru a dat posibilitatea lui Țurcanu să înceapă. A ridicat înfuriat căciula de pe cap și atunci dintr-odată au apărut de sub pături ciomege și cozile de mături. Fiecare dintre cei înarmați a lovit fulgerător pe cineva de lângă el. Erau de altfel aranjați dinainte astfel ca fiecare din ei să aibă o victimă la îndemână. Luați prin surprindere, am fost derutați. Imediat însă ne-am revenit și am început să ne apărăm; fiecare cum putea. În disperare, am trecut noi la atac. Am fost avantajați de faptul că noi ne apărăm pielea pe când ceilalți loveau din ordin. Și nici nu credeau în sinea lor, după cum au spus mai târziu, că se va ajunge într-adevăr până acolo. Am început să le smulgem ciomegele. În cameră nu se auzeau decât pocnetele ciomegelor și gemetele celor loviți. În încăierare nu se mai distingeau grupele dela început. Fiecare lovea ca să se apere. O încăierare care atinsese dramatismul luptei pe viață și pe moarte. Pentru că fiecare lovea ca să-și răpună adversarul, cu toată furia dezlănțuită. După puțin începu să se clarifice situația. Toți cei care atacaseră se aflau pe jos, inclusiv Țurcanu. Atunci a intervenit un factor care urma să ne demonstreze că toată opunerea noastră era în zadar. Nu aceasta era deznodământul așteptat de cei care dirijau experiența.

În tot timpul bătăii, directorul închisorii, locotenentul Dumitrescu, urmărea prin vizetă. Când a văzut că lucrurile au luat o întorsătură defavorabilă lui Turcanu, a deschis ușa brusc și, înconjurat de vreo douăzeci de gardieni, cu întreg grupul de conducere al închisorii, cu ofițeri politici, a pătruns în celulă. Toți erau înarmați cu cozi de mătură, implicit directorul. S-a așternut tăcerea. Se mai auzea doar câte un geamăt surd. Directorul a ordonat ca fiecare să rămână pe locul unde se găsește. A urmat apoi o discuție între director și Turcanu.

“Ce se întâmplă aici bandiților ?” (Termenul de bandit era calificativul cu care orice om al administrației închisorii se adresa unui deținut.) Turcanu iese din rând și răspunde :

“Domnule director, un grup de studenți, dându-ne seama că am greșit față de clasa muncitoare luptând împotriva intereselor ei și ale poporului, am hotărât să ne reabilităm față de partid. În acest sens am considerat necesar să respectăm dispozițiile administrației, să facem tot ceea ce ni se cere, să ne reeducăm în spirit marxist, pentru a scurta perioada de detenție și ieșind afară să fim de folos clasei muncitoare. Când însă am început să discutăm între noi, bandiții care sunt cu noi în celulă s-au năpustit asupra noastră cu ciomegele pe care le aveau ascunse și au încercat să ne omoare. Noi ne-am apărat cum am putut. Cerem însă administrației să ne protejeze de acești criminali și să ne asigure viața și liniștea.” Au mai urmat câteva schimburi de întrebări și răspunsuri în care directorul făcând pe miratul, cerea lui Turcanu lămuriri după care întorcându-se către noi ne-a spus :

“Așa bandițior ?” Atât ! Apoi făcând semn gardienilor, se năpustiră ca hoții asupra noastră. Imediat grupul lui Turcanu se adună în spatele lui, lăsându-ne pe noi descoperiți.

Cine putea să ridice mâna asupra unui om al administrației în uniformă, mai ales că noi eram deja obosiți și apoi când mai știam că un asemenea act aduce cu sine împușcarea imediată ?

A urmat o scenă îngrozitoare. Timp de câteva ore nu s-a auzit decât izbitura de ciomege, geamătul celor schingiuiți și înjurăturile directorului și a oamenilor lui. Cei din grupul lui Turcanu dădeau din când în când ajutor

gardienilor când cineva reușea să se desprindă din grămadă încercînd o ascunzătoare zadarnică. Gardienii loveau cu toată setea, plătînd poate astfel și polița personală pentru zilele fripte pe care li le făcuserăm înainte.

Slăbiți de regimul alimentar special făcut, copleșiți de numărul și forța gardienilor precum și de autoritatea pe care o reprezentau, încetul cu încetul am încetat și apărarea oarecum pasivă și instinctivă. De acum gardienii loveau ca în niște saci inerți. Pe jos nu era decât sânge și urină. Dărâmate și istovite de bătaie, trupurile noastre zăceau risipite pe podea ca pe un câmp de luptă. Târziu, gardienii au părăsit camera. Am crezut că s-a terminat. Dar abia începea ! Grupul lui Turcanu ne-a luat în primire. A urmat o percheziție extrem de minuțioasă. Ni s-a luat tot ceea ce ar fi putut constitui o armă de apărare fie și imaginară. Ni s-a lăsat numai îmbrăcămintea simplă. Și ni s-a ordonat să intrăm sub prici. Cei care nu s-au putut mișca au fost târiți de reeducatori în stăpânirea cărora rămăsesem de acum. Mulți din cei care l-au secondat pe Turcanu au regretat imediat. Imaginea celor petrecute însă și alternativa de a se vedea în locul nostru i-a făcut să meargă mai departe pe drumul dezonorării. Nu crezuseră că se va ajunge până acolo. Odată angrenați în acest joc murdar, nu mai puteau da înapoi. Și pentru că între noi și ei se săpase o prăpastie dar pentru o mică durată numai : peste câteva luni și eu am făcut altora ceea ce mi s-a făcut mie.

Planul era elaborat în toate amănuntele. S-a pus în aplicare progresiv, pe măsură ce se pregăteau elementele. Ceea ce s-a petrecut în camera patru spital, s-a repetat de sute de ori în celelalte celule doar cu mici modificări.

Imediat după bătaie, am fost puși în poziția de demascare."

— * —

Ceea ce a comis partidul comunist în închisorile din România, timp de mai bine de doi ani, intră de fapt în domeniul psihologiei patologice. După rațiunea de partid însă, o sarcină ca oricare alta care trebuia dusă la capăt cu orice chip. Considerentele de natură umană, morală sau socială nu puteau împiedica mersul unei experiențe care viza atât de departe.

În toată această tragedie, Țurcanu nu a jucat decât un rol inferior. Acela al agentului introdus pentru a acoperi pe alții. Ceilalți care au pornit cu el nu au fost de asemenea decât brațe care au lovit, crezând că vor beneficia de eliberare.

Ceea ce constituie frâna pentru omul certat cu morala, este poate teama de represiunile ce se abat asupra lui din partea justiției ca factor de echilibru social. În împrejurăturile de la Pitești, Țurcanu era convins că nicidecum nu va fi tras la răspundere pentru oricâte bestialități ar comite, când însăși autoritatea care trebuia să apere pe deținuți de maltratări instiga și pune la cale planul sinistru care urma să coste viața atâtor studenți și prăbușirea morală a tuturor celorlalți.

Probabil că nici el nu bănuia până unde va fi solicitat însă. Pentru că el nu putea concepe așa ceva. Era un calcul demonic care viza dincolo de ceea ce el putea da prin brațul lui. Pentru că brațul lui Țurcanu nu a făcut altceva decât să lovească. Cei care au gândit și au dirijat însă, aceia nu au dorit numai schingiuirea victimelor. Au mers prea departe, au coborât în cotloanele cele mai ascunse ale sufletului, au scormonit, și au descoperit cea mai mică fisură, tot ceea ce putea fi lovit, sfărâmat, nimic, lăsând doar trupul, martor neputincios.

Fiara ucide din necesitate biologică. Să se hrănească. Omul fiară însă, atunci când folosește și rațiunea ca element de sprijin al urii, nu cunoaște limită. Numai un om capabil de ură mare poate concepe lucid așa ceva. Nu este paradox. În lumea comunistă paradoxul a devenit normal. Dacă Țurcanu este responsabil pentru schingiuiri fizice (pentru care de altfel a plătit) alții sunt cei care trebuie să răspundă pentru întregul proces de distrugere. Șirul este lung. Și începe cu cei care au distrus valorile din om, i-au surpat echilibrul fără ca în locul lui să pună ceva. Golul a născut dezorientarea. Și dezorientarea a dezlănțuit nebunia.

*Nu scuip pe-nfrângerile mele
Ce-am adorat nu știu să ard
și nu ridic în vînt obiele
în locul ruptului stindard.*

DĂRĂMAREA

Cei care au inițiat experiența cunoșteau deja foarte bine structura sufletului românesc precum și felul în care tinerii supuși experienței au fost educați în școală, acasă dar mai ales în formațiile ideologice la care adera-seră înainte de arestare.

Surparea definitivă nu se putea face deci decât distrugând sistematic tot ceea ce constituia pilon de ancorare. Și pentru că creștinismul, spiritualitate opusă diametral materialismului, avea sistemul cel mai complex și cel mai eficace, și pentru că printre studenții arestați majoritatea o formau tocmai cei care fuseseră condamnați ca având activitate legionară sau de inspirație legionară, jaloanele pe care s-au axat 'reeducatorii' au fost exact jaloanele pe care etica creștină încercase să structureze un om nou. Distrugîndu-le, ei distrugeau însăși rațiunea pentru care acești tineri preferaseră să ia drumul închisorilor.

Anchetele duse la minister sau prin diferitele securități regionale reușiseră să smulgă destul de multe secrete de la studenți. Aceasta nu pentru că ei ar fi fost slabi ci pentru că sistemul însuși de anchetă era astfel făcut, încât era aproape imposibil ca cel care trecea prin mâinile Securității să nu recunoască un delict, fie chiar nefăcut, sau ceea ce alții spusese despre el, sau el însuși pentru a scăpa de torturile fără limită în timp.

Dacă Securitatea reușise să smulgă secretele, nu putuse deloc să afecteze structura sufletească a lor. Dimpotrivă, trecând prin anchetă, studenții se convingeau mai mult de justetea cauzei pentru care sufereau și de absurditatea noului sistem impus. Câtă vreme deci sufletul rămânea întreg, nu se putea vorbi de o înfrângere. Tocmai

împotriva sufletului s-a luptat, și distrugerea lui a fost
puta.

Despre creștinismul poporului românesc mărturisese
pe lângă cronicile istoriei, de mai multe secole, mulțimea
de troițe semănate pe la toate răscrucile drumurilor.
Creștinismul Românului este împletit organic cu struc-
tura lui sufletească, poate pentru că s-au născut împreună.
În Dumnezeu, poate mai mult ca alte neamuri, Românul
își pune toate speranțele ori de câte ori vitregia vremu-
rilor se abate peste capul lui. În Dumnezeu își puseseră
speranța și copiii țăranilor ajunși studenți. Rugăciunea
spusă din adâncul sufletului, cu buzele tremurânde a
fost de foarte multe ori mai necesară poate decât pâinea.
Se spune adeseori că credința este invers proporțională
gradului de cultură. În închisorile din România s-a dove-
dit tocmai contrariul. Cei care au crezut mai puternic,
nelimitat, cei care au simțit mai imperios necesitatea
rugăciunii au fost tocmai intelectualii. Aproape toți, fără
distincție de crez politic. În închisoare s-a ajuns la desco-
perirea lui Dumnezeu. Golul sufletească care afară putea
fi înșelat cu aparențe, nu a putut fi umplut decât acolo cu
ceea ce îi lipsea, cu credința adevărată.

Comuniștii cunoșteau această realitate. Și au lovit
de la început, cu toată furia, vizând disperarea, desnădej-
dea, care aduce după dânsa distrugerea credinței și deci
ineficacitatea preceptelor morale creștine. Iar pentru că
tradiția e vadul acestor precepte s-a vizat distrugerea ei
de asemenea.

Tot ceea ce trecutul putea oferi ca element de refugiu
a fost răscolit și denigrat. Începând cu istoria și eroii ei
și terminând cu folclorul... de inspirație creștină.

Familia, ca ultim refugiu, unde fiecare ancorăază în
clipe de deznădejde, a avut un tratament special. Sfă-
râmată dragostea de familie, omul se găsea izolat în pro-
pria lui mizerie.

S-a căutat să distrugă apoi admirația pentru indi-
vidualitățile puternice care au jucat un rol în istoria
neamului, sau care în acele vremi mai jucau un rol națio-
nal important atât în viața publică cât și în cea educa-
tivă pentru a se sparge lanțul care creează comunități
de gândire și dă sens unei lupte.

Și ca ultimă lovitură, și cea mai dureroasă, s-a urmărit
distrugerea însăși a personalității celui supus demascării.

Acestea erau punctele asupra cărora 'reeducatorii' s-au oprit pentru ca la sârșitul experienței să apară celălalt om, cel depersonalizat, epava, robotul.

Pentru a se putea trece la aplicarea planului, au pregătit terenul. Se spune că în timpul anchetelor făcute de către prima poliție comunistă, un avocat rus arestat și torturat, după ce a mărturisit totul, s-a apucat și a scris o carte destinată anchetatorilor, în care luându-se ca exemplu și cercetând propria lui persoană, a pus la îndemâna acestora un tratat psihologic de o importanță covârșitoare. Descoperise analizându-se, punctele slabe ale omului, acolo unde se putea lovi pentru a se ajunge la dărâmarea lui. Fisurile acestea, pentru că așa le numește el în carte, sunt foamea și teroarea morală. Teroarea, incertitudinea în timp nelimitat, izolarea totală.

Alimentația insuficientă dată de-a lungul lunilor care se scurseseră pregătise terenul destul de bine...

Acestea erau premisele 'demascării.' Ea se compunea practic din două faze bine distincte: demascarea exterioară și cea interioară. Prima era doar o amplificare până la paroxism a anchetelor făcute de Securitatea comunistă ale cărei metode de schingiuire erau împinse câteodată până la absurd. Adevărata țintă era demascarea interioară și asupra ei se insista mai cu dârzenie.

Demascarea exterioară era doar o anchetă polițienească, o comportare. Printr-un sistem de schingiuiri se urmărea stoarcerea omului, aducerea lui în situația de a spune TOT, dar *absolut* TOT ceea ce comisesse sau intenționase să comită înainte de arestare. Trebuia să spună, să denunțe toate persoanele care veniseră în contact cu el, care-l ajutaseră cu bani sau alimente, cu sfaturi, sau îl încurajaseră moral, toți cei care-l găzduiseră, cei care cunoșteau ceva despre activitatea lui chiar dacă nu participaseră activ, cei care nu simpatizau cu regimul comunist, oportuniști sau strecurați, persoane susceptibile de a desfășura ulterior o activitate antipartinică, calomniatori, etc. Apoi trebuia să spună dacă a avut material ideologic (cărți, documente, ziare, circulări, etc.) și nu le-a declarat la anchetă, unde erau ascunse, cine mai cunoștea de existența lor, dacă dispunea de arme de foc și unde erau ascunse. Se insista deosebit asupra armelor, mai ales asupra depozitelor create de țărani la retragerea trupelor germane în 1944, a persoanelor din

armata 'populară' susceptibile de a fi 'mituite' sau 'corupte' pentru a pune la îndemâna 'dușmanilor poporului' armament sau tot ceea ce putea fi folosit de aceștia în lupta împotriva partidului.

Declarațiile erau făcute mai întâi verbal, chiar sub schingiuri, erau apoi scrise pe o placă de săpun, verificate și confirmate de cineva din comitetul de reeducare sau de însuși Țurcanu, dacă cumva cazul era mai interesant, apoi erau trecute pe hârtie, semnate de declarant și înaintate unei secții speciale din Ministerul de Interne, cea care se ocupa apoi cu trierea informațiilor și arestarea celor denunțați.

Tot din demascarea exterioară făcea parte și declararea activității din închisoarea în care ai fost până la venirea în Pitești, apoi din închisoarea Pitești.

Beneficiind inițial de o oarecare libertate interioară, aceea de a fi supravegheați mai puțin sau mai superficial de către gardieni, studenții își organizează timpul liber ca să profite la maximum de el. Lipsiți de orice fel de material didactic, de hârtie sau creion (obiecte cu adevărat periculoase pentru cel la care erau găsite), studenții decoperiseră încă odată stilul roman, înlocuind tabletele de ceară cu cele de săpun. Pe toate aceste tablete se scria. Se dădeau cursuri de limbi străine, lecții de matematici superioare, chimie, etc. Pe de altă parte, și mai ales printre studenții de la filosofie, litere, drept și teologie, se duceau discuții fructuoase pentru cunoașterea multor aspecte ale vieții spirituale ale țării, colectivitatea românească, probleme de sociologie sau orientare, etc. Toate acestea erau considerate de comuniști ca tendințe de reorganizare interioară, activitatea politică în închisori fiind pedepsită cu mult mai aspru decât cea dinafară.

Studenții 'mistici' (sub denumirea aceasta erau cunoscuți cei care se ocupau în mod deosebit de probleme de teologie, de cunoaștere mai aprofundată și o înțelegere mai adâncă a creștinismului) au fost considerați că încercau să reorganizeze activitatea anticomunistă în închisori.

Nu au lipsit nici discuțiile cu caracter politic, între studenți de convingeri diferite, cu intenția de a se cunoaște mai bine și a lămuri diferendele din timpul când erau liberi. Un lucru care de altfel s-a petrecut în mai toate

închisorile din România, aceste discuții au făcut să dispară multe păreri eronate născute în timpul confruntărilor pe teren unde patimile se dezlănțuiau mai lesne, și să ducă la o apropiere și stimă reciprocă necunoscută până atunci.

Ori tocmai aceste lucruri erau cerute cu insistență de 'demascatori.'

Ședințe de educație națională, momente politice, atitudini ostile organelor administrației închisorilor, ironiile, interpretările pe dos ale marxismului, glumele făcute pe socoteala 'învățătorului' Stalin, etc., trebuiau povestite cu amănuntul de cel cercetat. Care dintre studenți aveau atitudine fanatică, erau mai bine documentați, prezentau pericolul de a polariza împrejurul lor elemente mai tinere, cine a ajutat cu medicamente pe cei care erau la secția muncă silnică, aceasta pentru a face o clasificare mai precisă a elementelor și a le folosi pentru demascările celor care încă nu trecuseră prin foc.

Când studentul spunea tot, sau atât cât putea să convingă comitetul de reeducare că nu mai ascunde nimic, începea adevărata tragedie, 'demascarea interioară' adică a sufletului lui.

Dacă demascarea exterioară aducea un raport oarecare Securității prin faptul că erau denunțați toți cei care nu fuseseră încă arestați, partea a doua tindea la anihilarea personalității studentului, deci constituia partea esențială a experimentului. Demascarea exterioară era folosită pe alt plan ca o etapă de slăbire, de spargere a încrederii în persoana proprie, de clătinare puternică a credinței; demascarea interioară aducea, sau trebuia să aducă, distrugerea suportului moral și psihologic, transformarea studentului în material amorf, apt să primească o nouă structurare.

Pentru aceasta, studenții erau obligați să calce în picioare tot ce aveau mai sfânt, Dumnezeu, familie, prieteni, iubire, soție, colegi, amintiri, crez, tot ceea ce îi lega de trecut, tot ceea ce putea constitui un punct de suport interior în închisoare.

Când studentul trecea și prin acest examen și reeducatorii erau satisfăcuți de rezultat, devenea de acum un om 'cinstit și curat,' demn să primească doctrina nouă a umanismului marxist întruchipat pe acea vreme de 'genialul conducător al popoarelor,' I. V. Stalin.

În numele acestei doctrine, pentru a justifica în felul lui demascările, Turcanu afirma : „mă banditule, eu bat în tine pe criminalul legionar (sau țărănist, după cum era cazul) nu am nimic cu tine personal : prin acțiunea mea te ajut să te lepezi de concepția criminală care te-a adus aici și să te pregătesc pentru o nouă cauză, dreaptă, cauza poporului muncitor..”

Acesta este tratamentul care pe alt plan și cu alți termeni de altfel se aplică întregii societăți de sub oblăduirea comunistă ; prin propagandă ciudată se tinde a face pe om să creadă că mizeria nu este reală, că totul merge cum nu se poate mai bine și că acesta este singurul drum care poate duce la fericire...

Pentru cei care au trăit sub comunism, nici un paradox nu mai este imposibil. Pe nimeni nu mai surprinde disproporția considerabilă între ceea ce se face și ceea ce se pretinde a se face. Se legiferează dezideratul uman de totdeauna, dar se practică exact contrariul. Și despre aceasta nu se poate vorbi în gura mare...

*De-aş zări măcar o frîntură de stea !
Ce fiară-i veşnicia, ce fiară !
I-aş cere să-mi dea un capăt de sfoară
şi de milenii să mă spînzur cu ea :*

REFLEXELE CONDIȚIONATE

Prea cunoscuta teorie a reflexelor condiționate care, explică oarecum actele animalelor, este aplicată de comuniști și la om.

În medicina socialistă sunt cunoscute sub numele de 'reflexe pavloviene' după savantul sovietic Pavlov care le-a experimentat pentru prima dată științific asupra câinilor. Practic însă aceste experimente sunt foarte vechi ; țigani le-au aplicat din vechime pentru dresarea urșilor. La Pavlov actul reflex este legat de relația între sunetul unui clopot și bucata de carne. După o repetare a acestei experiențe, câinele începe să saliveze abundant numai auzind sunetul clopotului, fără să vadă și bucata de carne. La țigani, jocul ursului este tot un act reflex. Încă de când este pui, ursul e pus pe o tavă de metal, dedesubtul căreia arde încet un foc. Pe măsură ce metalul se încălzește, tălpile ursulețului nu mai pot suporta și atunci el începe să se miște alternativ, când pe una când pe alta. Toată ceremonia aceasta este însoțită de bătaia darabanei. După mai multe ședințe succesive, numai la auzul sunetului darabanei, el va începe 'să joace'. La această experiență au supus comuniștii pe om, făcând totul ca să-l reducă mai întâi la condiția animală.

Când în om se distruge suportul moral, se distruge conștiința superiorității și a personalității sale, când este adus la situația de a nu mai dispune de facultățile sale, între om și animal nu mai poate exista diferență. El încetează de a fi o ființă superioară. Se va supune ca orice animal tuturor comandamentelor biologice.

Iată de ce într'o celulă, întâmpinând o rezistență neașteptată, Turcanu a afirmat : „Vă opuneți zadarnic. Sis-

temul este experimentat de 25 de ani și nu a dat greș până acum. Vă veți convinge singuri de acest lucru. Eu nu lucrez la întâmplare." Directorul închisorii, locotenentul Dumitrescu, membru de partid, a afirmat de mai multe ori și în mai multe celule, cu puțin înaintea începerii reeducărilor : „Din granit dacă ați fi și totuși nu veți putea să țineți până la capăt. În curând veți vedea că nu mint." Și apoi faptul că la Pitești, cel puțin din punct de vedere al metodei, nu s-a mers la întâmplare ci s-a trecut de la început la aplicarea unui sistem verificat ale cărui rezultate se scontau cel puțin la sigur pentru o mare parte din deținuți.

Cât era de verificat sistemul, nu știu, dar amintirea schingiuirilor, sigur ținea locul clopotului profesorului Pavlov sau al darabanei țiganului. Suficient să se invoce metodele de schingiuire, ca omul să fie paralizat și să se comporte după placul experimentatorului.

Acționînd inițial asupra elementelor de la 'corecție' și lagăr, reeducatorii și-au creat o masă de manevră suficient de numeroasă pentru a o folosi mai departe asupra celorlalte categorii de deținuți. A facilitat operația însuși sistemul administrativ de repartiție a studenților în celule. În grupuri care porneau de la cinci până la cincisprezece, ei erau izolați permanent, celulele fiind zi și noapte închise pe dinafară. Această izolare pe unități mici a servit de minune.

La început câte puțini, apoi din ce în ce mai mulți, toți studenții au trecut prin reeducare. Și toți au devenit în cele din urmă, nu importă cât timp au rezistat, simple elemente docile pe care inspiratorii le vor întrebuința mai departe după un plan bine stabilit. N'au existat excepții. Numai cei care au avut norocul să moară în timpul schingiuirilor au putut scăpa neîntinați. Sau cei care, profitând de neatenția celor care îi schingiuiau, au putut să se sinucidă.

Doi ani întregi, zi de zi și noapte de noapte, cei care, riscând carieră și viață de multe ori, au înfruntat schingiuirile și gloanțele Securității comuniste, fără să mărturisască de multe ori nimic, s-au sfărîmat încet, încet, copleșiți de disperare, de groază, de incertitudine, metamorfozați de aplicarea experienței reflexelor.

Ce transformări radicale se pot petrece în sufletul aceluia care, ridicându-i-se dreptul de a se suprima biologic cu mâna proprie, ani de-a rândul este ținut cu un picior în groapă prin metode satanice, nici că poate bănui psihologia experimentală modernă. Eroism, abnegație, convingeri etice, idealism ? Dacă păgânii, în timpul prigoanei lor împotriva creștinilor ar fi întrebuințat metodele comuniste, calendarul creștin e îndoielnic c-ar fi numărat atâția sfinți sau martiri.

Ce poate fi mai deprimant ca acest gând ?

Că în fața durerii fizice și morale, că în fața disperării născute din convingerea fermă că durerea nu va avea sfârșit, nu există, nu pot exista eroi. E oare eroismul o simplă stare de exaltare hrănită de circumstanțe, condiționată de împrejurări și mediu ? În condițiile create la Pitești, eroul nu numai că nu era posibil dar apariția lui ar fi fost un non-sens care ar fi sfărâmat însăși noțiunea de om creată acolo.

Dacă timpurile care vor veni, vor permite o anchetă de proporții și de lungă durată, atunci se va putea vedea ce adânci transformări se pot obține în psihicul omenesc. Și eventualul proces va fi nu al celor care au schingiuit ci al îngrozitoarei concepții care a reușit să aducă pe om pe o treaptă inferioară animalelor.

De la scena petrecută în camera patru spital a trecut un timp oarecare. Atât cât trebuia ca cei supuși experienței să fie aduși în situația pe care o doreau inițiatorii ei. De felul cum urma să reacționeze acest grup depindea poate însăși continuarea experienței.

Rezultatele au fost însă cele scontate. Se putea trece la a doua fază, aceea în care deținuții urmau să se demaște între ei fără ca administrația să mai intervină.

Mutările dintr-o celulă în alta se făceau de organele închisorii, la dorința lui Țurcanu. Acesta avea mână liberă să aranjeze pe deținuți în conformitate cu necesitățile de mascărilor. Dispunea de întreg tabloul condamnaților și pe baza lui își aranja celulele. Pentru camuflare cei care chemau pe studenți erau însă ofițerii închisorii.

Țurcanu, a introdus astfel pe studenții care trecuseră prin celula zisă spital, într-o altă celulă, aleasă tocmai pentru continuarea experienței. Timp de două sau trei săp-

tămâni, studenții demascați provocau discuții, incitau împotriva regimului, culegeau informații, căutau cu alte cuvinte 'să tragă de limbă' pe cei care urmau să treacă în reeducare, pentru a avea la îndemână cel puțin câteva dovezi de care să se lege. Pentru aceasta erau speculate două stări de fapt. În primul rând încrederea care domnea printre studenți (nimeni la vremea aceea nu putea bănui nici măcar pe departe ceea ce se punea la cale) și în al doilea rând pornirea naturală a lor împotriva comunismului.

Încă cu mult timp înainte, studenții întrebuințau pe ascuns plăcuțele de săpun pentru a scrie. Cei introduși în celule, beneficiau de precedent pentru a înșira pe aceste plăcuțe tot ceea ce credeau că poate folosi demascărilor, în conformitate, natural, cu instrucțiunile primite de la șefii reeducărilor. Plăcuțele ținute erau ascunse pentru a nu trezi suspiciuni și erau transmise lui Țurcanu sau altora fie direct, dimineața când erau scoși la spălat, fie chemați de gardieni la grefă (în realitate ieșeau pe culoar și acolo dădeau raportul lui Țurcanu). La spălător plăcuțele erau ascunse în locuri dinainte stabilite. Când se închideau celulele, ele erau ridicate de cei însărcinați sau de ofițerii politici. Se mai foloseau plantoanele de pe coridor, persoane alese ca fiind de încredere, distribuirea hranei, sau oricare alt sistem prin care cel reeducat putea veni în contact cu coridorul fără să fie bănuit de cei din celulă.

Fără îndoială că reeducatorii se puteau lesne lipsi de aceste "documente" pentru că le puteau obține și așa în timpul demascărilor. Dacă sistemul era întrebuințat însă, acesta dădea mai mult posibilitatea de verificare a reeducaților introduși, și pe de altă parte pentru a avea cu ce lovi 'din interior' cum se spunea, pentru a putea provoca surprinderea. Culegerea informațiilor mai păstra în permanentă stare de alarmă pe cei introduși. Când se credea că sunt strânse destule 'elemente compromițătoare' se trecea la acțiune.

În celulă își făcea apariția Țurcanu (de cele mai multe ori) sau un alt element influent, dintre conducătorii O.D.-C.C.-ului. Împreună cu acesta mai intrau și mai mulți dintre colaboratorii verificați. Prezența acestora avea darul de a aminti pe de o parte reeducaților introduși că sunt per-

manent sub supraveghere, să creeze adică complexul „reflexelor”, iar pe de altă parte, din considerente mai practice, să întărească echipa bătauşilor, pentru a evita scene de natura celei petrecută în camera patru spital, când a fost necesară intervenţia directă a oamenilor închisorii.

În general, grupul care intra în celulă înainte de începutul demascărilor era compus din elemente viguroase, bine hrănite, abstracţie făcând de însuşi Țurcanu care era un adevărat Hercule pe lângă studenţii ruinaţi fizic de foametea îndelungată la care erau supuşi. Dat fiind faptul că cei care distribuiau alimentaţia prin celule erau tocmăi bătauşii, se poate lesne deduce 'cum' se hrăneau, mai ales că părerea care predomina în închisori era aceea că 'bandiţii' nu trebuie să trăiască pe spinarea poporului muncitor. 'Eminenţele cenuşii' care dirijau din umbră toată tragedia sinistră, calculaseră dinainte toate elementele pentru ca nimic să nu se petreacă contrar prevăzutului.

'Sedinţa' se deschidea de obicei printr-un discurs ținut de unul din şefii reeducărilor, de cele mai multe ori Țurcanu, şi se compunea din aceleaşi fraze stereotipe, întru nimic diferite de cele pronunţate în camera patru spital. 'Necesitatea reeducării', 'bandiţii care se opun', 'necesitatea' etc. La sfârşitul cuvântării se cerea tuturor, implicit celor care erau deja trecuţi prin reeducare, să-şi facă 'demascarea' imediat. Răspunsul era întotdeauna acelaşi şi reacţiunea lui Țurcanu de asemenea. Ridica fie căciula, fie mâna, pentru a da semnalul, apoi în camera patru spital începea schingiuirea. Deruta era şi mai mare când vedeau că înşişi unii dintre ei, cei 'aduşi dinainte', cei care înainte erau consideraţi ca fraţi, loveau cu disperare, pe la spate de cele mai multe ori. De unde puteau ei să cunoască motivul care-i determina pe aceştia să lovească?

Acest prim moment al stupefacţiei era folosit la maximum de reeducatori. Iată cum mi-a descris studentul de la litere. acest moment :

„Când Țurcanu şi-a terminat discursul am crezut că este nebun. Şi ne-am uitat unii la alţii uimiţi. Nu au trecut însă decât câteva clipe. A ridicat căciula. În aceeaşi clipă, un prieten, poate cel mai bun pe care l-am avut înainte de arestare şi în care aveam încredere oarbă, m-a izbit cu pumnul direct în obraz şi cu atâta furie încât am ameţit. M-am uitat îngrozit la el. Măinile mi-au atârnat

deodată inerte. Nu eram capabil să spun un cuvânt, să-l întreb ceva măcar. El a continuat să lovească cu aceeași disperare. Nu puteam să opun nici cea mai mică rezistență. La început am crezut că este vorba de o nebunie colectivă care le-a întunecat mințile dintr-odată. Într-un târziu am încercat să-l întreb ceva, nici eu nu mai știu ce. Răspunsul a fost o ploaie de pumni însoțită de expresii atât de hidoase încât parcă m-au durut și mai mult decât pumnii. Abia atunci mi-am revenit oarecum și am încercat să mă apăr. Dar din spate un alt student venit odată cu prietenul meu în celulă cu două săptămîni înainte, s-a aruncat asupra mea. Acesta era înarmat cu un ciomag. Nu puteam să-mi închipui de unde-l are ! Nu am mai putut să mă feresc. Am lovit și eu în disperare, la întâmplare, unde nimeream, și în cine nimeream. Am încercat să-mi croiesc drum spre perete pentru a-mi adăposti spatele, dar cineva m-a lovit cu putere peste brațul stîng cu un ciomag. Apoi alt ciomag m-a lovit în cap. M-am clătinat. Au urmat altele... În celulă se produsese un vacarm îngrozitor. Gemetele se împleteau cu răbufnelile ciomegilor și cu înjurăturile.

Ciomegele s-au rupt într-un timp. S-a produs încăierarea corp la corp. Dar noi eram mult mai puțini și mai slabi decât cei care ne atacau. Unul câte unul cădeam la pămînt fără a ne mai putea ridica. Târziu, am căzut și eu în nesimțire. Cât am stat așa nu știu. Când m-am trezit, eram plin de sânge și vînatăi. Corpul îmi era amorțit și mă durea peste tot. Nu puteam să mă mișc. Ceilalți colegi ai mei erau în aceeași situație. Țurcanu nu mai era în cameră. Ne lăsase pe mîna colaboratorilor, a 'comitetului de reeducare, dinainte stabilit din rîndul celor 'aduși'. Ceea ce se consumase în celulă crease o prăpastie fără fund între noi și ei. Țurcanu putea pleca liniștit, fără să-i fie teamă de trădare... Nu-mi puteam închipui în clipa aceea că, numai peste câteva luni, eu însumi voi ajunge în situația de a schingiui pe alții pentru a-i 'reeduca'..."

Când a terminat de povestit — era la câțiva ani după 'demascare' — pe față i se imprimă o deznădejde indescriptibilă. Și a încheiat : „Printr-o fatalitate de neînchipuit, am devenit groparii propriilor noastre vise, propriului nostru suflet. Pentru că niciodată de acum înainte nu vom mai putea ridica fruntea sus. Creștinii murceau feri-

eiți pentru un crez. Noi, tot creștini, nu am avut fericirea aceasta. Am devenit uneltele comunismului pe care l-am detestat din suflet, pentru a ne distruge reciproc, pentru a ne îngropa într-o nebunie unică visele cele mai scumpe, hrănite cu suferință și renunțări la cele lumești, ca și cum ne-ar fi smuls Satana din mâna lui Dumnezeu. Atunci dacă aș fi avut posibilitatea chiar să mă sinucid, aș fi fost mulțumit. Acum nu mai am această îndrăzneală... Par întreg poate, dar în realitate sunt numai o epavă discreditată în ochii prietenilor, lovită cu pietre de dușmani. Și totuși, nu am fost în fond cu nimic vinovați.“

De obicei, raportul de forțe era de doi la unu. În plus, reeducatorii dispuneau și de ciomege, cozi de mătură, scânduri, curele, etc. Și de ura ciudată care se năștea în ei, și care îi îndemna să facă din toți unul ca altul, pentru ca nici unul să nu poată privi cu ochi de acuzator. Era răbufnirea durerii de a nu fi putut rezista, de a nu fi murit înainte de compromitere.

De cele mai multe ori intervenția gardienilor era inutilă. Dar nu rare au fost cazurile când, disperarea și revolta ce au urmat momentului derutei, au făcut necesară ajutorarea reeducatorilor de către directorul Dumitrescu, care prin vizeta ușii urmărea desfășurarea scenelor de demascare, mai ales la început, când soarta se putea schimba.

De obicei prima bătaie dura între trei și patru ore. Nu au fost însă puține cazurile când s-a prelungit și nouă ore în șir, pentru că disperarea trezește în om forțe puțin cunoscute. Pe măsură ce studenții erau scoși din luptă, în stare de leșin sau zdrobiți, cu capetele sparte sau cu coastele rupte, erau trecuți sub prici. Apoi urma o percheziție generală, în care li se luau toate obiectele ce ar fi putut servi fie la atac, fie la încercare de sinucidere. Erau trecuți așa, dezbrăcați, sub prici, și pe măsură ce-și reveneau în fire, reluați în primire de ciomegele 'comitetului de reeducare.'

Situația aceasta dura zile la rând. Cei care erau în 'poziție de demascare' erau supuși unui regim draconic ce urmărea prăbușirea definitivă 'din disperare.' Neavând posibilitatea de a riposta sau de a se apăra, și nici aceea de a se sinucide, pentru că erau ținuți sub o supraveghere strașnică, disperarea pe care scontau inițiatorii demască-

rilor punea stăpânire încetul cu încetul pe gândul lor. Și se abandonau chinului așteptând desfășurarea tragediei.

Metodele întrebuintate în demascări aveau o linie generală comună. Aceea că totul era permis numai rezultatul să fie 'pozitiv'. Dacă au existat unele diferențe la aplicarea schingiuirilor, aceasta s'a datorat 'inventivității' șefului comitetului sau unei doze de criminalitate deja existente în ei, sau în ceilalți membri din comitet.

*Mă pipăiți pe umeri, pe veșminte,
încredințați că m-am întors ,napoi ?
Dar eu sînt numai sute de morminte
în leșul care umblă printre voi...*

O ZI...

Dată fiind linia comună a defășurării demascărilor în diferitele celule din închisoarea Pitești, voi descrie mai jos, programul unei zile de 'reeducare' în care nu se cuprinde bineînțeles bătaia, program oarecum sinteză a tuturor celor întrebuintate :

Deșteptarea se dădea la orele cinci dimineața pentru a avea timp destul pentru curățenie. Până la ora șase deci se făcea curățenia în celulă. Aceasta cădea în mod obligatoriu în spatele 'catolicilor' adică a celor considerați mai fanatici sau mai refractari reeducării. 'Guguștiucii' sau cei mai puțin importanți se ocupau cu spălatul geamurilor sau cu alte preocupări fără o importanță deosebită. Cei care spălau scândurile, erau obligați să ducă în spate câte un reeducat, sau doi sau trei, asta în raport cu calificarea dată de comitet. Frecatul scândurilor dura până la ora șase cînd veneau gardienii să facă 'numărul'. De multe ori însuși directorul sau ofițerii-politici veneau să facă deschiderea și să inspecteze curățenia. Ținuta obligatorie a deținuților era natural, poziția de drepti. Șeful camerei, totdeauna un reeducat, sau chiar șeful comitetului, dădea raportul. Cei care în urma schingiuirilor nu se mai puteau ține pe picioare, erau ridicați., sprijiniți de subțiori de către reeducați și așezați în rândurile din spate, pentru a nu da prilej directorului să vadă(? !)...

După ce trecea inspecția de dimineață, celulele erau în principiu 'deschise.' Atunci studenții erau scoși la 'spălat' și la curățitul 'tinetei' — un fel de putină de lemn în care se făceau necesitățile în celulă, în timpul zilei. Printr-o dispoziție dată de comitetul de reeducare pe închisoare, folosirea acestui closet arhaic era numai pe jumătate permisă, adică numai pentru urinat, și acesta con-

diționat de poziția celui care era în reeducare. Pentru alte necesități, studenții aveau dreptul să iasă de două ori pe zi la closetele comune de pe coridorul secției în care erau închiși. Sunt unele aspecte din viața de deținut asupra cărora se trece de obicei cu vederea pentru că amănuntele repugnă. Aici însă fiecare amănunt era dinainte analizat, și întrebuintat în scop 'reeducativ.' De aceea le redau.

Ieșirea la spălător și closet era doar un pretext special ales pentru a mări gama chinurilor și a degradării la care erau supuși studenții. Pentru că timpul care era lăsat la dispoziția celui 'în poziție de demascare' nu ajungea practic nici măcar pentru prepararea necesară... El varia între treizeci de secunde sau mai puțin și maximum un minut și era la discreția celui însărcinat cu supravegherea 'banditului.' Cei care nu reușeau să termine în timpul prevăzut, erau trași afară de guler, bătuți 'pentru că sabotaseră curățenia' și duși la celulă unde trebuiau să aștepte fie până seara, fie până a doua zi dimineața, dacă incidentul se întâmpla la programul de seară. Dar de multe ori se întâmpla același lucru la rând în diferite ieșiri și atunci studentul era obligat să recurgă la alte mijloace mult mai degradante. Același lucru se întâmpla și la 'spălător' unde nu aveau timp nici măcar să se ude pe mâini. Programul acesta dura bineînțeles până când demascarea era completă. Sistemul era aplicat pe larg la toate Securitățile din România comunistă. Dau numai un singur caz, spre exemplu : în vara anului 1952 eram în anchetă la Securitatea din Constanța. Prin luna August a fost adus în celulă doctorul Papahagi, fost medic șef al județului Tulcea, membru de partid, arestat pentru activitate... 'fascistă' pe când era elev la liceul român din Grecia ! Deși cunoscut de paznicii de pe secție pentru că toți erau lipoveni din județul Tulcea unde el profesa, a fost literalmente smuls de guler și lovit cu cizma, dezbrăcat cum era, de către un gardian din Jurilovca, analfabet. Nu i se lăsaseră decât câteva zeci de secunde pentru a utiliza closetul. Doctorul a venit în celulă plângând. Până în clipa aceea credea că eu sunt pățimaș atunci când vorbeam despre tratamentul inuman la care eram supuși.

Întorși în cameră, studenții primeau rația de hrană pentru dimineața respectivă, hrană care consta dintr-un polonic de 250 grame supă de mălai — așa numitul terci — sau din aceeași cantitate de ceai. Studenții supuși expe-

rienței, cei în 'poziție de demascare,' nu aveau dreptul să mănânce cum mănâncă toată lumea. Erau obligați să mănânce 'porcește' adică servindu-se numai de gură ! Trebuiau să se așeze în genunchi, cu mâinile la spate, sau direct pe brânci dacă acesta era ordinul șefului de reeducare. Din poziția aceasta, trebuiau să consume cu gura, sorbind lichidul fierbinte din gamela pusă în fața lor. Rezultatul unei asemenea tentative era acela că studentul se alegea cu buzele arse, după ce rezistând cât putea, era bătut ca un hoț de cai. Era evident că nici unul nu se lăsa 'convins' de asemenea pretenții imediat ce i se cerea 'să facă pe porcul.' Numai după schingiuri îndelungate studenții nu aveau încotro și acceptau.

„Bandiții nu aveau voie să spele gamela după ce consumau conținutul. Curățatul se făcea cu limba, pentru că apa dată în celulă era consumată numai de acei care erau deja reeducați, mai ales că mai niciodată nu era suficientă nici în zilele 'normale.' În celule nu era apă curgătoare. Se aducea de pe coridor de către plantoane, în ciubere de lemn, sau în alte vase, evitându-se bineînțeles orice vas casabil care ar fi putut da cuiva un mijloc de sinucidere.

Imediat după terminarea 'micului dejun,' cei în demascare treceau 'în poziție.' Studentul era obligat să stea pe marginea patului sau priciului, cu picioarele întinse, cu mâinile aduse deasupra genunchilor, cu capul ridicat și privind mereu înainte, fără dreptul de a mișca în nici o parte. Fiecare din ei era păzit de către un planton de serviciu, recrutat bineînțeles dintre cei care trecuseră deja prin demascare. Cea mai mică abatere era pedepsită pe loc și cu asprime de planton însuși, care apoi raporta șefului, acesta acordând un supliment de pedeapsă.

Între orele 11 și 12 se servea masa de prânz. Înaintea mesei se distribuia pâinea. Când gardianul se apropia de celulă, sau se auzea zgomotul specific pe coridor, la un semn totul intra 'în ordine' fiecare student adoptând o poziție cât mai naturală 'pentru ca gardianul să nu știe ce se petrece în celulă,' chiar dacă acesta participa în alte împrejurări direct la demascări sub conducerea directorului sau a unui ofițer politic. Fiecare student trecea prin fața coșului cu pâine sau a hârdăului cu mâncare primindu-și porția. Imediat însă ce ușa era închisă cu zăvorul,

atmosfera de demascare era refăcută. 'Banditul' nu avea voie să mănânce pâinea cu ajutorul mâinilor. Era adeseori legat la spate, pâinea i se arunca în față, și din poziția de ingenuchiat era forțat să mănânce numai ajutându-se de gură. Cea mai mică fărâmitură trebuia culeasă de pe podea cu limba sau cu buzele ! Câteodată metoda era schimbată. I se permitea să consume pâinea folosindu-se de mâini dar atunci porția de 250 de grame era ruptă în două sau trei părți și fiecare bucată trebuia consumată dintr'odată.

✱ Mâncarea se servea ca și ceaiul. Dar de data aceasta supliciul era și mai de nesuportat pentru că ceaiul sau terciul de dimineață putea să se răcească ușor tergiversând puțin, chiar și sub bătaie. Mâncarea care era mai vâscoasă de obicei având ca bază orz decorticat, nu se răcea prea repede. Evident, comitetul O.D.C.C. cerea de la fiecare 'bandit' să consume mâncarea cât mai repede. Pentru aceasta, câte un reeducat se așeza direct în fața banditului și-l obliga, bătându-l, să mănânce... Gamela era spălată și de data aceasta cu limba. Sau se interzicea pur și simplu spălatul, pentru că 'dușmanii poporului' nu au nevoie de eurătenie... după care se trecea din nou în poziție.

✱ O mică întrerupere avea loc la orele cinci când se servea cina, care nu era decât o reeditare a suferințelor de la prânz.

✱ La ora șase se făcea închiderea. Directorul, sau un gardian șef, trecea prin fiecare celulă, numărând pe deținuți. Poziția acestora era natural, aceea de la deschidere, cu cei bănuți în spate, încadrați între doi reeducați, pentru a nu produce 'tulburarea programului.' Statul în poziție urma și după închidere, până la ora nouă, când se dădea 'stingerea', noțiune anacronică rămasă de pe vremea când arestații puteau stinge lumina pentru a dormi în întuneric. În închisorile din România — în toate închisorile — nu se stinge lumina niciodată în timpul nopții.

Când bătea clopotul pe coridor, fiecare deținut era obligat să se culce. Orice vorbă era pedepsită de regulament.

'Stingerea' dată la Pitești însă era începutul unui nou calvar. După treisprezece ore de chin, dormitul nu se permitea decât după un anumit sistem, mai draconic poate ca celelalte.

Întins pe spate, cu fața în sus, cu corpul întins drept, cu mâinile deasupra păturii care nu acoperea corpul decât până la piept, studentul nu avea voie să facă nici o mișcare ce ar fi putut să-i dea o poziție de somn mai comodă. La picioarele lui, cu un ciomag în mână, păzea plantonul ; chinuit și el de somn și deci și mai îndârjit de rezistența celui pe care era obligat să-l păzească.

Cui nu i se întâmplă în somn, involuntar, să se întoarcă într-o parte, sau să adune genunchii... O lovitură dată peste fluierul piciorului cu toată puterea, și cel care călca disciplina somnului, era readus în poziția 'corectă'. Plantonul era obligat să lovească tare nu numai de către comitetul de demascare ci chiar de către cel pe care-l păzea. Evident, nu cel lovit cerea să fie lovit cu putere, ci teama plantonului care ar fi avut puțină milă. Pentru că odată rezistența sfărâmată, studentul începea să vorbească despre 'toate' și dacă plantonul nu l-a lovit tare, el spunea în demascare că a fost menajat de planton pentru că îi fusese prieten sau pentru că plantonul nu-și făcuse demascarea completă sau că era încă cu prejudecăți sau gânduri burgheze...

Și nu au fost puține cazurile în care plantoanele au trecut pentru a doua oară în poziție de demascare, pentru că au fost denunțate de către cei pe care nu i-au lovit destul de tare atunci când au călcat 'disciplina somnului' !!

După o singură lovitură, somnul nu mai revenea. Și privegherea ca la mort începea de obicei imediat sau la puțin timp după stingere.

Orele se scurgeau cu pas de melc ; studenții încercau să nu adoarmă de teamă să nu se răsucească în somn, pentru că lovitura primită în asemenea momente are un efect psihologic groaznic. Când totuși se întâmpla să adoarmă, somnul nu era un somn normal ci un fel de leșin rezultat dintr-o extenuare totală. Dimineața era așteptată cu ușurare și trecerea în poziție de demascare, ca o favoare !!

Câte implorări tainice spre cerul închis, câte priviri deznădăjduite, așteptând de undeva din absurd o rază de mântuire, sau un semn al morții... dar nici una nici alta nu veneau. Prezentă era numai suferința fizică deocamdată. Cea sufletească urma mai târziu. Pentru studenți timpul nu mai exista practic decât ca un fenomen fizic de alternare a luminii zilei și a luminii becului electric al nopții.

Și totuși ei rezistau. Resemnarea, această minunată armă a sufletului care a ridicat pe treapta sfințeniei atâția muritori de rând, își dădea roadele și aici.

Studentii răbdau și așteptau. Era o așteptare disperată, fără capăt, nenaturală pentru că în interiorul lor ei erau de mult convinși că și în celelalte închisori, și afară poate, se aplica sistemul descompunerii prin schingiuire. Erau de asemenea convinși că nu se va putea rezista la infinit pentru că fiecare vedea un fost prieten pe care-l cunoștea și în care înainte crezuse, că a cedat, că s-a schimbat în neom. Totuși, ceva din interior îi îndemna să reziste, să reziste...

Până când se termina răbdarea comitetului de reeducare, sau mai degrabă a celor care dirijau din umbră. Atunci urma întrebarea îngrozitoare pe care fiecare o aștepta, de care nimeni nu era scutit.

„Banditule, te-ai hotărât să-ți faci demascarea?”

Cei care erau deja frânți, primeau întrebarea cu un fel de ușurare dureroasă și începeau să vorbească. Aceștia erau trecuți prin întreg procesul destrămării sufletești.

Cei mai mulți însă, chiar în ciuda evidențelor, urmau să se încăpățâneze și să răspundă sec. „Nu am nimic de demascat. Tot ce am avut am spus la Securitate.”

Răspunsul acesta era considerat de reeducatori ca o sfidare. Atunci abia începea ‘bătaia adevărată.’

Mulți au fost studenții care nu numai că provocau bătaia dar o doreau chiar cu ardoare : din disperare. Era singura posibilitate de a-i da o mică șansă morții. Pentru că fiecare dintre cei care credeau că este mai cinstit să moară decât să primească acest tîrg degradant, aștepta din această bătaie lovitura fatală care să-l elibereze de chin, de viața devenită un balast insuportabil. Dar experimentatorii știau aceasta. Și chinuitorii din celule de asemenea pentru că mulți dintre ei o doriseră în momentul în care se găseau în aceeași situație. Consemnul era dat destul de categoric. Nu erau permise loviturile în tâmplă, în dreptul inimii, în ceafă, sau în orice loc care ar fi putut prilejui moartea. Nu moartea fizică a studenților era necesară. Pentru că aceasta, de ar fi fost nevoie, se putea aplica destul de simplu. Erau exemple din istoria partidului rus, destul de multe. Se urmărea o experiență

îndrăcită — moartea sufletului,, pentru înlocuirea lui cu reflexe condiționate, creerea unui om nou, necesar societății de mâine așa cum este concepută de materialismul dialectic, după teoria marxistă a 'dezalienărilor.'

Nu moartea fizică ci moartea morală, aceea care răstignește sufletul de balastul humei adică de propria neputință.

Dorit de asemenea — atunci când moartea nu venea — era leșinul, singura posibilitate de a evada pentru câteva clipe din acel infern născocit de cei care promet lumii paradisul pe pământ.

*Trist sună cornul sfintei cruciade
iar noi betegi și jalnici seniori,
ne-mpleticim în platoșe schiloade
sub vechi armuri, cîrpite strîmb cu sfori,
baroni și prinți, ce-au fulgerat în spade
Ierusalimul altor aurore.*

CATOLICI

Dela început, de atunci de când se constituiau dosarele celor care urmau să treacă în demascări, studenții erau împărțiți în două grupe, în raport cu tăria sufletească sau cu rolul jucat în organizațiile de rezistență din care au făcut parte. În definitiv, însăși activitatea lor dinainte de arestare era o mărturie evidentă a acestei țării.

Prima categorie, a acelor care nu prezentau un interes deosebit, era constituită din studenți cu activitate nedeterminată, mai slabi de înger, care deci nu erau elementele necesare pentru o încercare din care trebuia să apară un nou fel de om. Slăbiciunea aceasta nu era un motiv suficient pentru a-i scuti de demascare. Erau trecuți și ei prin toată filiera descompunerii însă de obicei nu se insista prea mult și nu erau chinuiți prea mult timp. Aceștia erau cei care cădeau mai de vreme, atunci când li se puneă întrebarea: "Banditule, te-ai hotărît să-ți faci demascarea?" Numărul lor nu a fost prea mare în raport cu totalitatea studenților arestați. Erau denumiți de către demascatori 'guguștiuci,' termen ironic prin care erau comparați cu porumbeii sălbateci, deci nu prea vinovați de starea în care erau aduși.

Categoria a doua, cea care a dat foarte mult de lucru inițiatorilor și cea care i-a interesat mai mult, era formată din studenții fanatici, cei care rezistau mult, cei care trebuiau trecuți prin a doua categorie de chinuri pentru a putea fi sfărâmați. Erau denumiți 'catolici.'

Una din încercările la care era supus studentul fanatic era gimnastica forțată, în special lăsatul pe vine sau 'broasca.' Nu avea voie să atingă călcăiele cu spatele, mâinile trebuiau să fie permanent ținute fie în lături,

întinse, fie ridicate deasupra capului. Și în această poziție, trebuia să se ridice și să se lase, într-un ritm ținut de reeducatorul ce dădea cu un băț într-un lemn oarecare, ore întregi la rând, fără întrerupere.

În mod normal și fără constrângere, un om poate să facă până la 50 de flexiuni de genul acesta, după care picioarele și brațele încep să se înțepenească. Studentul A.D. dela Facultatea de Litere din București, arestat în 1948 și condamnat la zece ani, a făcut într-o singură noapte, cocoșat pe closetul portativ, peste o mie. Când s-a coborât de pe tinetă, mai avea putere să continue... Oboseala celui care bătea ritmul sau număra, a fost poate motivul pentru oprire. Cărui fenomen i se poate atribui această rezistență fizică din partea unui om epuizat de nopțile de veghe și de poziția obligatorie din timpul zilelor premergătoare încercării? Pentru că acest caz nu este decât unul din sutele celor care au reușit să treacă de o mie de flexiuni fără să cedeze. Numai voința de a nu ceda, această formă de manifestare a spiritului, a putut înfrânge măcar temporar materia trupului și a reușit să-i comande.

Studentul M.M. tot dela Facultatea de Litere din București, a fost supus următorului procedeu de strivire morală : după ce a fost încercat în toate felurile și bătut până când corpul a devenit aproape insensibil la lovituri, a fost obligat într-o zi să se culce în mijlocul camerei. În raport cu gradul de 'banditism' adică de rezistență, au fost obligați să se așeze peste el și la rând unul peste altul șaptesprezece studenți, adică toți cei care erau în poziție de demascare. Peste ei s-a ureat cel care era șef de comitet în cameră. Sub presiunea acestei greutăți, studentul nu a mai putut răbda. Mușchii abdomenului au cedat presiunii și tot ceea ce îi fusese interzis să facă la closet, a făcut în celulă.

Ceea ce a urmat după acest tragic incident, intră pe de-a dreptul în domeniul nebuniei. Pretextând că a murdărit camera și că nu se permite spălatul rufelor în timp neprogramat, sărmanul student a fost obligat să-și curețe indispensabilii în gură. Refuzul lui de a se supune acestei nebunii a infuriat pe șeful comitetului. Degetele i-au fost strivite între lemne, a fost călcat în picioare, a leșinat, a fost readus la cunoștință cu găleata de apă rece, apă ce i se refuzase pentru curățenie. A fost izbit cu capul de

podea, de perete, târit prin cameră de picioare, a început să-i curgă sângele din gură și în cele din urmă nu a mai putut să se opună.

În fața unei asemenea dureri nu există erou.

Studentul A.O. de la Facultatea de Teologie, unul dintre 'misticii' cei mai 'fanatici' din celulele Piteștiului, a fost obligat să-și facă nevoile în gamelă apoi să primească mâncarea în ea fără să i se permită înainte să o spele. Ce a putut să îndure până ca rezistența și scârba să fie înfrânte în el, este greu de descris. În cele din urmă însă a trebuit să cedeze și să accepte să mănânce...

Au fost obligați să stea ziua întreagă în picioare, fără dreptul să clintească măcar un mușchi.

Au fost siliți să șteargă podeaua zile în șir, cu câte doi sau trei alți deținuți peste ei.

Greu erau chinuiți studenții care, ne mai putând îndura, dar nevoind de asemenea să cedeze, au încercat să se sinucidă.

Măsurile de prevedere luate de reeducatori și controalele permanente atât ale comitetelor O.D.C.C-ului cât și ale administrației, făceau oarecum imposibile aceste încercări. Pentru că nu exista practic nici un obiect cu care cineva să încerce și să reușească să se sinucidă. Totuși, au fost cazuri de încercare. Chinuiți erau nu numai cei care nu reușeau să se sinucidă ci și acei care erau bănuți că gîndesc la aceasta. Studentul R.M. de la Politehnica din București a păstrat din greșeală proprie și din lipsa de atenție a comitetului, ochelarii în celulă. Într-o zi, pe când era bătut, i-au spart ochelarii. R. a fost obligat să culeagă cioburile de pe jos, sub lovituri, și să reconstitue amândouă lentilele. Deși a căutat timp îndelungat, totuși o bucătică nu a putut fi găsită. Pretextând că a ascuns-o pentru a se sinucide, studentul Diaca [1] de la Facultatea de Medicină din Iași, însărcinat cu supravegherea lui, l-a bătut în asemenea hal că R. a urinat sânge. Nimeni nu s-a sinchisit pentru aceasta și nici un doctor nu a fost chemat să-l cerceteze.

Studentul C.S. de la Facultatea de Drept din Cluj, dotat cu o capacitate de rezistență uimitoare, în momentul când a ajuns la concluzia că nu va mai putea rezista

¹ Eliberat, se redresează moral, încearcă să treacă frontiera spre apus, e arestat din nou și condamnat la 25 ani.

încă multă vreme, s-a hotărît să se sinucidă. Nu a găsit însă nimic la îndemână. În disperare, a mâncat o jumătate de kg de săpun păstrat sub pat pentru... scrierea declarațiilor ! După cum îmi povestea mai târziu, deși săpunul era făcut din reziduri de petrol, nu a avut nici măcar un deranjament gastric !

Studentul de la Facultatea de Teologie din Timișoara, N.V., după ce a încercat să-și taie venele și nu a reușit, s-a aruncat cu capul în ciubărul cu mâncare, sperând să moară ars de mâncarea fierbinte. Nu a reușit și aceasta l-a costat enorm de mult. Plămânii i-au fost dislocați în bătaie. După cinci ani, când a stat cu mine în aceeași celulă, încă suferea de infirmitatea căpătată pentru că nu a reușit să se omoare.

Nenumărați sunt cei care au încercat să-și taie vinele fie cu o așchie de tablă de fier găsită undeva, fie cu așchii de lemn, cu bucăți de geam, încercînd să-și strivească capul de pereți, etc. Nu au lipsit nici cei care au încercat să-și sfâșie arterele cu dinții. Toate măsurile necesare au fost luate de aceea contra acestor gesturi de sabotare la campania de demascare.

Studentul Șerban Gheorghe, din orașelul Murfatlar, a fost arestat la București în 1948. A fost condamnat cu un grup mare și trimis la Pitești. Supus demascărilor, a reușit într-o zi pe când era scos pe coridor, să găsească mijlocul pentru a scăpa de chin. S-a aruncat de la etajul doi al închisorii, prin golul care era în spirala scării. Când, alarmați, cei care-l conduceau au ajuns la parter, Șerban trecuse în lumea cealaltă, necompromis. Măsura luată de administrație a fost... întinderea unei plase de sîrmă între etaje. Odată cu aceasta, supravegherea din interiorul celulelor a fost intensificată și noi percheziții, de data aceasta făcute de gardieni sub conducerea directorului Dumitrescu, au golit celulele de tot ceea ce ar fi putut servi pentru sinucidere.

Încercări de a atrage atenția administrației în mod direct de către cei care suportau chinurile, s-au făcut în mai multe rînduri. La toate sesizările administrația a rămas surdă. Nu numai că nu a reacționat în sensul dorit de cei care cereau apărarea ci dimpotrivă, a înăsprit măsurile și cei care au reclamat au fost trecuți printr-un așa numit supliment de demascare. Iată cîteva exemple :

Studentul A.D.-cel care a făcut cele o mie de flexiuni pe closet — după mai multe săptămîni de chinuri, cu toate că ştia ce-l aşteaptă, într-o seară, la ora închiderii, se smulge din rîndul al doilea unde era ținut de reeducatori și iese în fața directorului Dumitrescu venit să 'facă numărătoarea'. Îi raportează toate cele ce se petreceau în celulă și îi cere să intervină cu autoritatea lui de director ca să înceteze chinurile și cei vinovați să fie deferiți justiției după o anchetă. Cu aceeași ocazie, i-a mai spus că el personal nu are de gând să facă nici un fel de demascare, că știe pentru ce este în închisoare și nu regretă, în consecință deci să-l lase în pace să-și execute pedeapsa primită, și să hotărască el singur despre ceea ce crede că este nociv sau nu societății.

Directorul l-a ascultat atent, simulînd o surpriză perfectă. A răspuns că el nici nu bănuia că asemenea atrocități se petreceau în celulă (printre cei care 'demascau' de acum erau și unii dintre cei care au fost bătuti de directorul însuși în camera patru spital la începerea demascărilor dar nu mai puteau să vorbească pentru că nu mai erau cei de odinioară). A promis să se ocupe a doua zi, fără să ia vreo măsură însă în seara aceea. A doua zi a venit în celulă... Țurcanu. Acesta s-a răzbunat așa cum a vrut pentru indiscreția lui A.

Studentul U.S. profitînd de faptul că într-o zi, în timp ce era chinuit, ușa rămăsese neîncuiată datorită neatenției unui gardian, scapă de sub ciomag și se năpustește pe coridor cu intenția de a ajunge la grefă sau la cabinetul directorului. Spre surprinderea lui însă, la ieșire se izbește piept în piept cu însuși directorul care urmărea prin vizetă cele ce se petreceau în celulă. Studentul i-a cerut în termeni categorici să intervină în celulă și să pună ordine. De asemenea i-a cerut să fie scos la raport ofițerului politic care era adevăratul conducător al închisorii. Surprins, directorul nu a mai avut cum să evite discuția. A ascultat și ca să se scape mai de grabă de el, i-a promis că va cere ofițerului politic să-l primească.

În celulă, după ce s-a întors, a primit pedeapsa cuvenită. A doua zi a fost chemat dis-de-dimineată, dar nu pentru a fi dus la ofițerul politic ci pentru a fi interogată de... Țurcanu. Acesta ținea în mînă un brici și se juca cu el...

“Ai spus directorului că dacă nu te scoate din demascări și nu te duce în fața ofițerului politic ai să faci tot ceea ce poți pentru a te sinucide. Ai curajul pentru așa ceva ? Iată un brici, ia-l și sinucide-te, dar aici în fața mea și acum.” Și cu mâna stângă îi întinde briciul.

“O rază de speranță m-a năpădit” — U.S. mi-a povestit într-o altă închisoare din România comunistă. “Dacă aș fi reușit numai pentru o clipă să pun mâna pe lamă, eram hotărât să mă arunc asupra lui și să-i retez gâtul. Aș fi găsit atâta forță, mai ales dacă reușeam să-l surprind. Apoi m-aș fi sinucis și eu. Dar nimic din ceea ce așteptam eu nu s-a petrecut. În momentul în care am întins mâna spre brici, Țurcanu a retras stânga și cu dreapta mi-a aplicat un pumn sub bărbie, care m-a întins pe ciment. Era puternic ca un taur. Apoi s-a năpustit asupra mea cu picioarele. Cât a durat această ‘întrevedere’ nu am putut ști pentru că am leșinat. Când m-au scos din baie, pentru că în baie s-a petrecut scena, aveam trei coaste rupte. Calusul format după aceea îmi va rămâne mărturie și după mormânt. Coastele rupte vor păstra permanent urma picioarelor lui Țurcanu.” Și ca să mă convingă că spune adevărul, mi-a cerut să pipăi coastele sub pielea galbenă și slabă.

S-a raportat nu numai directorului. Gardienii șefi ai închisorii, Ciobanu și Mândruță au primit de nenumărate ori rapoarte verbale. Dacă Mândruță injura de fiecare dată și ieșea trântind ușa spunând că asta nu este treaba lui, Ciobanu ridica din umeri și se uita în sus. Mai târziu, în închisoarea Gherla, am fost în aceeași celulă cu socrul lui Ciobanu, care între timp fusese dat afară din serviciu. Nu-i venea să creadă că ginerele lui a fost martor la asemenea atrocități. Acesta nu pomenise nici un cuvânt acasă, timp de doi ani consecutivi cât a durat perioada experienței la Pitești. Prin astfel de școală de amenințări erau trecuți cei care ajungeau să facă serviciul de gardă în interiorul închisorii Pitești. Ei erau doar fațada ce acoperea pe autorii acelei tragedii, politrucii partidului comunist.

Rezistența în închisori depindea bineînțeles de factorul de ordin moral. Câtă vreme încrederea în sine rămă-

nea neatinsă, studentul înfrunta pe reeducatori pasiv, desigur. Cunosc câteva sute dintre studenții care au trecut prin demascări la Pitești. Am stat cu ei împreună ani de-a rândul în diferitele închisori din România. I-am analizat sub toate aspectele, și înainte, și după demascări. Am convingerea fermă că dintre ei poate mai bine de cincizeci s-ar fi dus senini în fața plutonului de execuție, pecetluindu-și crezul cu sacrificiul suprem fără nici o părere de rău, înainte de arestare sau de anchetele de la Securități. Cine nu cunoaște capacitatea de sacrificiu, împăcarea cu moartea, a tineretului român în condițiile războiului anticomunist ca și în rezistența de după ocuparea țării? Legionarii Puiu Constantin Florescu, Spiru Obreja, Șerban Secu, spre exemplu, executați în urma sentinței date de Tribunalul din București în 1950/51 au refuzat să semneze cererea de grațiere prezentată de ofițerul trimis special de Ministerul de Interne.

Alți optsprezece arestați în munții Făgărașului au avut aceeași soartă în vara anului 1958. Între aceste două intervale, zeci de condamnări la moarte, sute de împușcați cu, sau fără sentințe, pe toate cărările. Am cunoscut, înainte de arestare, studenți care făceau parte din grupările de rezistență. Cei care nu au fost arestați și au putut să ajungă la munte, s-au bătut cu plutoanele Securității până când au fost uciși. Puțini dintre ei s-au lăsat făcuți prizonieri. Cei care au ajuns la Pitești însă s-au prăbușit...

De unde diferența aceasta de comportare? Cred că numai din faptul că cei care erau liberi puteau dispune cum voiau de viața lor și deci preferau să moară pe când cei arestați nu aveau nici dreptul și nici posibilitatea de a-și suprima viața.

Intensitatea dramei însă și groaza momentelor care au stăpânit această perioadă nu vor fi cunoscute niciodată. "Ceea ce am trăit noi acolo trece de ceea ce mintea omenească poate să-și imagineze. Limbajul este prea sărac pentru a putea cuprinde complet ceea ce fiecare dintre noi am avea de spus, dacă vreodată va putea spune" îmi afirma un student, prieten dinaintea arestărilor și care trecuse prin demascări ca unul dintre cei mai fanatici.

Flămând, schingiuit, umilit săptămîni și luni de-a rândul, fără somn, terorizat, lovit de cel care cu o oră mai înainte îi era prieten și frate de lanț, obligat și el de amenințarea Satanei ca să lovească, fără nici o speranță de

scăpare, izolat de restul lumii printr-o cortină de oțel, adus pe marginea gropii fără să i se dea dreptul de a muri, acesta este calendarul unui student supus experienței de depersonalizare, adică eticii partidului comunist prin care Satana vrea să-și ridice împărăția peste ruinele eticii creștine, desființând orice virtute și sentiment omenesc.

Acesta este fenomenul Pitești, laboratorul Moralei Anticristului unde tineretul românesc este cobaiul metodelor comuniste de reeducare.

Unui asemenea tratament cred că nu poate rezista nici un om. Dau mai departe două exemple care se referă la diferența de comportare a doi studenți în două anchete: la securitatea care i-a arestat și apoi după judecată, la Pitești, în demascări. (Prin comparația respectivă nu înseamnă nicidecum că bestialitatea anchetatorilor Securității era mai mică).

În fața anchetatorului, studentul ca orișicare alt deținut, dispunea de câteva elemente care îi erau favorabile: faptul că se aștepta la arestare, că știa metodele de care se foloseau anchetatorii, că îl considera pe comunist ca pe un element străin sau vândut bolșevicilor — confrunțarea deci a două forțe, una românească și cealaltă străină, de ocupație. Al doilea element care contribuia oarecum la această diferență de comportare îl constituia faptul că numărul arestaților fiind foarte mare, Securitatea nu se putea ocupa în sensul experienței de la Pitești, cu fiecare deținut în parte din lipsă de timp și spațiu. Ceea ce dorea Securitatea, era smulgerea unei declarații adevărate sau nu, dar suficiente ca să poată trimite pe cel arestat în fața judecătorului militar.

În cazul Pitești contribuiau la prăbușire, în afara torturii, mai ales factorii psihologici neprevăzuți de nici unul dintre cei chinuiți.

Studentul ALUPOAEI, fost deținut politic și pe vremea lui Antonescu, a fost arestat în vara anului 1948 și acuzat de activitate subversivă împotriva comunismului. A fost anchetat la Securitatea din Iași de către ofițerii de securitate Fischer și Pompilian. Nu a declarat nimic compromițător, cu toată tortura la care a fost supus. Dar după câteva luni de anchetă, Securitatea din Iași raportează Ministerului de Interne că în regiunea Suceava nu există

organizație de tineret și că au fost doar câteva acțiuni izolate. După câteva luni de regim de demascare, studentul Alupoaiiei a declarat la Pitești totul.

Studentul CUCOLE Gh. din Constanța a fost și el arestat tot în vara anului 1948. A fost anchetat de un fost muncitor comunist care a luptat în brigăzile internaționale din Spania și care acum avea gradul de colonel în Ministerul de Interne.² Schingiuitor i-a fost locotenentul Botea, un chelner bulgar, considerat ca unul dintre cei mai sângeroși securiști din întreaga poliție comunistă (azi arestat). Luni de zile Cucole a fost ținut în lanțuri, cu 200 de grame de pâine și o cană de apă ca mâncare zilnică. Deși i se puneau în față declarații date de alți colegi sau prieteni care activaseră împreună cu el, nu le recunoștea. În timpul cât era la carceră, maiorul X. arestat și el a putut să urmărească zi de zi calvarul acestui student. Și îmi vorbea în 1951 despre el la Aiud, ca despre un erou. A fost condamnat în cele din urmă, în baza declarațiilor date de ceilalți coinculpați.

Ajunș la Pitești, a vorbit. Și a spus nu numai ceea ce făcuse ci și ceea ce plănuia să facă, pe cine considera ca dușman al regimului și pe cine bănuia el că ar putea avea o activitate subversivă. În urma acestor declarații au fost arestați în regiunea Constanței și în București mai bine de 60 de Macedoneni. Despre demascarea lui îmi povestea studentul D. din Iași care a fost în aceeași celulă, că a trebuit să-l țină trei zile și trei nopți în cearceafuri ude pentru a evita moartea după ce fusese chinuit de Titus Leonida și de Turcanu, o zi întreagă. L-am întâlnit după demascări și nu l-am mai recunoscut. Nu numai că nu era cel dinainte dar ceva se clătinase în însăși mintea lui.

În general, nu cred să fi existat un student care să nu fi spus totul la anchetă. Fiecare păstrase un secret, mai mare sau mai mic. La Pitești nu a putut să reziste însă. Numărul celor arestați după declarațiile date la Pitești în demascări se ridică cu aproximație la peste trei mii !

Ce nu s-a spus la Pitești ? Foarte puțin, și ceea ce era cunoscut numai de persoana care era anchetată. Pentru că dacă exista o mică bănuială că încă cineva mai cunoștea secretul, cel schingiuit se grăbea să spună de teamă ca celălalt să nu spună înaintea lui și astfel să fie trecut a

² Colonelul Câmpeanu, căzut în disgrație și din nou reabilitat.

doua sau a treia oară prin demascări. Or, cum studenții au activat în grupuri și adeseori în grupuri destul de mari, cu greu a putut cineva să tacă. Pentru că fiecare era convins că același sistem se aplică în toate închisorile și deci chiar dacă colegii sunt la Aiud sau Gherla sau în altă închisoare, dosarul va fi ușor alcătuit și declarațiile conexe pentru clarificare. De nicăieri nu a pătruns la Pitești cineva care să poată avertiza pe studenți sau să le spună măcar ce se petrece în celelalte închisori. Chiar dacă soseau noi arestați, aceștia erau ținuți izolați; natural, întâi pentru a nu spune celor din demascare ce se petrece afară și deci să le întărească moralul și în al doilea rând, pentru ca ei înșiși să nu afle ceea ce li se pregătea, înainte de a le veni rândul.

Cei care au avut totuși îndrăzneala să ascundă ceva, au fost descoperiți peste o lună sau peste un an și au trecut a doua sau chiar a treia oară pe sub ciomegele călăilor. Și de fiecare dată demascarea era mai draconică pentru că cel în cauză continua să fie 'bandit.' Altul, din altă celulă, a spus fără să știe că celălalt a tăcut, sau de teamă să nu spună în clipa în care va fi dus în demascări pentru că nu știa că deja celălalt era de acum la rândul lui demascator! Un ciclu infernal din care nimeni nu putea scăpa.

Iată bunăoară cazul studentului T. dela Facultatea de Medicină din București. După ce trece prima dată prin demascări și convinge O.D.C.C.-ul că a spus totul, cineva din altă cameră destăinuiește lucruri pe care el le știa dar pe care nu le spusese.

Este trecut a doua oară prin demascare și chinuit până la desfigurare aproape. Recunoaște în cele din urmă că a ascuns, mai spune un amănunt scăpat de el. Este adus a treia oară în demascare, de data aceasta însă numai ca spectator la chinuirea celorlalți și pus numai 'în poziție.' Pe când stătea în izolare la marginea priciului, fără ca cineva să se ocupe în mod special de el, și fără să i se ceară, a rugat pe planton să cheme pe Țurcanu pentru că are să-i spună ceva. Acesta a venit dar nu a vrut să-l asculte. Atunci desperat, T. îl imploră "Este momentul să mă ascuți. Nu mai pot răbda, trebuie să vorbesc chiar acum.

Dacă scapi acest moment, n-ai să mai scoți dela mine nimic, chiar dacă m-ai jupui cu briciul, de viu."

Natural, Țurcanu a speculat momentul psihologic și l-a ascultat. T. a spus totul, absolut tot ceea ce până atunci reușise să tănuiască și care în raport cu ceea ce spusese în cele două demascări dinainte, era enorm de mult. "Nu-mi pot explica ce se petrecuse în sufletul meu ca să vorbesc atunci, mai ales că eram convins că O.D.C.C.-ul își făcuse părerea deja că spusese totul" — spunea el la câțiva ani după aceea.

Un al doilea caz, studentul T. de la Medicină din Cluj. Trecut prin demascări, chinuit, considerat după aceea ca 'irecuperabil', chiar dacă acceptase să facă tot ceea ce i se ceruse, în momentul în care demascările încetaseră și teroarea exercitată de administrație prin elementele 'reeducate', pierduse mult din virulență apropiindu-se de stingere totală. Teodoru a trecut pe baricada cealaltă, adică a devenit unul dintre cei mai periculoși denunțatori, fără să fi avut un motiv cât de mic pentru a-și justifica noua atitudine.

Și se petreceau lucruri și mai ciudate ; ele explică nenumăratele procese judecate la Moscova și al căror rezultat a fost lichidarea tuturor celor care erau considerați ca dușmani personali ai lui Stalin. Se născocceau vini. Nu însă de cei care anchetau ci de cei care erau chinuiți. Dacă cel însărcinat cu 'demascarea' nu putea fi convins de cel demascat că a spus tot adevărul, atunci deținutul era obligat să mintă născocind o activitate care nu putuse avea loc nici în imaginația lui de multe ori, pentru a putea scăpa de schingiuri.

Studentul de la politehnică O.O., arestat pentru omisiune de denunț, în timpul primei faze a 'demascărilor', a inventat și construit din bucăți o întreagă organizație subversivă în care a încadrat pe lângă foștii lui colegi de an, pe aproape toți asistenții, pe lectorii și preparatorii de an, ba chiar și pe câțiva profesori universitari, al căror șef bineînțeles era el ! A fost și mai rău chinuit pentru aceea că induce O.D.C.C.-ul în eroare și că-și bate joc de demascări !

Nenumărați au fost de asemenea cei care și-au băgat părinții sau rudele în propria organizație pentru a da dovadă de 'sinceritate' la început din teama de tortură și

apoi din nebunie lucidă, adică din dorința de a se 'restruc-tura și reeduca în noul spirit.'

* * *

Toate declarațiile, după ce erau făcute verbal, erau trecute pe o placă de săpun și înaintate direct O.D.C.C.-ului care avea un birou special pentru cercetări. În acest atelier de filtrare și comparare, declarațiile venite din toate celulele sub demascare precum și cele de mai înainte, erau confruntate cu amănuntul pentru a descoperi concordanțele sau nepotrivirile pentru același fapt menționat de doi sau mai mulți anchetați.

După triere, se menținea ceea ce părea a prezenta o oarecare importanță pentru serviciile de Securitate ale Ministerului de Interne, apoi cel care declara era chemat în biroul respectiv și obligat să-și treacă pe hârtie declarația. Odată scrisă, era semnată și trimisă ministerului prin intermediul ofițerului politic.

Așa că Ministerul de Interne nu lua cunoștință oficial de cele ce se petreceau la Pitești, și nici acestea nu aveau ca scop, în fond, ancheta. Indiferent de felul în care decurgeau declarațiile, studentul rămânea pe mai departe în poziție, adică sub stare de chinuire, starea permanentă de teroare fizică și morală fiind condiția indispensabilă pentru ca reflexele condiționate să funcționeze fără greș chiar la multă vreme după ce acel student inculpat devenit 'anchetator', trecuse prin foc !

*Strîmbi, chirciți, tîrîș pe brînci, pe coastă,
trebuie să biruim genună.
Nu ne temem cîte rîpi ne-adastă
n-auzim cum mormăie furtuna,
știm atît, că mergem sus pe creastă,
sîntem înepii și urcăm întruna.*

ETAPELE

E*u, subsemnatul bandit (urma numele și puținele date biografice pentru identificare)... demasc !*

Acesta era începutul declarației care urma să ducă pe studentul care accepta să o dea (și nu a existat unul care să poată refuza, dacă un fapt independent de voința O.D.C.C.-ului nu-l scotea din închisoare), pe o treaptă de decădere și transformare pe care niciodată, în împrejurări normale, un om întreg nu și-ar închipui că poate cineva să o ceară ! Declarația care cuprindea 'activitatea exterioară' și care în perioada de demascare era cuprinsă în declarația 'demascării interioare' nu era decât prima și nu cea mai grea treaptă de trecut.

Până în momentul în care se încheia declarația aceasta, studentul mai păstra oarecum ceva din personalitatea lui pentru că interiorul propriu zis nu era afectat iremediabil (cel puțin aceasta era părerea demascatorilor la început). Nu era ușor ca cineva să trădeze pe cei pe care reușise, sub chinuri, să-i ferească în anchetele Securității. Dar oricum, exista în principiu o solidaritate morală între cei care s-au angajat pe drumul luptei anticomuniste și căderile nu erau reproșate decât atunci când exista într-adevăr posibilitatea de a fi evitate.

Adevărata tragedie începea însă imediat după terminarea demascării 'exterioare' și a 'activității din închisoare.' Acestea făceau oarecum parte din materialul solicitat de organele de anchetă ale ministerului, pentru reprimarea oricărei tendințe de reconstituire sau echilibrare a vieții axate pe principii de luptă antimarxistă.

Pilonii acestei vieți, repet, erau : credința în Dumnezeu, tradiția, familia, încrederea în personalitățile politice care conduceau material sau moral rezistența antico-

munistă, prietenia, dragostea în sensul ei lumesc obișnuit și dragostea de om ca principiu moral, și în cele din urmă 'eul' propriu, viața intimă și frământările sufletești ale celui pus sub experiență.

CREDINȚA ÎN DUMNEZEU. Poporul român s'a născut creștin. Nici o dată istorică nu amintește de o trecere de la o credință antecedentă la creștinism, cum s-a petrecut cu majoritatea popoarelor din Europa. Când osmoza între Romanii cuceritori și Dacii cucerii s-a terminat, poporul care a rezultat a fost creștin și român totodată.

Din momentul intrării sale în istorie și până în ziua de azi, cu foarte mici perioade de liniște, existența poporului român este un șir întreg de înlănțuiri dureroase, axate pe apărarea credinței creștine și a independenței ca neam.

Insulă latină pierdută în marea slavă, asaltat de-a lungul veacurilor de toate popoarele cu care a avut nefericirea să fie vecin, este singurul care nu a nutrit intenții cuceritoare. Lupta lui a fost de apărare, trăire interioară și apropiere de Dumnezeu. Pentru Român, altarul și ogorul se contopesc. Când de nicăieri nu venea o rază de speranță, de ajutor, Românul îngenunchia în fața altarului prădat pentru a invoca ajutorul lui Dumnezeu. Nenumăratele mănăstiri, schituri, troițe, cruci, risipite pe întinsul țării, sunt mărturiile care atestă locul pe care Dumnezeu îl ocupă în viața și în sufletul poporului român.

Accastă credință a constituit și constituie și azi încă unul din suporturile cele mai puternice ale rezistenței împotriva comunismului. Românii s-au adunat azi sub umbra altarului ; și acesta se știe bine, este un mare risc ale cărui consecințe nu pot fi măsurate de unul care nu a trăit real drama de azi a poporului nostru.

Dacă comuniștii nu s-au legat oficial de Biserică, e pentru că s-au temut de consecințe. Revoltele în numele credinței, mai ales atunci când au un suport național fanatizat de disperare, sunt mult mai periculoase decât cele cu caracter strict social-economic.

Acest menajament însă nu s-a făcut în închisori. Aici comuniștii au dezlănțuit o teroare susținută, fără precedent. Bisericele din închisoarea Aiud au fost transformate în depozit de cărbuni (cea ortodoxă), depozit de ovăz pentru cai (cea catolică) și cea protestantă în depozit de lemne de foc. Preoții nu numai că nu aveau dreptul să

slujească pentru deținuți dar le era strict interzis să facă cea mai mică rugăciune în celule.

Acolo unde însă teroarea a depășit limitele a fost închisoarea Pitești, pentru că aici se găseau studenții.

Teroarea cea mai cruntă s-a revărsat asupra cercurilor 'mistice' formate din grupul studenților rămași în închisoare încă din 1941, la care s-a adăugat cu timpul un întreg șir de noi arestați proaspeți, mai ales de la Facultățile de Teologie și Filosofie din București, Cluj și Timișoara.

A fost o prigoană a creștinismului care ca intensitate, durată în timp și mai ales datorită mijloacelor folosite, poate că a depășit într-un fel pe cele din vremea începutului vieții creștine. În arene, pe cruci, sau pe rug, în gropile cu fiare sau transformați în torțe, martirii se stingeau în câteva minute. La Pitești martirajul dura luni de-a rândul, oră de oră. Dacă în demascările celor mulți se evita omorîrea, la demascarea misticilor ura nu a mai putut stăpîni mâna schingiuitorului.

Studentul Gafencu din Iași a murit ucis tocmai pentru că era unul din animatorii acestor cercuri mistice, care în perioada dinaintea demascărilor, avea ca preocupare esențială adâncirea pe cale de cunoaștere dar mai ales de trăire a vieții și credinței creștine.

Ceea ce se cerea pe vremurile împăraților păgâni se cerea și acum : lepădarea de credință, negarea lui Dumnezeu dar mai ales a lui Iisus.

Negarea nu era o simplă formalitate care ar fi constat dintr-un angajament de a nu crede, a nu se ruga sau a combate eventual pe alții în credința lor 'falsă'. Ea trebuia însoțită de o sumă întreagă de probe.

Primul lucru care era cerut era terfelirea numelui Mântuitorului, prin împerecherea lui cu calificativele cele mai insultătoare. Dacă unii îl luau de fachir specializat în India în timpul celor treizeci de ani cât este absent din Evanghelie, alții îl acuzau de șarlatan, de mistificator și speculator al credinței și superstiției poporului ținut în incultură de preoții vremii. Unii îi negau chiar existența istorică, îl prezentau drept revoluționar socialist utopic care poate a fost inițial animat de intenții bune dar care până la urmă a devenit pretendent la scaunul Iudeei, iar condamnarea lui a fost rezultatul conflictului pentru putere între el și conducătorii poporului evreu aserviți și deci complici cu Romanii ! Moralitatea Lui era pusă sub 'lupă'

și textele din Evanghelie care se referă la Maria Magdalena erau interpretate pentru a demonstra că acolo este vorba de o dragoste lumească reciprocă...

Fecioara Maria de asemenea era tratată drept o femeie de moravuri ușoare care ar fi meritat nu sanctificată ci trimisă la închisoare pentru adulter...

În fine ! Sloganul leninist : „Superstiția creștină, opiumul popoarelor“.

Pentru a stinge ultima urmă de respect pentru cele sfinte, s-au organizat parodii rituale pe seama tuturor practicilor creștine. Studenții teologi, au fost siliți să modifice textele rugăciunilor, schimbând termeni religioși cu injurii triviale.

Săptămâna Patimilor sau Învierea erau ocazii speciale în care O.D.C.C.-ul puneă tot zelul.

‘Reabilitații erau obligați de multe ori, câteodată din pornire proprie, să însceneze orgii spirituale pentru a-și bate joc de Iisus. Voi relata doar o singură scenă petrecută într-o celulă de la secția condamnaților la muncă silnică, de Paștele anului 1950.

Din câteva cearșafuri sau cămăși albe s-a improvizat ‘cămașa lui Cristos’ cum spuneau studenții. Din săpunul cu care se scriau declarațiile s-a confecționat un organ genital masculin pe care un student teolog ales ca personajul care trebuia să interpreteze pe Iisus fu obligat să-l poarte atârnat de gât cu o sfoară. Plimbat prin cameră, sub lovituri reale de cozi de mătură simbolizând drumul spre Golgota, fu oprit în cele din urmă lângă fereastră. Acolo, toți studenții fură obligați la rândul lor, să treacă prin fața lui și să se închine sărutând bucata de săpun și exprimându-se : ‘Mă închin atotputernicei tale... singurul, adevăratul stăpân al celor care cred’... etc., etc.

A existat numai unul care nu a acceptat să se coboare la acest sacrilegiu. De altfel nici nu era încă student ci numai elev. A fost schingiuit ore întregi în fața tuturor celorlalți pentru a fi obligat să se aplece. Nu a cedat.

În cele din urmă reeducatorii au renunțat. Ce i-a determinat nu a putut afla nimeni. Poate vârsta încă prea fragedă să fi trezit în sufletele acestea uscate și terorizate în același timp o rază de milă ? Cu atât mai ciudat cu cât a fost poate singura dată când ceea ce s-a cerut cuiva nu s-a obținut. Aceasta nu i-a oprit de la martirizarea adevărată a lui B. care sub lovituri de ciomag a fost adus de

câteva ori în stare de leșin. Cel care mi-a relatat întâmplarea cu B. era în aceeași celulă cu el și participase ca victimă. L-am întrebat ce a simțit în clipa în care a văzut că unul mai mic ca el, și nu cu pregătirea lui, a putut avea tăria să sufere până la capăt. „La început milă pentru schingiuirea la care era supus, apoi un fel de ciudă pe faptul că nu ceda, apoi în cele din urmă rușine și dispreț pentru mine însumi. Am încercat însă un adevărat șoc de teroare în clipa în care am surprins că gândeam așa. Dacă cel care mă demascase pe mine și care mai era încă în celulă ar fi aflat ceea ce gândeam în clipa aceea, era în stare să mă sfâșie în bucăți.” „Cum putea să afle pentru că acesta era numai un gând al tău ?...” „Nu avea decât să mă pună în poziție de demascare și să-mi ceară să spun ce am gândit când B. a refuzat. În cele din urmă sunt sigur că așa fi spus...”

Parodii de genul acesta, unele mai murdare încă, au fost făcute în toate celulele, duminici la rând, pentru fiecare sărbătoare găsindu-se câte un pretext și câte un aspect inedit.

Cu deosebită atenție era urmărită rugăciunea. Cei sub demascare erau supravegheați, mai ales că seara, după ce li se permitea să se întindă în pat puteau avea tentația de a căuta sprijin în credință.

O privire pierdută sau concentrată într-un punct oarecare, mai lung, fixarea tavanului, seninătatea feței, erau considerate ca semne suficiente de rugă și cel surprins într-o asemenea poziție era readus la realitate printr-o lovitură puternică de ciomag pe fluierul piciorului. Dimineața următoare, pentru că în timpul nopții schingiuirile nu erau practicate decât în cazuri speciale, cel surprins își primea ceea ce i se cuvenea din partea comitetului.

Un simplu tremur al buzelor era echivalentul unei rugăciuni spuse în gura mare. Bătaia era urmată obligatoriu de o declarație făcută în fața tuturor, în care cel împlicinat trebuia să recunoască că a greșit, că ‘banditul’ din el nu a dispărut încă definitiv, că a comis o crimă incalificabilă, că regretă ‘sincer și din toată inima această slăbiciune’ și că promite solemn că nici nu se va mai gândi măcar să se mai roage vreodată, iar dacă va observa pe

altul având aceeași poziție ca aceea avută de el în clipa în care a fost surprins, îl va demasca fără cruțare pentru a-l ajuta să se lepede mai repede de 'banditism'!

La negarea credinței erau supuși toți studenții, indiferent dacă erau teologi sau nu, indiferent dacă credeau în Dumnezeu sau erau atei (de altfel extrem de rari).

Biserica trebuia deunțată ca o organizație unde sub masca credinței se practica afacerismul, se puneau la cale comploturi, se perfectau întâlniri extraconjugale cu concursul preotului, se corupeau fetele tinere, veneau femeile să etaleze lux și bărbații să vâneze corpuri, sau să organizeze lupta împotriva partidului comunist, să pună la cale, sub umbra icoanelor, asasinarea conducătorilor poporului muncitor, etc. Evident că asupra preoților se descărcău fulgerele.

La Pitești nefiind închiși preoți printre studenți, mânia O.D.C.C.-ului se îndrepta asupra fiilor de preoți.

Prin gura lor trebuia să se denigreze instituția, să-și descrie părintele în culorile cele mai negre posibil astfel ca ceilalți să aibă informația 'de la sursă directă'.

Glumelor și anecdotelor care circulau prin satele românești, pe seama preoților evident, li se dădea caracterul de autenticitate.

Preotul trebuia să fie descris ca bețiv, afemeiat, cartofor, hoț, sfidător al mizeriei poporului și în special al țăranilor, avar, mincinos, vândut clasei exploatatorilor capitaliști, în trecut agent al nazismului sau al Siguranței de Stat, vinovat de destrămarea moralității satelor.

Pentru fiecare dintre acestea trebuiau găsite dovezi: cel care povestea trebuia să fie cât mai convingător posibil, pentru ca relatările lui să fie luate drept mărturie mai departe, pentru alte demascări.

Despre absurditatea afirmațiilor erau convinși nu numai cei care povesteau ci înșiși cei care dirijau demascările. Dar cu cât aceste invenții erau mai monstruoase, cu atât mai mult conveneau demascatorilor; minciunile acestea îi făceau incapabili de acum pe cei care le povesteau, de a se uita în ochii fie ai părinților, fie ai prietenilor pe de o parte, apoi îi obligau să nu mai calce niciodată pragul unei biserici, în clipa în care s-ar fi găsit în libertate. Amintirea demascatorilor urma să-i tortureze moral după eliberare.

Metoda aceasta de a deforma o realitate și a o prezenta cu totul altfel, în sensul în care ea le poate fi de folos, este tipică în sistemul comunist. Ea trebuie alterată și pentru aceasta este suficientă trăirea permanentă într-o stare anormală, artificial creată cu ajutorul, pe de o parte al minciunii, iar pe de altă parte al teroarei.

Un al doilea element folosit pentru distrugerea credinței, a fost denigrarea vieții monahale.

Studentii au fost obligați să spună că au auzit sau că au văzut 'cu proprii ochi' ; călugărul cunoscut trebuia să aibă la activul lui cel puțin câteva adultere prin satele din jurul mănăstirii în care trăia ; călugărițele, la fel, trebuiau să aibă pe conștiință cel puțin câteva avorturi ! Printre cele povestite de un student din Moldova, a fost și următoarea monstruozitate : într-o mănăstire de maici, la cererea unui mare demnitar (al cărui nume însă nu îl cunoștea), s-a procedat la secarea unui mic lac din preajma mănăstirii respective. În fundul lacului s-au găsit scheletele câtorva sute de copii mici de câteva zile. Copiii fuseseră înecați la naștere, pentru a nu compromite mănăstirea. Toate acestea erau bineînțelese făcute cu știința stareței și natural și a forurilor conducătoare ale Bisericii. Dacă s-a 'mușamalizat afacerea' aceasta a fost din dorința Patriarhiei ! Nici un fel de măsură nu s-a luat ci dimpotrivă, s-a continuat traiul desfrânat. Singurul care a avut de suferit a fost cel care a cerut să se facă ancheta !

Despre călugări în special, s-a spus că sunt toți spioni ai agențiilor secrete americane. Că la ei se ascund cei care sunt parașutați pentru acte de sabotaj politic sau militar. Că prin schituri se fac depozite de arme pentru clipa în care va începe războiul. Că preocuparea de așa numitele 'probleme de credință' este ultima din cele care îi interesează pe călugări. Că cei căutați de organele de securitate pentru activități anticomuniste erau ascunși de călugări și hrăniți de ei. Că mai degrabă puteau fi considerați ca briganzi de drumul mare decât slujitori ai unei idei care se vrea umană.

Pentru ca studenții să fie în stare să spună toate acestea, a fost necesară — este lesne de închipuit — o întreagă gamă a torturilor.

Se trecea astfel cea dintâi etapă a demascării interioare aceea a ruperii de Dumnezeu. Studentul era de acum pregătit suficient pentru a trece la cea de a doua ;

mai puțin importantă, dar verigă puternică în procesul de transformare comunist.

Era ruperea de tradiție.

Educația studenților, structurată pe ceea ce fiecare din ei aveau deja de acasă, era axată pe cultivarea tradiției sănătoase țărănești pe de o parte, și istorice pe de alta.

Ancorarea în trecut a fost piatra pe care s-a sprijinit poporul ori de câte ori vremelnicia l-a pus la încercare. Dacă încercările din ultima vreme n-au reușit să-i clatine nici credința și nici speranța într-un viitor liber, aceasta se datorește întoarcerii în trecut. În acest trecut plin de încercări dureroase, Românul găsește exemple de îmbărbătare.

În mediul țărănesc mai cu seamă, conservatorismul tradiționalist este atât de adânc încât și azi, tocmai țărarii sau fiii de țărani ajunși intelectuali, dau cel mai mult de furcă moscoviților.

Pornind dintr-o asemenea lume, în facultățile orașelor studentul a păstrat nealterată concepția țărănească și tradiția ei. Vitregia vremurilor i-a tonificat-o și a intrat în închisoare după ce școala adăugase și elementul științific sau argumentul istoric necesar.

Pentru aceasta, sfărâmarea concepției tradiționaliste, piedică în calea internaționalismului proletar, a fost o preocupare de seamă a demascatorilor și ea a fost atacată în punctul ei principal : școala.

Propaganda comunistă spune că majoritatea copiilor din școli proveneau din rândurile elementelor burgheze sau moșierești, iar școala a fost și ea fără echivoc în slujba clasei stăpânitoare. Înainte de 1944 — spun comuniștii — școala era o instituție reacționară ale cărei intenții nu erau decât a pregăti și educa 'pe fiii poporului' ci de a pregăti elementele necesare clasei stăpânitoare pentru continuarea regimului respectiv.

Dacă numele unor reprezentanți ai intelectualității nu puteau fi denigrate, ele erau date ca excepție dela linia generală. Se repetau la infinit formulele : 'școala a fost în slujba imperialismului;' 'a semănat discordia între minorități;' 'a denaturat istoria;' 'a alterat sufletul elevilor printr-o educație șovină și în afara oricărui criteriu științific.'

'Ea a alimentat ideologic ura împotriva poporului rus înainte, apoi împotriva comunismului;' 'a sprijinit răz-

boiul fascist din 1941/44; 'a mistificat ajutorul dat de țar pentru câștigarea independenței prezentând realitatea invers (1877);' (Și care dintre studenți nu cunoștea intervenția lui Bismark, pentru ca abia în 1886 Rușii să fie obligați să părăsească principatele după ce, drept mulțumire pentru ajutorul dat în războiul împotriva Turcilor, ne-au reluat cele trei județe din Sudul Basarabiei! Ei cunoșteau destul de bine și infiltrarea agenților comuniști care au provocat răscoala din 1924 din Basarabia, aceeași Basarabie care urma să fie răpită pentru a treia oară în 1940 și apoi din nou în 1944!).

Se mai reproșa școlii îmbibarea sufletului copiilor cu misticism creștin, provocând fanatism religios și intoleranță; că a cultivat superstiția pentru a menține poporul în întuneric și a dat posibilitatea reacționarilor să-l oprime cu mai multă ușurință: trebuiau găsite exemple materiale ale acestei 'deformări istorice' și pacostea a căzut cum era și firească pe capul educatorilor. Începând de la învățător și până la profesor universitar, tot ce a contribuit la educația tineretului a fost 'corupt, vândut, imoral, arivist'. Preocuparea de seamă a educatorilor nu a fost calitatea elevilor ci cariera lor în special politică. Școala a fost folosită ca un fel de trambulină pentru a ajunge la situații mai interesante și deci mai rentabile. Anecdotei i s-a dat caracter de fapt; glumelor, de argument irefutabil. Dacă un învățător a primit din partea unui elev 'mită' pentru a-l promova, implicit toți învățătorii au făcut același lucru. Deosebit de mult se insista asupra profesorilor universitari pentru că aceștia erau ultimii și cei mai importanți cu care studenții veneau în contact și a căror influență o resimțeau. Denigrarea corpului didactic își avea și ea rostul ei bine definit. Numai cu asemenea educatori a fost posibil ca un așa de mare număr de studenți să se afle pe partea opusă partidului comunist, deci dușmani ai poporului și ai progresului științific-realist-socialist, etc.

Prin atacarea școlii se ataca în mod direct și elementul creator în materie de artă și literatură, ca un produs direct al ei. Dacă operele scriitorilor oglindeau realitatea socială, aceasta se datora faptului că fuseseră îndepărtați prin educație de la problemele adevărate care trebuiau puse în literatură. Dacă poezia a fost simbolică sau progresistă sau gândiristă aceasta era tot vina șco-

III. Dacă bună parte din creația romancierilor avea un caracter național și uneori naționalist tot acolo trebuia căutată vina. Nici Eminescu, de care comuniștii nu îndrăznesc să se lege public, nu a fost scutit de critică.

Legată de școală, pentru că în afara ei nu putea fi concepută ca element de educație, era istoria și din ea, în special, perioada monarhică.

O.D.C.C.-ul avea în program să strivească și acest sentiment. Material nu lipsea. Era suficient să se pomenască fie scandalurile lui Carol II, fie furtul ca în codru timp de zece ani cât a domnit, fie chiar masacrele pe la toate răspântiile. Nu prea avea mare importanță că înaintea lui România a avut parte de doi regi adevărați. Defectele lui Carol erau generalizate și puse în seama tuturor regilor. Pentru o mai mare eficacitate se făcea recurs la argumentele istoriei comuniste, concludând toate, natural, în preamărirea lui Stalin.

Până acum încercările la care era supus și cărora trebuia să 'corespundă' după demascarea exterioară (tortura fizică în special) erau oarecum dinafara lumii studentului. Erău elemente exterioare chiar poate când era vorba de credință. Urma de acum latura cea mai grea și lovitura decisivă:

Studentul trebuia să se lepede de familia lui. Lepădarea trebuia făcută însă în forma cea mai hidoasă pentru ca să fie cât mai puține șanse de revenire.

Dacă paginile cele mai frumoase au fost scrise pentru lauda mamei, la Pitești cuvintele cele mai grele au fost pronunțate pentru terfelirea numelui ei. Condiția primă care trebuia să o îndeplinească mama studentului în demasacre era desfrânarea și cum numai o mamă desfrânată era capabilă să dea naștere unui monstru moral, toți studenții înainte de demascare erau monștri morali.

Relatez aproape cu propriile-i cuvinte, ce a putut să spună un student al cărui nume am vrut să-l uit din respect pentru suferința lui. Mi-a repetat 'ședința de demascare a familiei', la mai bine de doi ani după îngrozitoarea scenă care a avut loc într-o celulă de la parterul închisorii Pitești. Durerea ce se zugrăvea pe chipul lui nu cred că era mai mare în clipa în care pronunța în fața lui Țurcanu următoarele: "Eu sunt fiul unei familii destul de bogate din... Natural că bogăția acumulată de tatăl

meu este rodul eserocheriilor făcute la serviciul de aprovizionare la care era afectat ca funcționar al Statului. Dispunând de bani mulți, întreaga familie trăia destul de liber, mai mult chiar decât un om poate să-și încîpue. Tata cunoscuse o tânără femeie, măritată cu un coleg de-al lui. Trăia cu ea aproape oficial, mai în fiecare seară se culca acolo, lipsind de acasă. Cea mai mare parte a câștigului o lăsa de la o vreme acolo. Mama nu s-a revoltat pentru aceasta. Dimpotrivă a profitat pentru ca să-și găsească și ea un prieten care nu era altul decât cel mai bun tovarăș al tatălui meu. Acest fapt nu era un secret pentru nimeni dintre noi. Pentru că înainte de a se retrage singuri, se sărutau deseori în fața noastră. Tata îi lăsa în pace pentru că astfel avea și el libertatea de care avea nevoie pentru a petrece cu prietena lui.

“Prietenul mamei avea o fată de aceeași vârstă cu mine. Am cunoscut-o mai bine după ce mama a intrat în raporturi intime cu el. Venea și ea adesea pe la noi. Încurajat atât de mama cât și de tatăl fetei, am început să fac curte acesteia și ea nu a refuzat, ba dimpotrivă parcă aștepta să o provoc. Între noi s-a petrecut ceea ce se petrecea între mama și tatăl ei. Raporturile noastre sexuale erau încurajate de amândoi pentru că așa, spuneau ei, pot să înving mai ușor prejudecățile sociale. Intrat pe linia aceasta, am făcut cunoștință surorii mele cu un prieten de la școală — eram elev pe atunci — și am început să-l invit des pe la noi. De la un timp, el nu a mai avut nevoie de invitațiile mele pentru că îi aducea sora mea care a legat cu el o prietenie asemănătoare cu a celorlalți din cerc. De altfel, influențată de ceea ce vedea în casă, sora îmi ceruse să-i fac cunoștință cu un prieten ‘viril.’ Adeseori în casa noastră se petreceau adevărate orgii la care participam cu toții, inversând rolurile și amestecându-ne pe întuneric...” Ceea ce mi-a povestit mai departe nu-mi pot permite să încredințez hârtiei din respect doar pentru numele de mamă.

Explicațiile cerute de mine pentru înțelegerea acestei atitudini mi-au fost date fără insistență dar cu o durere greu stăpănită. Și aveau ca motivare singură, de a ieși odată din ciclul acesta infernal, din care se părea fiecăruia din ei că nu va putea scăpa niciodată și că tortura se va prelungi mereu.

De asemenea tatăl era supus desconsiderării și oprobii. Există o gradăție a vinovăției după starea, atitudinea sau familia din care provenea tatăl respectiv. Dar nici părinții țărani nu erau scutiți. Trebuiau zugrăviți în culorile cele mai murdare pentru ca astfel copilul să apară chip și trup aidoma cu cel care l-a creat fizic și moral.

Defectele tatălui erau determinate de profesia pe care o exercita. Dacă era țăran simplu, atunci obligatoriu trebuia să fi fost sluga boierului, informatorul lui, denunțatorul celorlalți țărani care se opuneau exploatarei. Dacă era comerciant, atunci trebuia să fi furat la cântar, să fi vândut marfă ieftină pe preț scump, să nu fi plătit pe eventualii funcționari sau muncitori folosiți, să-i fi bătut atunci când își cereau drepturile sau să-i fi amenințat cu denunțarea pentru agitație comunistă. Dacă era din corpul didactic, pe lângă acuzațiile aduse atunci când se vorbea de 'falsificarea istoriei', trebuia neapărat să fi persecutat pe fiii de muncitori, să fi promovat pe plată, să fi folosit elevii la creșterea vitelor sau la grădinărit pe proprietatea lui, să fi făcut toate corvezile din casă cu copiii de muncitori care astfel nu puteau să învețe și să se confrunte cu fiii celor avuți. Dacă a făcut parte din corpul judecătoresc, trebuia să fi vândut justiția pe bani, să fi condamnat pe muncitori la pedepse grele pentru motive inventate, cu gândul de a reprima revendicările sociale ale acestora. Trebuia să fi fost la dispoziția poliției în materie de procese politice și să fi condamnat neapărat și pe nedrept cel puțin câțiva comuniști. (Numărul comuniștilor activi în toată România era de opt sute douăzeci și doi, după mărturia a însuși secretarul partidului, Gh. Dej !) De o deosebită atenție se bucurau părinții studenților care erau în cadrele armatei. Calomniile romanului *Desculț* al lui Zaharia Stancu sau *Negura* lui Eusebiu Camilar erau amplificate patologic aproape, pentru a demonstra vina "instituției de oprimare a elementului muncitoresc și a provocatorilor la războiu împotriva Uniunii Sovietice."

Printre studenții în demascări erau și câțiva mai vîrstnici care proveneau tocmai din armată. Dați afară imediat după ocuparea României de Ruși, fără altă posibilitate de existență, cei mai curajoși s-au apucat să studieze la facultăți pentru a-și face o altă profesie.

Ajunși în demascări, au fost obligați să povestească grozăvii care cu greu se pot naște chiar în imaginația unui om bolnav. Căpitanul de artilerie Coriolan Coifan, student la Politehnică, ajuns sub ciomagul reeducatorilor, a povestit de pe frontul de răsărit adevărate orgii. Jafuri inimaginabile, asasinate fără număr, violuri, incendieri de locuințe muncitorești fără motiv, numai din plăcerea sadică de a vedea foc, executări de femei și copii fără altă vină decât aceea de a fi comuniști convinși, 'copii ai lui Stalin.'

Făcând pe părinți vinovați de defectele copiilor, se urmărea crearea unui complex de 'culpabilitate familială,' încercând să convingă pe student că el este numai o victimă, pentru a-i înlesni prăbușirea. Iată un exemplu care demonstrează până unde s-a putut ajunge: când deținuții politici au fost trimiși la canalul Dunăre-Marea Neagră pentru muncă, rudele lor libere au avut dreptul să-i viziteze și să le aducă pachete cu alimente și îmbrăcăminte pentru că ceea ce li se dădea de către administrația lagărelor era insuficient. Un fost militar, Dorneanu după nume, tânăr trecut printr-o altă școală de reeducare decât cea de la Pitești, și-a primit mama la prima vizită cu următoarea frază: "Pleacă de aici curvă, din cauza educației care mi-ai dat acasă am ajuns la canal. Nu vreau să te mai revăd. Eu nu am mamă!" Un student trecut prin Pitești de data aceasta, Enăchescu, găsea la Canal, unde fusese trimis după demascări, o plăcere deosebită să-și chinuiască unchiul, deținut și el, fostul deputat țărănist Pițigoi. Aceasta pentru a demonstra conducerii lagărului de la 'Peninsula' că s-a rupt definitiv de familie și de mentalitatea burgheză reacționară. Nenorocirea sărmanului fost deputat a fost și mai mare atunci când a ajuns să lucreze într-o brigadă al cărei conducător (brigadier) era tocmai nepotul reeducat!

Gradul de vinovăție a părintelui mai era determinat și de 'banditismul' de care era acuzat feciorul închis! Cu cât studentul era mai rău văzut de reeducatori, cu atât mai mult trebuia să-și insulte părinții, să-i acuze de păcate grele.

Acuzațiile aduse părinților trebuiau justificate cu dovezi 'irefutabile.' Câteodată aceste dovezi erau atât de năstrușnice încât ar fi trebuit în mod normal să provoace râsul. Dar se spuneau la Pitești... Demnă de relatat este

'povestea despre tatăl meu' spusă de un elev de liceu care pe vremea când era trecut prin demascări nu avea mai mult de cincisprezece ani. Mi-a fost relatată de însuși elevul respectiv în închisoarea Gherla, în 1953, prin luna Iulie.

"Tatăl meu," spunea el, "avea o moară în satul X din Muntenia. La moară munceau câțiva țărani de prin satele vecine. Nici unul nu rămânea însă multă vreme pentru că tata avea obiceiul să-i schimbe repede nevrând să le plătească cât convenise. Nu făcea niciodată contracte scrise cu ei pentru a nu fi dat în judecată. Îi hrănea cu ceea ce rămânea de la masa noastră și cu mămăligă din făina de porumb destinată hranei porcilor pe care tata îi creștea pe lângă moară. Dormeau într-un grajd având drept așternut numai paie vechi, fără nici un fel de învelitoare. Erau obligați să muncească câte 16 ore în șir, fără altă pauză decât pentru masa de la prânz pe care o luau în moară, acolo unde se găseau la lucru. Munca era foarte grea pentru că trebuiau să descarce saci, să-i urce în coș, apoi să-i încarce în vagoane sau în căruțe. Dacă tatei i se părea că nu muncesc destul, le tăia din puținul salariu care-l primeau iar dacă se împotriveau îi bătea. Când un muncitor l-a amenințat că-l dă în judecată, l-a bătut crunt de tot apoi l-a denunțat la jandarmi că face propagandă comunistă. Muncitorul a fost arestat și dus. Tata fura sistematic din ceea ce țăranii aduceau la măcinat. Pentru aceasta își asigurase complicitatea unui morar mai bătrân care avea și el partea lui. Cântarele erau aranjate astfel ca la primire să arate mai puțin, iar la predare mai mult decât era în realitate. În făina de grâu se puneă nisip pentru ca să crească greutatea atunci când se fura prea mult. Țăranii știau că sunt furați dar nu aveau încotro pentru că tata era prieten cu primarul și cu autoritățile și nu permitea deschiderea altei mori în sat. Din ceea ce fura tata dădea o parte primarului și alta șefului de post de jandarmi astfel că, chiar dacă cineva încerca să se plângă, hârtia nu trecea mai departe de post. Pentru că eram singurul lui fecior și normal, trebuia să moștenesc moara, tata începu să mă introducă în secretele meseriei. Îmi arăta cum se aranjează cântarul pentru a trage, cum se pune nisip în grâu, cum se fură la uscat, etc. ..."

Era în perioada de 'reflux' și mulți studenți trecuți prin demascări începuseră să capete curaj. Întrucât eram

mereu cu elevul respectiv, am reușit să-i deschid sufletul. După ce mi-a povestit toată demascarea lui, l-am întrebat cum a 'fabricat povestea' pentru că îmi spusese că tatăl lui nu făcea nimic din ceea ce născocise el la demascări.

"A fost destul de simplu din clipa în care mi-am dat seama că nu voi mai putea rezista și că va trebui să spun și eu ceva despre tata în 'ședințele de demascare a tarcilor familiei' cum se mândrea să spună șeful comitetului din camera noastră. Când mă duceam vara în vacanță la moară, mai ales când eram încă copil mic, seara îmi plăcea să stau cu un morar bătrîn care îmi povestea multe basme. Printre eroii acestor basme nu lipsea nici Făt-Frumos și nici Zmeul Rău. Din poveștile lui am aflat cum chinuiau zmeii pe cei care îi prindeau și-i puneau la lucru în morile lor. Cum îi hrăneau și-i băteau etc. Mi-a fost deci destul de ușor să pun în locul unui zmeu pe tata și să le povestesc basmul ca și când s-a petrecut în realitate la noi la moară. Cât privește latura 'politică' adică aceea cu denunțarea comunistilor sau a raporturilor cu jandarmii, le știam deja dinainte de arestare din propaganda care se făcea la sate de către agitatori împotriva 'chiaburilor' sau a acelor care se împotriveau colectivizării. Ceea ce era mai interesant însă de toate acestea, era faptul că în cameră cu mine erau și alți colegi care-l cunoșteau pe tată. Nici-unul nu a încercat să 'demaște minciuna.' Ba dimpotrivă, spuneau că și ei cunosc amănuntele acestea pentru că și părinții lor au fost furați de tata.

"Fiecare din noi știa că celălalt minte. Dar dacă ni se cerea să mințim și singura modalitate de a scăpa de tortură era aceasta !? Dacă cineva ar fi îndrăznit să spună că eu mint, nici el nu ar mai fi avut libertatea să-și pongrească părinții cum vroia pentru că eu sau altul am fi 'demascat' minciuna lui. Chiar odată când a ajuns șef de comitet unul care-mi cunoștea familia, și eu am povestit la cererea lui alte minciuni, nu a îndrăznit să mă înterupă. Pentru că atunci când își făcuse demascarea eu eram de față și-l auzisem ce spusese despre părinții lui. Tot minciuni. Ajungeam astfel solidari în minciună și ne distrugem sufletul numai din dorința de a salva trupul."

"Mărturisirile' studentului erau 'cîntărite' de comitetul de reeducare. Când acesta credea că cel în cauză a spus destul pentru a nu se mai putea uita drept în ochii părin-

tilor toată viața lui, trecea la altă etapă... Cea mai slabă urmă de menajament în aceste declarații era considerată ca abatere gravă dela 'purificare' și pedepsită aspru.

Când studentul trecea și de această încercare, golul care se crea în el era atât de imens încât ce urma chiar dacă era mai de nesuportat, reacția nu mai era atât de violentă ca la început. Se crease dispoziția spre alunecare în mocirlă și pe măsură ce se distrugea, creștea în el sentimentul de ură împotriva lui însuși.

Distrus sentimentul de dragoste față de familie, urma distrugerea încrederii în ideea pe care o slujise și mai ales în personalitățile politice sau educatoare sub a căror influență crescuse.

Dintre toate aceste personalități politice sau educatoare, în perioada în care se petrec evenimentele tragice dela Pitești, două rămân pe prim plan de preocupare atât pentru studenți cât mai ales pentru partidul comunist. Este vorba de Corneliu Codreanu ca educator, al unei întregi generații de tineri, care deși ucis, rămâne totuși prezent în inima și spiritul celor ce l-au urmat, cel de-al doilea fiind Iuliu Maniu, conducătorul Partidului Național-Tărănesc, singurul Român în care se concentraseră toate speranțele pentru eliberare, dată fiind ținuta ireproșabilă adoptată față de ocupanți, față de comuniștii importati sau de proveniență străină. Iuliu Maniu se bucura necondiționat de simpatia tuturor Românilor arestați, indiferent de opțiunea lor politică. Corneliu Codreanu devenise de-a lungul anilor de prigoană un simbol greu de clătinat din sufletul aceloră dintre studenți care intraseră în închisoare tocmai pentru că acceptaseră să servească ideii lui de însănătoșire morală a neamului românesc.

Amândouă aceste personalități simbolizau deci pentru tineret ceea ce neamul avea mai de valoare iar pentru comuniști, inamicii cei mai de temut deși Iuliu Maniu era deja anihilat fizic prin condamnarea la 25 de ani închisoare printr-un proces înscenat cu doi ani înainte, iar Codreanu mort, sugrumat cu mai bine de zece ani înainte, dar amândoi prezenți spiritual în rândurile studenților. Stimat era de asemenea George Brătianu.

Prima grijă a celor care vorbeau despre personalitățile proeminente din viața românească era să însoțească numele acestora cu calificativele cele mai degradante po-

sibil. Subiectele erau de obicei alese de cel care trebuia să-și facă 'demascarea interioară.' De foarte multe ori însă, șeful de comitet sau Țurcanu în persoană, însărcinau pe 'conferențiar' să vorbească despre o anumită persoană, tocmai aceea care li se părea lor că s-a bucurat de mai multă considerație în fața studentului. Era evident că 'portretul' care trebuia făcut urma să fie cât mai hidos posibil, cât mai negativ.

Iuliu Maniu era 'vânzător de țară' pentru că, se spunea în demascări, repetându-se sloganul la modă pe vremea aceea, a vrut să vândă România, Americanilor !

Referitor la Codreanu, Țurcanu avea obiceiul să se laude cu următoarea frază : "Un moldovean a creat Mișcarea Legionară, un moldovean o va înmormânta pentru totdeauna."

Lui Maniu i se mai puneau în sarcină : trădarea din Parlamentul maghiar, trădarea cauzei muncitorești în Ardeal după unirea lui cu România, trădarea intereselor ardelenilor pentru avantaje politice la București, cedarea Ardealului în 1940, inspirarea războiului 'criminal' împotriva Sovietelor în 1941, sabotarea comuniștilor în perioada pertractărilor pentru încheierea armistițiului, opoziția la formarea guvernului 'democrat.'

Acuzații 'mai recente' în afară de cele legate de perioada ocupației comuniste a României, erau : participarea lui Maniu ca martor în procesul generalului Antonescu, proces în care el s-a solidarizat cu o parte din actele făcute de general ; participarea la procesul mai vechi al lui Codreanu, proces la care Maniu a luat apărarea ; încercarea de a aduce tineretul legionar după 1944 în sânul partidului condus de el ; crearea unor 'gărză albe' în Transilvania imediat după eliberarea ei în 1944, etc. Pentru toate acestea era considerat ca 'vândut imperialiștilor, fascist, sabotor al prieteniei româno-sovietice, dușman de moarte al comunismului (poate singura acuzație dreaptă), ațățător la ură între Români și Unguri în Ardeal, etc.'

Pentru Codreanu s-au dezgropat toate calomniile aduse pe vremuri de presa de stânga sau comunistă camuflată.

Au fost 'demascați' și 'prezentăți în adevărata lor lumină' refugiații în Occident: Tilea, Vișoianu, Niculescu-Buzești, Gafencu, Horia Sima, Papanace, Gârneață, Iasinski cu toți legionarii din exil, Titel Petrescu șeful socialist, etc.

Data fiind însă vârsta tânără a studenților pe de o parte, pe de altă cunoașterea multor aspecte mai vechi din istoria politicii românești indirect sau fragmentar, mai ales când era vorba de aspecte cu totul de minimă importanță, se petreceau lucruri cu adevărat ridicole. Acuzațiile nebuloase erau aduse de-a valma, se inversau rolurile și se amestecau perioadele, se impula unuia fapta atribuită altuia, câteodată apăreau doi autori ai aceleiași fapte la perioade diferite. (Maniu a fost acuzat de afacerea Skoda ! !)

Ca și în celelalte domenii, și aici se mințea: fără urmă de jenă. Dar ce importanță avea minciuna în asemenea momente ? Exact aceeași care o are de-a lungul întregii istorii a partidului comunist, și a propagandei lui. De asemenea neîncrederea.

Dărâmată încrederea în persoane, se punea sub semn de întrebare întreg trecutul imediat al vieții politice din România și a orientării ei în lumea relațiilor internaționale. Golirea trecutului de personalități însemna anularea lui sau incriminarea nemijlocită a unor întregi generații de Români.

Consecința vine dela sine : încercarea de a găsi o nouă orientare, justă de data aceasta, orientare care natural, nu putea fi alta decât cea a partidului comunist, deci trecerea în orbita politică a Rusiei Sovietice.

Ultima fază a demascării și ultima lovitură era destrămarea studentului însuși, făcută cu propria lui gură, în fața întregii celule. În urma ei studentul nu mai era capabil de inițiativă fie chiar simbolică, fiind în situația de a-i fi rușine să se uite în interiorul lui, în propriul lui suflet, pe care și-l deforma într-atât, că privindu-l îl cuprindea groaza.

Era autobiografia.

*De cînd tot merg cerșind din poartă-n poartă,
de cînd tot mor în temnița turbată,
lung pîrîind din negură și soartă,
mi-aud troznind ciolanele pe roată.*

DISTRUGEREA PERSONALITĂȚII — „AUTOBIOGRAFIA“

Surparea eului era rezultatul unui adevărat plan de luptă, pus la punct cu minuțiozitate pînă în cele mai subtile elemente ale Psihologiei și Eticii. Numai Satana atotcunoscătorul sufletului omenesc, descoperindu-l în toate fisurile-i posibile ca să-l subjuge, se putea încumeta să pună persoana umană la o asemenea încercare. Pe măsură ce experiența înainta și se consuma destrămarea studenților, se certifica și proveniența instrucțiunilor. Dacă unii erau dispuși mai la început să creadă cu totul nu era decât produsul deznădejdei unora care au ajuns în închisoare împotriva vrerii lor, ori s-au văzut într-o postură la care nu gîndiseră și acum încercau prin orice mijloace să iasă din ea, părerea se schimba pe măsură ce se complica însăși experiența.

Tactica adoptată de mînuitorii din umbră ai demascărilor se baza pe lichidarea opoziției încetul cu încetul pornind de la periferie, adică de la probleme oarecum exterioare 'eului' și culminând cu persoana însăși.

Cînd studentul 'dovedea prin fapte' că s-a rupt de tot ceea ce constituia pînă acum lumea și gîndul lui, era supus ruperii de sine însăși, adică distrugerea întregului edificiu sufleteesc propriu, prin defăimarea propriei lui persoane.

Elementele culese pînă acum în demascare erau accesorii. De acum trebuia să-și facă 'autobiografia.' Toate cele spuse constituiau jaloane care trebuiau să certifice lipsa 'sănătății interioare' boală care l-a adus pe student în poziția respectivă.

Autobiografia trebuia începută de la vârsta cea mai fragedă, din momentul în care memoria începe să înregistreze.

Elementul predominant trebuia neapărat să fie cel negativ, și luat la superlativ !

Viciile și deficiențele trebuiau să apară din primii ani astfel încât construcția defectuoasă să iasă cât mai consecventă.

Contactul cu lumea din afară era făcut prin școala primară. Aici, fiecare student trebuia neapărat să fie învățat să fure, să disprețuiască pe cei mai săraci ca el, creindu-și complexul de superioritate pe plan social, complex care trebuia să-l ducă mai târziu, în contact cu doctrinele reacționare, pe baricada idealist-burgheză (!)

Frecventarea liceului trebuia în mod obligatoriu să adâncească criza interioară, să dezvolte egocentrismul, dragostea de bani, intenția de parvenire prin mijloace incorecte. Delațiunea trebuia să constituie prima armă prin care se începea captarea bunăvoinței celor care dispuneau de 'putere', în speță profesorii.

Complicitatea educatorilor în opera de desfigurare a caracterului se constată prin traficul de influență exercitat de părinți care fiind influenți în arena politică, compensau 'favoarea', prin sprijinirea educatorului respectiv în 'competiția promovării sociale'.

Atmosfera putredă în care era crescut elevul trebuia să-l împingă de asemenea în mod obligatoriu la frecventarea localurilor interzise 'oficial' tuturor dar practic numai copiilor de muncitori sau de săraci adică celor care nu dispuneau de bani pentru a plăti...

Literatura citită (fiecă student trebuia să citeze nume de cărți) nu putea fi decât romanul polițist, literatura pornografică (Petre Bellu nu a avut mai mulți cititori ca din rândul studenților naționaliști), romanul tendențios scris pentru exacerbară sentimentului de ură pentru muncitori și pentru apărării clasei proletare. Totul era natural completat cu filmul de gansteri, de aventură sentimentală, de spargerii, eroii cărora trebuiau să devină idoli și modelul celor care acum erau supuși metodelor comuniste de re-educare.

Produsul unui asemenea mediu nu putea fi apt decât pentru cariera politică specifică vieții românești dintre cele două războaie, caracterizată de comuniști prin necinste, corupție, furt, șantaj, asasinat politic.

Dispreț față de inferiori și lingușire față de superiori cu singurul scop de a parveni, ținta finală fiind îmbogățirea

prin exploatarea clasei muncitorești, piatra de încercare a tuturor răutăților și în toate vremile.

Pentru a ilustra cât mai plastic decadența morală a mediului din care provenea, studentul trebuia să-și asume toate tarele posibile, toate perversiunile inimaginabile. Toate aspectele deformate ale omului, tot ceea ce patopsihologia consideră ca anormal, constituiau arsenalul sufletesc al studenților. Fără nici un fel de excepție. Cel care nu vroia să recunoască aceste păcate însemna că nu e pătruns încă de ceea ce înseamnă demascare și cei însărcinați cu 'reeducarea' lui nu pierdeau prilejul de a-i aminti aceasta cu ciomagul.

În cele din urmă era natural ca cel solicitat nu numai să recunoască defectele, dar să le povestească cu amănunte. Pederastie, incest, onanism, sau tot ceea ce un student citise sau aflase că se practică în nu importă ce colț al lumii trebuiau să fie calitățile lui. Nici măcar bestialismul (raportul sexual cu animalele) nu a lipsit.

Astfel trebuia studentul să se scalde în mocirlă cât mai adânc. Parcă cineva din adânc punând stăpânire pe el i-ar fi poruncit să se încarce cu tot ceea ce în mod normal trebuia să-i producă repulsia cea mai profundă.

Această autoinsultare devenea un fel de isterie psihică care contopea la un moment dat cerința reeducatorului cu dorința de autonimicire a reeducatului.

Presiunea reeducatorului avea calitatea de a infiltra pe încetul de-a lungul întregii perioade de chin, subconștientului, altă realitate decât cea trăită de cobaiul supus experienței. Alterarea sau degradarea constantă a acestei realități existente și înlocuirea ei cu una fictivă căpăta pe încetul exact sensul dorit de reeducatori. În clipa în care minciuna devenea pregnantă, studentul începea să uite ceea ce constituise pentru el un sens. Starea haotică și coordonatele ireale pe care se mișca de-a lungul lunilor de tortură făceau din minciună un adevăr și invers, ca după un fel de otrăvă cu care organismul se obișnuiește puțin câte puțin, ca după un stupefiant.

Atâta vreme cât sistemul nervos răspundea comandamentelor raționale, studentul se putea menține pe o linie de conduită oarecum normală. În momentul însă în care teama altera această subordonare, sistemul nervos devenea dușmanul cel mai mare al studentului. Toate reacțiile negative erau posibile atunci când întreg organismul tre-

sărea ca atins de foc în clipa în care vedea ciomagul, instrument care căpăta proporții apocaliptice în memoria turmentată a chinuitului. Și dacă demnitatea ar fi încercat să ascundă ceva în suflet, spre exemplu, sistemul nervos îl trăda fără putință de echivoc. În clipa aceea survenea tocmai ceea ce așteptau inițiatorii experienței. Răsturnarea completă și pentru timp nedeterminat a valorilor în care studentul crezuse până atunci. Din clipa aceea lumea îi apărea ca o ecuație cu două rădăcini din care una era ireală, cea descoperită înainte; obsesia căutării celei de a doua rădăcini pentru realitatea care se impunea, căpăta ea singură valoarea unică în preocuparea studentului.

Lumea trecută, supusă unui refuz obstinat, începu să se refugieze undeva în subconștient. Minciuna prezentată cu aceeași persistență cu care se refuză adevărul, începea la rândul ei să-și facă loc, să năpădească întreaga ființă, indiferent de opoziția, poate disperată a celui supus experienței. Rezultatul final nu putea fi decât acceptarea minciunii, pentru salvarea biologicului. Permanent însă, și aceasta mi-au mărturisit-o toți studenții care mi-au povestit drama lor, o teamă instinctivă, un fel de avertisment din subconștient va tulbura noua ordine stabilită, reamintind, ca de dincolo de mormânt, că ceva nu este la locul lui.

Această formă instinctivă de apărare, subordonată și ea legilor biologice de conservare, se va închista în adânc; va dormi până în clipa în care eventual condițiile exterioare se vor schimba și atunci chistul în care era învăluită se va putea topi pentru a permite revenirea la adevărata stare dinainte.

Atâta vreme cât pericolul însă persistă, orice reacție din interior va fi frântă de frica născută din suferința biologică. Frica, decepția și suferința duse la extrem, ca poziții ale sufletului, se vor alia pentru o perioadă nedeterminată și vor face din om un dușman al lui propriu, paralizându-i orice reacție posibilă pentru salvare.

Odată conștiința sufocată, omul va lupta împotriva lui însuși, pentru ca numai urlând în cor cu lupii să se poată menține, indiferent dacă prețul menținerii este sacrificarea a înseși singurelor valori reale pentru care existența este justificată.

Dedesubturile sufletului omenesc constituie o necunoscută permanentă. Cu toate experiențele făcute, comuniștii

nu au putut nici măcar ei să ajungă să descifreze toate aceste elemente neclare care pot da la un moment oarecare rezultate cu totul neprevăzute, poate chiar contrarii celor presupuse la începutul experienței. Dacă comuniștii ar fi știut rezultatele, nici o justificare nu este de presupus pentru reeditarea ei în condițiile de la Pitești (făcând cu totul abstracție de morală).

* * *

Se pare că distrugerea personalității proprii a demascatului nu era suficientă pentru mântuirii din umbră ai reeducării. De aceea au mai scotocit prin labirintul formelor de manifestare ale spiritului omenesc și au descoperit că mai era un colț care nu trebuia lăsat nerăvășit. Acest colț era refugiul sentimentului de solidaritate umană. Izolarea trebuia să fie totală. Dacă totuși în sufletul studentului mai rămânea o umbră de care să se poată eventual sprijini, aceasta era prietenia. Mai ales că soarta comună a prietenilor putea avea darul de a cimenta și mai mult legătura veche. De aceea se cerea în ultima instanță lepădarea de prietenie pentru ca botezul în noua lege să fie posibil. În afara diferitelor povestiri înscenate pe seama prietenului (demascatorii erau informați de prietenii fiecărei victime și îi cereau în mod expres să-i denigreze) era necesară o probă materială de lepădare. Pentru aceasta se puneau cei doi prieteni față în față și se cerea celui care era în probă să-l pălmuiască. Refuzul era greu sancționat. Pe măsură ce demascarea înainta, pedepsele erau din ce în ce mai aspre cu scopul de a reaminti permanent că nu există scăpare. Pălmuirile reciproce erau deci un fapt curent impus fiecăruia dintre studenți. Nu a putut scăpa nici unul pentru că sentimentul de prietenie îl nutreau toți ; în închisori s-au legat cele mai sincere, cele mai devotate prietenii, din cauza suferinței în comun. De multe ori au fost aduși studenți din alte camere dacă se cunoștea că între ei și cel demascat există o legătură de prietenie.

Și nu rare au fost cazurile când aceste confruntări au îmbrăcat aspecte de adevărată demență. Studentul Oprișan Costache a fost luat din salonul bolnavilor de oftică și adus într-o celulă de la temnița grea pentru a pălmui și a fi pălmuit la rândul lui de cel mai bun prieten al lui.

A putut scăpa cineva de această terfeleală morală ? NIMENI. Cu excepția celor care au murit în timpul schin-

giurii din lovituri greșite sau hemoragii interne, provocate de lovituri cu picioarele în abdomen.

Câteva nume dintre aceștia :

Prima victimă, studentul Bogdanovici, fostul prieten și colaborator la început al lui Turcanu, din perioada 'reabilitării prin convingere.' Bogdanovici a murit de mână lui Turcanu care s-a răzbunat de faptul că i-a înșelat speranțele. Diagnosticul la infirmeria închisorii a fost : moarte provocată de dezinterie acută ! Dezinteria era însă în realitate o spargere a arterelor pentru că Bogdanovici a murit eliminându-și tot sângele prin scaun.

A doua victimă a fost studentul Gafencu, din Iași, deținut politic în continuare de pe vremea guvernării antonesciene. A avut această soartă și pentru faptul că era considerat ca unul din șefii grupului de mistici. Tot de la Iași era și studentul Cantemir de la chimie, ucis în celulă, în prima fază a demascării pentru refuz total de a vorbi de rău.

Paul Limborea originar chiar din orașul Pitești, a murit de asemenea schingiuit. În demascări exterioare studentul Gheorghescu a avut aceeași soartă.

Numărul total al celor morți în timpul sau imediat după schingiuire, ca o urmare a acesteia se ridică la cincișprezece. Cei care au ucis nu au avut de suferit nici o consecință. Ordinele celor care conduceau demascările erau formal împotriva uciderii. Dar dacă aceasta s-a întâmplat, vinovații au fost doar avertizați să nu se mai repete ; pedeapsa le-a fost... promovarea ca membri în comitetele de demascare ; pătarea mâinilor cu sânge era o garanție — dovada cea mai plauzibilă de completă încadrare pe linia noii morale. Majoritatea celor care au ucis proveneau din rândurile celor care au trecut prin demascări la început, cei din organizațiile de rezistență 'ciuperci' adică grupările apărute spontan după ocupația sovietică, formate de obicei din patru, cinci studenți fără apartenență politică sau ideologică, ci simplă expresie a revoltei spontane instinctive față de comunism. Dintre aceștia, au fost doi care ulterior au țipat în gura mare că au ucis. Faptul a provocat la unul o criză de conștiință care l-a dus la nebunie.

O particularitate ciudată, ținând seama de imoralitatea acțiunii și de disprețul față de persoana umană, o con-

stituie faptul că cei bolnavi de tuberculoză sau internați cu decizie de transferare în spital, erau scutiți de bătaie dacă conveneau să-și facă demascarea. Pentru a fi 'convinși' că nu trebuie să refuze, erau aduși de obicei în celulele în care se petrecea demascarea violentă și obligați să 'asiste.' Iar dacă au fost unii care au refuzat, amenințarea că vor fi supuși aceluiași metode, a fost transformată în fapt. Majoritatea au preferat să vorbească ; mai ales că nu li se cerea decât demascarea exterioară, adică aceea care folosea Securității. La asta au contribuit și demoralizarea datorită boalei, lipsa de tratament, de medicamente, de alimentație, de aer. Nu se insista prea mult asupra lor, nereprezentând interes pentru experiență. De aceea erau lăsați să se stingă cu înecul, măcinați de boală și descurajare.

E de prisos să spun de ce nu relatez nume, iar informațiile ce le dau nu epuizează nici pe departe realitățile zilelor negre de la Pitești. Posibilitățile de informare erau limitate de însăși organizarea închisorilor comuniste. Circulația de la celulă la celulă era practic imposibilă. Cei care se încumetau să vorbească nu se coborau de obicei în adâncimea fenomenului pentru că poate nu-l sesizaseră, sau se fereau să povestească, și din teamă, și pentru că amănuntele provocau revoltă, dezgust.

Iată totuși unele aflate de mine în timpul când am căutat să-mi explic acest fenomen demonie :

Studentul Costache Opreșan care a murit în 1957 [1] în închisoarea Văcărești de pe urma tuberculozei contractate la Pitești, fost șef al grupului Frăților de Cruce pe țară după 1945, a fost schingiuit în camera patru spital. Pe perețele camerei se mai puteau vedea până în 1952 urmele sângelui cu care a stropit în jur. Camera nu fusese văruiată de atunci.

Multă vreme după demascări, în închisoarea Gherla, mergând într-o zi la baie cu un întreg grup de deținuți, am remarcat pe trupul unui tânăr niște urme ciudate. Păreau un fel de brazde verticale, trase de-a lungul spatelui. Cicatricile formate erau roșii și hidoase.

Am întrebat pe un student pe care-l cunoscusem mai înainte și care era de mai multă vreme în închisoarea

¹ Părintele Calciu — cu Costache Opreșan la moartea acestuia — în *Prefața*, din data exactă și locul (Ed.)

Gherla, dacă cunoaște cauza acestei deformări ciudate. Mi-a răspuns : "Este studentul de la medicină din Cluj, Pop Cornel. Semnele care le vezi pe spatele lui sunt urmele lăsate de demascări : a fost prinire cel mai greu solicitată pentru că era una din speranțele grupării din care făcea parte." Pe chipul prietenului se așternu un nor de tristețe amestecată cu teamă. Treceuse și el pe acolo și deși fusese numai 'guguștiuc', orice vorbă despre Pitești îl făcea să se cutremure. În zilele acelea, Pop Cornel era considerat în închisoarea Gherla ca unul dintre cei mai periculoși denunțatori folosiți de directorul Goiciu, mai ales în rândurile deținuților de origine macedoneană, pentru că Pop avea dinainte de arestare o deosebită prietenie pentru ei, pe care o specula acum în folosul comuniștilor !... Astăzi Pop Cornel nu mai trăiește. Victimă și călău pe rând, fără să vrea, a fost tradus în fața unui tribunal militar comunist din București, judecat cu ușile închise, și condamnat la moarte de către cei care l-au pus să schingiuiască după ce l-au adus în stare de robot...

Studentul Cucule Gheorghe a trecut prin demascări în iarna anului 1949/50 : l-am întâlnit în 1951 toamna. Era complet schimbat. Echilibrul interior zdruncinat și bolnav de stomac. Făcea apologia comunismului în fața mea, și eu îl cunoșteam cu ani înainte cine a fost și ce dovadă de credință a dat la Constanța !

Fiecare student în parte are drama lui și eroismul lui mut. Fiecare student în parte are vina lui. Înlanțuirea aceasta ciudată de vinovăție și victimă concomitent, constituie unul din cele mai rare aspecte ale problemelor etico-psiologice. Este oare vorba de o metodă științifică operând în Filosofia Morală la răsturnarea și anularea etosului uman ? Sau afectează planul Patologiei ?

N'ai desmierda, de n'ai sti să blestemi;
surid numai aici care suspină.

Azi n'ai zimbi, de n'ar fi fost să gemi,
de n'ai fi plîns, n'ai duce-n ochi lumind.

PREGĂTIREA PSIHOLOGICĂ

Ar fi greu de afirmat că demascarea surprindea pe studenți în completă necunoștință. O sumedenie întregă de elemente se acumulau în timp, fără să dea o explicație dar care pregăteau pe plan psihologic terenul pentru slăbirea rezistenței. În acest sens, rolul ținut de administrația închisorii era capital. Cu mult înainte ca grupul de soc să fie introdus pentru pregătirea loviturii dinăuntru, metoda sugerării era aplicată de oamenii de pază sau de Dumitrescu în persoană, pe plan general. Se lăsa să se înțeleagă că se petrece ceva monstruos, că deasupra fiecăruia planează ceva, ca o fatalitate de la care nu putea să se scape. Toți studenții știau că se petrece 'ceva.' Cu toate că celulele în care s-au început demascările erau situate oarecum izolat de cele locuite de deținuți, din când în când se auzeau tipete înfundate, bufnituri, urlete. Nimeni nu putea afla de unde vin, nimeni nu putea ști ce se petrece și unde exact.

Încetul cu încetul în interiorul fiecăruia se întărea convingerea că și el va fi solicitat într-o zi. Așteptarea aceasta începea să facă să incolțască teama, incertitudinea, care era cultivată cu deosebită perseverență de gardieni la cererea directorului politic.

Sergentul Georgescu, un specimen de o brutalitate fără pereche printre gardienii dela Pitești, avea grijă să reamintească ori de câte ori i se prezenta ocazia, unele lucruri care dădeau de gândit: „Mă banditul, eu te bat, dar îți dau și de mâncare. Să vezi însă ce te așteaptă mai departe...” și cu mâna arăta spre celulele din care se auzea geamătul. Toate acestea contribuiau la creșterea tensiunii. Iată în câteva cuvinte starea această rezumată de un stu-

dent care a trecut prin demascări printre primii din scriile de după 6 Dec. 1948 când s'a dezlănțuit demascarea în masă. "Așteptam deznodământul într-o tensiune dramatică. Nu ne era teamă, în sensul obișnuit pentru că de la comuniști ne puteam aștepta la orice chiar înainte de a fi aduși la Pitești. Dacă nu toți, cea mai mare parte dintre cei care erau cu mine în celulă, erau pregătiți să trecem prin orice încercare, cu convingerea că nu ne vom frânge. Dar era o neliniște ciudată. Nu cunoșteam metoda, nu puteam ghici data când urma să înceapă... cine erau cei care schingiuiau. Și atunci pareă doream, eram nerăbdători să trecem și prin această încercare. Dar deznodământul venea când nu ne așteptam și ceea ce era mai tragic, de la cine nici măcar nu puteam ghici că pot fi capabili de a gândi așa ceva..."

Pentru că exista și aici ca în tot planul comunist, strategia surprinderii. Tactică întrebuințată în toate celulele și care nu a dat greș.

Peste aceste stări pregătitoare aș putea spune, mai era un factor de altă natură care paraliza și el în felul lui o reacție violentă a studenților. În marea lor majoritate erau convinși de o resemnare ciudată, care crea climatul favorabil poate pentru primirea oricărei schingiuiți ca un fel de pedeapsă meritată pentru cine știe ce păcat. Nici unul dintre studenții care mi-au vorbit despre aceasta nu a putut să-mi explice cum se năștea acest sentiment. Numai unul care avea pregătire medicală destul de serioasă a încercat fără prea multe argumente să pună aceasta în sarcina prea marii slăbiciuni cauzate de lipsa de alimentație pe de o parte, iar pe de alta de convingerea subconștientă că dintru început rezistența era sortită eșecului. Se consuma pe nesimțite un fel de trecere dintr-o lume reală într-o lume fictivă creată de idei în care viața însăși nu era decât un fapt de minimă importanță, un fel de accesoriu.

Cel din urmă element care poate contribui la explicarea straniei resemnări, era însăși prezența demascatorilor în clipa critică, atunci când se dezlănțuia atacul care crea o stare de quasi-hipnoză.

*Căci nu te'nalți în stăvi pînă nu cazî
cu fruntea grea, în pulberea amară.
Și dacă'nvii în cîntecul de azi,
e e-ai murit în lăcrima de-aseară.*

VERIFICAREA METODEI...

Timpul material în care se petrecea trecerea unui student de pe poziția inițială la aceea de 'reabilitat' varia de la caz la caz. Au fost unii, cei mai puțini dealtfel, care au cedat după puține zile numai. Alții au rezistat câte trei sau patru săptămâni. Cei mai mulți însă au trecut prin toată faza demascării două, trei și chiar patru luni.

Odată studentul trecut prin filiera întrecagă, devenea un element docil, timorat, capabil să execute cele mai absurde dispoziții. Starea aceasta era folosită imediat pentru a verifica gradul de 'reeducare.' Studentul era trimis, încadrat bineînțeles de câțiva 'mai verificați,' să ia parte la demascarea altor colegi în alte celule. Ceea ce suportase el trebuia să aplice altora pentru a demonstra 'prin fapte' că s-a lepădat de trecut.

Aceasta era doar în principiu. Cei care conduceau din umbră demascările procedau practic altfel. Nu fiecare din cei reeducați era însărcinat cu reeducarea altora. O triere minuțioasă era făcută înainte. Pe lângă faptul de a fi acceptat demascarea, studentul trebuia să mai îndeplinească și alte condiții pentru a fi folosit ca 'pedagog.' Pentru fiecare categorie de deținuți elementele erau alese din însăși categoria respectivă. Se conta însă mai mult pe primul grup, format la începutul demascărilor. Puține au fost elementele luate 'pe drum' și mai mult din necesitate administrativă. Pentru cei al căror trecut prea încărcat sau prea încurcat nu prezenta garanții suficiente, Turcanu avea următoarea explicație: "Eu cunosc marfa. Niciodată banditul din voi nu se va lecuî definitiv. Voi vă închistați în voi, faceți pe reeducații dar în subconștient așteptați momentul în care să vă puteți întoarce acolo de

unde eu am încercat să vă scot. Nu vă veți putea debarasa niciodată de păcatele concepției care v-a otrăvit sufletul. Dincolo de ceea ce arătați, tot în ea credeți, poate fără să mai vreți...”

Dacă cele spuse de el s-au verificat mult mai târziu, pentru momentele acelea se pare că nu era tocmai așa. Pentru că, paradoxal, o bună parte din cei care au mers alături de el, au fost dintre cei care au trecut prin cele mai grele încercări, cei deci care aveau trecutul mai încărcat... Studenții care au fost cei mai chinuiți au devenit la rândul lor, atunci când Țurcanu i-a întrebuințat, cei mai crunți aplicatori ai demascărilor. Dintre ei majoritatea nu mai trăiește astăzi. Parte au murit în urma bolilor contractate în demascări, parte au fost împușcați atunci când au devenit inoportuni. La ora la care scriu, mai sunt puțini care își caută vindecarea rănilor sufletești sau se consumă în remușcări în cine știe ce colț întunecat din închisorile comuniste din România. Iată câțiva dintre cei mai cunoscuți :

POP Cornel, student la medicină anul cinci la Cluj. Impușcat în urma procesului Țurcanu din 1954 ;

JUBERIAN Constantin tot dela Cluj, student la drept, a avut aceeași soartă ca și Pop în același proces ;

PĂTRĂȘCANU Nuti (Ion ?) medicinist la București originar din Constanța, astăzi probabil dispărut sau încă în închisoare ;

BUCOVEANU Ion, bucureștean, student la construcții anul cinci, liber.

COIFAN Coriolan, din Turnu-Sverin, fost ofițer de artilerie apoi student la construcții, renumit pentru loviturile aplicate în stomacul celor care-i cădeau în lot ;

MAGIRESCU Eugen, dela pedagogie din Iași, poate unul din cei mai chinuiți în perioada în care a trecut prin demascare, azi probabil mort...

DIACA, student la medicină la Iași (se mândrea că este criminal din fire dar se ocupa în realitate cu probleme de matematică superioară...); își imputa o crimă în demascări, poate reală poate sugestionată. A bătut pe mulți până au urinat sânge ... Eliberat și apoi arestat din nou, condamnat la 25 ani.

Pe lângă aceștia, iată numele unora care s-au distins mai cu zel atunci când au fost obligați să treacă la demascarea altora : HENTES, elev din Târgul-Mureș, trecut

În demascări la Gherla : împreună cu BECK Ludovik, fost secretar al tineretului comunist din Ardeal și... agent al Siguranței antonesciene, au ucis pe deputatul socialist FLUERAS în luna Iunie 1953 într-o celulă de la parterul închisorii Gherla, bătându-l cu saci de nisip — Flueraș avea aproape 70 de ani... MOPESCU Florin, ploieștean specializat la chinuirea bătrânilor măturători pe care-i puneau în genunchi, pe coji de nucă sau în lipsă pe grăunțe de nisip colțuros, în genunchi atunci când i se părea lui că nu se freca bine podeaua. ENĂCHESCU, COJOCARU, LUPĂȘCU, STOICĂNESCU, MARTINUȘ, POPA, PĂVĂLOAE, GRAMA (trei frați...), CLIMESCU, IONESCU Eugen, etc., etc...

Dacă pentru cei care nu aveau o atitudine bine definită în clipa în care au fost arestați și care au cedat repede la demascări, trecerea în echipele de schingiuitori apare oarecum explicabilă în limitele metodelor întrebuintate, pentru cei care au rezistat cu îndârjire care ar fi explicația ?

Cum s-ar putea explica răutatea demonstrată atunci când au trecut ei la demascări ? Mai ales că de obicei nu li se încredința șefia comitetului și nici nu erau acceptați în O.D.C.C.

Turcanu și prima echipă nu au fost decât un accident în desfășurarea premeditată a experienței. El însuși, student, nu era la urma urmei decât o verigă neînsemnată dintr-un lanț satanic scuturat de altă mână. O nebunie lucidă, o sinucidere conștientă care însă niciodată nu va putea fi împinsă până la a se consuma în acțiul liberator, moartea.

Cămpul ne-au surzit pași Tăl, care tună,
călcând peste noi în gemenă;
și urechea mi s-a, culcândă vegnicie,
nu pot să dormi se aște.

UCIDEREA TIMPULUI MORT

Studentii care treceau prin demascare nu aveau întotdeauna o poziție definită față de organizația care patrona, adică față de O.D.C.C. Nu toți cei care erau considerați ca reeducați aveau dreptul să devină membri ei. Nu erau cooptați decât un număr foarte mic, ales de către Turcanu personal și aprobat bineînțeles de cei care conduceau din umbră. Nu s-a putut afla numărul exact al celor care se considerau membri. Se presupunea însă că nu depășeau numărul de cincizeci sau saizeci dintr-un total de peste o mie de studenți reeducați. Dintre cei 'inscrisi' se recrutau de obicei șefii de comitete, trimiși să conducă demascările în diferite celule.

Pe măsură ce creștea numărul reeducaților, devenea destul de grea posibilitatea tuturor la demascări. Se făcea tot ceea ce era posibil pentru ca fiecare să participe măcar la o etapă pentru ca dizolvarea lui în noua stare să fie cât mai completă. Erau în schimb cei devotați care duceau greul, fiind purtați din celulă în celulă ori de câte ori se simțea nevoia.

Restul studenților reeducați își consumau zilele după programul stabilit, indiferent dacă demascarea se termina complet. De obicei programul venea 'de sus' adică de la direcțiunea O.D.C.C.-ului. De multe ori însă era lăsat la aprecierea comitetelor de celulă, conducerea fiind convinsă că nimeni nu ar fi îndrăznit să treacă peste ceea ce se considera ca permis de ea. Temele de discuție odată alese, erau date spre dezvoltare fie unuia care trebuia să se murdărească, fie unuia considerat ca mai capabil. Erau destui și cei care se ofereau să vorbească despre diferite subiecte 'agreate' din dorința de a adormi orice suspiciune

a celor din comitet. În felul acesta s-a ajuns până la organizarea a micii scene de teatru, în care se defăina vechea orânduire sau organizațiile din care 'creatorii' făcuseră parte înainte. De asemenea poezia și în special epigrama erau practicate cu subiecte... alese de comitet ! Din creația impusă de conducerea O.D.C.C.-ului s-a remarcat în mod special un caiet de versuri la care au colaborat aproape trei ani în șir mai mulți studenți. Caietul purta titlul de *Caietul Roșu* și cel însărcinat cu completarea lui și cu trierea diferitelor creații prezente era studentul Sergiu Mandinescu, un băiat destul de talentat de altfel. Caietul a fost prezentat ofițerului politic de la închisoarea Gherla, Avădanei, care pe lângă schingiuirea deținuților se mai ocupa și cu 'mecenatul' artei. Conținutul acestui caiet, cum era și de așteptat, a dispărut prin anul 1954 la Gherla. Cuprinsul lui — laudă dezlănțată adusă partidului comunist, luptătorilor din ilegalitate, diferitelor mașini din fabrică ; ode aduse muncii creatoare din închisori care 'forja alți oameni' (dacă bineînțeles nu-i trimitea într-o dimineață cețoasă în cimitirul de lângă închisoare, fără cruce și fără lumânare).

Cei care făceau parte din O.D.C.C. participau la ședințele educative comuniste, cu material dat de direcțiunea închisorii. Se puneau la cale în ele, planurile de acțiune pentru etapele de demascări și se analizau diferite rapoarte ale celor care conduceau demascările 'pe teren.'

Tot în aceste ședințe denumite 'ședințe de analiză' se luau în cercetare declarațiile celor supuși torturii, în special cele care priveau demascarea exterioară și care se trimiteau prin curier special lunar Ministerului de Interne.

Membrii O.D.C.C.-ului supravegheau respectarea programului, precum, și mai ales toate gesturile susceptibile de interpretare tendențioasă.

Se urmăreau îndeosebi diferitele faze cu eventual caracter alegoric sau simbolist, și se ajungea câteodată la situații ridicole. Iată un exemplu : într-o după-masă, un student s'a apucat să fredoneze o melodie la modă prin 1947. Din toată melodia, de reținut e doar refrenul pentru că el a fost cel care a dat pretextul la interpretare :

...Dar nu pot, și alene trec anii,
așteptînd să nîflorească iar castanii...

Câteva cuvinte banale Prin 1947 însă. Românii modificaseră ultimul vers înlocuind cuvintele cu "așteptând să sosească americanii". Fără îndoială că melomanul nu s-a gândit la versul proseris în situația în care se găsea. Cineva însă care l-a auzit a strigat tare : "Demasc." (Era momentul prin care cineva anunța că are ceva de spus pentru el sau pentru un altul care nu a spus singur. Toată lumea trebuia să întrerupă orice fel de preocupare, și să fie atentă.) "Banditul X. a cântat un cântec cu dedesubt. Nu poate uita ce-a fost și așteaptă pe Americani pentru a se răzbuna pe reeducatori." Studentul respectiv surprins, a fost obligat să recunoască că banditul din el nu a dispărut încă și că se consideră vinovat și demn de o pedeapsă strașnică !

Perioada de acalmie era determinată în primul rând de ritmul demascărilor. Când se simțea nevoia, cei care până acum erau lăsați în celule, erau trimiși fie în celulele în care urma să se treacă la demascare fie în celulele în care erau încarcerați noii sosiți. Acolo erau obligați să culcagă informațiile necesare care ofereau un motiv pentru declanșarea bătăii dar mai ales să constituie 'calul troian' în momentul ales.

*Ziua pindim cu nările în vînt
năluca unui abur de mîncare.
Ziua pindim cu nările în vînt,
poate din cer, din iad, sau din mormînt,
or să arunce restul ca la fiare.*

AMPLIFICAREA EXPERIENȚEI

După o asemenea pregătire, adică sub presiune, reflexele condiționate ale lui Pavlov trebuiau să funcționeze ireproșabil. Ceea ce se și petrecea.

Înainte de a fi trimiși în celule, studenții erau triați de comitet. Se alegeau, în baza declarațiilor făcute, cei care aveau prieteni printre cei care urmau să intre în demascări. Aceasta pentru informare și pentru efectul surprizei în clipa declanșării demascării, adică după aproximativ două săptămîni, când apărea Turcanu, ținea discursul, apoi ridica căciula și declanșa trăsnetul ciomegelor peste cei care nu se așteptau.

Se închidea și se deschidea un nou ciclu. Cei chinuiți chinuiau pe cei care urmau să fie pregătiți pentru chinuirea altora...

Ritmul acesta creștea pe măsură ce creștea și numărul celor pregătiți, trecându-se cu grabă la amplificarea experienței, la extinderea ei și asupra altor închisori din România. Pentru aceasta era necesar un număr cât mai mare de elemente deja pregătite.

De ce comuniștii nu au început concomitent în toate închisorile ? Greu de răspuns.

În acea vreme lucrările la canal începuseră. Ministerul de Interne decisese deja trimiterea deținuților politici la munca de exterminare. Aportul studenților în această materie era destul de promițător.

Declanșarea demascării în masă în Decembrie 1949 nu a rezolvat însă definitiv problema din lipsă de reeducați pentru că între timp, din diferitele părți ale țării tribunalele militare continuau să trimită la Pitești noi studenți condamnați, și era nevoie aici, pentru demascarea lor, de elemente vechi ; demascarea aceasta era în cele din

urmă foarte rapidă din cauză că pe de o parte cererile pentru canal începuseră (erau făcute de către direcția ncestuia) iar pe de alta, acțiunea surprinderii celor noi veniți părea să dea mai multe roade decât lăsarea lor în celule pentru pregătirea psihologică. De asemenea, prin trecerea noilor veniți direct în demascări, se evita posibilitatea circulării diferitelor informații dinafară, capabile să schimbe atmosfera sufletească din celule. Când sosea deci câte un nou transport, trecea în demascare chiar de la intrarea în scriptele administrației.

Ca exemplu poate fi dat transportul de studenți din Cluj, în mare majoritate de la Facultatea de Drept. Au fost debarcați în închisoare pe data de doi sau nouă iulie 1950. Printre ei, câțiva studenți pe care i-am cunoscut ulterior : Glodeanu Inocențiu, Suciș Silviu, Hosu, Pitea, etc. Au fost duși în camera patru spital. Nici nu li s-a lăsat timp să se odihnească, și nici să se culeagă informațiile obișnuite. Grupul a reacționat violent. S-au bătut ore întregi. Până la urmă însă numărul cu mult mai mare al reeducatorilor a impus normă 'eticii' pe care o apărau și schingiuirile au fost la înălțimea cazului. Din cei patru pe care i-am recunoscut, trei aveau deja plămânii atinși...

Datorită acestei accelerări a demascărilor s-au comis o sumedenie de erori în trierea transportărilor de deținuți. Astfel s-a întâmplat că au ajuns la Pitești și câțiva tineri care nu erau nici pe departe studenți. Cazul studentului 'ocazional' Opreș. Era un tânăr de aproape 20 de ani, crescut în mahalaua Bucureștiului, de meserie... hoț de buzunare. A fost arestat pentru tentativă de 'trecere' frauduloasă a frontierei (probabil că meseria nu mai renta în țară, lumea fiind prea săracă). Infracțiunea era asimilată celor politice și Opreș s-a trezit la Jilava în aceeași celulă în care eram și eu, nr. 23 de pe secția a II-a, prin toamna anului 1949. Se dădea drept fiu de deputat implicat într-o organizație anticomunistă dar se ocupa în realitate cu informații pentru directorul Maromet... Judecat, a fost trimis să-și ispășească pedeapsa la Pitești printre studenți. Și aici a fost trecut prin demascări. Dar ce să spună ? Și-a 'demască' adevărata profesie din prima ședință, înainte chiar de a fi bătut. A fost obligat să demonstreze practic cum fura, fiind prezentat ca o victimă a educației burgheze.

Ciudată a fost și trimiterea avocatului D. printre studenți pentru că vârsta lui nu permitea nici o confuzie și dosarul de la Securitate era completat cum trebuie. Fusesse arestat bănuț că face parte dintr-un grup de rezistență condus de colonelul Arsenescu. Deși în mâna Securității, nu a fost dus la proces ci a fost condamnat în contumacie la zece ani. Poate că Securitatea l-a trimis la Pitești ca să afle de la el mai mult decât în ancheta propriu-zisă.

Acceași soartă a avut-o și inginerul Bolfoșu Eugen, judecat de Tribunalul Militar din București într-un lot cu studenții de la politehnică.

Printr-o coincidență oarecare, am călătorit cu el în aceeași dubă de la Pitești la Aiud, în iarna anului 1951. Deși cele două sau trei sute de km. au fost parcurse în două zile pentru că duba făcea 'colectări' pe la diferite închisori din provincie, contrar obiceiului, el a pronunțat mai mult de două sau trei cuvinte și aceasta numai când a fost întrebat. Odată ajunși la Aiud, inginerul a fost izolat în pripă pentru că venea din închisoarea Pitești și ofițerul politic l-a vizitat de mai multe ori. După trei zile a apărut și tăcerea lui a continuat mai pronunțată chiar, când peste trei luni l-am întâlnit în fabrică.

Din greșeală și un elev originar din Constanța a fost trimis la Pitești. Transferarea lui de acolo la Aiud a fost ciudată pentru că elevii erau trimiși de obicei în alte închisori. Nici el nu a vorbit nimănui de ceea ce s-a petrecut la Pitești, deși și el a fost seos la muncă în atelier unde era oarecare libertate.

Am aflat cu mult mai târziu că aceia care erau transferați de la Pitești la Aiud primeau înainte de plecare instrucțiuni de la Turcanu. Le puneau în vedere că în curând se va transfera și el acolo pentru a începe demascarea 'bătrânilor'. În consecință ei trebuiau să ia contact cu ofițerii politici de acolo și să raporteze tot ceea ce ar fi fost folositor ulterior pentru demascări. Asta sub amenințarea cu o nouă trecere prin furi dacă vor fi uitați consemnul. Nu știu dacă mediul sănătos de la Aiud i-a putut înfrânge teama, oprindu-i să se ocupe cu ceea ce li se ceruse.

*Ei : ziduri, lanțuri, temnicheri,
noi, numai cremenea tăcerii.
Ei, biciuri cu bățai și ură,
noi, uriaș îngheț pe gură.*

PRIMELE ROADE

După cum era firesc, capitalul acumulat cu atîta 'trudă' nu putea să rămână neutilizat.

Prima Securitate care s-a servit direct de studenții 'reabilitați' pentru a stoarce de la cei arestați mai mult decât se putea scoate cu ciomagul, a fost Securitatea din Pitești. O aripă a închisorii, compusă din câteva celule, era pusă la dispoziția Securității pentru deținuții încă ne-judecați. Se întâmpla ca în timpul descinderii să nu fie arestați toți cei care făceau parte din același grup ; sau cazul prea complicat al unora să necesite timp prea mult. Mai erau unii care în ciuda schingiuirilor nu vorbeau suficient. Toți aceștia erau trimiși 'în depozit' adică păstrați pentru mai târziu. Au fost care au stat în această situație peste un an de zile. În celulele acestora erau introduși 'reeducații' recomandați de Țurcanu pentru a reuși ei unde nu a reușit Securitatea.

Obișnuit, metoda era foarte simplă. Cel introdus trebuia să poarte câteva semne de maltratare. La intrarea în celulă adopta o atitudine prescrisă, de tăcere completă, de suspicionare a tuturor, refuz de a lega discuții de teama să nu fie denunțat la Securitate. Peste cîtva timp, când lăsa să se vadă că acum cunoaște pe cei închiși cu el în celulă, încerca să se apropie de cel care îi era recomandat. Îl sfătuia cu grijă, ca fiind mai vechi, să se ferească de toată lumea pentru că 'nu se poate ști dacă cel cu care vorbește nu este agent strecurat.' Aceasta pentru a-i căpăta încrederea, după care cu încetul, se interesa de cazul lui, mereu cu intenția de a-l sfătui cum să se comporte în anchetă. Succesul era de obicei sigur. Pentru că în general Românii aveau mare încredere în studenți, pentru atitudinea lor dinainte. Apoi, unii aveau nevoie de un

confident, de un sprijin moral, ca să poată suporta mai ușor schingiuirile. Când cel tras pe sfoară își dădea seama de greșală (afla la anchetator tot ceea ce spusese în celulă), la întoarcere, confidentul nu mai era acolo.

Amploare deosebită a avut metoda aceasta chiar la Ministerul de Interne unde câțiva studenți demascați au fost plimbați mai bine de un an din celulă în celulă pentru a storce secrete. Iată câteva exemple :

Studentul CARAVIA a fost întrebuințat la Ministerul de Interne pentru spionarea lotului de parașutiști condus de Alexandru Tănase în 1953. Eliberat în 1956 pentru o perioadă foarte scurtă, a fost rearestat.

La Iași, apoi la Bârlad și la Hunedoara a fost folosit un fost elev de liceu industrial, TUDOSE, originar din Panciu. Prin 1956/57 se ocupa încă cu această meserie murdară.

La Securitatea din Brașov-Codlea a fost folosit prin 1954 studentul CRĂCIUNESCU de la Facultatea de Agromonomie. Era însărcinat cu depistarea grupului legionar care forma scheletul rezistenței în munții Făgăraș.

La Securitatea din Constanța a fost folosit timp de mai bine de doi ani studentul ANAGNOSTU IULIU, de la Facultatea de Litere din București, mai ales pentru macedonenii arestați prin satele dobrogene. Lui i se datorește arestarea unui grup de peste douăzeci și cinci de macedoneni din satul Mihai-Viteazul și din Bașchioi ; de asemenea arestarea unor Turci din jurul Constanței. Se recomanda ca legionar și doctor, nefiind nici una nici alta. Pentru serviciile aduse a fost făcut 'evadat' prin 1954 și trimis prin satele din Nordul Dobrogei (natural pentru a mai aduce servicii). Deși condamnat la 15 ani a fost eliberat definitiv în 1956 după o rejudecare a procesului în timp ce el era 'evadat' (fapt pentru care alții erau împușcați).

— * —

Plaga cea mare a delationismului reeducaților va face însă ravagii în penitenciarele mari, zise de execuție, adică acolo unde erau trimiși condamnații să ispășească pedepsele date de Securitate (după înscenările grosolane care se denumeau 'proces').

*Și dacă singur rana nu-ți legai,
cu mîna ta n-ai unge răni străine.
N'ai jindui după un colț de rai
de n'ai purta un strop de iad în tine.*

PAUZĂ ÎN VEDEREA EXTINDERII ?

Într-o zi din luna Aprilie 1951. pe când aproape toată închisoarea Pitești era trecută prin demascări și nu se mai găseau decât doar cazuri izolate de 'fanatici' sau loturi de noi sosiți, se ordonă încetarea. Închisoarea capătă astfel oarecum aspectul unuia din cele zece penitenciare care există în R.P.R.

Începe o nouă perioadă. Deja, transporturi masive de deținuți părăsesc penitenciarele regionale sau închisorile principale cu destinația canalului care se construia între Dunăre și Marea Neagră. Adevărate cirezi mânate spre cel mai mare abator de vieți omenești care a existat vreodată.

Din grupul studenților, cei care aveau condamnări la zece ani, cu excepția celor inapți ori considerați periculoși sau necesari pentru alte munci 'educative', luau drumul canalului unde li se promitea mult...

În acest interval, la Pitești continuau să sosească noi transporturi de studenți condamnați. Și nu numai studenți, ci și elevi, a căror vârstă nu trecea de 15 sau 16 ani, părăsindu-se astfel sistemul de până atunci al izolării lor de la Gherla.

Înclinarea firească a elevilor a fost observată și speculată într-un mod cum nu se poate mai murdar.

În majoritatea cazurilor elevii comiseseră infracțiuni pentru care pronunțarea unei sentințe de către un judecător cinstit ar fi constituit o dezonoare. Dar justiția comunistă nu condamnă infracțiunea ci capacitatea celui care o comite.

Pentru a nu fi trecuți prin demascări deci, ceea ce se putea imputa elevilor era suficient. Trebuia să se găsească

modalitatea de a distruge în ei o atitudine, o concepție pentru ca prăbușirea să fie spectaculară și definitivă.

Soluția a fost draconică : încadrarea în 'Legiunea Arhanghelului Mihail,' prin care Codreanu educase tineretul țării în spirit creștin.

Din rândul studenților legionari, care se ocupaseră în libertate cu educarea cadrelor de 'Frați de Cruce' au fost aleși cei care erau considerați de O.D.C.C. ca definitiv reeducați.

Li s-a ordonat să treacă la pregătirea tinerilor și la încadrarea lor în cuiburi legionare. Nu a fost omis nici un detaliu. Totul era axat pe forma de pregătire în prigoană. Sedințele se țineau 'în cel mai strict secret.' Aderarea elevilor a fost caldă, sinceră și totală. Pregătirea lor a durat mai multe luni. În vara anului 1951 s-a trecut la încadrarea lor și depunerea legământului față de Arhanghel.

Printre primii care au căzut victime ale acestui joc satanic au fost elevii dintr-un grup trimis disciplinar tocmai de la canal...

Iată cum povestește studentul O.C., unul din cei care a fost obligat să 'pregătească' pe elevi, la mult timp după aceasta :

"În celula în care eram închiși după demascare, ne-au fost aduși într-o zi câțiva tineri elevi, pentru a-i pregăti în conformitate cu ordinul primit prin Turcanu. Ordinul era categoric. Trebuiau încadrați cu orice preț în Garda de Fier pentru ca 'pe cât de mare e înălțimea pe atât de adâncă și definitivă căderea.' Efectul demascării deci sigur. Am primit această sarcină cu o strângere de inimă dureroasă deși omul din noi fusese ucis. Cine putea să refuze ? Din clipa intrării elevilor celula a luat aspectul care-l avea înainte de demascări. Toți ne comportam ca și când nimic nu s-ar fi petrecut. Am procedat ca afară în timp de prigoană. Educarea a pornit după toate regulile. Speculînd înclinarea spre credința creștină, i-am învățat psalmi și rugăciuni; am discutat cu ei teologie, i-am îndrumat, le-am indicat cum să postească, etc. Ceea ce mi-a părut mai monstruos chiar decât distrugerea demnității noastre proprii, a fost faptul că eram obligați să mâncăm mâncarea lor atunci când posteau ! Aceasta pentru a demonstra comitetului de reeducare că suntem definitiv lecuiți de boala creștinismului. În ceea ce privește înclinarea

spre patriotism, am stimulat-o prin învățarea cântecelor patriotice, legionare, legile și normele de conduită care trebuiau respectate cu mare grijă de către un tânăr dornic să se încadreze.

“Când s-a considerat pregătirea lor suficientă, au fost luați din celula noastră și trecuți în alta. Acolo au fost băgați în grindina de ciomege a ‘demascărilor.’

“Noile victime erau trecute prin demascare de către alții. ‘Educatorii’ erau ținuți la o parte pentru momente mai dificile. Atunci când elevii refuzau să vorbească cu toate chinurile la care erau supuși, cu un fel de satisfacție diabolică, șeful comitetului aducea pe cel care, îi pregătise,’ pentru confruntare ! Ușor de imaginat răsturnarea care se producea în sufletul unui tânăr de mai puțin de douăzeci de ani atunci când cel care îi fusese cu câteva zile înainte exemplu de demnitate și corectitudine, apărea în fața lui ca denunțator ordinar.

“Nici acum, când am trecut prin demascare” povestește un tânăr elev “și știu mobilul murdar al acestei inumane înscenări, nu pot să cred că N. care mă pregătea pentru încadrare, făcea totul numai pentru că îi fusese dictat de comitetul de reeducare. Dincolo de aparent, era o chemare interioară, poate subconștientă dar izvorâtă din suflet, care transforma totul în momente de adevărată înălțare sufletească. Stăteam amândoi într-o celulă singuri. Când se lăsa amurgul, pe chipul lui se zugrăvea o tristeță sfâșietoare. Atunci întrerupea vorba, și privirea i se pierdea departe, trecând printre gratii spre dealurile acoperite de fumul înserării. De multe ori l-am întrebat să-mi spună motivul acestor tristeți. Nu a vrut niciodată. Când insistam, se uita la mine lung, dureros, aproape implorator, apoi întorcea privirea în altă parte. Și mai totdeauna după asemenea întrebări, începea să-mi vorbească despre omul nou, omul cu adevărat creștin, capabil să vindece multe răni de pe trupul și sufletul Românului. Era atâta patimă, atâta căldură, atâta sinceritate în vorba lui, încât sunt convins că momentele acestea erau pentru el singurul mijloc de a evada din ciclul infernal în care era vârit peste vrerea lui. Și cine știe ? Poate că atunci își imagina că este liber cu adevărat și că ceea ce spune nu o spune cu intenția de a nimici un suflet ci din dragostea adevărată de a contribui la salvarea lui. În cele mai grele clipe din demascare, chiar atunci când a fost adus în fața

mea pentru confruntare și s-a purtat așa cum îi cerea cel care-l însărcinase cu misiunea aceea murdară, nu am putut să-l urăsc. Târziu, după demascări, când pericolul trecuse și puteam vorbi mai ușor, eu am fost primul care am încercat să mă apropiu de el, cu dorința de a înnoda o prietenie la care țineam mult de tot. Era bolnav de plămâni și slăbise mult. Din puținul care-l primeam, m-am oferit să-l ajut. A refuzat nu numai să primească ajutorul dar chiar să stea de vorbă cu mine. Am citit în ochii lui aceleași durere sfâșietoare, ca pe vremea când în celula din Pitești, dincolo de drama care se pregătea, mă ajuta să mă orientez cinstit în viață. Și doi ani de-a rândul, muncind împreună în același schimb și în același atelier, până când a fost izolat, a evitat să mă întâlnească. Durerea lui era de sigur mult mai mare ca durerea mea. Nu știu dacă mai trăiește și dacă s-a vindecat de infirmitatea cauzată de demascări. Aș da însă mult să mai pot sta de vorbă cu el o singură dată... numai pentru a-l convinge că în ochii mei el a rămas pentru totdeauna cel care a fost în clipele din celulă."

Asemenea relatări am auzit dela mai mulți. Deosebit de semnificativ este faptul că mai toți elevii care au trecut prin această încercare unică în felul ei, atunci când li s-a dat răgazul să se întoarcă și să privească în liniște asupra furtunii, au distins limpede ceea ce era demonic și ceea ce era permanent uman, creștin și românesc în faza pregătitoare ; elementul timorat care acționa sub impulsul unui reflex, și sursa permanentă care țâșnea de dincolo de temporar ca purtătoare a unui adevărat sens uman. Reechilibrarea lor ajutată de înțelegerea căpătată prin însăși trecerea prin demascări a făcut distincția. Dintre ei, dintre elevii torturați la Pitești sau Gherla, se vor releva mai târziu adevărate personalități coapte în suferință, capabile să înfrunte perioada de întuneric la care este supus poporul român, purtând pe mai departe, în izolările inumane din închisorile comuniste, speranța unei noi generații.

— * —

Se încheiase un ciclu. Munca de reeducare dăduse roadele. Rezultatul era cu adevărat unic în felul lui. Ce deveniseră toți acei care din dragostea de a salva neamul

și a permanentiza noțiunea de om liber, sacrificaseră tot, dar absolut tot ? Prin excitarea satanică a fricii născută din chin și disperare, prin excitarea permanentă a terorii, prin sădirea cu ciomagul a urii reciproce, prin groaza la gândul că oricând și din orice motiv — plauzibil sau nu — reeditarea trecutului apropiat era mai mult decât posibilă, toți se transformaseră într-o masă imbecilizată. Personalitatea fiecăruia dispăruse făcând loc robotului. A vorbi, a face, a reacționa la ordin, totul era simplu. Reflexele condiționate apăreau la cea mai mică excitare. Realitatea exterioară era ucisă prin obligație, uitată din ordin. Ceea ce rămânea permanent, dureros de prezentă în trup și suflet era numai durerea. Pentru evitarea acestei dureri fizice dar mai ales morale, omul se preschimba cu febrilitate în animal. Comandamentele morale care până la prăbușire îi serviseră de jaloane, deveneau de acum un coșmar insuportabil.

De aici mărturisirea unor acte imaginare pentru a asterne cenușa uitării asupra trecutului, asupra realității pentru desființarea acelor comandamente morale, sursă de suferință interioară, mincinos, dar pe placul celor care experimentaseră 'metamorfoza umană.'

Tendința permanentă de falsificare, la început impusă prin metodele arătate, devine ulterior un fel de necesitate în ea însăși. Printr-un amestec de inteligență și îndobitocire forțată, de fals și real, de cinism și fanatism comandat, se ajunge la un amestec și identificare a contrariilor, la crearea unei lumi fictive impusă ca o necesitate în suflet.

Nebunia colectivă devine de acum o realitate. În numele ei se vor consuma toate fără-de-legile comandate. Nebunia aceasta va fi menținută, întreținută, hrănită insistent, prin toate mijloacele, nu la întâmplare, incoerent, din nebunie, ci sistematic, dintr-o logică — paradoxală dar logică — pentru a fi folosită ori de câte ori va fi nevoie, și în oricare parte.

De acum înainte cei care au avut îndrăzneala să înfrunte legile craniilor de ceară vor gândi din ordinul lor și vor acționa după placul acestor creieri. Chiar dacă beznele nopții care le inundă rațiunea și conștiința vor fi din când în când înțepate de câte o slabă fâșie de lumină venită de undeva, din adâncul de unde au îngropat trecu-

tul, din acel necunoscut adânc al ființei umane care scapă oricărei logice, deci controlului omenesc, scânteia aceasta de lumină se va stinge repede, ca la suflarea unui crivăț purtător de ghiață, pentru că suportul voință va lipsi pentru multă vreme.

Acest amestec ciudat de logic și de absolut, creează o stare psihologică de negare a realității evidente și înlocuirea ei cu o ficțiune născută din teroare, din degradare, din umilire și din dispreț. Iată unde s-a reușit să se ajungă prin experimentarea a ceea ce deținuții politici din închisorile comuniste din România au numit : FENOMENUL PITEȘTI.

*Bătrâni. cu obrazul de ceață,
cu pași năclăți în tristețe,
prin moarte-am trecut nu prin viață,
noi nu am avut tinerețe...*

RĂSPÂNDIREA

Primăvara a adus răspândirea. Capitalul creat cu atâta perseverență nu putea rămâne nefructificat.

Sub supravegherea directă a trimișilor Ministerului de Interne, studenții au fost triați exact ca și vitele de muncă. Cei considerați destul de bine 'reeducați' dar insuficient de apți pentru a li se încredința misiuni aparte, au fost trimiși la 'colonia de muncă,' în realitate lagărul de exterminare de la canal ce trebuia să lege Dunărea de Marea Neagră (nu a fost dus la capăt nici până azi [¹]). Aceștia au fost încadrați de studenți considerați ca definitiv câștigați, studenți care trebuiau să supravegheze nu numai munca dar și 'randamentul pe plan educativ.'

Grupul care a rămas a fost repartizat în felul următor :

a) La închisoarea Gherla, în Nordul țării, spre frontiera ungară, au fost trimiși cei mai bine formați, greu 'reeducaților.' În felul acesta, selecționarea care separase pe studenți la început după pedepse, era folosită indirect după reeducare. Cei care aveau pedepsele cele mai mari, fiind cei mai solicitați, au dat contingentul cel mai mare de 'reeducați de încredere.' Categoriile de la muncă silnică și temniță grea au luat deci drumul Gherlei. Printre ei s-au mai adăugat și cei care aveau pedepse sub zece ani dar care nu prezentau încă destulă siguranță. Au fost trimiși pentru a fi ținuti sub supraveghere și eventual să mai fie trecuți încă odată prin demascări (fapt care s-a și petrecut destul de repede).

¹ Azi' se referă la data publicării primei adiții. În prezent canalul este terminat (Ed.)

b) Închisoarea din Târgu-Ocna din regiunea Bacăului a fost destinată studenților bolnavi de plămîni. I s-a spus sanatoriu dar diferența între ea și celelalte închisori nu consta decât în denumire. Acolo trebuiau să fie trimiși bolnavii de plămîni din toate închisorile. Cum însă tendința era de a extermina cât mai mulți deținuți fără a face zgomot, numărul celor care erau aleși era infim. În cele din urmă s-a constatat că majoritatea o formau studenții pentru a avea elemente reeducate suficiente. În 1951 efectivul deținuților bolnavi se ridica la aproximativ o mie.

c) Studenți considerați de încredere dar care nu aveau o condamnare dată de o instanță judecătorească, adică cei 'în poziție de lagăr,' au fost trimiși la închisoarea Ocnele-Mari în Nordul Olteniei. Aici executau pedepse nedate un mare număr de Români, mai toți arestați prin 1948 pentru vina de a fi ocupat diferite funcții în așa numitele guverne burgheze dinainte de ocupație.

Nu s-au trimis reeducați doar la închisoarea Aiud, cea mai renumită prin tratamentul de exterminare. Începând din 1947, tot ceea ce constituia o valoare în orice domeniu printre condamnați, era trimis acolo, și natural atenția Occidentului fiind oarecum concentrată asupra acestei închisori, comuniștii probabil din această cauză s-au reținut să trimită reeducați. Sau poate numărul prea mare al celor închisi — pe vremea aceea trecea de 3.500 — ar fi solicitat mai toată producția de 'oameni reeducați.' Se spunea că Aiudul va fi lăsat la urmă.

Răspândirea aceasta a studenților, după felul cum a fost făcută, lăsa să se creadă că a fost o inițiativă a lor, în care partidul comunist nu a avut nici un fel de amestec. De altfel, de la început comuniștii au evitat un amestec direct, n-au intervenit decât prin organe secundare și numai în cazul când era absolută nevoie, cum a fost la răsturnarea forțelor în camera patru spital. Firul duce însă direct la Ministerul de Interne, sau poate mai departe.

În primăvara anului 1951 și cu mult înainte de desființarea închisorii Pitești, s-a ținut o ședință secretă la care au participat numai cei care erau în O.D.C.C.

Ședința a fost condusă de Turcanu : nici un reprezentant oficial nu și-a făcut apariția. S-a analizat 'munca depusă până în clipa aceea.' S-a constatat că 'reeducarea studenților era un fapt împlinit și că rezultatele erau încura-

jatoare.' Că prin demascări 's-a adus un serviciu mare partidului și clasei muncitoare' reușindu-se descoperirea tuturor 'bandiților care nu fuseseră demascați în anchetele anterioare,' și că s-a sfărâmat rezistența 'din interiorul închisorii Pitești.'

Constatările făcute de Țurcanu le-au urmat 'propunerile.' S-a redactat un memoriu în care se solicita aprobarea Ministerului de Interne pentru extinderea experienței în toate închisorile din România pentru reeducarea tuturor deținuților !

În ce măsură 'memoriul' era o 'inițiativă' a studenților, cred că lămurește următoarea întâmplare povestită de studentul S.B. : "Fusesem adus din camera în care suportam chinurile demascării exterioare în celula care servea de birou O.D.C.C.-ului pentru a completa și scrie pe hârtie unele declarații făcute cu o zi înainte pe placa de săpun. În această cameră se afla Țurcanu cu încă trei sau patru și analizau împreună niște declarații date de altcineva. Nu puteam auzi ce discutau pentru că vorbeau încet. La un moment dat însă, între ei s-a iscat se vede o neînțelegere referitor la veracitatea unor afirmații din declarația respectivă. Discuția a devenit din ce în ce mai aprinsă. Unul, destul de înalt, pe care nu-l cunoșteam însă, se opunea lui Țurcanu. Prins de o furie fără margini, acesta s-a repezit dintr-un salt asupra înaltului și l-a copleșit cu lovituri de pumn ! Apoi l-a trecut imediat din comitetul de demascare în categoria de 'bandit' supunându-l unei noi perioade de demascări și acesta nu pentru că s-ar fi descoperit ceva ce el nu declarase, ci pentru că a avut curajul să-l contrazică pe Țurcanu ! Trebuia sacrifica din când în când câte un colaborator mai gureș pentru a se avea țapul ispășitor și stimulentele necesare supunerii oarbe."

Dacă numai o simplă controversă asupra unei declarații care privea pe un al treilea a fost în stare să-l aducă pe Țurcanu în starea aceea, apoi cine ar fi avut curajul să nu semneze sau să nu aplaude un memoriu care era înaintat Ministerului de Interne.

Conținutul memoriului se aseamănă ca două picături de apă cu orice fel de rezoluție adoptată de orice fel de 'consfătuire comunistă.' Elogiilor aduse partidului urmau rezultatele obținute. Apoi cum este clasic în comunism : 'propunerile constructive' și în cele din urmă 'angaja-

mentele' pentru a duce la bun sfârșit munca respectivă 'pentru victoria clasei muncitoare,' etc., etc. Nu lipseau nici calificativele cunoscute la adresa imperialștilor, fasciștilor, moșierilor și tuturor celor care uneltesc din umbră răsturnarea ordinii instaurate cu ajutorul Uniunii Sovietice, etc....

După ce a fost citit de Țurcanu, memoriul a fost semnat de aproximativ patruzeci de O.D.C.C.-iști, apoi înaintat după spusele celor care au participat, direct Ministerului de Interne prin ofițerul politic al închisorii.

Această 'inițiativă' ar fi cu atât mai monstruoasă cu cât lozinca 'distrugerea lor prin ei înșiși' apare evidentă. Măsurile de precauție luate de partidul comunist însă nu au fost suficiente pentru a acoperi întreg fenomenul. Amploarea lui a solicitat intervenția directă a organelor politice.

Acum apare pe scenă pentru prima dată oficial, un ofițer superior trimis direct de Ministerul de Interne la Pitești, colonelul Zeller din Direcția Generală a Penitenciarelor. Deși venea prin închisori îmbrăcat în uniformă de miliție, Zeller era colonel de securitate și lucra direct sub ordinele unui alt colonel, Dullberger (ulterior Dulgheru), și a generalului Nicolschi, Director General al Serviciului de Anchete din minister.

Una din multiplele misiuni încredințate colonelului Zeller era și aceea de a aproviziona canalul cu mână de lucru, cu deținuți. Acum era însărcinat cu selecționarea studenților 'apți pentru plecare.' De altfel, convingerea majorității studenților era că Zeller a condus direct demascările sau că este cel puțin unul din responsabili direcți ai dezastrului dela Pitești.

Iată unele amănunte care demonstrează amestecul lui :

Condiția necesară pentru plecarea la canal era trecerea prin demascare. Condiția 'oficială' era aceea fizică. Dar înainte de a se face vizita medicală care în fond era o formalitate lipsită de cel mai elementar sentiment uman, Zeller întreba pe Țurcanu care stătea alături de el : "Merită să plece la muncă ?" De răspunsul lui Țurcanu depindea hotărârea lui Zeller !

Acestuia i s-au raportat direct și în plină ședință de demascare de către studenți însângerați cele ce se petreceau în celule. La fel la Gherla, puțin după desființarea Piteștiului, un disperat care poate mai credea în sentimentul

uman al ofițerului comunist, a ieșit din rânduri și a început să povestească cu lacrimi în ochi cele suportate de el și de ceilalți în celula 99 de la etajul trei al închisorii, în toamna anului 1951. Zeller nu a luat nici o măsură deși s-a arătat foarte surprins. El personal nu a permis nici unui student să plece la canal înainte de a-și fi făcut demascarea. (De aceea, poate când în 1952 grupul Pauker-Tescovici a fost lichidat și experiența suspendată fără termen. Zeller și-a tras un glonte în cap, tocmai într'un cimitir ortodox. Destinul câteodată e just. Zeller s-a sinucis printre morții a căror credință a vrut să o distrugă din sufletul studenților.)

Că Securitatea regională din Pitești participa sau era ținută la curent cu tot ceea ce se petrecea în închisoare, dovedește mărturisirea studentului O.C. dela Politehnica din București :

“Fusesem arestat la București la câteva săptămâni după ce majoritatea colegilor mei trecuseră deja prin anchetele de pe Calea Rahovei sau ale Ministerului de Interne. Deoarece dosarul grupului era aproape încheiat, ofițerul anchetator nu a prea insistat asupra unor amănunte și după declarațiile date la Pitești de către cei care au trecut prin demascări înaintea mea, ministerul a cerut un supliment de anchetă asupra mea. Deplasarea la București nefiind considerată necesară, un ofițer de la Pitești fu însărcinat să completeze lacunele printr-o anchetă care a durat mai multe zile. Ori întâmplarea a făcut ca pe acest ofițer să-l cunosc încă din liceu. Surpriza lui a fost, natural, mare dar cum în birou mai era încă un ofițer, fostul meu coleg s-a făcut că nu mă cunoaște. A doua zi însă, când ancheta a intrat în așa zisul curs normal, ofițerul a rămas singur și atunci ca prin farmec limba i s-a dezlegat. La un moment dat, schimbând sensul discuției, m-a întrebat oarecum în treacăt despre cele ce se petrec în închisoare. Eu nu-mi făcusem încă demascarea și nici nu bănuiam în realitate grozăvia tragediei care se consuma poate într-o celulă alăturată de a mea. Auzeam și eu strigătele și răbufnirile care străbăteau prin pereți dar nu știam cauza. Era perioada de așteptare, sau de pregătire a sistemului nervos. Eu i-am spus ofițerului sincer despre toate acestea. El a stat puțin pe gânduri apoi m'a întrebat :

“ ‘Ce știi despre demascări ?’ ”

“Ce sunt acestea?” am întrebat la rândul meu surprins.

“Ascultă-mă bine” — spuse locotenentul. “În închisoare la voi se petrec unele lucruri neobișnuite până acum. Nu pot să-ți dau amănunte. Te pot însă sfătui prietenește să nu te opui la ceea ce ți se va cere pentru că este inutil și foarte periculos. Fă-ți demascarea, adică povestește tot ceea ce știi și eventual în anchetele Securității nu ai declarat. Pentru a-ți ușura calea, te sfătuiesc să ceri să ieși la raportul ofițerului politic din închisoare. El te va sfătui mai bine. Spune-i că vrei să te demaști dar că nu știi cum să procedezi și te va ajuta.”

Am vrut să cer mai multe explicații. A fost zadarnic...

Întors la penitenciar, am cerut șefului de secție să mă scoată la raport ofițerului politic. Eu sunt mai fricos din fire și apoi în anchetele dela Ministerul de Interne și mai ales de la biroul poliției secrete dela Malmaison am suferit unele decepții de care încă nu m-am putut lecu. Decizia de a face cum mi-a spus locotenentul de la Securitatea din Pitești am luat-o oarecum pe negândite. Și drept să-ți spun, acum nu regret decât în măsura în care răul pe care l-am făcut celor care mi-au ieșit înainte după demascare nu poate fi justificat prin propria mea suferință. Însă exemplul celor care au pătimit înainte de-a face ce am făcut eu este destul de elocvent. Cu sau fără suferință tot acolo ajungeam. După cum ți-am spus deci, am cerut să fiu scos la raport ofițerului politic pentru a-mi face demascarea deși nu știam ce este aceasta. Spre surprinderea mea însă, a doua zi am fost dus direct la Turcanu ! Acesta mă aștepta la baie. Și el era puțin surprins de o asemenea hotărîre pentru că eram singurul care cerea să-și facă demascarea fără să fie chinuit și nici măcar întrebat. Mi-a vorbit încruntat însă cu destulă bunăvoință. Mi-a explicat pe larg cele ce se cereau în demascare (era vorba numai de cea exterioară) și mai ales a insistat asupra sincerității totale, punîndu-mi în vedere consecințele. Cum în ancheta de la Malmaison am fost pus în fața unor declarații care mi-au dărâmat moralul, ceea ce am adăugat la închisoare nu prea avea mare importanță. Credeam că aceasta este toată demascarea... Am fost trecut apoi într-o celulă și pus în poziție de asistare. Cele ce am văzut m-au îngrozit. Într-adevăr orice rezistență era

inutilă. Apoi a urmat catastrofa cea mare, demascarea interioară și consecințele...”

În afară de cei bolnavi de plămâni, O.C. a fost singurul student cunoscut de mine care și-a făcut demascarea fără să treacă pe sub ciomagul O.D.C.C.-iștilor. A fost de altfel și un caz aparte pentru că la Gherla, ulterior, va juca unul din rolurile cele mai murdare posibil, teroarea de care era stăpânit nepărăsindu-l decât atunci când mai toți studenții își reveniseră la starea normală.

*Alături de temniță, pe-o rină, pe-o coastă,
cîmîțirul nostru tace, adastă,
așteaptă sîerie sărace
cu număr de smoală scris pe capace...*

INFILTRAREA...

Sub directa supraveghere a colonelului Zeller, studenții dela Pitești au fost împărțiți în mai multe categorii, după natura pedepsei, după condiția fizică și în special după gradul de încredere pe care-l prezentau. Aceste grupuri au fost apoi trimise prin diferite închisori.

Cei considerați inapți pentru muncă, tuberculoșii, adică așa-zișii irecuperabili au fost expediați prin dubă la închisoarea din Târgu-Ocna, botezată pentru circumstanță sanatoriu ; mai erau și alți deținuți veniți din alte închisori, tot bolnavi de plămâni sau infirmi.

Asupra lor s-a aplicat de la început demascarea (conducerea demascărilor fusese încredințată studentului medicinist din București Pătrășcanu Nuti), cu unele diferențe totuși față de sistemul întrebuintat înainte. Nu s-a recurs la bătaie decât în cazuri mai aparte, adică atunci când celelalte metode nu au dat rezultat. Dar metodele acestea erau pentru bolnavi cu mult mai greu de suportat. În afară de camera neagră, unde lipsea atât aerul cât și lumina, în afară de reducerea la jumătate a hranei, cei solicitați să-și facă demascarea erau puși în fața următoarei alternative : "Dacă vrei să obții medicamente, trebuie să-ți faci demascarea banditule !"

"Uite, banditule, aici este închisă sănătatea ta. Accepti să-ți faci demascarea, primești medicamente, te vindeci și pleci acasă înainte de termen. Poți să-ți vezi mama, familia, să trăiești liber, să-ți continui studiile. Ai de ales între viață și moarte..." Deși valoarea medicamentelor respective era foarte discutabilă, totuși în mintea bolnavilor ele căpătau puteri miraculoase, exagerate de faptul că nu puteau intra în posesia lor, iar modifi-

carea destinației medicamentului accelera procesul de distrugere.

Starea aceasta a determinat o reacție dramatică. Studentul IONESCU Virgil de la Facultatea de Drept din București care trecuse parțial prin demascare la Pitești, pentru a pune capăt chinului, a încercat să se sinucidă tăindu-și vinele cu o lamă. A fost descoperit la timp și pansat după ce însă a pierdut o bună cantitate de sânge. Cazul lui a ajuns la direcțiunea închisorii. Ceilalți studenți au declarat greva foamei și au avertizat pe director că nu vor ieși din ea până nu va fi adus în închisoare procurorul pentru a-l informa și a pune capăt demascărilor.

Într-o duminică dimineața, pe terenul de sport din apropierea închisorii, se disputa o întâlnire de foot-ball. În jurul echipelor erau o sumedenie de civili, printre care și mulți ofițeri de securitate din trupele de pază (afectate lucrărilor de la centrala electrică ce se construia la Bicăz). Între închisoare și teren era doar o mică distanță, despărțirea fiind făcută de linia ferată. Remarcând aglomerația de la stadion, studenții s-au adunat la ferestrele celulelor care dădeau într-acolo și au început să urle „Să vină procurorul, să vină procurorul, ne omoară, ajutor...” Personalul închisorii nu a avut nici timp și nici posibilitatea să împiedice pe studenți. Cei adunați pe stadion au fost intrigați de strigăte. S-a început să se discute în oraș. Ofițerii de securitate, după unele indiscreții ale personalului închisorii, au venit și au întrebat pe director despre cele ce s-au strigat. Alții, și mai ales civilii, au anunțat pe procurorul dela Tribunalul din Bacău. Comandantul Securității, probabil neanunțat de partid și din inițiativă proprie, a ordonat să se facă o anchetă în închisoare. Ancheta a fost formală. S-a promis studenților că nu se va mai atinge nimeni de ei și că cei vinovați vor fi sancționați. Dar dacă bătăile și șantajul au încetat și demascările deci au fost întrerupte practic, cei care schingiuiseră nu au fost atinși cu nimic. Au continuat pe mai departe să facă mizerie deținuților și să dețină pozițiile cele mai bune în închisoare.

Soartă mai bună nu au avut demascările nici în închisoarea dela Ocenele-Mari.

Efectivul închisorii era destul de mare. Pe lângă ‘deținuții politici’ se mai aflau aici și un mare număr de deținuți de drept comun, asimilați pentru infracțiuni deri-

zorii. Cum marea majoritate, deși bătrâni, mai puteau totuși ține o unealtă în mână, Direcția Penitenciarelor a deschis un mare atelier de mobilă în care erau obligați să muncească toți cei apti. Aceasta nu permitea o izolare riguroasă ca la Pitești. Deținuții se puteau întâlni mai liber și-și puteau comunica fie informații fie zvonuri din interior, mai ales în ateliere.

Sosirea studenților a modificat starea veche. Toate muncile pe coridor au fost date în seama lor. Bucătăria, plantoanele, distribuirea alimentelor, spălătoria, baia, etc., au trecut direct sub conducerea studenților, fapt care a creat gelozia și ulterior ura deținuților de drept comun, singurii beneficiari de până atunci.

Pe nesimțite toată viața interioară a închisorii a început să fie controlată de studenți. Circulau nestingheriți pe coridoare, intrau în celule atunci când vroiau, sub pretext de curățenie sau alt motiv, ascultau pe la ușile celulelor și înregistrau tot ceea ce se discuta în interior, mai ales la celulele în care erau închise personalități politice mai de seamă ; se amestecau neobservați printre grupurile din curte atunci când se permitea ieșirea la aer ; se aflau peste tot, cu urechea atentă, culegând informații pentru 'dosarul' acelor care urmau să fie trecuți în demascări.

Primele victime au fost alese și izolate în celulele mici dintr-o aripă de la Nordul închisorii. Dintre aceștia făceau parte următorii : Atanase Papanace, deținut preventiv de trei ani, avocatul Mateiaș din Făgăraș, muncitorul Caranica Gheorghe, deținut încă de pe vremea lui Antonescu (împlinea nouă ani de detenție și deși mandatul expirase, comuniștii nu-l eliberau), avocatul Nicolae Mătușu, fost secretar al partidului țărănesc din Grecia și refugiat în România în timpul războiului, etc. Numărul se ridica la aproximativ zece.

Reeducatorii, după cum au afirmat mai târziu, nu se așteptau la prea mare rezistență din partea lor, dată fiind vârsta. Au fost deci foarte surprinși când au venit în celulele celor izolați. Pe lângă rezistență, ceilalți deținuți au fost informați imediat.

Personalități politice de mâna întâia, ca : prof. Mihai Manoilescu, fost ministru, Solomon, Pop Gheorghe, Petre Țuțea, Vojen, etc. au adoptat imediat atitudine categorică și au avertizat direcțiunea închisorii că dacă nu încetează schingiuirile vor declara greva foamei și vor trece la si-

nuciderea în masă. Dat fiind faptul că deținuții de aici veneau în contact cu exteriorul fie prin vorbitor, fie prin deținuții de drept comun, direcțiunea demascărilor s-a temut de o eventuală divulgare a atrocităților și a ordonat sistarea reeducării prin violență.

Un caz mai aparte îl constituie colonia de exterminare prin muncă de la canalul Dunăre-Marea Neagră.

Aici, elementul principal asupra căruia s-a insistat a fost munca. În slujba ei, devenită un fel de zeităte mitică, s-au făcut cele mai crunte abuzuri, s-au consumat cele mai mari crime. Acțiunea studenților reeducați și trimiși de colonelul Zeller pentru 'verificarea sincerității adeziunii' se înscrie în acest context.

'COLONIA DE MUNCĂ PENINSULA' cum era intitulat pompos acest lagăr de concentrare și de muncă, pe piniera crimei împotriva ființei umane, cu nimic mai prejos de metodele lagărelor de exterminare din Rusia comunistă, a fost înființată în toamna anului 1950. Pe un teren viran pe care nu creșteau decât scăieți, și unde înainte pășteau oile satului Valea-Neagră, pe malul lacului Siut-Ghiol, deținuți de drept comun și 'frontieriști' au ridicat primele barăci, după ce înainte s-au înconjurat ei înșiși cu trei rânduri de sârmă ghimpată.

Sub supravegherea trupelor de securitate înarmate până în dinți, din diferitele închisori din țară au început să sosească aici transporturile masive ale acelor care timp de trei ani urmau să lupte cu foamea, cu frigul, cu pământul ud dar mai ales cu răutatea comuniștilor pentru a face o simplă groapă în pământ lungă de câteva zeci de kilometri și fără nici un alt rost decât acela de a îngropa câteva mii de trupuri istovite...

De la Pitești a fost trimis un grup de aproximativ 300 studenți. Toți, evident, trecuți prin reeducare și toți având pedepse mai mici de zece ani. La sosirea studenților colonia număra peste 3.500 de deținuți politici. Studenții au fost încartiruiți în barăcile 13 și 14, fiecare baracă având capacitatea de cazare de 150-170 de persoane. Măsura izolării studenților, era pentru a-i feri de un contact care ar fi putut să le deterioreze 'condiția,' mai ales seara, după reîntoarcerea de la muncă, în interiorul barăcilor unde controlul administrativ era oarecum imposibil. O răspândire a studenților în diferite barăci ale lagărului ar fi slăbit nu numai temeinicia noilor convingeri ci și capacitatea de șoc

pe care se pare că comunistii au mizat exagerat la început.

Condițiile de trăire și mișcare la canal erau cu totul diferite decât cele de la închisoarea Pitești. Celulei ermetice închisă și supravegheată de administrație prin vizetă, aici îi corespundea baraca compusă din patru despărțituri cu câte patruzeci de paturi.

Ieșirea la lucru, dimineata, se făcea de pe platou, în grupuri mari, unde se amestecau toate brigăzile și unde se putea discuta mai mult sau mai puțin deschis în raport cu strictețea și izolarea permanentă de la închisoare. Deși dispozițiile administrației aveau un caracter categoric în ceea ce privește neamestecarea brigăzilor în timpul apelului, practic măsura era fără valoare pentru că nu se puteau controla eficient câteva mii de persoane ieșite din zeci de barăci, mai ales dimineata pe întuneric.

De asemenea, spiritul de solidaritate care exista pe vremea aceea la canal, între deținuți, cerea o măsură de prevedere serioasă, pentru a nu permite o contaminare imediată, un șoc invers, studenții necunoscând nimic, dar absolut nimic din ceea ce se petrecea în alte închisori.

Pe lângă diferitele personalități influente care executau pedepse mai mici la canal, existau trei barăci speciale, numite A, B și C unde fuseseră selecționați legionarii considerați periculoși pentru disciplina coloniei, care erau supuși unui control și unei supravegheri foarte riguroase și care ar fi fost capabili să răstoarne (sic) brusc un nou asalt masiv de reeducare pentru că solidaritatea lor era dată de exemplu : în plus baraca O, unde erau adunați toți cei pedepsiți în interior de către administrație și cunoscuți sub numele de brigada pedepsitilor, mai toți refractari, nesupuși, în permanent conflict cu birourile și cu ofițerii politici trimiși de Ministerul de Interne (pentru latura 'educativă' în formă, pentru cea represivă în fond, pentru că ei erau cei care judecau și sancționau pe cei cu atitudine 'banditească').

În cele două barăci destinate studenților, în măsura posibilului, s-a încercat încă din prima seară să se păstreze climatul de teroare dela Pitești.

A fost lăsat un timp oarecare pentru supravegherea primelor reacții ale studenților. Șocul a fost suportat destul de bine, pentru experimentatori cel puțin. Studenții nu s-au clintit de pe poziția de supunere oarbă. Ofițerii

politici însărcinați cu aplicarea pe mai departe a planului stabilit la București (sau, sigur, mai sus), au considerat oportună 'utilizarea' capitalului acumulat.

În realitate deci, experiența trecea în faza ei mai importantă, aceea a verificării metodei pe țărâm practic.

Prima misiune încredințată studenților (și nu tuturor ci numai celor care veneau cu recomandății de la Pitești), a fost aceea a muncii de răspundere pe șantier. Studenții au fost numiți șefi de brigăzi, deci responsabili direct de productivitatea celor care le erau dați sub stăpânire. Misiunea lor era pe de o parte de a mări cât mai mult randamentul, iar pe de alta de a face în așa fel ca 'bandiții' să fie exterminați pe încetul încât să se stingă fără ca cineva să poată acuza direct de exterminare premeditată.

Mulți dintre studenți și-au îndeplinit 'misiunea' cu deosebit zel.

Dintre numele celor care nu vor fi lesne uitați dau pe câteva mai 'reprezentative': BOGDĂNESCU... șeful tuturor studenților veniți la canal și prim-brigadier, LAITIN, frații GRAMA (dintre care unul se va spânzura în clipa în care norul descompunerii se va risipi), ENĂCHESCU, COJOCARU, CLIMESCU, STOICESCU, LUPĂSCU, MORĂRESCU, etc., etc.

Pe lângă 'contribuție' la realizarea canalului, studenții fiind obligați să continue și opera de demascare asupra celorlalți deținuți, s-a recurs la o metodă nouă care să dea rezultatele dorite dar care să verifice și eficacitatea aplicării sistemului în condiții și cu posibilități diferite. Iată în linii mai mari la ce se rezuma metoda aceasta :

După numărătoarea de seară, când practic orice fel de circulație era strict interzisă în interiorul lagărului și când gardienii se plimbau între barăci înarmați, persoana vizată era chemată discret afară din baraca în care locuia și invitată să urmeze pe individul care o aștepta și care nu era decât un student trimis de la baraca treisprezece. De obicei, cel chemat era acoperit imediat cu o pătură pentru a nu ști unde este dus. Toate acestea se petreceau sub ochii gardienilor (care, evident, nu vedeau nimic). Singurii care aveau dreptul să circule printre barăci după ora stingerii erau studenții însărcinați cu aducerea victimelor. Odată persoana respectivă adusă în baraca studenților, era supusă metodelor de schingiuire cu-

noscute. Aici însă nu se putea trece cu vederea un fapt : acela că cel chinuit urla. Dacă la Pitești izolarea închisorii erau un remediu ideal, aici apropierea celorlalte barăci creea un mare inconvenient. Și acest inconvenient a fost rezolvat prin aplicarea unei metode vechi destul de dragi primei poliții politice ale regimului comunist în Rusia. Pentru acoperirea strigătelor celui torturat un grup de studenți era permanent ocupat cu... gălăgia ! Se cânta cu voce tare (pentru că în lagăr nu se puteau aduce mașini ale căror motoare să acopere zgomotul) dar acest cântec numai cântec nu putea fi numit (era și el condiționat) ! Studenții erau obligați să transforme melodiile în adevărate urlete de... bucurie, pentru a acoperi pe cele de durere ale chinuitului din baracă.

Dacă la început metoda a prins pentru că s-a contat pe surpriză, puțin mai târziu, deținuții au aflat de crimele care se petrec în barăcile studenților. Și măsurile de precauție au fost luate imediat. Prima a fost aceea că nici un deținut nu părăsea baraca în care locuia după închidere, mai ales când era invitat de un alt deținut. Întrucât administrația se ferea să fie amestecată în acest lucru, gardienii nu interveneau atunci când invitatul refuza să iasă din baracă. Fapt care obliga pe student să se întoarcă fără rezultat !

Reacțiune în masă imposibilă. Cazurile de demascări au fost destul de izolate deși numărul nu trebuie neglijat. Execuțiile sumare erau un fapt destul de frecvent și destul de simplu pentru motive adeseori inventate. Deținuții s-au ferit, la îndemnul celor mai bătrâni, să adopte o poziție deschisă și s-au mărginit la împiedicarea pe toate căile extinderii experienței asupra întregii colonii.

Dacă unii dintre cei 'invitați' au reacționat puternic și decis, alții, și în special bătrânii politicieni, au acceptat să meargă în barăcile care trebuiau să le fie apoi coșciug.

Iată două exemple numai : un țăran din Dobrogea, dintr-o comună destul de aproape de chiar locul unde era construit lagărul, printr-un concurs de împrejurări a putut afla că este 'planificat pentru demascare.' Pentru aceasta, în cea mai mare taină, și-a pregătit un cuțitaș pe care-l păstra ascuns în interiorul pantalonului și nu-l scotea niciodată din interiorul lagărului pentru a nu fi descoperit la perchezițiile care se făceau la intrare. În clipa în care într-adevăr un student a venit într-o seară

și l-a invitat să treacă în baraca treisprezece. ȋăranul nu a spus nici un cuvînt ci s-a mulțumit să-i arate discret cuțitul. Argumentul a fost foarte convingător pentru student...

Destule au fost victimele demascărilor la Peninsula și unele dintre ele au plătit chiar cu viața slăbiciunea de a se fi lăsat conduse în barăcile studenților. Una dintre acestea însă care a zguduit întreaga "colonie" și care a cauzat poate un deznodămînt prematur și o oprire nedorită a demascărilor, a fost cazul doctorului SIMIONESCU.

Din noianul victimelor demascărilor, am ales cazul lui pentru că dovedește participarea directă a administrației la asasinat, la lumina zilei și în prezența a sute de deținuți, martori.

Doctorul Simionescu este o personalitate destul de cunoscută atît în vechea lume politică românească cît mai ales în lumea medicală. Foarte bine pregătit profesional, a fost unul din cei mai buni chirurghi pe care i-a avut România de dinainte de război. Nu a ocupat în scara oficialităților o poziție deosebită. A fost mai ales un om al faptelor.

Arestat în anul 1949, a fost condamnat la șapte ani închisoare pentru vina de a fi 'complotat împotriva ordinii sociale legale !!!' Deși înainte militase în partidul euzist, se pare că a fost arestat pentru că era în contact cu un grup de personalități politice țărăniste. După condamnare a fost trimis spre ispășirea pedepsei la Aiud, unde în anul 1951, în primăvară, am avut ocazia să stau în aceeași celulă cu dănsul cîtăva vreme. La începutul lunii Martie a aceluiași an, este înglobat într-un mare lot de deținuți și expediat în dubă la canal pentru a-și continua pedeapsa muncind deși vîrsta nu-i mai permitea. Muncile în stil faraonic însă cereau cît mai multe brațe, și ce era să facă partidul comunist cu miile de deținuți care se stingeau în celule fără să producă nimic (într-un regim în care munca este singura condiție de existență)? Înzestrat cu un fizic destul de robust doctorul nu s-a plîns nici măcar cînd am fost obligați să descărcăm vagoane de pămînt ud sub crivăț și lapoviță. După un scurt popas la lagărul Poarta Albă, a fost trimis mai departe la Peninsula, pe data de 5 Mai 1951.

Prezența lui în lagăr a fost imediat remarcată pentru că era singurul 'ministru' ajuns pînă la ora aceea la canal.

Reeducatorii au dat imediat pe doctorul Simionescu pe mâna lui Bogdănescu. Cu greu putea fi uitat faptul că doctorul făcuse parte din acea generație care pusese în România piedică definitivă comunismului.

A fost chemat într-o seară în baraca studenților și din seara aceea a și început calvarul. La ce chinuri a fost supus în noaptea aceea nu am putut afla — doctorul nu a povestit nimănui. Urmele lăsate nu au putut fi șterse însă. În dimineața care a urmat, înainte de a pleca brigăzile la muncă, doctorul s-a prezentat la infirmerie cu trei coaste rupte. Întreg trupul era acoperit cu pete negre și din loc în loc cu sânge închegat. De față, în afara personalului infirmeriei mai era și directorul lagărului, locotenentul Georgescu. Directorul a asistat la vizita medicală fără să rostească un singur cuvânt. Indiferent de diagnosticul pe care doctorul îl putea pune, înainte era necesar avizul directorului lagărului. Doctorul l-a întrebat pe Simionescu de cauza acestor leziuni numai de formă, pentru că, și el ca și ceilalți din lagăr știau destul de bine cine și cum le-a provocat. Simionescu a povestit scurt, fără prea multe detalii, că a fost dus în baraca 13 și torturat de studenți, fără să știe de ce și fără să i se ceară ceva deosebit. A intervenit directorul Georgescu și iată ce a spus cel care prin lege era însărcinat să păzească 'legalitatea interiorul lagărului :

"Banditule, ești victima propriilor tale convingeri ! Te-au bătut cei cărora tu erai pus să le faci educație în calitate de ministru ! Păcat că te-ai ales numai cu atât ! Marș la lucru și să nu te mai prind pe aici că-ți rup și picioarele !!" La care medicul lagărului nu a mai putut adăuga nici un fel de recomandatie.

Din clipa aceea doctorul Simionescu a fost condamnat oficial. Noapte de noapte în baraca studenților chinuit, zi de zi în brigada specială compusă numai din studenți, supus la eforturi fizice dincolo de puterile lui, cu trupul secătuit de bătaie, cu coastele rupte. Și când pe șantier nu putea să facă muncile la care era supus, studenții îl băteau sub privirile absente ale paznicilor securiști. Vârsta i-ar fi permis să fie părintele oricărui dintre studenții care-l torturau. (Reflexele condiționate la Pitești lăsaseră un oblon de fier peste orice fel de reacție de demnitate, peste orice sentiment uman. Cei care loveau nu făceau decât să mai împingă — pentru câtă vre-

me ? — la carul dezumanizării la care au fost înhămați, după ce își mistuiseră în chin propria persoană, propriul suflet.)

Peste chinul oarecum comun tuturor celor care au trecut prin demascări, doctorului Simionescu i s-a mai aplicat încă unul și mai sadic decât toate celelalte.

La canal era o situație puțin diferită și pe planul contactului cu cei rămași acasă. Datorită lipsei permanente de alimente și mai ales datorită principiului comunist că 'dușmanii poporului nu trebuie să se hrănească pe spina poporului,' hrana dată de direcțiunea lagărului era insuficientă, contribuția fiecărui deținut destinat muncii neavând desigur mare valoare. Așa că, nu din considerațiuni de umanitarism, comuniștii au permis familiilor să aducă sau să trimită prin poștă alimente deținuților dacă bineînțelele îndeplineau anumite condiții și în special dacă respectau norma la muncă (în felul acesta deținuții secătuiau și bruma de alimente a familiilor).

De acest drept a beneficiat și doctorul Simionescu (a scris acasă silit de cei care-l chinuiau, poate pentru a-i mări gama suferințelor la care era supus). A și fost vizitat de însăși soția lui. Cât timp a durat convorbirea la care asista și un reprezentant al biroului politic doctorul a trebuit să mintă, spunând că este bine, că nu trebuie să-i ducă de grijă (el cel chinuit a trebuit să-și încurajeze soția... care nu-și putea închipui că-l vede pentru ultima dată).

De la vorbitor doctorul a fost condus direct în baraca studenților. Aici a fost obligat să se vâre sub masa din cameră brigadierului în timp ce deasupra lui, Bogdănescu împreună cu comitetul de reeducare se înfruptau din ceea ce cu chinuri și privațiuni reușise să-i aducă soția de acasă.

"Destul ai supt sudoarea poporului muncitor, bandi-tule. Când tu benchetuiai, muncitorii erau împușcați pentru că luptau pentru o bucată de pâine. Nu este așa ministrule ? De acum ți-a venit și ție rândul să suferi pentru ca să plătești păcatele de altădată."

În loc de mâncare, doctorul primea bătaie și batjocură. Supliciul a durat destul de mult timp până când dispera-

rea să pună stăpânire pe sufletul lui ca să se hotărască să-și curme firul vieții. Dar nu a atentat cu mâna proprie asupra ceea ce îi fusese dat de Dumnezeu. A vrut să moară de mâna călăilor.

În plină zi, pe șantier, așa istovit de nesomn și bătaie, de muncă și umilințe nemăsurate, s-a încumetat spre linia de paznici în uniformă, încercând să treacă dincolo. Dar unde ? În plină zi și în mijlocul unei zone împânzite de ochi de pază. Oricare dintre ostașii securiști, fără nici un efort deosebit, putea să îl apuce de mânecă și să-l aducă din nou între ceilalți. El abia mai putea merge. N-a alergat deci. Gestul era premeditat și s-a consumat așa cum prevăzuse el. Pentru că misiunea celor care păzeau în jur nu era de a salva viețile celor care cuprinși de disperare ar fi încercat un gest necugetat. Misiunea lor era să lichideze cât mai mulți, mai ales când li se oferea și ocazia 'legală.' Când doctorul a atins linia considerată primejdioasă, s-a auzit un răpăit scurt. Un securist a descărcat pistolul automat. Doctorul s-a prăbușit nu departe de el, numai la câțiva metri. Soldatul nu a somat înainte de a trage pentru că nici nu era necesară somația. Nici cerută de altfel. Câțiva l-au adus în mijlocul brigăzii. Doctorul nu era mort. Rafala de pistol nu-l atinsese decât la picioare. Putea fi salvat. Dar n-a fost așa. A fost împușcat în mijlocul studenților, uluiți și ei de ceea ce vedeau pentru prima dată. Corpul a fost dus în colonie pentru ca bandiții să vadă și să ia aminte. Apoi îngropat în cimitirul de la Năvodari, printre alți colegi de osândă, răpuși de gloanțe, de foame și chinuri ; fără cruce, fără slujbă, fără lumânare, așa cum e obiceiul la comuniști...

Și culmea cinismului, ostașul care a tras a fost recompensat cu bani, concediu și avansare !

Moartea doctorului Simionescu nu a mai putut fi ascunsă cum a fost aceea a lui Paul Limborea, a lui Gafencu, Cantemir, Șerban și a multor altora de la Pitești. Nici administrația de altfel nu a luat vreo măsură pentru a o ascunde cum doreau ofițerii politici. La canal circula multă lume. Contactul cu cei din 'închisoarea mare' cum era numită țara de către muncitorii de la canal era inevitabil pentru că o mulțime de tehnicieni și ingineri se serveau fie de colegii lor din lagăr fie de brațele celor

'fără calificare profesională' (avocați, preoți, medici, elevi și studenți, etc.). Foarte mulți aveau chiar printe cei din lagăr un frate, un părinte, o rudă, un coleg sau prieten, iar dacă nu aveau pe nimeni vedeau în cei deținuți pe frații lor, se vedeau pe ei înșiși. De aceea și ajutorul lor, al celor relativ liberi, a fost necondiționat material și moral, și cu tot riscul care-l comporta. Pentru că nu au fost puțini cei care au terminat între sârme, alături de cei pe care i-au ajutat.

Unul dintre aceștia, direct sau printr-o scrisoare, a anunțat familia doctorului. Cineva a venit și a cerut corpul. Altul se pare că a cerut audiență la Ministerul de Interne pentru a i se explica de ce a fost împușcat. Nu se putea trece cu o explicație sumară, pentru că între timp destule amănunte au trecut dincolo de sârmă și au ajuns la București. Toate acestea au determinat oficialitatea să facă o anchetă. Nu au fost suficiente probabil rapoartele trimise de ofițerii politici de la lagărul respectiv.

La puțin timp a sosit colonelul de securitate Cosmici împreună cu un coleg al său colonelul Crăciunaș. Și au început să cerceteze ! Superiorii veneau să ancheteze pe inferiori pentru executarea unui ordin sau a unui aspect dintr-o dispoziție dată tocmai de ministerul în care ei purtau responsabilitatea experienței !

Câteva persoane au fost chemate la biroul de anchetă și cercetate destul de sumar, de cele mai multe ori pentru alte chestiuni. Apoi coloneii au plecat să raporteze mai departe.

La începutul lunii septembrie, sau la sfârșitul lui august, un grup de circa zece studenți au fost ridicați de la canal și duși. Nimeni nu a știut unde. S-a aflat mai târziu că fuseseră duși la Ministerul de Interne și cercetați. (De la lagărele de muncă comuniste nu pleca nimeni decât fie pentru continuarea anchetei fie pentru transfer disciplinar în altă închisoare.)

Studenții chemați 'cu bagajul' au crezut că vor constitui excepția așteptată de mult, eliberarea înainte de termen pentru comportament conform cerințelor comuniste. Mai ales ei care aveau și promisiunea semi-oficială din 'demascări.' Dar la poartă au fost puși în lanțuri ! (Atenție de care nu se bucurau decât cei care erau con-

damnați la mai mult de 15 ani sau erau prinși după evadare. Dar studenții erau convinși prin ciomag că așa ceva nu se va întâmpla, de aceea au plecat oarecum bucuroși.)

Lanțurile acestea anunțau o schimbare pe care cei mai inițiați în tainele logicii comuniste au putut-o prevedea.

Când se pregătește o schimbare, fie ea și de importanță minimă, elementele precursore sunt simple — se schimbă responsabilii. Aceasta este o axiomă nedezmințită niciodată până acum în tactica comunistă și pornește dintr-un raționament pe atât de fals cât inuman. Comunismul, ca ideologie este infailibil. Greșelile, dacă se întâmplă, spun comuniștii — sunt datorite oportunismului sau incompetenței celui care este chemat să aplice 'linia partidului.'

Fiind așa, cel care plătește, natural, este întotdeauna nu cel care ordonă ci cel care execută : indiferent dacă a executat orbește ordinul primit, indiferent dacă toată viața și-a închinat-o partidului. Dacă timp de cincizeci de ani Molotov nu a putut să învețe toate dedesubturile marxismului, cu atât mai puțin un neofit aventurier postbelic. Totdeauna, un act care inițial a fost aplaudat și considerat ca o victorie a partidului, în clipa în care nu mai convine noii conjuncturi va fi aruncat asupra celui care a avut ghinionul să-l execute. 'Țapul ispășitor' a intrat atât de adânc în tradiția comunismului încât a devenit o lege.

Același lucru se va petrece și la Peninsula, imediat după ancheta celor doi colonei.

Semnul schimbării a fost... schimbarea directorului administrativ, Georgescu, poate cel mai puțin responsabil în realitate. În locul lui fu adus un alt director de închisoare, căpitanul LAZĂR, ofițer de miliție. Era renumit pentru teroarea impusă la închisoarea FĂGĂRAȘ unde stăteau închiși polițiștii acuzați de colaborare cu Antonescu, sau care făcuseră parte din brigăzile anticomuniste, practic cam toată Poliția de Siguranță a vechilor regi-muri... democrate. Cum fiecare dintre directorii închisorilor avea un mijloc de pedepsire preferat, Lazăr își alesese... parul. Directorul Georgescu a fost trimis într-o altă muncă de mai puțină importanță. Nu a fost pedepsit. Crimele care s-au consumat sub ochii lui erau folositoare partidului (cel puțin în perioada aceea).

Și la Peninsula totul s-a schimbat ca prin farmec. Barăcile 13 și 14 au fost desființate, studenții risipiți prin toate celelalte. Brigăzile speciale care instauraseră teroarea necunoscută până atunci, au fost și ele destrămate și studenții considerați ca cei mai 'reeducați' au fost îndepărtați de la posturile de încredere pe care le avuseră. Dar schimbarea nu s-a limitat numai la aceasta. Lazăr a devenit și el un altul. În locul criminalului de la Făgăraș, a apărut un om civilizat cu care se putea vorbi !! (Și aceasta era enorm de mult într-o închisoare comunistă.) A respins vagoane întregi de morcovi și murături destinate hranei deținuților sub pretext că nu se poate munci cu oameni prost hrăniți. Condițiile de igienă au devenit acceptabile, orele de muncă au fost limitate și normele oarecum mai umane. În afară de cei veșnic dispuși să citească mersul politicii internaționale în gradul de 'vâscozitate a ciorbei' nimeni nu a considerat schimbarea ca o nouă epocă. Pentru că ceea ce făcea Lazăr era consecința directă a unui ordin primit de la București. În orice caz, faptul acesta trebuie menționat pentru că constituie o excepție unică. Nici un director înainte și după el nu a avut o atitudine similară, pe de-a dreptul uimitoare.

Și ca o ironie a soartei, însăși fiica lui, s-a îndrăgostit de un deținut și a făcut tot ce i-a stat în putință să influențeze pe tatăl ei să se comporte uman, ea însăși contribuind nu cu puțin și adeseori peste ceea ce se putea considera ca permis, la sprijinirea bolnavilor sau la protejarea celor pedepsiți.

Desființarea brigăzilor de studenți reeducați și schimbarea directorului Georgescu a dezlănțuit însă desfășurarea experienței la Pitești pe cu totul alte coordonate ca până acum. S-ar putea — ca inițiatorii experienței să fi vrut să verifice pe 'reeducați' și în alte condiții decât cele în care prezența în memorie a demascărilor era menținută prin însăși elementele 'captate' și ținute sub 'imperiul reflexelor create de teroare. Oricum ceea ce se petrece de acum înainte printre studenți merită o deosebită atenție pentru că descoperă aspecte ale sufletului omenesc cu totul neprevăzute, sau cel puțin în sufletul acelor care timp de mai bine de doi ani au fost transformați în altceva decât oameni.

Scăpând de sub teroarea mediului propriu, din acel iad închis în care se coceau reciproc fără ca ei să-l fi dorit

sau provocat voluntar și văzând că însăși administrația rămâne indiferentă la comportarea nouă, că nu sprijină pe cei însărcinați cu continuarea păstrării mediului creat la Pitești, ba dimpotrivă se uită la ei cu o semnificativă 'lipsă de înțelegere,' studenții încep să-și modifice comportamentul. Atât față de colegii lor cât și față de ceilalți deținuți. Încetul cu încetul, acolo unde înainte era imposibil numai gândul, a început un proces de examinare interioară, de analiză critică cum se spune în țară, a început dezgroparea problemelor acoperite de cenușa terorii. Timid la început, apoi din ce în ce mai îndrăzneț și în număr din ce în ce mai mare, studenții au reînceput să privească prin proprii lor ochi, să folosească din nou ideea ca element de comparație și analiză, să tragă concluzii logice fără să tresară sub teama de a fi suspectați că au gândit altfel decât cum le fusese ordonat.

Procesul a fost destul de lung și mai ales destul de dureros. Era o reîntoarcere parcă din iad, dintr-o lume hidoasă, diformă, o reîntoarcere parcă din alte țărâmurii, trezirea dintr-un coșmar lung care lăsase semne materiale pe trup și pe suflet. Păreau niște orbi care încep să vadă și se tem de lumină, o suspectează, o consideră ireală, imposibilă. Revenirea era dureroasă.

Dureroasă dar constantă. Ca un dig ros permanent de persistența apelor, îndoiala începea să se destrame. În locul ei, dragostea de viață, de cinste, de demnitate, se înfiripa pe încetul. Neomul de acum câțeva vreme se îmbrăca în haina nouă a omului de altădată.

Diversitatea sufletească a determinat o scară foarte largă în ceea ce privește termenul timp în această revenire. Au fost unii care s-au regăsit aproape imediat. Cei care suferiseră mai puțin dar și cei care erau predispuși din naștere la oscilări mai repezi. Alții și-au revenit foarte greu. A trebuit să treacă timp îndelungat, luni de-a rîndul. Rănile lor erau mult prea adânci pentru ca să se vindece lesne. Structuri mai adânc conturate au cedat greu la demascări însă tot greu au putut să regăsească drumul de pe care au fost rătăciți. Peste toate acestea a mai fost factorul împrejurărilor și al anturajului în care au căzut studenții, după spargerea brigăzilor 13 și 14. La care s-a adăugat și amestecul administrației, al ofițerilor politici, al 'turnătorilor' de meserie, cei care au adus servicii comuniștilor fără să fie forțați, uneori fără să fie nici so-

licitați. Aceștia vedeau în revenirea studenților un pericol pentru 'cariera' lor personală deși scăderea numărului informatorilor le dădea în mod normal mai multă 'valoare.' Un cerc întreg de atitudini care se interferau altfel decât într-o lume normală. Lumea lagărelor capătă sub imperiul teroarei și incertitudinii dacă nu alte coordonate de existență, cel puțin o diferențiere netă față de cele normale.

Încetul cu încetul, viermele care rodea dinăuntru a fost ucis.

Peste rănille trecutului, ale căror cicatrice vor rămâne poate pentru totdeauna, a început să se aștearnă liniștea. Nu uitarea însă. Aceasta n-a venit și nici nu va putea veni vreodată.

Comuniștii vor muta aplicarea 'reeducării' pe alt teren, cu alte metode.

*Copil bălai, Crăciun și brad
s-au stins în altă zile.
Azi numai lacrimile cad,
pe'ngalbenite file...
Azi nu mai vine Moș Crăciun
cu barba-i jucăușe,
ci doar tristețile mi-adun
să-mi plîngă lîngă ușe...*

DEMONUL PERSISTĂ

În clipa în care se termina un capitol al experienței, la Gherla, închisoare situată în Nordul țării, pe malul râului Someș, demascările ajungeau un fel de culme a absurdului, poate negândită nici în momentele cele mai grele de la Pitești.

Spre deosebire de ceea ce s-a încercat în celelalte închisori pomenite până acum și despre care se poate spune că au fost, cu excepția lagărului dela Canal, un fel de tatonări ale posibilităților pe loc, ceea ce s-a consumat în închisoarea Gherla era rezultatul unei pregătiri minuțioase, de a împinge tragedia și a o extinde și asupra altor categorii de deținuți.

Pentru aceasta, cam pe vremea când de la Pitești s-a expediat faimosul memoriu al organizației comuniste interioare, puțin mai târziu (fapt care confirmă că memoriul a fost luat în considerație), un grup important de studenți reeducați erau trimiși de către Ministerul de Interne la Gherla. Printre ei se aflau unii care căpătaseră adevărată faimă. Aceștia constituiau un fel de avangardă însărcinată cu pregătirea terenului și cu culegerea informațiilor cu caracter general în ceea ce privește atmosfera și orientarea deținuților de acolo. Când s-a expediat la canal tot ceea ce s-a considerat ca bun de muncă, cu ultimul transport, a plecat și Țurcanu spre Gherla, luând cu el pe cei mai destoinici colaboratori din anturajul său imediat. Un fel de gardă personală devotată prin destoinicia ciomagului.

Măsuri speciale fuseseră luate de direcțiunea politică a închisorii încă înainte de sosirea acestui grup.

Pentru continuarea demascărilor fusese evacuat întreg etajul trei al închisorii și pus la dispoziția lui Țurcanu.

Toți studenții veniți de la Pitești au fost încarcerați în celulele din acest etaj, ultimul din construcția principală a închisorii.

Alături de închisoarea AIUD, cea din Gherla era a doua ca importanță cât privește capacitatea de cazare și supraveghere. Destinată înainte reeducării delicvenților minori, a fost adaptată altor necesități, determinate de conflictul între poporul român și comunism și dotată cu ateliere speciale în care condamnații, indiferent de pedeapsă și de starea sănătății, erau supuși unei munci de exterminare cu mult mai grea chiar decât cea de la canal. Munca era obligatorie.

Studenții au fost lăsați o bună bucată de vreme în celule, izolați complet de restul închisorii. Apoi a început trierea lor, din nou, sub directa supraveghere a noului 'însărcinat politic cu reeducarea,' locotenentul de securitate Avădanei și repartizarea în ateliere, în toate grupele, cu misiuni precise.

Contactul între noii veniți și deținuții vechi s-a stabilit imediat, fără nici un fel de dificultate. Consemnele au fost respectate, cel puțin inițial, cu atâta strictețe încât nimeni nu a putut nici măcar bănuși că în sufletul lor ei trăiau altfel de acum, mișcați de alte legi decât cele omenești. Primirea a fost cât se poate de firească, cu multă căldură, cu bucurie și ușurare. Prezența corpului studențesc printre muncitori a fost considerată ca o greșală a comuniștilor !

Avertismentele n-au întârziat să apară !

Dincolo de teroare, acel mic sâmbure de uman ascuns sub crusta ce crescuse pe sufletul lor, n-a putut să nu se deschidă. Din sutele care sosiseră s-au găsit câțiva care să aibă curajul să dea semnalul de alarmă. Dar pe cât era pericolul de mare pentru ei, pe atât de mare a fost și incapacitatea celor avertizați de a înțelege ceea ce li se spunea. Li se păreau acestea din domeniul mitului anti-comunist sau chiar din domeniul campaniei de defăimare pe care comuniștii o duceau de multă vreme împotriva studenților. Și dacă un student a vorbit de rău despre colegii lui, de la cine altul decât de la un alt student cunoscut încă de afară, prieten de activitate și credință, se putea informa cel avertizat ? Un cerc fatal din care nimeni altul decât ofițerul politic nu putea câștiga, pentru că prin

studentul respectiv, care afișa ostentativ poziția cunoscută de ceilalți dar care era obligat să raporteze tot ceea ce credea că poate constitui o mică informație folositoare, tot ceea ce se petrecea în fabrică ajungea la urechile direcțiunii.

Zadarnică a fost deci încercarea nebună a acestora. Nici un muncitor nu putea crede ca adevărate monstruo-zitățile puse în spinarea studenților. Cu atât mai mult cu cât și cei care au vorbit nu au avut nici timpul material și nici posibilitatea contactului îndelungat pentru a demonstra clar ceea ce abia puteau să șoptească între două rânduri, la ieșirea din closet sau în drum spre percheziția de la intrarea în celulă. Peste acestea mai era și pericolul supravegherii reciproce, cea mai cruntă dintre metodele de menținere a reflexelor condiționate. Pentru că, dacă studenții au avut curajul să vorbească muncitorilor în fabrică, nici prin gând nu le putea trece să discute între ei o posibilitate de modificare a atitudinii născute din reeducarea de la Pitești. De aceea și încercările de avertizare au fost făcute de unul singur ! Dar aceasta nu a împiedicat pe Țurcanu să afle imediat. Iată unul din puținele și cu adevărat nebuneștile cazuri despre care am aflat :

Printre studenții sosiți cu primele loturi și scoși la muncă în fabrică se afla și unul originar din Ploiești, RODAȘ. La ieșirea în atelier a întâlnit foști prieteni de activitate, oameni în care avea încredere oarbă. Profitând de o mică clipă de libertate, a mărturisit unuia dintre ei toată drama Piteștiului, în cuvinte simple și încercând să-l facă să priceapă cât mai repede. Nu avea prea mult timp. Prietenul l-a ascultat cu atenție apoi surprins de cele auzite, a încercat să verifice autenticitatea întrebând... pe un alt student în care avea și el aceeași încredere ! Mai de grabă, cerea de la acesta înfirmarea spuselor pentru că de crezut nu putea crede ! Și într-adevăr, studentul l-a liniștit ! "Rodaș este informatorul Securității și cele spuse fac parte dintr-un program vast, pus la cale de comuniști pentru compromiterea studenților !" Muncitorul a plecat liniștit să se culce. I se luase o piatră grea de pe inimă. Studentul a plecat imediat să raporteze lui Țurcanu. I se luase și lui o piatră de pe inimă pentru că se pare că el era însărcinat să-l supravegheze pe Rodaș. Muncitorul a spus și altor prieteni să se ferească de Rodaș. Dar acesta nu a mai avut prilejul să se ducă în atelier.

A doua zi, într-o celulă dela etajul trei a apărut Țurcanu. A ordonat tuturor studenților să se întoarcă cu fața la perete. Apoi a făcut pe cineva să intre în celulă. A ordonat din nou studenților să revină cu fața spre ușă. Cineva stătea lângă el, dar nimeni nu putea ști cine este pentru că avea capul acoperit cu un sac. Când toți s-au întors și liniștea s-a lăsat din nou, a smuls sacul de pe capul celui adus. Nimeni nu a cunoscut pentru început cine era acesta. Pentru că în fața lor era numai un chip desfigurat. obrazul întreg era numai o rană tumefiată, vânătă. Pete mari de sînge acopereau întreg chipul prelungindu-se în jos peste haine. Omul se clătina pe picioare abia ținându-se drept. Tremura din tot corpul ca apucat de friguri. O paloare cadaverică s-a lăsat pe chipul tuturor acelora care erau în celulă. În frica lor, zadarnic încercau să deslușească chipul și motivul care a determinat desfigurarea lui.

“Rodaș a vorbit” a spus Țurcanu. Și toți au înțeles. “Eu am urechi peste tot. Aviz tuturor celor care eventual se vor lăsa tentați să vorbească. Este primul caz. Altul nu va mai putea fi adus în fața voastră pentru că nu va mai trăi. Asta ca să se știe numai.” Scena a fost repetată în mai toate celulele de la etaj. După un asemenea spectacol se mai putea gândi cineva să destăinuiească ?

Am observat de mai multe ori de-a lungul anilor de închisoare că suferința și tortura altuia în fața ta are un efect psihologic mult mai puternic decât însăși propria tortură.

În urma unui chin fizic îndelungat se produce un fel de stare de analgezie care dacă nu eclipsează complet durerea la lovituri, îi diminuează din intensitate. Dar întotdeauna, după ce cineva a trecut prin schingiuri, imaginea unui chinuit va produce o amplificare în minte, o exagerare fantastică cu efect pe de-a dreptul paralizant. Fenomenului i s-a dat și un nume — ‘asistarea la spectacol’ și a fost întrebuințat sistematic în anchete dar mai ales în demascările de la Pitești. Cel care asistă este cuprins de o spaimă care face să înghețe și intestinele din el.

Este ușor de imaginat efectul care l-a avut apariția lui Rodaș în fața studenților dela Gherla.

Scăpată poate unica posibilitate de a se afla ce s-a petrecut cu studenții, lucrurile începuseră să se desfăș-

șoare după cum se prevăzuse. Studenții manifestau ostentativ atitudinea anticomunistă provocatoare, obțineau informații pentru dosarele viitoarelor victime, apoi seara întocmeau rapoartele pentru comitet unde se făceau confruntările.

Aspectul studenților ieșiți la muncă era din cele mai deplorabile. Teroarea, foamea și regimul de izolare la care fuseseră supuși luni de zile, făcuseră din ei un fel de fantome vii. Din dragoste sau din milă, mulți muncitori au rupt din porția lor sărăcăcioasă pentru a le veni în ajutor. Studentul primea, pentru că foamea era invincibilă. Dar odată astâmpărată, teroarea îi lua locul. Și atunci raporta că a primit ajutor legionar de la cutare sau cutare bandit !

Încetul cu încetul dosarele au început să se formeze. Se căuta mai ales depistarea muncitorilor care aveau mai multă influență.

Demascările reîncepură. Pentru acest scop fusese reținută camera 99 de la etajul trei. Situată spre Nord-Est, deci nu înspre oraș, cu ferestrele dînd în curtea închisorii și cu două uși, camera 99 era cea mai potrivită. Din ea nu se puteau auzi urletele și loviturile. Nu se învecina cu nici o altă celulă. Alături de camera 99 pe aripa interioară a închisorii și tot în același etaj, au fost reținute celulele mai mici 96, 97, 98, precum și camera 101 de pe aripa din față. Celulele acestea, destul de mici, erau destinate cazurilor mai deosebite de rezistență. În aceste celule se vor petrece adevărate orgii de tortură, scene necunoscute nici măcar la Pitești.

Pe vremea aceea director al închisorii Gherla era un căpitan de securitate numit GHEORGHIU. Caracteristică unică — cinismul. Se supăra când un nou venit spunea că este condamnat la cinci sau zece ani. Se bucura când auzea de 25 : „Aici este universitatea Gherla,” spunea. „Când o vei absolvi dar eu nu cred să o absolvești vreodată, o să fii un adevărat om. Până atunci însă eu sunt stăpânul tău”...

Ofițer politic era locotenentul AVĂDANEI, moldovean de prin regiunea Botoșani, fost învățător după spusele unora. Nemaipomenit de rău. Simțea un fel de satisfacție să calce trupurile deținuților în picioare, până la leșin. Gherla dovedește că bestialitatea dezlănțuită și întreținută de spaimă devine un fel de necesitate care nu se

poate satisface și crește în raport direct cu aplicarea...

Dacă cele petrecute la canal nu ar fi repercutat probabil și asupra închisorii Gherla, numărul celor morți sau înnebuniți în demascări nu s-ar fi calculat cu zecile...

Aici s-a bătut numai din dragul de a bate. Nu pentru a distruge o credință sau a o înlocui cu alta. Nu pentru a smulge secrete sau a desfigura sufletul. S-a bătut fără scop. Muncitori și studenți, elevi tineri, intelectuali sau analfabeți au fost chinuiți de-a valma ; chiar când nu mai aveau nimic de spus, chiar când spuseseră mai mult decât făcuseră.

Din noianul atrocităților dau un prim caz : Căpitanul MAGIRESCU fusese trimis pe frontul rusesc de unde se întorsese fără un picior. A fost arestat și condamnat în 1948 la Iași pentru activitate anticomunistă și trimis la Gherla, unde lucra în fabrică. Apoi mutat în camera 99 a fost trecut prin demascări. Pentru a i se frînge rezistența a fost chinuit săptămîni. Și când au crezut că prea s-au ocupat de el și că trebuia să vorbească de acum, l-au bătut cu cozile de mătură peste cicatricea jumătății de picior. I s-a deschis gura dar și rana.

Aici, la Gherla, cei în demascare au fost siliți să-și facă necesitățile fiziologice în gamelele în care primeau ciorba și apoi prin bățai, obligați să mănînce din propriile excremente. Nu pomenesc nume din respect pentru suferința lor.

Țăranul BALL din regiunea Hunedoara a fost ținut nopți întregi atârnat de subsori, cu o raniță plină cu pietre pe spate, cu picioarele la abia două degete de pardosea ca să nu poată să se sprijine. Și pentru că povara se părea a fi cam mică, chinuitorii i se agățau de spate. Și de-ar fi singurul caz !...

Zeci și zeci de încăpățînați au fost obligați să lustruiească șamotul (un fel de material cauciucos cu care era acoperită pardoseala) deși era o imposibilitate, frecând ore întregi cu cărpa uscată și ducând în același timp câte doi, trei sau mai mulți din comitet în spinare. Și când sfărâmați de oboseală și cu gâttelejul uscat de praful înghițit se prăbușeau, în loc de odihnă erau bătuți !

Aici au fost obligați să se târască pe coate cu corpul întins perfect, fără să se folosească de genunchi, pe sub patul de lemn, de la un cap la celălalt, așteptați la fiecare de către cei din comitet cu ciomege pentru a le indica în-

toarcerea. Ore întregi, dimineața sau după-masa, atunci când reeducatorii aveau chef. Numai cei care aveau fericierea să leșine în timpul marșului erau lăsați în pace.

Li se ordona să se vâre sub pat. Apoi dintr-odată, să se ridice drepti în picioare, trecând cu capul printre scândurile patului, dărâmând totul, amestecându-li-se bruma de rufe rămase după ani de detenție pentru ca apoi să li se ordone cu ciomagul 'refacerea patului' într-o jumătate de minut, cu căpătâiul aranjat la aceeași înălțime.

Aici s-au făcut două serii de bătuși, cu aceleași veșnice cozi de mătură, cei în demascare obligați să treacă printre rânduri cu spinarea frântă pentru a primi de la fiecare câte o lovitură și pentru ca ajunși la capăt, să li se ordone întoarcerea.

Aici s-a interzis complet folosirea W.C.-ului cu consecințele descrise mai înainte.

Alături de schingiurea sadică se mai practica și schingiuirea însoțită de glumă ! Cel considerat mai bandit era obligat să se urce pe spinarea unuia mai puțin bandit și de acolo să simuleze zborul... avionului. Cu repetarea până la aterizarea perfectă sau ruperea coastei.

Nu mai era 'experiența' pură ci scopul Securității de a descoperi pe cei care scăpaseră din primele arestări. Pentru aceasta era însărcinat locotenentul Avădanei. Sub îndrumarea lui directă declarațiile erau selecționate și trimise la minister pentru a se proceda la arestările respective. Parte activă, au luat atât directorul Gheorghiu, cât și medicul oficial al închisorii, doctorul Bărbosu. Se pare că nebunia inoculată educatorilor a fost contaminatoare și n-au scăpat de ea nici elementele de legătură, adică ofițerii politici ai închisorii. Aici, la Gherla, amestecul lor brutal a fost de mai multe ori direct, în plină celulă.

Nici declarațiile care se făceau nu mai erau ca cele de la Pitești. Acolo exista o limită poate peste care nu se trecea. Aici declarațiile cerute au îmbrăcat forma demenței. Nu era suficient adevărul.

Iar minciunile nu numai că nu erau refuzate ci dimpotrivă stimulate :

"Banditule, nu ai spus tot ce ști... mai ai... mai spune..."

*Atît de dulce ştiu să cad
şi-atît de greu mă'nalţ în sfere,
că rădăcina mea în cer e,
iar fructul meu se coace'n iad.*

INCERCĂRI DISPERATE

Ca la Piteşti, şi aici au fost deţinuţi care speculând o cât de mică posibilitate, o neatenţie abia perceptibilă sau o slăbire temporală a supravegherii, au început să se sinucidă, sau să atragă atenţia administraţiei despre cele ce se petreceau deşi nimeni nu credea că o măsură salutară putea veni din partea acelor care patronau, dirijau şi culegeau roadele experienţei. Erau acte de domeniul demenţei. Administraţie şi deţinuţi, cuprinşi parcă de o nebunie colectivă, se întreceau în a distruge tot ceea ce se mai putea chema om, într'o lume în care omul de mult devenise un simplu număr destinat exterminării prin foame şi chin.

Primul care a încercat să avertizeze administraţia a fost un muncitor macedonean dintr-un sat din Banat, condamnat la zece ani temniţă grea, mi se pare. În plină demascare, celula a fost vizitată de un director de la Ministerul de Interne. Cel venit în inspecţie se pare că era însuşi generalul Nicolschi, însărcinat cu Direcţia Generală a Anchetelor din toată ţara. Scena s-a petrecut cam în acelaşi fel cum se mai petrecuseră şi la Piteşti. Din grupul aliniat în poziţie de drepti, pe când nimeni nu se aştepta, pentru că avertismentul fusese dat numai cu puţin înainte, muncitorul se desprinde şi cere să raporteze. Surprins, inspectorul respectiv îl lasă să vorbească.

În câteva cuvinte spuse grăbit, pentru a profita de răgazul acordat, E.O. povesteşte inspectorului ce a pătimit el şi ce pătimesc împreună cu el toţi cei din celulă. După care, pe un ton categoric, îi cere să ia toate măsurile convenite atât pentru încetarea schingiuirilor cât şi pentru pedepsirea celor vinovaţi. Directorul Gheorghiu, care asis-

ta la scenă și-a simulat atât de perfect surprinderea încât înșiși cei chinuiți puteau să creadă că nu știe nimic. I-a spus inspectorului că nu a auzit despre aceste schingiuri, că lui nu i s-a raportat niciodată nimic, că va cerceta să vadă ce este adevărat și că va lua măsurile cuvenite pentru îndreptare dacă va constata că cele spuse sunt adevărate măcar în parte. Inspectorul a promis că se va ocupa și el personal și că va pedepsi pe vinovați. Vânătăile de pe trupul celui care raportase și de pe chipurile celorlalți nu erau probe pentru că nimeni nu s-a uitat la ele. Cortegiul de stele a părăsit camera iar directorul nu a uitat să privească semnificativ înapoi...

Anchetă nu s-a făcut și nici măsuri n-au luat. Măsurile le-a luat în schimb Țurcanu : au constatat în smulgerea unghiilor de la picioare cu cleștele (de unde l-au găsit când în celule nu era permis nici măcar acul fără consimțământul comitetului sau gardianului ?) într-una din celulele mici în care E.O. a fost izolat după raport. Când l-am întâlnit în 1954, se hrănea cu cartofi și cu pâine pentru că din celulă a ieșit cu ficatul distrus pentru totdeauna.

Dacă administrația nu lua măsuri pentru încetare, au fost deținuți care au încercat să iasă din demascări fără să se compromită, alegând soluția supremă : sinuciderea. Țăranul P. din regiunea Constanței, arestat și condamnat la 15 ani închisoare, fu adus la Gherla în vara anului 1951 și trecut în camera 99 la puțin timp după aceea. Pentru că opunea o rezistență considerată contaminatoare, fu izolat într-o celulă mică și supus demascării de unul singur sub permanentă supraveghere. Dar s-a întâmplat să rămână singur pentru câteva clipe și i-a fost deajuns să smulgă o bucată de geam și să-și taie venele de la gât, ciopârțindu-se amar. A fost găsit lungit pe jos, într-o băltoacă de sânge. Reeducatorii s-au speriat pierzându-și cumpătul, au cerut ajutorul administrației. A sosit directorul Gheorghiu, cu ofițerul politic și cu medicul oficial al închisorii care intervenind i-a putut opri hemoragia. La întrebările ofițerilor, P. a răspuns că a încercat să se sinucidă pentru că nu mai putea suporta chinul la care era supus de mult timp de către deținuți ca el, fără nici un motiv. Directorul i-a spus că de acum înainte nu i se va mai întâmpla nimic, că cei care l-au schingiuit o să fie pedepsiți de el aspru, dar să promită că nu va mai

Încerca să se omoare. P. a promis și directorul a plecat, ca în urma lui să intre în celulă Țurcanu împreună cu ceilalți. Din clipa aceea P. nu a mai fost părăsit până când nu a fost adus în starea de a nu mai avea curajul să se sinucidă. Capitulase.

Un al doilea țăran, acesta din Câmpu-Lung-ul Moldovei, a căutat o altă modalitate de a se sinucide, crezând că el nu va da greș. Pentru a-și scrie declarațiile în demascare, i se dăduse o placă de săpun și un ac, după cum e obiceiul. A rupt acul și l-a înghițit, în speranța că va scăpa de chinuri. Dar nu a fost să fie după cum a dorit el. Acul s-a oprit probabil undeva într-un țesut mărginaș, și nu i s-a întâmplat nimic.

La ora când i s-a cerut să depună declarația scrisă și, natural, și acul încredințat, nu a avut decât plăcuța de săpun ! A spus că a pierdut acul. A fost chinuit și obligat să-l găsească. Dar cum ? Până la urmă a trebuit să mărturisească că l-a înghițit ! Pe lângă torturi, a fost obligat să-și facă nevoile în gamelă timp de trei sau patru zile și să controleze conținutul pentru a vedea dacă nu cumva bucățile de ac au putut fi eliminate. N-a găsit nimic. Iar consecința imediată a fost distrugerea ficatului în bătaie, fapt care l-a dus mai târziu la o operație complicată și care l-a obligat pentru restul vieții să se hrănească numai cu pâine prăjită și cu cartofi copti. Când l-am cunoscut în 1953, încă în fabrică, lucra pe coridor la distribuirea pâinii și i se acordase de către administrație favoarea de a-și coace o mână de cartofi la bucătăria închisorii. Cine știe dacă azi mai trăiește. Ar fi cu adevărat o minune.

Izolarea de la Gherla nu putea atinge nici pe departe pe cea de la Pitești. Pentru că dedesubtul etajului unde se petreceau demascările se afla restul deținuților care lucrau în fabrică. Pe pasarelele restului închisorii, spre deosebire de aceea de la etajul trei, era un permanent du-te-vino. Unii dintre muncitori simțiseră că acolo se petrece ceva neobișnuit. Iar într-o bună zi câțiva dintre ei au și asistat la o scenă unică.

De la camera 99, care se găsea în colț, a țâșnit un om plin de sânge pe față, a parcurs coridorul în fugă și s-a aruncat pe scări în jos, țipând cât îl ținea gura că este asasinat de alți deținuți. Încerca să ajungă la administra-

ție ca să raporteze ! Pe urmele lui, tot de la camera 99 au alergat câțiva studenți O.D.C.C.-iști, l-au prins și l-au adus din nou în celulă. Studentul, pentru că era un student cel care urlase, se cheamă Bubi Roman ; era de la Politehnica din Timișoara, unul din cei mai convinși în lupta anticomunistă. Pentru a liniști rumoarea care s-a creat între muncitori, cei care băteau la 99 au lansat zvonul că Roman înnebunise și că suferea de mania persecuției. Și pentru a da și mai mare greutate zvonului, timp de câteva zile în șir, a fost scos din celulă și dus la infirmeria comună, unde doctorul Bărbosu îi administra injecții calmante, în realitate simplu ser fiziologic. Din clipa aceea, măsurile de supraveghere au fost strașnic întărite : nu se mai lăsa ușa deschisă pentru nici un motiv și nici unul din deținuții în demascări nu era slăbit din ochi. La care se adăuga și suplimentul de bătaie pentru orice semn care putea fi interpretat drept tentativă de 'sabotare a demascărilor'.

Pentru orice fel de abatere se găseau metode de pedepsire, unele mai grozave decât altele. Doi studenți care trecuseră prin demascări încă de la Pitești, fuseseră chemați la un supliment de anchetă de către Ministerul de Interne la București : Popescu și Andreescu. Au stat în celulele palatului de pe Calea Victoriei câteva luni. De acolo, pentru că Piteștiul fusese evacuat, și probabil și dintr-o scăpare a ofițerului însărcinat cu transportarea lor, au fost aduși la Jilava și băgați cu alți deținuți, unde au rămas mai mult timp. Climatul cald din celule și încrederea care domnea între deținuți a făcut ca teama din ei să se topească, și se pare că au povestit la câțiva despre cele ce se petrecuseră mai înainte la Pitești, evident, fără prea multe amănunte. Fapt ciudat, în clipa în care au ajuns la Gherla, deja comitetul O.D.C.C. cunoștea tot ce au povestit ei la Jilava. Prin informatorii ei, administrația aflase și transmisese ministerului, care la rândul lui avertizase pe Țurcanu. A fost suficient ca să fie considerați 'oportuniști' ('oportuniști' însemna că s-au arătat convinși la Pitești, dar că, în realitate rămăseseră tot 'bandiți'), și să fie trecuți din nou prin toată filiera descompunerii, alături de alții care treceau pentru prima dată prin demascare.

'Asistarea la spectacol' a fost întrebuințată ca și la Pitești dar pe o scară cu mult mai mare. Cel mai mic

semn de îndoială sau de abatere, era sancționat imediat, cu aducerea în camera 99. Sentimentul trăit la aceste 'asistări' mi-a fost rezumat foarte plastic de unul dintre zecele de studenți cu care am stat de vorbă : "Privind schingiuirile celorlalți, aveam impresia că sunt așezat legat pe un butoi cu pulbere și că un nebun necontrolat se învâрте permanent în jurul butoiului cu o lumânare aprinsă. Așteptam din clipă în clipă ca flacăra să atingă praful și odată cu butoiul să sar și eu în aer. Pentru aceasta nu era nevoie de mare lucru. Ajungea ca unul dintre reeducatori să considere că pedeapsa dată era prea mică în raport cu vina bănuită. Trecerea din poziția de 'spectator' la cea de 'actor' era imediată.

După felul în care se desfășurau demascările, se credea, și pe bună dreptate, că în mai puțin de jumătate de an nu va rămâne nici un deținut netrecut prin noua școală. Dacă în primele săptămâni numărul celor 'selecționați' era aproximativ zece 'de repriză', încetul cu încetul s-a dublat și tendința era de a face tot ce este posibil ca întreaga operă să se termine până la primăvara noului an. Această grabă a contribuit și ea în felul ei la înăsprirea nemaipomenită a metodelor. Iată bunăoară o scenă povestită de un elev care a trecut printre ultimii pe la camera 99. Făcea parte dintr-un lot de tineri arestați și condamnați cu puțin înainte de desființarea 'Centrului de reeducare Pitești' și ca prin miracol, printre puținii de asemenea care a trecut prin Pitești și nu a fost supus reeducării. Pentru acest motiv de altfel nu a fost trimis la canal. Redau cuvintele lui :

„Odată sosiți la Gherla (plecaseră de la Pitești cu ultimul transport) am fost cazați într-o celulă de la etajul trei, destul de mare. Printre noi, au venit mai mulți studenți mai în vîrstă. Au reușit foarte repede să intre în intimitatea noastră și să cunoască în scurt timp pe fiecare dintre noi, sub toate aspectele. Era dealtfel parcă o necesitate și a noastră de a solicita concursul lor, în domeniul diferitelor probleme care se puneau și cărora noi nu le puteam răspunde. Fiecare dintre noi și-a găsit astfel un confident, un îndrumător, un prieten. Nici unul nu a observat că întreaga lor grijă se concentra spre două puncte : activitatea noastră anticomunistă și atitudinea noastră față de administrația închisorii, în special față de ofițerii politici.

“Pe la începutul lunii septembrie am fost mutați în camera 99. Aici am întâlnit alți studenți care ne-au primit cu aceeași căldură ca și cei din camera precedentă.”

“Ziua ne era organizată după un program care în limita regulamentului închisorii, a fost respectat riguros. Era faza de încadrare pe care noi nu o bănuiam că se va solda cu o catastrofă. Ziua începea cu rugăciunea spusă în genunchi. Apoi venea educația național-creștină care cuprindea un timp destul de lung. După-masa era rezervată unor preocupări mai libere. Studiul limbilor străine în grupuri, după dorința fiecăruia, apoi conferințe cu subiecte variate care aveau ca scop lărgirea cunoștințelor generale. Seara, erau momentele cele mai plăcute. De obicei, unul care avea darul povestirii ne reda o operă a unui scriitor român sau străin. Toți eram așezați roată în jurul lui și o atmosferă caldă, de familie, făcea să uităm în ce infern eram cufundați cu toții. Nu era neglijată nici poezia patriotică, nici chiar cântecul deși era interzis cu strictețe, mai ales cel patriotic. Ziua se încheia tot cu rugăciunea spusă în genunchi...”

“Cine ar fi putut crede că cei ce se rugau aproape cu transfigurare erau niște sperjuri ? Sau poate în acele momente, profitând de situație se rugau și ei cu adevărat...”

“Așa s-au scurs mai bine de două săptămîni. În cameră domnea o armonie perfectă, o atmosferă, că nu de puține ori pareă simțeam o satisfacție că prin arestarea mea, am putut gusta, din asemenea momente ! Prietenia înflorea ca un mugure în primăvară. Nimeni nu ar fi bănuit nici în ruptul capului” că gerul îl pândeă de foarte aproape.

“Șeful camerei era un student din Iași, Popa Alexandru. Nu prea strălucit în raport cu alții dar foarte activ. În cameră era și Turcanu. El însă nu lua parte decât cu foarte multă discreție. Mai că trecea neobservat. Doar din când în când, se retrăgea împreună cu Popa și cu încă doi sau trei și discutau cu voce scăzută într-un colț. Pentru că erau cu toții din Iași și prieteni, nimeni nu bănuia ceva necurat în aceste consfătuiri misterioase.”

“Și deodată s-a surpat cerul. Într-o seară, după închiderea obișnuită și după ce zăvorul a fost pus pe dinafară, pe când ne pregăteam pentru programul obișnuit, Turcanu abandonând sistemul întrebuintat la Pitești (ședința de ‘lămurire’) a dat ordin ca toată lumea, cu excepția celor

care venisem ultimii, să se așeze pe două rânduri lăsând la mijloc un coridor nu prea larg. Toți erau fie cu un cio-mag în mâini fie cu o coadă de mătură, fie cu o curea, etc. Întorcându-se spre noi, ne-a dat ordin să trecem prin culoarul format. Am crezut că este o glumă făcută cu intenția de a ne mai distra puțin. Dar în câteva secunde camera răsună de urletele noastre și de înjurăturile celor care loveau. Eram din întâmplare tocmai în coada șirului. M-am oprit uluit și uitând că trebuie să trec și eu pe unde treceau prietenii mei, m-am așezat în capătul unuia din șirurile care băteau, lângă unul din cei vechi și am început să urlu îngrozitor, fără să știu ce fac, literalmente înnebunit de spectacolul care mi se desfășura în fața ochilor. Gesticulam cu mâinile deasupra capului, ca un dement apucat de criză. Dar cel care era alături de mine m-a recunoscut că sunt dintre cei care trebuiau să treacă pe sub ciomege și, apucându-mă de gât, m-a îmbrâncit în coridorul de trupuri. Așa am intrat în demascări. Cum am ieșit, ai putut constata singur atunci când m-ai cunoscut. Și de atunci a trecut multă vreme și eu am reușit oarecum să văd mai lucid. Pentru faptul de a mă fi sustras primului ordin, chiar în seara aceea am primit primul supliment de demascare.”

L-am întrebat : “Cum a reacționat grupul bătut, pentru că tot trebuie că a făcut ceva ?”

“N-aș putea să spun că cineva a încercat să se apere. Totul s-a petrecut atât de fulgerător ! De altfel totul era inutil. Iar dacă a fost vreo reacție spontană, nu a putut dura mult. E adevărat că mai mulți dintre cei care băteau s-au ales cu capul spart. Dar aceasta mai degrabă din cauza dezordinii care s-a creat, a învălmășelii. Poate că intenționat, printre cei care aveau uneltele în mâini, să se fi găsit cineva care să fi lovit pe un ‘coleg’ ca să se răzbune pentru bătaia primită în propria-i demascare.

“Oricum, până la urmă s-a ales ‘neghina de grâul curat’ într-un morman de trupuri frânte și însângerate, grămadă pe podea. Printre acestea era și trupul meu. Sufletul plecase din seara aceea. Întreg nu cred că s-a întors în mine nici acum. Ca și la Pitești, poate și mai rău ca acolo, surparea sufletească a venit înaintea celei fizice. Pentru că spre deosebire de acolo, de data aceasta au luat parte chiar din prima ședință și studenții care ne făcuseră educația în celula mare, dinaintea venirii la 99. Prezența

lor printre bătauși a contribuit, cred, la paralizarea oricărui spirit de apărarea conștientă.

“După aceasta am trecut în faza obișnuită a demascărilor. A durat mai bine de o lună. Nu a diferit prea mult de cele cunoscute la Pitești. Apoi au mai trecut încă două serii... La prima am asistat în ‘poziție’ pentru că eram considerat ca nereeducat încă. La cea de a doua, o parte din colegii mei au trecut în rândul reeducatorilor. Eu am asistat impasibil de acum la descompunerea lor, încercând doar să văd în ei ceea ce nu putusem să văd în mine : cum se demască un suflet. Din când în când, câte unul dispărea pentru mai multe zile. Nu știam unde era dus. Erau dintre cei considerați ca fanatici sau prea rezistenți. Se întorceau prăbușiți. Am aflat apoi că erau trecuți în celulele mici de pe coridor unde li se făcea demascarea de unul singur.”

Aici se termină povestea studentului. Ce a urmat este simplu...

Numai la câteva luni au trecut pe aici mai bine de două sute de persoane. În câteva luni comuniștii și-au mărit cercul credincioșilor cu încă două sute. Credincioși care nu mai credeau nici în ei înșiși, credincioși coboriți pe scara instinctului animalic de conservare până la ferocitatea tigrlui rănit care face ravagii în calea lui.

De aceea educația ‘progresistă’ a ales ciomagul ca metodă și nu glonțul. De aceea nu lăsau pe nimeni să se omoare. Pentru că nu urmăreau să distrugă pe om în individualitatea lui, ci specia umană însăși, creând reflexele condiționate, făcând adică din oameni, tigri răniți, întorși în turbarea lor asupra umanității, s-o devoreze.

Dar cum orice început are un sfârșit, și demascările trebuiau să intre într-un făgaș care să ducă spre un deznodământ, indiferent care.

Aceasta s-a petrecut pe neașteptate.

*Din rănilor și'nfrîngerile noastre
întindem punte noilor destine
o punte de mărgean peste dezastre,
s-o urce pașii lumii care vine.*

CĂINII SLOBOZIȚI

Pe neașteptate, în seara zilei de 14 Noembrie 1951, după doi ani și mai bine de la începerea experienței, demascările au încetat. Nu complet însă — ca schimbarea să nu fie prea bruscă. Ceea ce a urmat era o etapă, identică oarecum celei de la canal; cu o supraveghere mai bună însă pentru că condițiile de penitenciar o permiteau. A încetat adică faza de 'violență', bătaia.

Propriu-zis, demascările au încetat în luna februarie sau martie a anului care urma, când același colonel de securitate Zeller își face apariția și la Gherla. Misiunea lui oficială era aceea de a mări capacitatea de producție a atelierelor închisorii, deci trimiterea în atelier a cât mai multor deținuți, așa că au fost scoși la muncă și majoritatea studenților, atât reeducați cât și reeducatori. Dar modificarea aceasta a însemnat o nouă repartizare pe celule, după schimbul de lucru, după ateliere sau echipe, pentru facilitarea birocratismului.

S-a produs astfel un nou amestec între studenți și ceilalți deținuți. Dar în loc ca această schimbare să contribuie la o revenire a studenților cum s-a petrecut la canal, intrarea lor masivă în ateliere și ocuparea tuturor posturilor cheie a înveninat într-un mod indescritibil întreaga atmosferă. Timp de mai bine de doi ani, delațiunea reeducaților și cruzimea administrației vor instaura la Gherla o teroare unică în analele deținuților din toate închisorile. În atelier sau în cameră, la masa de lucru sau la rând în așteptarea distribuirii ciorbei, la closet și la baie, în fiecare clipă a vieții, delatorul va avea de acum urechea permanent aplecată la 'ceea ce se discută' și administrația va fi informată pe cât de prompt, pe atât de

tendențios, pentru ca măsurile de reprimare să fie cât mai conforme cu spiritul creat de demascări.

Pedepsele pentru vini imaginare vor curge cu nemiuita. Carceră, bătaie cruntă, izolare fără îmbrăcăminte decât strictul necesar, reducerea rației alimentare la o jumătate după douăsprezece ore de muncă de sclav, regimul sever cu mâncare la trei zile odată vor continua să alimenteze fie secția specială a tuberculoșilor, fie cimitirul 'Roja Șandor' cu sute și sute de deținuți.

Pentru că O.D.C.C.-ului i se ridicase dreptul de a bate, schingiuirile vor fi făcute de acum direct de comuniști, prin persoanele lor cele mai calificate, prin ofițerii din direcțiunea politică a închisorii și în special prin ofițerul politic principal, locotenentul Avădanei.

Pentru a da terorii un caracter cutremurător, directorul Gheorghiu a fost mutat, iar în locul lui a fost adus un căpitan, fost tinichigiu în atelierele C.F.R. Galați, GOICIU PETRE. Bulgar, de o ferocitate devenită faimoasă, cu mult deasupra lui MAROMET, găgăuțul, director al depozitului JILAVA. Iar ca ajutor șef al biroului producție, i-a fost dat un alt scelerat maniac, MIHALCEA, locotenent.

Acest 'trio' va domni fără nici un fel de răspundere peste crimele făcute cu sânge rece, ani de zile. Drept pedeapsă vor fi înaintați în grad și posturi de răspundere 'pe linia de partid', adică verificarea capacității de credință prin 'aplicarea luptei de clasă.'

Turcanu împreună cu zece din colaboratori au fost chemați în zilele din preajma Crăciunului 1951 la grefa închisorii, cu bagajul. La grefă au fost puși în lanțuri și expediați cu duba.

Nimeni nu-și putea închipui că erau duși, sau că ar fi putut fi duși, pentru anchetă. Toată lumea, pentru că toți au aflat de plecarea 'ălui cu șuba' credea că demascările de la Gherla se terminaseră sau că intraseră pe un asemenea făgaș și prezența lui nu mai era necesară acolo, sau că fusese chemat să înceapă etapa cea mai interesantă, aceea trecerii la Aiud. Turcanu afirmase de multe ori : "În curînd voi pleca la Aiud să fac demascarea capilor."

Nici el și nici unul din colaboratorii lui nu credeau că puteau fi duși în altă parte decât la Aiud. "Pe tot parcursul până la Jilava," povestește unul care fusese chemat

ca martor odată cu ei și care a călătorit în același compartiment al dubei cu ei, "cei zece au cântat și s-au distrat de parcă plecau acasă. Când au trecut de Aiud și nu s-au oprit, au crezut că sunt duși la interne pentru a li se da drumul, gândindu-se la promisiunea făcută de comuniști, considerînd 'meritele.' "În primele zile ale șederii la Jilava," povestește același deținut. "Țurcanu a povestit romane și filme cu cow-boys, destins, radios, satisfăcut..."

Dar într-o zi a intrat în celulă un ofițer din Ministerul de Interne.

"Pentru ce ai fost adus aici banditule?" Era prima dată de la începerea demascărilor când și lui i se punea o întrebare urmată de acest calificativ.

"Am fost adus ca să fiu eliberat" răspuse acesta oarecum nemulțumit.

"Banditule, ai fost adus ca să dai socoteală pentru crimele pe care le-ai făcut în închisoare." și ofițerul plecă trântind poarta celulei. Pe chipul lui Țurcanu zîmbetul s-a schimbat brusc într-un fel de rânjet neputincios. Aceasta a fost ultima lui imagine văzută de un supraviețuitor. Pentru că din clipa aceea și timp de mai bine de trei ani, cât a durat ancheta de la ministerul de pe Calea Victoriei, nimeni în afară de ofițerii care-l anchetau nu a putut să-i vadă chipul...

De la plecarea lui de la Gherla, rînd pe rînd, au fost chemați la Ministerul de Interne alți și alți deținuți, martori — chinuiți și chinuitori — pentru completarea celui mai monstruos dosar făcut vreodată în camerele de anchetă ale acestui minister.

Și rînd pe rînd, pe măsură ce plecau reeducați, deținuții de la Gherla își întăreau convingerea că Țurcanu este la Aiud în demascări și că cheamă noi colaboratori pentru intensificarea muncii...

Într-un timp au început să se întoarcă unii dintre cei plecați la anchetă. Consemnul dat de ofițerii de la minister, de a nu scoate nici o vorbă despre cele pentru care au fost chemați, nu a fost respectat de toți. Încetul cu încetul mai toată lumea, cu excepția celor care se păstrau mereu la temperatura reeducării violenței, a început să audă de anchetă. Nimeni dintre cei ce auzeau nu credeau. Nu puteau crede posibilă pedepsirea lui Țurcanu. Pentru că nu puteau intra în dialectica marxistă ci judecau cu biata lor logică 'reacționară.' De aceea rămâ-

neau sceptici, crezând că este vorba de o nouă cursă. Se mai adăuga și faptul că nici un fel de epurare senzațională nu avusese loc în cadrele superioare ale partidului, și nimic nu se schimbase nici la Gherla, unde teroarea domnea și totul se petrecea pe cea mai perfectă linie de conduită comunistă. Ba dimpotrivă, pe măsură ce trecea timpul, teroarea se întetea, pedepsele devenind tot mai severe pentru abateri de la un regulament pe care nici un deținut nu-l citise vrodată. Locotenentul Avădanei era din ce în ce mai brutal. Și spiritul O.D.C.C.-ului stăpânea netulburat întreaga masă a deținuților.

Dar ca în bezna adâncă, o licărire palidă a unui muc de lumină, la Gherla, în teroarea aceea cruntă, se naște pe încetul o reacție la inițiativa deținuților cu curaj.

*Cînd porțile sparge-se-or toate
și morții vor prinde să urle,
cînd lanțuri și ziduri cădea-vor sfărîmate,
voi nu știți ce'nseamnă'nvierea din moarte,
căci n-ați fost cu noi în celule.*

A DOUA FAZĂ

Reația a venit din partea deținuților care scăpaseră de demascare în urma sistării ei. A fost un adevărat proces de transformare. Dar până la împlinirea lui, până la spargerea definitivă a zidului de neîncredere și delațiune care măcina viața deținuților, au trebuit să se comită, multe, foarte multe fărădelegi.

Unii care au avut norocul să fie scutiți de iadul acesta, să nu cunoască nimic din ceea ce descompusese sufletul până a-l face de necunoscut, sau din diferite motive, deși trecuți prin focul care mistuia alăturarea de cel al studenților viețile lor și ale multor zeci de mii de Români, n-au putut înțelege ceea ce în realitate s-a întîmplat; n-au înțeles nimic din zguduitoră răsturnare sufletească, nimic din adîncimea rănii create, rană care mulți dintre noi, cu greu putem crede că se putea cicatriza definitiv vreodată. Au fost alții care, venind în contact direct cu studenții și suportînd pe proprie piele consecințele transformării care a reușit pentru o perioadă de mai bine de cinci ani să prezinte un tip de om monstru, s-au întrebat mirați, atunci când li s-a dat răgaz de gândit: și totuși sunt oare toate acestea adevărate?

Ceea ce constituie însă un paradox și mai mare este că o bună parte din victime chiar din rândurile studenților înșiși, nu a putut desprinde din toată experiența a cărei materie a fost, nimic mai mult decât o dezlănțuire pătimasă a urei cultivate de ideologia partidului, beția care a rupt zăgazurile logicii, în clipa în care comunismul din România s-a văzut beneficiarul unei victorii niciodată gândite.

Puțini la început, dar din ce în ce mai mulți, deținuții care au avut darul și persistența de a căuta dincolo de

fenomen motivul real al experienței, au pornit la, aş putea spune, un fel de contrareeducare, o poziție de ostilitate intransigentă față de tot ceea ce părea că izvorăște din spiritul reeducării. Conflictul inițial nu a fost între ei și administrație cum era normal ci între ei și partea aceea dintre studenții reeducați care fuseseră atât de puternic marcați de experiență încât păreau că s-au identificat cu ea și orice fel de atingere de noile adevăruri pe care le profesau cu atâta fanatism, constituia un nou supliciu imposibil de suportat, poate mai dureros chiar decât trecerea prin demascare.

Întreaga masă a deținuților care nu trecuseră acest prag al durerii s-a împărțit, prin opțiunea la care s-a oprit inițial și care evident nu a fost definitivă decât pe măsura în care lucrurile evoluând, au decoperit realitatea în toată cruzimea ei.

Cei mai mulți făceau parte din categoria acelor care nu puteau pricepe ce-i aceea demascare. Au reținut aspectele exterioare, bătaia sau răul făcut lor direct, și au caracterizat întregul pe baza elementelor care nu erau decât de un ordin cu totul secundar.

În marea lor majoritate, aceștia proveneau din mediul oamenilor simpli, neobișnuiți cu complicații de ordin sufletesc și dispuși prin însăși natura lor să interpreteze totul prin ceea ce se vede. Raționamentul lor era simplu de tot : “Eu cred că au suferit. Și eu am fost schingiuit în anchetă și poate că am făcut rău celorlalți. Dar în clipa în care demascările au încetat și studenții au fost dispersați pe la ateliere sau prin coloniile de muncă de ce nu au încetat imediat cu munca murdară și au continuat să servească administrația și să facă rău celorlalți deținuți pentru a le fi bine lor ?” Discuția cu ei era destul de grea. Atitudinea lor era simplă și fără ascunzișuri. Și nici ostilă fățiș. La întrebarea : “Cu ce ai ajutat dumneata personal pe studenți ca să-și poată reveni ?” răspundeau : “Ei au fost mai învățați ca noi, deci cu mai multă putință de a pricepe ceea ce se petrecea cu ei și de a găsi clipa pentru revenire. Și apoi cum puteam eu să-mi risc pielea când știam că de mă voi apropia de el cu duh blând mă va denunța imediat ca dușman al administrației și aş fi avut de suferit consecințele ?” Și dădeau exemple de muncitori care au vrut să ajute inițial pe studenți.

Grupul celălalt, mic ca număr, dispus să facă speculație pe fenomen, era compus din cei care înainte de arestare colaboraseră copios cu comunismul, sperând că li se va ierta apartenența la diferite partide. Aceștia făceau o confuzie voită între actele lor deliberate și ceea ce au făcut reeducații sub imperiul reflexelor condiționate

Raționamentul lor era și mai simplist decât cel al oamenilor simpli : "Sufletul omului este slab. Supus presiunii sau fricii, foamei sau nesiguranței zilei de mâine cedează ; nu se poate păstra pe o poziție de refuz total atunci când este solicitat de cel mai puternic."

Și mai era o a treia categorie, indivizi care toată viața lor n-au făcut decât să umble după expediente și tram-buline ; pozând drept victime, cu intenția destul de vădită de a se cataloga drept eroi ai rezistenței, cu un certificat de detenție de multe ori provocată, cu scopul de a dispune de capitalul politic necesar. Aceștia s-au păstrat departe de orice fel de contact cu lumea reeducaților.

Împotriva studenților dar și împotriva acestor categorii de deținuți a fost necesară o muncă adeseori răsplătită cu carcera și cu regimul sever pentru a se putea desțeleni o cărare prin care să se pătrundă în labirintul în care se mistuiau toți reeducații de la Gherla.

A trebuit deci să treacă multă vreme până când atmosfera să se curețe suficient încât conviețuirea în celule să devină posibilă și neîncrederea să fie definitiv învinsă. Dar până atunci contribuția reeducaților la suferință a fost destul de mare pentru a trece peste ea fără a o menționa.

*Și de-or pleca și cei ce n-or s'adune
pe frunte nici un spin aurifer,
cu toții știm — la porțile de ger —
că veșnicia-i tot ce ne rămîne
și nu rămîn doar cele care pier —.*

PEDEPSE INUMANE ȘI CONTRIBUȚIE REEDUCATIVĂ

Scena se petrece în curtea închisorii, cu câteva luni înainte ca Turcanu și colaboratorii lui să fi fost duși la Interne.

Un deținut se plimbă între cei patru pereți ai clădirilor care mărginesc o curte interioară de câteva sute de metri pătrați. Cu mâinile la spate și cu capul plecat, gândește cine știe unde. Probabil că un zgomot sau un fâlfâit de aripă l-a făcut să ridice capul în sus. Mărtinuș era în fața lui, tocmai în clipa aceea.

“Banditule, te uiți în sus crezând că de acolo o să vie americani ?”

Deținutul pleacă din nou capul fără să răspundă.

“Banditule, pleci capul, te uiți în pământ pentru că mă disprețuiești ?” Un gardian stă alături și privește zâmbind lui Mărtinuș. Deținutul este gata să răspundă pentru că nu-l cunoaște, nu știe încă de ceea ce se petrece la etajul trei și pentru că este unul dintre cei care nu prea suferă să fie luat în felul acesta. Un prieten de celulă îl stăpânește cu privirea. Apoi îi spune încet : “Nu răspunde, acesta este cel mai tare după director aici. Poate să-ți facă tot ce vrea.” Deținutul se uită lung în urma lui Mărtinuș care pleacă fără să aștepte răspuns, notându-l pentru a-l trece prin demascări. Ghicise în privirea lui un nou dușman al clasei muncitoare.

În aceeași curte, la ora când schimbul de seară iese la muncă, două chipuri palide stau de vorbă. Un student însărcinat cu culesul informațiilor se apropie încet, pe nesimțite și trage cu urechea la cele ce discută cei doi. În curte însă este gălăgie. Câteva sute de deținuți stau de peste o oră așteptând numărătoarea înainte de a intra în atelier. Cei doi continuă să vorbească de ale lor fără să observe pe cel care ‘trage cu urechea.’

A doua zi, unul dintre cei doi este chemat la biroul ofițerului politic și luat la palme. Surprins, bătutul întreabă de ce.

“Banditule, mai întrebi și de ce. Nu vrei să-ți bagi mințile în cap ? Ce discutai despre Hitler ieri când stăteai la rând înainte de a intra la lucru ?”

După palme și picioare, după discuții întrerupte de injurături și după un efort disperat, nefericitul își aduce aminte că, întrebat de prietenul lui despre slăbiciunea prea mare ce se vedea pe chipul lui, îi răspunsese că a avut un icter recidivist. Cel care trăsesse cu urechea auzise în schimb “Hitler redivivus” și raportase ofițerului politic că cei doi discutau politică și vorbeau despre revenirea lui... Hitler ! O informație dată de un reeducat era luată drept un adevăr absolut și cel denunțat nu mai avea nici un fel de posibilitate de apărare. Nu că direcțiunea politică a închisorii ar fi fost convinsă că reeducații nu mint. Ceea ce o interesa era doar pretextul pentru pedeapsă, ofițerii politici considerând pe fiecare deținut drept un dușman personal care nu merită decât să fie exterminat. Nu importă mijloacele, numai prea multă gălăgie să nu se facă.

Numărul victimelor a deschis destul de târziu ochii celor care aveau încredere nețarmurită în studenți. Vălul s-a risipit complet în momentul în care colonelul Zeller a risipit pe cei de la etajul trei și a triplat numărul celor care munceau în fabrică. Încetul cu încetul, între studenții reeducați și restul deținuților s-a creat o prăpastie.

Ea s-a adâncit și mai mult după reorganizarea atelierelor, când întreaga conducere a atelierelor și a biroului tehnic a fost încredințată lor.

Și drama cea mare era că opresiunea administrației se exercita, nu direct ci prin intermediul acestora, ei fiind responsabili direct de tot ceea ce se petrecea în ateliere, de calitate și de cantitatea produselor, de disciplină și randament. Cel care nu dădea dovadă de zel era considerat ca oportunist, indiferent față de efortul direcțiunii, și deci trimis ‘la munca de jos’ cum se numește în termen comunist degradarea din funcție. Ori această muncă de jos devenise infernală.

Numărul prea mare de reeducați nu putea fi întrebuințat numai în funcțiile administrative pentru că, cu toată

birocrăția care domnea, aceste funcții erau puține. Cei care nu au prea dat dovadă de aderare necondiționată la reeducare, au fost trimiși la muncă alături de restul deținuților. Și ei, pentru a fi considerați ca și colegii lor care au avut norocul să lucreze 'de pe scaun,' se omorau muncind, depășind normele cu procentaje pe de-a dreptul de neînchipuit într-un regim de muncă normal. Alături de aceștia, mai erau cei care trecând prin demascări, care trăiau alături de ei fără să facă rău și totuși fără ca cineva să le taie capul. Pentru aceasta, au început să depășească și ei normele, nu pentru a intra în grațiile ofițerului politic ci pentru a fi lăsați în pace de ceilalți reeducați.

Întrecerea aceasta satanică se resfrângea însă asupra întregului colectiv de muncă. Pentru că normatorii aveau o misiune specială. Aceea de a supraveghea cât de aproape posibil normele și a raporta orice depășire în douăzeci și patru de ore. Norma depășită devenea a doua zi norma de bază și ciclul începea de la cap. S-a ajuns astfel să se lucreze în proporție cu 250% mai mult ca norma inițială și acest 250% să fie considerat ca normă minimă !

Pentru a se vedea cât de grea devenea munca cu asemenea procedee, dau doar un singur exemplu din miile petrecute în închisoarea Gherla :

În iarna anului 1952 s-a primit o comandă de albii de spălat rufe, destinate unităților militare. Lipitul tablei care îmbrăca albia pe dinăuntru a fost cronometrat inițial și stabilit la 92 de minute. Un deținut trebuia să facă deci în cele 12 ore de lucru opt unități. La numai trei luni după aceea, reeducații ridicaseră norma la 30 de minute, deci de trei ori și mai bine. Când am intrat eu în atelier, se cereau 28 de albii în 12 de ore. În vara anului 1953 numărul lor crescuse la treizeci și opt. Un muncitor care lipea în iarnă zece albii pe schimb era considerat ca unul care lucra-pest normă. Unul care lipea treizeci și cinci în vară, era pedepsit cu jumătate de rație alimentară pentru că nu-și îndeplinea norma !

Principiul după care se stabileau normele era fără nici un fel de excepție cel al celui mai mare randament. Indiferent dacă dintr-o echipă de treizeci de muncitori numai unul sau doi reeducați făcea mai mult ca restul. Producția lor era considerată ca normă valabilă pentru fiecare.

La neîncrederea și disprețul inițial, față de reeducați dar în special față de studenți, se mai adăuga deci și revolta împotriva felului lor de a munci.

Unii studenți, pentru a scăpa de a mai fi informatori, își asigurau mai întâi încrederea biroului politic. Apoi, solicitați să dea informații, făceau în așa fel ca să fie 'descoperiți', fie printr-un denunț complet neacoperit prin care lăsau celorlalți posibilitatea să vadă cu ce se ocupă, fie prin zvonuri lansate de ei înșiși prin care se 'denunțau' deținuților, pentru ca până la urmă vestea să ajungă la urechile O.D.C.C.-ului sau a ofițerului politic punând astfel capăt 'carierii de denunțător.'

Încetul cu încetul se diferențiază deci o categorie aparte, în mare majoritate formată din studenți. Ei trăiesc de o anumită manieră, complet izolați atât de cei care dirijau, cât și de cei care erau dirijați.

Delațiunea studenților și cruzimea celor care erau puși să conducă și să dispună de viața deținuților a dat naștere la abuzuri fără număr. Toate acestea se soldau bineînțeles cu pedepse ce deveniseră atât de frecvente că pierduseră din valoarea de exemplificare, căzînd în simplă beție de putere. Carcerele, camera neagră și izolarea, cele trei formule mai obișnuite erau pline, și deveniseră pepiniere de tuberculoși. Le voi descrie.

Carcerele erau construcții paralelipipedice, cu baza de 40/40 centimetri, înalte între 1,80 și doi metri. Afluența pedepsiților făcea ca și în aceste sicrie verticale să fie închiși câte doi deodată !

Pentru a încăpea, gardianul mai dădea și el concurs cu ajutorul pumnilor, al picioarelor și al înjurăturii. Imobilitatea la care erau supuși cei pedepsiți făcea ca cel mai târziu în două zile, corpul, de la mijloc în jos, să ia o formă ciudată : picioarele deveneau adevărați butuci, fiind împiedicată circulația sîngelui și buna funcționare a rinichilor. Dar pedeapsa trebuia executată în întregime ! Și de obicei era între opt și cincisprezece zile, deținutul avînd dreptul să iasă numai în orele de lucru ! Când cazul era mai grav, directorul dispunea ca pedepsitul să-și petreacă toată pedeapsa în carceră, nefiind scos decât de două ori pe zi pentru necesități. Nu rare au fost cazurile când cel pedepsit pleca de la carceră direct la infirmerie sau la secția specială destinată celor bolnavi de plămâni.

Cel mai tragic era faptul că aceste carcere erau așezate direct pe ciment. În vreme de iarnă, sub douăzeci de grade, cei închiși deveneau adevărate mumii înghețate. Rar a putut răbda cineva 12 ore în șir fără să leșine. Singura sursă de aer fiind o deschizătură de câțiva centimetri pătrați, când în carceră erau închise două persoane, deschizătura fiind astupată cu spatele, respirația devenea imposibilă. Din fericire, carcerele erau construite tot de deținuți și aceștia fie din neglijență fie din... prevedere, au lăsat între scânduri distanțe de la unu la trei milimetri, astfel că puțin aer tot mai intra.

Când carcerele erau pline (și niciodată în cei trei ani de teroare a O.D.C.C.-ului nu au fost libere măcar pentru câteva ore), deținuții erau îngrămădiți în camera neagră. Fiecare închisoare din România dispunea de una sau mai multe camere, numite negre datorită faptului că sunt lipsite de ferestre, de aer și de lumină, singura posibilitate de comunicare fiind ușa care dă pe coridorul închisorii. Dimensiunile obișnuite sunt de trei metri pe trei. Capacitatea normală de două persoane era impusă de directorul Goiciu până la treizeci sau chiar și mai mult. Deținuții, în cămașă și izmană, striviți unul peste altul într-o atmosferă permanent viciată cu un singur closet neacoperit, fără pat, fără pătură, fără apă, fără altceva decât cimentul de pe jos sau corpurile celor care nemai putând suporta să stea în capul oaselor, se lăsau în voia soartei lungindu-se pe jos. Nimeni nu putea dormi. Dacă iarna aglomerația aceasta putea fi oarecum suportată pentru că corpurile se încălzeau unul de la altul, pe vreme de vară era un adevărat infern care provoca pe trupul deținutului plăgi infecțioase. Lipsa de apă, special provocată de director, făcea insuportabilă putoarea din cameră. Pentru ca cineva să poată ajunge la closet, era necesar un imposibil efort, la care destul de mulți renunțau. Și atunci în cameră se puteau vedea adevărate scene de groază. Pentru a nu fi siliți să urineze pe jos, din decență, deținuții se băteau pe locurile din apropierea closetului, deși aici era imposibil de suportat emanațiunea. Dacă vara provoca o stare endemică de furunculoză, iarna în schimb venea cu pneumonii care degenerau în tuberculoze galopante. Spiritul de ironie mai exista încă : deținuții bote-

zaseră cele două locuri de chin 'mon caprice' (carcera) și 'mon jardin' (camera neagră).

Un aspect însă și mai sumbru, de zeci de ori mai periculos, era la izolare. Un etaj întreg din vechea închisoare, era destinat celor considerați prea vinovați ca să stea zece zile la carcera sau trei săptămâni la camera neagră. Izolarea se acorda pe trei luni sau și mai mult. Dealtfel, întreaga clădire era destinată izolării a două categorii de deținuți. Prima era natural aceea a celor pedepsiți. Cea de a doua era formată din bolnavii de plămâni, definitiv condamnați. Primii locuiau la etaj. Ceilalți la parter : ca din întâmplare, mătura pentru curățenie, hârdaiele pentru apă, rufele date la spălat, erau amestecate ca microbul să poată circula mai în voie. Izolații aveau dreptul la o plimbare zilnică de un sfert de oră. În restul timpului curtea era lăsată celor bolnavi care 'aveau mai multă nevoie de aer.' Amestecul acesta de bolnavi și sănătoși era un asasinat premeditat. Dar cine putea să schițeze fie măcar un gest de protest ? Între noi și Dumnezeu era numai directorul comunist și, natural, moartea.

Dar deși atât de periculos pentru sănătate, în închisoarea în care viața nu mai avea nici un fel de valoare, deținuții făceau premeditat greșeli mai mari pentru a putea fi trimiși acolo ! Cel puțin puteau să doarmă sau să stea lungiți toată ziua. Această iluzie a fost curmată tot datorită unui reeducat care fiind izolat, a raportat directorului că pedepsiții vin acolo din proprie inițiativă pentru a nu munci în fabrică. Atunci s-a redus rația alimentară la jumătate, pentru cei mai recalcitranți la un sfert ; a început bătaia fără motiv, sub pretexte inventate. Și pentru că nimeni nu putea cere socoteală ofițerilor politici, aceștia își făceau un fel de program de distracție zilnică din chinuirea celor dela izolare.

Contribuția celor reeducați a fost alimentarea carcerii, a camerei negre și a izolării cu tot ce li se părea lor că este adversar partidului ! Dintre acești pedepsiți, mai bine de 75% au devenit tuberculoși pentru ca mai târziu să ia drumul cimitirului.

În primăvara anului 1953, demascările de la Pitești și pedepsele de la Gherla au făcut dintr-un efectiv de trei mii de deținuți să fie trei sute cincizeci de bolnavi într-un

stadiu înaintat. Procesele incipiente sau cele mai camuflate nu intră în acest număr. Abia când sângele năvălea în spută directorul dădea permisiune doctorului ca bolnavul să fie trecut la categoria T.B.C. Dar de acum soarta lui era pecetluită.

Din marele număr de deținuți morți datorită denunțurilor care le-au adus izolarea și boala, voi da un caz.

Este vorba de un tânăr de vreo douăzeci de ani. Se chema ONAC : era țaran de prin regiunea Bihorului. Fusesse condamnat pentru că 'voise să răstoarne regimul.' Crescut în munții lui, împrumutase parcă din tăria, din mândria lor. Toate ingerințele administrației și toate provocările reeducaților nu l-au putut face să se clinească. Atitudinea lui dârză însă l-a făcut să fie urît de 'turnători' pentru că nu-i cruța atunci când se ivea prilejul. Și ei îl pândeau pentru a-l da pe mâna directorului. Ocazia a venit într-o zi, la plecarea spre atelier.

Unul dintre informatori se afla lângă el. Pentru a-i arăta cât îl apreciază, Onac se adresează unui prieten arătând clopotul de pe hol : "Banditul acesta trebuie spânzurat de limba clopotului pentru că este unul din cei mai înrăiți." Vorbind în felul în care vorbeau reeducații, informatorul a înțeles că era vorba de el și a raportat în felul acesta : "Directorul va fi spânzurat de limba clopotului când vor veni Americanii ! !" Fără să se cerceteze, Onac a fost pedepsit cu 15 zile de carceră. Era iarna. În cămașă și izmană, Onac nu a stat decât câteva zile la carceră. A făcut o congestie pulmonară și doctorul i-a prescris medicamentele care existau și a vrut să-l trimită la infirmerie. Directorul l-a azvîrlit la camera neagră, unde congestia a dat în pneumonie și în câteva zile, în tuberculoză galopantă.

La mai puțin de două luni de la încarcerare, Onac și-a trăit ultimele clipe. Când nu mai exista nici un fel de speranță, a fost transportat într-o celulă, separat, în curtea tuberculoșilor, celulă care făcea oficiu de morgă. Aici a fost vizitat de studentul care i-a cauzat nenorocirea : remușcărilor l-au adus în celula morgă, în fața muribundului, și ingenunchiat, cu lacrimi în ochi i-a cerut să-l ierte. Muribundul l-a privit lung, fără să-i spună nici un cuvânt. A murit în dimineața următoare. O dimineață tristă și

cețoasă cum sunt multe dimineți în închisoare. Corpul neînsuflețit a fost lăsat pe cimentul morgii încă două zile. Apoi seara, după ce deținuții au fost închiși în celule și în curte s-a lăsat liniștea apăsătoare, un gardian și doi deținuți de drept comun, l-au dus la groapă. Nu în cimitirul de alături, ci pe malul Someșului, într-un loc special ales, unde se îngropau deținuții, în afara cimitirului creștin. Groapa fusese săpată de dimineață. Până seara s-a umplut cu apă, pentru că lunca Someșului este joasă, îmbibată cu apă până la rădăcina ierbii. Când l-au azvârlit în groapă, apa a țâșnit alături înproșcând pe deținuți... Ultim protest împotriva nedreptății !...

Onac și-a adăugat numele șirului întreg de Români morți sau uciși în închisori. Dar dacă cineva ar dori vreodată să aprindă o lumânare la capul lui, nu va putea găsi mormântul, pentru că nici un semn nu distinge o groapă de alta.

Am ales cazul lui Onac, nu pentru că ar prezenta o particularitate oarecare ci pentru că dă prilej acestei mari reflexii — că fiecare deținut care va supraviețui închisorii va avea un Onac al lui. Unul sau mii. Diferențele constau într-o nuanță. Cauza morții lor este însă întotdeauna aceeași. Victime ale unor alte victime.

Alte cazuri. Muncitorul J. din Hunedoara a avut încredere în studentul P. Și i-a spus ceva ce nu spusese la anchetă. Locotenentul Avădanei a fost informat. Cum a fost chinuit J. nu se poate povesti.

Paul era un copil. La arestare abia împlinise paisprezece ani. Fu condamnat pentru că era 'un pericol pentru regim.' Voise să îl răstoarne ! La Gherla s-a apropiat de studentul F. și când a făcut o mică pagubă în atelier, i-a cerut sfat pentru a nu fi descoperit 'de cei răi.' În loc de sfat, F. l-a dat pe mâna lui Mihalcea care a acoperit pereții biroului cu sângele copilului. Și pentru că bătaia i s-a părut insuficientă, l-a băgat la carceră.

Călin fusese primar într-o comună de lângă București prin 1928 sau 1930. În închisoarea de la Gherla nu-și putea îndeplini norma niciodată. Pe panoul statistic, altă invenție a reeducaților, era întotdeauna în dreptul racului, codaș.

"Mai bine codaș decât codos" a spus într-o zi, privind-și numele pe panou. Un reeducat l-a auzit. Călin

a stat o lună de zile la izolare cu jumătate de rație alimentară.

Popescu era un muncitor simplu, dintr-un port oarecare de pe Dunăre. Comuniștii îl arestaseră pentru că fusese condamnat de... Antonescu dar nu-și executase pedeapsa fiind trimis pe front 'pentru reabilitare.' Băgat cu de-a sila să muncească la forjă, într-o noapte a spus unuia că nu crede să fie mare diferență între torturile din iad și munca de la fierăria din Gherla. Un reeducat se afla acolo și Popescu a fost trimis la izolare de unde s-a întors atât de slab că-l sufla vântul.

Mi-ar fi imposibil să enumăr toate cazurile de denunț cunoscute. Ele erau fructul terorii care stăpânea pe studenți. Pentru a ilustra această teroare voi povesti numai un singur fapt.

Era în vara anului 1953. Într-o celulă din Gherla, printre alți deținuți, era împreună cu noi un student de la politehnică. Tocmai se dăduse masa de prânz și fiecare era cu gamela în mână (în închisori nu existau mese). Un alt student care intră ultimul, spune în glumă : "Cu ultimul transport venit aseară, a fost adus 'ăl cu șuba'." Vorba lui a căzut ca un trăznet. Ceilalți studenți care erau cu noi în celulă au lăsat gamele jos cuprinși de panică. Cel de la politehnică fu atât de înspăimântat încât nici nu a putut măcar să aranjeze gamela alături de el. A scăpat-o jos, la picioare, și a rămas uluit, cu chipul devenit dintr-odată ca de ceară, incapabil să articuleze un singur cuvânt.

Părea că întreaga lui ființă a fost cuprinsă de o nepuțință care-i paraliza până și gândul. Toți trei se uitau unul la altul, așteptând parcă ceva care să le dezmințe vestea. În realitate nu era nimic adevărat. Imediat s-a verificat că totul fusese doar o glumă. Dar aceasta nu a folosit mult. Timp de mai bine de trei zile, cu toată foamea endemică de care sufeream cu toții, cei trei studenți n-au putut mânca. La fiecare izbitură mai puternică a ușii celei, tresărea și priveau cu groază, așteptând să intre Turcanu și să reînceapă demascarea.

Ulterior, unul din ei mi-a spus că tocmai faptul că au început să se dezmeticească din nebunia de la Pitești i-a făcut să se înspăimânte mai mult. Pentru că O.D.C.C.-ul putea ierta orice fel de abatere. Niciodată însă abandonarea 'principiilor reeducării.'

Mai târziu cu câteva luni, unul dintre studenții cu care am avut discuții mai multe și mai amănunțite, atât despre ceea ce s-a petrecut cât și despre alte probleme, m-a avertizat că, de vor reîncepe demascările, să nu ascund nimic din cele ce ne-am spus reciproc pentru că el nici nu se gândea să facă altfel. "Pentru tine de altfel va fi mult mai ușor pentru că nu cunoști nimic din realitatea existenței în sine. Pe când eu, voi fi considerat ca un trădător !"

*Toți vom pleca, dar nimeni nu va spune
că n-a avut în el un strop de cer
și toți vom duce'n noi câte-o minune...*

PUTEREA DRAGOSTEI

Din ziua în care deținuții au putut constata pericolul pe care îl reprezentau reeducații, a și început lupta surdă, dusă cu tot felul de mijloace, întâi pentru limitarea răului pe care-l puteau face și apoi pentru spargerea zidului de mișelie cu care fuseseră înconjurați și care devenise cu timpul un fel de a doua lor natură. Dacă pentru prima parte dificultățile erau oarecum mici și nu trebuia decât avertizarea celor care aveau în special despre studenți părerile vechi, cea de a doua parte era cât se poate de grea pentru că aici era vorba de un front cu mai multe fețe. Fie intransigența celor care, netrecând prin demascări, credeau că pot comanda de pe poziția de judecător infailibil, fie sfaturile celor care, temându-se de consecințe, încercau să paralizeze acțiunea celor care doreau să participe la opera de asanare sufletească, fie reacțiunea administrației și mai ales a ofițerilor politici direct interesați de starea studenților și în cele din urmă pericolul însuși pe care-l reprezentau cei reeducați, toate acestea făceau din luptă una din problemele cele mai complicate pe care le-au avut de înfruntat vreodată deținuții politici din închisorile din România. Se recomanda o extremă prudență. Se lucra izolat, fără un contact de coordonare, pentru că în clipa în care biroul politic ar fi descoperit ceva, rândurile celor angajați să nu fie destrămate și nici ofițerii politici să nu cunoască adevărata amploare a acțiunii.

Una din dificultățile cele mai mari era depistarea elementelor reeducate mai puțin timorate sau oricum mai dispuse să angajeze o discuție, fie în contradictoriu (ei de pe poziția de reeducați), fără ca imediat după aceea să raporteze ofițerilor politici.

Ori, neîncrederea, singurul element pe care sconta victoria comuniștilor cauzase izolarea în bloc a studenților, păstrându-i într-un întuneric complet ; chiar în ceea ce privește evoluția evenimentelor din interiorul sau exteriorul țării ; în special asupra celor din exterior, care au jucat un rol de o importanță deosebită în menținerea moralului la o mare parte din deținuții politici.

Practic, informațiile lor se opriseră la intrarea în demascare. De atunci nimeni nu avusese posibilitatea să le spună ceva. În schimb, ofițerii politici prin elementele lor le intoxicaau mintea cu tot felul de vești favorabile 'frontului socialist.' Aceste minciuni, repetate cu insistență ani de-a rândul, deveniseră pentru ei un fel de axiome. Toți erau convinși că Rusia comunistă se pregătește de marea revoluție mondială care va instaura regimul definitiv peste întreaga suprafață a globului. Și pentru acest lucru, diferitele evenimente consumate înainte de arestarea lor, în special politica defetistă a Occidentului le era cel mai bun argument.

Suspendarea demascărilor la Gherla (ei nu știau despre ce se petrecea în celelalte închisori și erau convinși că demascări au avut loc nu numai în toate închisorile dar poate și afară) era considerată ca un simplu incident fără valoare deosebită și că mai de vreme sau mai târziu, totul urma să reînceapă pentru trecerea tuturor prin experiența care le modificase interiorul în asemenea măsură făcându-i de nerecunoscut ! Convingerea aceasta era atât de înrădăcinată în ei încât chiar mai târziu, după ce aproape nici unul nu mai trăia sub imperiul reflexelor, când un grup de deținuți transportat de la minele de plumb la Gherla a văzut ferestrele blocate cu obloane, studenții din grup au fost convinși că demascările reîncepuseră și că erau aduși să plătească 'trădarea !' Partea oarecum tragi-comică a faptului a constituit-o un fel de inversare de sentimente. Cei care s-au speriat cel mai mult nu au fost studenții, cei care înainte, la Baia Sprie, acuzau pe reeducați de lipsă de curaj ! Pentru studenți teama s-a manifestat printr-un fel de resemnare mută, o acceptare a unei fatalități implacabile.

Despre situația din interiorul țării studenții știau că colectivizarea se împlinise deja, că toată lumea acceptase regimul, unii ,cei mai mulți, din convingere, restul de teamă sau din interes. Că cel puțin o parte din 'nedrep-

tățile dinainte fuseseră vindecate de comuniști și că totul tinde spre definitivarea unei ordini noi prea puternice pentru a fi răsturnate.

Dintre toate închisorile, situația cea mai dificilă din acest punct de vedere era la Gherla. La Aiud, grupul de studenți reeducați trimiși dela canal, nu era suficient pentru a putea stăpîni întreaga închisoare. Printre ei, o bună parte avusese posibilitatea să-și revină la starea normală de oameni încă de la canal, venind în contact mai ales cu un grup de ofițeri, în mare majoritate legionari, trimiși din lagărele din Rusia direct la săpat canalul. La Aiud, negăsindu-l pe Țurcanu, și aflând că acolo nu avuseseră loc nici un fel de demascări, și cei care mai aveau oarecum rezerve, s-au redresat definitiv. Asaltul moral de aici a fost puternic și personalitățile care au participat erau prea mari pentru ca ei să poată avea teamă sau să se gândească la consecințe ulterioare. Cele mai reprezentative elemente ale Mișcării Legionare și ale Partidului Național-Țărănesc (mai ales ale tineretului acestuia), păstrau asupra aderenților intactă influența pe care o avuseseră afară.

La cele trei ocne de plumb, Baia Sprie, Cavnic și Valea Nistrului, situația a fost oarecum cu totul diferită. Presiunea reeducaților a fost minimă pentru că aici nu cobora nici un fel de reprezentant al administrației. Totul era lăsat pe mâna deținuților. Oricând deci se putea întâmpla 'un accident' cu unul care s-ar fi arătat prea ze-los în a servi pe ofițerii politici.

Cine ar fi putut să caute în adâncul minei pe adevăratul vinovat de prăbușirea unei stânci de câteva sute de kg. peste un 'turnător?' Mai ales acolo unde măsurile de protecție lipseau cu desăvârșire. În aceste băi de exterminare nu se mai puneau nici un fel de problemă cu reeducații. Cei care mai păstrau influența de la Pitești s-au retras într-un fel de izolare și s-au limitat la a nu mai participa la diferitele acțiuni ale deținuților îndreptate împotriva comuniștilor.

La canal și în special la lagărul de la Valea Neagră situația se clarificase definitiv după schimbările survenite în urma morții doctorului Simionescu. Pe poziția de 'reeducat' nu rămăseseră decât vreo zece studenți dar nici aceștia nu mai puteau face rău pentru că erau complet izolați de restul deținuților.

La Gherla situația era însă cu totul alta. Direcțiunea politică a închisorii luase prea în serios moștenirea reeducării.

Biroul tehnic, compus din studenți de la politehnică număra printre membrii lui, reeducați care căpătaseră o mare faimă. Tomuță Octavian, din ultimul an de la Politehnica din București, pe cât de capabil, pe atât de devotat administrației, era de altfel șeful biroului de planificare și responsabilul cu producția globală, un fel de director tehnic. Fiecare secție își avea șef un reeducat deși oficial aceste posturi erau încredințate unor plutonieri majori sau sergenți din miliție, cooptați în grad. Munteanu Eugen era responsabil cu 'muncă și salarii', ceea ce îi dădea ocazia să pedepsească în felul lui, luând deținuților 'bandiți' și bruma de lei ce le revenea pe munca de o lună. Duță, Bucoveanu, Costăchescu, Dănilă, erau tot atâtea urechi ale administrației. Se adăugau apoi foști comuniști, condamnați pentru că pe vremea lui Antonescu preferaseră închisorii, poziția de informatori și trimiseseră pe alți tovarăși de-ai lor între gratii sau în lagărele de concentrare ! Toți aceștia aflaseră că printre deținuți se găsesc unii care se ocupă cu redresarea reeducaților și căutau prin toate mijloacele să le zădărnicească acțiunea, trimițându-i, în momentul în care-i descopereau, la izolare.

În primăvara anului 1953 deja un număr mic de reeducați începuse să se rupă de turmă și să caute un echilibru. Pentru aceasta însă au fost poate mai mulți acei care au ajuns la izolare.

Asaltul definitiv ar fi fost imposibil, sau cel puțin cu mult mai târziu, dacă un eveniment extraordinar nu se petrecea în primăvara aceluiași an.

Moartea lui Stalin. Și cu ea modificarea politicii rusești față de țările ocupate, cel puțin pe plan economic. Prin desființarea diferitelor sovromuri (societăți de exploatare mixte în care Românii puneau capitalul și materia primă iar Rușii luau jumătate din beneficiu) s-a dezechilibrat și planul canalului Dunăre-Marea Neagră. Deja, la data aceea, se zvonise că bugetul prevăzut pentru întreaga lucrare fusese epuizat abia la o pătrime din lucrări și că diferitele sondări făcute erau superficiale, necorespunzătoare realității, ceea ce provoca mereu reveniri și deci cheltuieli suplimentare neprevăzute. Prin plecarea tehnicienilor ruși pe de o parte și prin condamnarea

Inginerilor români capabili să ducă lucrarea la bun sfârșit (cazul faimosului proces de la Valea-Albă unde au fost condamnați la moarte patru dintre cei mai capabili ingineri români) lucrările de la canal au fost practic paralizate.

S-a mai întâmplat ca tocmai atunci să fie și deschiderea festivalului mondial al așa zisului tineret 'democrat'! Lagărele canalului care se întindeau ca un colier de-a lungul liniei ferate București-Constanța constituiau o problemă spinoasă pentru regim. Străinii 'ar fi văzut lagărele' dacă treceau cu trenul spre litoral. Ori aceasta era incompatibil cu noțiunea de 'democrație' pe care comuniștii o mestecară în gură ca pe o gumă.

'Ministerul canalului' a fost obligat astfel să procedeze la o evacuare grabnică a tuturor deținuților spre închisorile din Nordul țării, ferite de privirea curioșilor. (Un fenomen 'migratoriu de sens invers' se va observa cu trei ani mai târziu, cu ocazia revoluției din Ungaria, când deținuții politici vor fi evacuați noaptea spre închisorile din spre partea de centru, mai ferită de surprize.)

Verificând destul de sumar dosarele, administrația a trimis în decurs de câteva zile, în vagoane de vite ermetice închise, aproape două mii de condamnați spre Aiud și Gherla. Deși inițial se prevăzuse trimiterea celor mai periculoși la Aiud (în special din tineretul legionar și câțiva țărâniști), au nimerit și aceștia la Gherla, printre cei opt sute repartizați acolo, dintre care o sută cincizeci de studenți trecuți prin demansările de la Pitești și redresați moral la canal.

Numărul celor care luptau să smulgă pe reeducați din ghiarele administrației a crescut dintr-odată. Asaltul asupra reeducaților a devenit deschis și agresiv. Dar reacția administrației a fost și ea violentă. Carcerele și izolarea erau arhipline. Directorul Goiciu și noul ofițer politic Sebestény nu mai puteau prididi cu pedepsele.

Situația s-a complicat și mai mult când printr-o nouă dispoziție a Ministerului de Interne toți deținuți veniți de la canal au fost scoși la muncă în ateliere. Controlul a devenit imposibil. Informatorii administrației amenințați deschis de tinerii de la canal și chiar de foștii lor colegi de demascare, au început să se teamă.

Un vânt de nesupunere de neconceput cu o lună mai înainte a dus la neîmplinirea normei de muncă.

Noilor veniți li se păreau aici infernale condițiile în raport cu cele de la canal. Și acolo muriseră câteva mii, istoviți.

Măsurile severe și pedepsele administrației au frânt puțin din elanul celor veniți dar iremediabilul se produsese. Zidul de mișelie cu care se înconjuraseră reeducării a fost zdruncinat din temelie. Discuțiile se angajau de acum deschis în contradictoriu și rând pe rând se îngroșa numărul celor care se trezeau la un fel de viață nouă. Starea de apatie și refuz de mai înainte a fost înlocuită cu o fierbere binefăcătoare. Adâncul sufletului necontaminat și inaccesibil opresiunii a început să se reverse sfărâmând digurile teroarei.

Și parcă înadins, spre sfârșitul lunii August, au fost aduși de la închisoarea Ocnele-Mari peste două sute de legionari 'lagăriști' (fie arestați și necondamnați, fie cu pedepsele expirate de ani de zile, o bună parte din ei închiși încă de pe vremea lui Antonescu), închisoarea de la care veneau fiind destinată... ofițerilor din Ministerul de Interne, arestați și condamnați în urma diferitelor valuri de verificări care bântuiau rândurile partidului.

Contribuția acestora la lupta de redresare a studenților a fost considerabilă, mai ales că printre studenți erau mulți care aveau prietenii vechi cu dânsii.

Spre sfârșitul anului 1953 problema reeducării se discuta deschis în celule, și nu numai între cei nereeducați și reeducați ci între deținuți în general pentru determinarea unei poziții generale în raport cu fenomenul în sine.

Reacția administrației, foarte viguroasă la început, a fost pe încetul domolită. Nu se mai putea opune curentului. Certurile care destrămaseră prima echipă a comitetului central comunist pare că s-au repercutat și asupra comportamentului față de cei din închisori. Ezităările din 1953 și mai ales din 1954 au avut influența lor favorabilă asupra recâștigării terenului pierdut până atunci. Experiența începea să se descompună într-un șir de pedepse, de cele mai multe ori un fel de reacție a neputinței și a urii decât dorința de a păstra ceea ce de acum era imposibil de păstrat.

Pierzând sursa de informații, administrația pierdea controlul asupra sufletului și gândului deținuților.

Pedepsele date studenților erau din ce în ce mai aspre. Dar rezultatul era invers decât cel pe care administrația

fi sconta. Reeducații primeau pedepsele ca un fel de necesitate pentru restabilirea unui echilibru rupt, ca un fel de ispășire. Regimul sever și lanțurile — care începuseră să populeze din nou celulele speciale — deveneau în felul acesta un fel de stimulent, un mijloc de verificare a noii vieți abia începute. Opresiunea și nedreptatea comunistă provocau acum din nou o reacție firească. Începea din nou să domnească armonia interioară, spartă de violența unei experiențe monstruoase.

*Nu știu dacă venea din paradis
sau numai de pe-o cruce pămînteană
dar m-a privit cu ochii ca de rană
și tremura de frig cînd i-am deschis.*

REÎNTĂLNIRI

Prieteniiile legate în lupta împotriva comunismului între membri din aceleași organizații locale, sau în numele aceleiași crez politic, fuseseră rupte și ele. Mai ales între studenți și ceilalți. Spre deosebire de vremurile normale cînd fiecare partid încerca să se organizeze pe apartenențe sociale sau profesionale, în aceste grupuri ilegale, diferențierile între oameni nu existau pentru că angrenajul însuși al luptei nu permitea. De aceea se făcuse un fel de amalgam în care se topeau toate particularitățile și rămânea singură valabilă dragostea de patrie și libertate. Prin supunerea studenților și muncitorilor experienței demascărilor, dialogul dinainte se frânse. Era necesară reluarea lui mai ales acum cînd împrejurările făcuseră ca oamenii să se regăsească unii pe alții, uneori în aceeași celulă.

Shimbarea atitudinii studenților nu implica și reîntregirea lor în viața de închisoare obișnuită. De cele mai multe ori, un fel de jenă greu camuflată îi făcea să se păstreze departe, să trăiască izolați, închiși în ei înșiși. Se ajungea astfel la un fel de viață paralelă, fără nici un fel de contact, fără nici un fel de apropiere. Deși prieteni înainte, deținuții se fereau să-și amintească de prietenia lor veche, pentru că se ridica între ei acel spectru teribil al reeducării.

Era mai mult ca necesară risipirea-acestei neguri. Era necesar un prim pas de apropiere. Pasul acesta nu putea fi făcut decât de cei care aveau sufletul întreg și o bună doză de dragoste, dispuși să o împartă celor care aveau nevoie de ea.

Pentru a fi posibilă abordarea unei discuții trebuia cunoașterea adâncă a întregului fenomen, trebuia găsită

spărtura prin care să se poată intra în intimitatea celui rănit, fără a-i adânci și mai mult rana.

Evident că o coordonare a acestui sistem de a aborda discuții era extrem de grea pentru că totul se făcea pe ascuns, cu multă prudență. Voi schița însă felul în care am procedat atât eu cât și câțiva prieteni mai apropiați, cu care m-am găsit în aceeași celulă sau am putut comunica mai lesne.

La început, când atmosfera era încă încărcată și suspiciunea mare, ne-am apropiat de reeducații care lucrau împreună cu noi. Am simulat a fi de acord cu ei, pentru a putea menține dialogul.

Când climatul devenea oarecum mai cald, începeam să restabilim încrederea în propria lui persoană. Despre demascări nu pomeneam nimic, nici măcar printr-o aluzie îndepărtată.

Toate noțiunile și valorile distruse de reeducatori erau restabilite din nou, un proces oarecum invers având loc, dar axat pe dragoste, pe înțelegerea durerii și pe dorința de a face binele.

De multe ori aceste discuții duse de pe picior de egalitate durau timp îndelungat înainte de a se ajunge a se pune degetul pe spinul care le rodea sufletul și le provoca un dureros complex de culpabilitate.

Târziu, când ne convingeam că de acum interlocutorul este pregătit să suporte și o discuție în care intra direct ca parte, și ca parte vinovată, se intra în adevărata problemă, aceea a determinării responsabilității personale în actele comise și a responsabilității ireale a celor care au inițiat experiența.

Majoritatea studenților aveau o credință destul de adâncă, ce nu a putut fi distrusă cu adevărat, în ciuda tuturor încercărilor. Intrată și ea în poziția de vegetare, în clipa în care a fost posibil, a reapărut, constituind suportul hotărâtor al redresării.

De reținut faptul că în tot acest proces de redresare, nu este vorba decât de discuții duse cu studenții care au fost victime, înainte de a deveni schingiuitori sau simpli informatori ai ofițerilor politici. Ceea ce vine din afară, și include responsabilitatea Ministerului de Interne sau a partidului comunist însuși, sau a celor doi sau trei care deliberat și voluntar au acceptat să se transforme în unelte, rămâne problemă de Cod Penal.

Dacă reîntronarea valorilor atacate de reeducatori nu constituia o greutate în sine pentru că de cele mai multe ori era nevoie doar de o simplă stimulare pentru revenirea la echilibrul inițial, prezenta o mare greutate aceea teamă subconștientă, închisă în însăși fibra victimelor demascărilor, credința că într-o zi s-ar putea reîncepe reeducarea. Împotriva acestei temeri nu exista nici un fel de argument din viața de interior a închisorii, ci dinafara închisorii sau chiar dinafara granițelor țării : evoluția evenimentelor politice.

Pentru aceasta foloseam tot felul de informații venite prin noii arestați sau prin bunăvoința unor paznici mai puțin îndoctrinați în teoriile luptei de clasă. Evident că în împrejurări similare, deținuții interpretează sau transmit diferite informații modificate în raport cu dorințele lor. Faptul că acestea corespundeau sau nu realității, nu prezenta pentru noi un interes particular. Esențialul era că ele serveau.

Pentru liniștirea reeducaților și chiar pentru propria noastră liniște (pentru că în noi înșine nu am negat nicio dată posibilitatea reeditării experienței de la Pitești) diferitele forme pe care le-a îmbrăcat teroarea în închisoare precum și oscilarea acestei terori de la maxim la minim, în aparență fără nici un fel de raport cu realitatea politică a țării, ne îndreptățeau să considerăm totul posibil.

În afară de teama aceasta mai trebuia distrusă și convingerea invincibilității Rusiei comuniste. Posibilitatea de comparație pentru formularea unui adevăr este practic inexistentă în țările de sub dominația comunistă. Singurul adevăr este cel decretat de organele oficiale ale partidului.

Denaturarea adevărului practică cu atâta perseverență anulează capacitatea de discernământ. Asta se poate vedea și în lumea occidentală. Diferiții coexistențialiști sau 'idioti utili' sunt doar produsul aceleiași intoxicații.

În închisoare, pentru destrămarea acestui vâl care le acoperea discernământul, discuțiile în contradictoriu nu aveau nici un rost. Adeseori o glumă bine plasată făcea mai mult decât o oră de argumentare.

Un suflet care nu a zâmbit ani de-a rândul are mai multă nevoie de o vorbă caldă decât de un argument logic, ca o floare ținută în întuneric : are mai multă nevoie de soare decât de hrană !...

*Încremenise vîntul ostenit
ca un arcuș pe o vioară spartă...
Azi noapte-un înger mi-a bătut la poartă,
cu glasul stins, cu pasul obosit.*

IZOLARE FĂRĂ CAPĂT

Munca de atelier, discuțiile cu studenții sau ceilalți reeducați, foamea și teroarea administrației completau zilele și nopțile de închisoare, normalizau timpul s-ar spune. Fiecare număra sau nu zilele... Dar logica noastră s-a înșelat și de data aceasta. Comuniștii aveau felul lor de a proceda care scăpa oricărei logici.

Era în ajunul Sf. Nicolae, 5 Decembrie 1953. Pe atunci lucram în atelierul de tinichigerie al închisorii. Atelierul se afla în curtea clădirii principale. Împreună cu noi ieșeau la masa de prînz și cei care lucrau la biroul tehnic. Printre aceștia reușisem să capăt încrederea unui fost elev al școlilor de meserii care era considerat pe drept cuvânt unul dintre cei mai periculoși informatori proveniți dintre reeducați. Oprindu-se pentru o clipă lângă mine și privind în jur să nu fie remarcat de alții ca el, mi-a șoptit. „O să se facă o mare triere a deținuților și toți cei considerați ‘bandiți’ vor trece la cameră pentru toată ziua. Nu vor mai ieși la muncă decât cei considerați inofensivi sau devotați.” „De unde deții informația?” l-am întrebat. „De la locotenentul Mihalcea.” „Despre mine ce știi, te-ai uitat pe tabele?” Nu mi-a răspuns ci doar a plecat capul.

A doua zi dimineața, de Sf. Nicolae, cu puțin înainte de deschiderea ușilor pentru plecarea la muncă, a intrat în celulă Eugen Munteanu, șeful real al biroului muncă și salarii și ne-a anunțat că nu vor ieși în atelier decât cei care-și vor auzi numele...

Măsura nu avea un caracter de pedeapsă precisă. În afară de faptul că eram lăsați la cameră nimic deosebit nu venea să ne îngreuneze traiul. De aceea atât eu personal cât și majoritatea celor care erau cu mine în celulă am considerat măsura ca o favoare, mai ales că de acum

venea iarna. Majoritatea 'epuraților' era formată din cei veniți de la canal sau din alte închisori după încetarea demascărilor, deci cei care nu suferiseră influența experienței. Majoritatea reeducaților a rămas pe mai departe să lucreze în ateliere.

Dispoziția ministerului prevedea de fapt încetarea totală a muncii pentru reorganizarea interioară dar diferitele comenzi militare din atelier (se lucra numai pentru unitățile Ministerului de Interne) nu puteau fi anulate fiind în curs de executare. Peste aceste comenzi mai erau în atelier și zece dube-auto ale Ministerului de Interne, destinate transportului deținuților, care trebuiau livrate până la începutul lunii Februarie 1954...

Trecerea la starea de repaos a fost însoțită cum era și firesc cu mutarea în alte camere, cu privarea de plimbare, de saltele și natural de suplimentul derizoriu de mâncare care se dădea atunci când lucram.

Situația aceasta nu a durat nici ea însă prea mult. Abia după două luni o nouă modificare s-a făcut, de data aceasta cu un caracter mult mai sever.

Era în dimineața zilei de 20 februarie. Încă de cu noapte, toată lumea, indiferent dacă muncea sau nu, a fost adunată în holul de la parterul închisorii. Între etaje, peste plasele de sârmă se așternuseră sute de metri de rogojini, ca să nu se vadă nimic de la un etaj la altul. Nimeni nu putea bănuî ce se va petrece. O sumedenie de ofițeri și sergenți de miliție, în parte necunoscuți, se plimbau printre noi, încruntați, interzicând orice fel de vorbă. Între ei, directorul Goiciu împreună cu cei doi ofițeri politici, amândoi unguri, cu un vraf de hârtii pe care erau scrise probabil numele deținuților.

În atmosferă plutea o tensiune deosebită.

Pe chipul tuturor se putea citi o teamă parcă molipsitoare. Celor reeducați chiar li se schimonosise chipul de teroare. Sufletul li se reflecta în privire. Ceea ce se zugrăvise pe fața studentului în celula X când cu gluma despre venirea lui Țurcanu la Gherla era acum pe chipul tuturor reeducaților. Lângă mine s-a nimerit un student cu care eram în relații de prietenie. Era unul care își revenise din demascări. Profitând de o clipă de neatenție a ofițerului care stătea lângă noi, mi-a strecurat în palmă un țigaret lucrat din corn de bou, foarte frumos, apoi mi-a pus o întrebare la care mă așteptam dar pentru

care nu aveam răspuns : „Crezi că vor reîncepe demascările ?” Ce puteam să-i răspund ?

Am încercat în două trei cuvinte să-l liniștesc, poate mai mult să mă liniștesc pe mine. Ofițerul ne întrerupsese frântura de discuție.

Trecuseră mai bine de două ore de când eram pe coridor și nimic nu se petrecuse. Doar diferiți subofițeri dela grefă intrau și ieșeau din închisoare, raportând cu voce scăzută directorului.

Pe la ora șapte sau opt începu un apel ciudat. Deținuții erau chemați în ordine alfabetică, după ‘culoarea politică’ trecută pe dosar și numărul anilor de pedeapsă ! Toată lumea a fost împărțită în două categorii mari. Nici un fel de importanță nu s-a acordat faptului că unii erau condamnați la muncă silnică și alții la închisoare corecțională.

Pe data de 20 februarie 1954 a început izolarea definitivă care durează pînă azi [5], și care constituie una din cele mai teribile metode de ucidere lentă a sufletului, de tocire a nervilor, o moarte spirituală înaintea morții fizice.

Rînd pe rînd, în ordinea în care erau strigați, deținuții dispăreau pe scară în sus, la diferite etaje, unde alți ofițeri îi așteptau pentru a-i închide în celule.

Din ziua aceea n-am mai văzut o sumedenie de camarazi de temniță și prieteni buni și nu-i voi mai revedea, deși încă ani de zile voi sta acolo sub același acoperiș cu ei. Cu mulți nu mă voi mai întâlni niciodată de acum... decât dincolo, unde s-au dus înaintea mea.

Am fost trimis într-o cameră de la etajul trei, cel mai de sus, împreună cu încă alți treizeci și cinci sau șase deținuți. Aproape jumătate proveneau din reeducați ! Fiecare cu sacul cu bruma de rufe ce-i mai rămăsese după ani de închisoare, încercam să găsim un loc mai apropiat de fereastră, mai apropiat de un prieten sau în lipsa unui prieten, de un cunoscut măcar din vedere ! (În clipele de incertitudine, fiecare deținut caută să fie mai aproape de cineva în care are încredere, sub falsa iluzie că poate va fi mai bine...)

Șocul zilei a repercutat brusc și de o manieră profundă asupra celor trecuți prin demascare. Chiar și o bună parte din cei care începuseră să se trezească din letargia în care fuseseră aduși, a reculat brusc pe poziția de ex-

⁵ La data apariției primei ediții, 1963 (Ed.)

pectativă, cu vădită intenție de a luneca alături de cei care se păstrasera permanent reeducați 'convinși'. Cât de precară era schimbarea ce se produsese în sufletele lor am descoperit după aceea : natural uzând de o doză mai mare de curaj.

Încă de la prima izolare, aceea din 6 decembrie, o bună parte dintre reeducații care acceptaseră discuția și începuseră să se lepede de atitudinea reeducată, au avut un șoc puternic. Cei care participaseră la reeducări ca șefi de comitete, crezând că o nouă perioadă de reeducare începe, s-au pregătit de... muncă. Pentru început s-au apucat să amenințe pe foștii lor colegi care trecuseră de partea cealaltă a baricadei în mod deschis ! Cât de bine funcționau reflexele condiționate chiar după doi ani dovedește următoarea întâmplare : studentul A.B. care se menținuse pe o linie destul de decentă de la încetarea demascărilor până la 6 decembrie, care nu denunțase pe nimeni dar se păstrase în favoarea administrației printr-o muncă de adevărat rob, s-a apucat și a denunțat pe propriul său unchi cu care discutase cu câteva zile înainte ! "De ce l-ai denunțat când nimic nu justifica această atitudine ?" l-am întrebat mai târziu când mi-a povestit. "Dacă reîncepeau demascările," mi-a răspuns, "prima acuzație care mi-ar fi fost adusă și care singură ajungea pentru a fi trecut din nou prin întreaga gamă, era că nu aveam nici un denunț la activul meu ! Ori, după 6 decembrie, fiind convins că demascările vor reîncepe în curând, mi-am luat și eu măsurile de prevedere."

După izolarea a doua, când ofițerii politici pedepseau cele mai mărunte abateri, cei trecuți prin demascări credeau cu temeinicie că totul se va reedita.

Chiar în camera în care am fost adus, din prima zi, răutatea câinească a ofițerului politic Sebesteny și-a făcut dovada pe spatele șefului de cameră ales tocmai de el ! Pentru că la intrarea lui în celulă șeful de cameră nu a strigat tare 'drepti', l-a pedepsit cu douăzeci și patru de ore de lanțuri la picioare și cătușe la mâini într-o carceră ce căpătase faimă în perioada terorii din fabrică ! Când s-a întors a doua zi, avea mâinile încercuite cu dungi vi-nete și picioarele sângerate de lanțuri.

A fost un moment dramatic : erau gata să constituie în celulă comitetul de reeducare, lucru ce s-a și întâmplat de altfel în alte celule, acolo unde ei au fost majoritari și

unde a lipsit o persoană măcar care să poată să-i înfrunte și să strângă în jurul ei elementele nereeducate pentru a pune ordine în celulă.

În celula noastră, de la început s-au constituit trei grupuri. Cele două extreme, reprezentate respectiv prin piteșteni și cei care erau deschis împotriva lor, la mijloc rămânând cei timorați care nu se manifestau în nici un fel, așteptând evoluția situației pentru a se decide. 'Sufletește' erau cu noi dar teama era prea mare pentru a îndrăzni să se 'demaște'.

Primele trei sau patru zile le-am petrecut într-un fel de supraveghere reciprocă. Noi urmărind evoluția comportamentului administrației și a celor reeducați iar aceștia așteptând dezlegarea din partea ofițerilor politici pentru a reîncepe demascările ! Constituiseam un grup de câteva persoane și deși cunoșteam ordinea fatală în care urmau să se desfășoare demascările, dacă aveau loc, hotărâsem să nu ne lăsăm sub nici un fel surprinși și să ne apărăm, încercând chiar sinuciderea dacă ne-ar fi fost posibil. Pentru aceasta ne-am și grupat de altfel în colțul de lângă fereastră astfel ca să avem spatele acoperit...

Nervii se încordaseră până la a plesni. Fiecare deschidere a ușii era urmărită de zeci de ochi dar cu intenții diferite ! Așteptând ordinul, noi ne pregăteam pentru apărare iar piteștenii pentru atac. Și dacă nu a fost așa, aceasta se datorește numai faptului că inițiatorii experienței renunțaseră la ea, fie pentru că rezultatele de până acum îi decepționaseră, fie pentru că nu o mai considerau necesară, fie poate că în frământările care au avut loc în comitetul central, echipa respectivă pierduse terenul...

Observând că administrația se mărginește numai la a păstra ordinea interioară, cu tot comportamentul ei extrem de sever, am profitat de situație și am trecut noi la atac.

Primii vizați au fost cei care adoptaseră atitudinea de mijloc. Aveam nevoie de ei pentru a ajunge la forța celor reeducați și pentru că le era teamă să discute cu noi, am procedat astfel ca ceea ce aveam de spus să le ajungă la urechi fără ca ei să participe la discuție. Sistemul s-a dovedit foarte eficace. În decurs de numai câteva zile o bună parte din ei s-au apropiat de grupul nostru. Discuțiile acestea le-am botezat în ironie 'ședințe ARLUS', aluzie deschisă la organizația comunistă pentru propagandă, camuflată

sub titlul de 'Asociația pentru strângerea legăturilor cu Uniunea Sovietică.' Nu era vorba de fapt de discuții ci de o serie de anecdote pe seama Rușilor care aveau menirea pe de o parte să ridiculizeze pe comuniști iar pe de alta să le arate că noi avem destul curaj pentru a înfrunța situația și că nu ne era teamă de reeducați.

Rezultatul a fost cât se poate de pozitiv. Eficacitatea glumelor cu caracter politic ostil comunismului era verificată de altfel destul de bine încă din viața liberă. Dacă este ceva care menține ostilitatea față de Ruși la un nivel constant este tocmai anecdota. Pericolul reprezentat de ea este bine cunoscut de partid și măsurile de reprimate luate demonstrează atenția acordată. Au fost Români trimiși la închisoare pentru zece ani numai pentru că au povestit o glumă pe spatele comunismului.

Peste puțin timp atmosfera se clarificase. În celulă rămăseseră de acum numai două grupuri. Timorații prinseseră curaj. De acum au început discuțiile deschise, în fața întregii celule. Dintre cei care se mai păstrau pe poziția de reeducați, au fost unii, pe care îi cunosc nominal, care au raportat ofițerului politic Mezaros, tot ungur, despre cele ce făceam în celulă. Rămâne un semn de întrebare faptul că el nu a luat nici un fel de măsură : doar o singură dată, când m-a chemat pentru că se găsisse în celulă un joc de șah și eu spusesem gardianului că este al meu, mi-a dat să înțeleg că știe tot ce se discută în celulă și că este bine să mă feresc să nu-i cad în gheare. Când am negat, mi-a spus și numele celui care mă denunțase.

Dintre reeducații din celulă, cel mai periculos pe vremea aceea era un fost student la medicină CALCIU GHEORGHE, poreclit 'eminența cenușie' a directorului Goiciu, unul din cei mai devotați informatori pe care i-a dat reeducarea și care a luat oarecum locul lui Țurcanu. Atitudinea lui în celulă nu a fost deloc defensivă, cum era cazul celorlalți din grupul lor. A mers până acolo încât a încercat într-o după-masă să povestească 'Poemul pedagogic' al lui Makarenko !

Fără a discuta despre valabilitatea pedagogică a poemului respectiv, însuși faptul că el a îndrăznit să amintească în celulă de un scriitor sovietic și încă pe deasupra foarte apreciat de partid, cel puțin pe vremea aceea, a stârnit râsul. Pedagogia lui Makarenko fu pe loc comparată cu pedagogia lui Țurcanu iar demascările de la Pi-

tești... nici mai mult nici mai puțin, 'Poem pedagogic.' De aici și până a-i schimba numele lui Țurcanu nu a fost prea mult. Peste câțva timp, în celulă se adoptase noua nomenclatură. Evghenii (Eugen) Semenovitch Makarenko era acum numele lui Țurcanu iar când cineva vroia să întrebe pe altul dacă a trecut prin demascări, îl întreba dacă a citit poemul pedagogic. Aluzia nu făcea decât să demonstreze convingerea reeducaților că experiența la care au fost supuși nu putea avea altă proveniență decât U.R.S.S.-ul.

Calciu nu a rămas prea multă vreme în celulă. A fost scos de ofițerul politic și trimis la infirmerie. Dacă în celula noastră nu a putut aplica 'în parte' metodele reeducative, aceasta nu l-a împiedicat să stăpânească perfect de bine pe cei care de o anumită manieră îi fuseseră colaboratori în ateliere. După plecarea lui însă atmosfera s-a curățit complet și restul reeducatorilor, încetul cu încetul, fără să fie presați sau provocați măcar, începuseră să se regăsească. Luna mai veni cu vindecarea completă a rănilor și cu integrarea aproape totală a tuturor celor trecuți prin reeducare în viața normală a închisorii.

Pe alocuri, mai rămăsese câte unul să-și macine deznadejdea sau încăpățânarea, închis în sine.

Dacă celula noastră a beneficiat de o liniște totală, nu aceeași a fost situația în altele. Acolo unde reeducații au crezut că își pot aplica metodele nefaste s-au petrecut scene destul de grave. Într-o celulă, studentul N. a fost bătut măr pentru că a vrut să oblige pe ceilalți să păstreze patul neat în tot timpul zilei. Aceeași soartă a avut-o și studentul Stănescu care, din prea mult zel informativ, s-a apucat într-o zi să scotocească prin lada în care se arunca gunoiul pentru a arăta ofițerului politic o plăcuță de săpun pe care cineva scrisese cuvinte germane... Peste bătaie, s-a ales și cu o izolare totală din partea întregii celule pe o perioadă foarte lungă. Nu cred că există pedeapsă mai dureroasă ca asta într-o celulă.

S-ar prea putea ca unele abateri ale reeducaților să se fi făcut și datorită lipsei de tact a celorlalți. Am stat de vorbă cu unul care continuase să denunțe și după izolarea din februarie și l-am întrebat de ce făcea aceasta când nimeni nu-l obliga. "E bine ca un câine rănit să fie lăsat în pace să-și vindece singur rănilor lingându-le. Dacă ci-

neva nu-l poate ajuta, e mai bine să nu-l asmută pentru că din disperare sau durere va încerca să se apere mușcând.”

Câteodată demascările au provocat anumite drame de familie. Iată bunăoară cazul celor doi frați M. Amândoi au trecut prin demascări. Unul pleacă la canal cu pedeapsă mică. Celălalt mai mare este dus la Gherla. Aici ajunge șeful serviciului muncă și salarii. După închiderea lagărelor de la canal cel mic este trimis la Gherla și el — dar complet vindecat de răni. Prin forța împrejurărilor, aici ajunge în conflict cu fratele mai mare care continua să se păstreze ‘pe poziție.’ Considerându-l ‘bandit și sabotor’ fratele mare îl pedepsește tăindu-l de pe lista cartelelor ! Conflictul continuă și după prima izolare. Se despart definitiv fără să se fi împăcat. Prin nu știu ce mijloc fratele mai mic află că celălalt continuă să facă pe informatorul. Vrea să-l convingă de absurditate dar nu poate pentru că sunt în două celule din cele două capete ale închisorii. În disperare, declară greva foamei și spune directorului că nu va mânca până în clipa în care nu va fi dus cu fratele în aceeași celulă. Drept răspuns directorul dispune izolarea în lanțuri. El persistă zile de-a rândul slăbind din ce în ce mai mult. Alarmată, administrația recurge la o minciună. Îi spune că a cerut avizul ministerului pentru că repartizarea pe celule s-a făcut de acolo ! Peste câteva zile îl anunță că fratele a fost mutat în altă închisoare. A trebuit să renunțe la grevă. Dar a plătit încercarea cu o izolare ulterioară de trei săptămîni și cu regim sever — mâncare la trei zile odată, dormitul pe gratii de fier, fără saltea și fără acoperământ.

O dispoziție categorică a Ministerului de Interne interzicea ca doi membri ai aceleiași familii să fie în aceeași celulă. Măsura, din exces de zel, se întindea și asupra prietenilor cunoscute.

Personal am avut de-a face cu un caz destul de dureros și ciudat simultan. Un student dela Politehnica din București, condamnat la 25 de ani, rămas pe poziție de reeducat și după izolare, este surprins de un gardian cu o plăcuță de săpun pe care făcea calcule de matematici. Era un matematician pasionat. Fu pedepsit cu patruzeci de zile de izolare într-o celulă lângă a noastră. Am încercat să stau de vorbă cu el prin semnele MORSE adaptate. Nu le cunoștea. Am profitat de faptul că ferestrele se aflau în unghi drept și deci oarecum față în față și

foarte aproape. Cum un oblon greu ne ferea de gardienii din curte, puneam pe cineva să păzească la vizetă și vorbeam cu el peste oblon. Era posedat de puterea Rușilor și convins că vor stăpâni toată lumea. Mă uluia această convingere care aducea cu un fel de profeție. "O să vedeți, poate mai târziu, sigur Rușii vor cuceri toată lumea. Nu se poate să fie altfel." Altădată mi-a spus : "Occidentul este descompus moral, este o mocirlă în care tot ce e pur se îneacă. Rușii vor veni ca o pedeapsă, pentru că având puterea, nu s-au folosit de ea când trebuia : acum e prea târziu, Rușii sunt un fel de destin !" Era un om cu o inteligență cu mult deasupra comunului. Strădania mea de a-i demonstra că tot ce afirma este doar o reflexie a teroarei subconștiente de care era permanent stăpânit, a fost zadarnică. Peste câteva zile am fost izolat și eu pentru că s-a găsit pe perete un întreg dicționar în mai multe limbi. Și cum în celulă s-a întâmplat ca numai eu să cunosc limba germană... am fost trimis pentru zece zile la gratii de fier și celulă fără încălzire (era februarie 1953). Când m-am reîntors, el fusese mutat în altă parte. Nu am putut afla dacă și-a modificat felul de a gândi. Era printre ultimii care mai trăiau cu mintea stăpânită de reflexele condiționate.

Pedepsele date de directorul Goiciu studenților erau incomparabil mai mari ca cele date celorlalți deținuți. Încerca mereu să recâștige ceva din terenul pierdut, dar în zadar.

Pentru aceeași faptă, zisă neregulamentară dacă un deținut era pedepsit cu două săptămâni de izolare, studentul primea dublul și regimul sever pe deasupra. Iată de exemplu cazul studentului Petre N. care a avut curajul să înfrunte pe ofițerul politic la sosirea dubei, în chiar gara din Gherla. Fu trimis pentru o lună la izolare cu lanțuri de zece kg. la picioare, în plină iarnă și cu regimul sever de care am mai spus. La expirarea pedepsei, ofițerul l-a întrebat dacă nu a regretat faptul de a se fi purtat obraznic cu el. "Nu prevede regulamentul vostru atâta pedeapsă câtă trebuie să-mi dați pentru cât vă disprețuiesc." Ofițerul a scrâșnit din dinți și l-a lăsat în pace întorcându-i spatele...

După ce totul revenise la normal, de multe ori încercam să fac o comparație între felul de a se comporta al unui reeducat acum și înainte de demascări. La prima ve-

dere, nu prea se putea observa mare deosebire. Aceeași tinută demnă, aceeași preocupări serioase, aceeași bună-tate și dragoste creștină. Dar dincolo de aparențe era o adevărată prăpastie între ceea ce fusese înainte și ceea ce era acum. Demascările au cicatrizat suprafața dar în adânc încă sângera. Nu mă pot opri de a gândi la eventualele întâlniri între victime și reeducați, în libertate : cu toate că mai toți deținuții au înțeles drama și nu păstrează nici un fel de resentiment pentru acei care i-au schingiuit sau le-au provocat pedepse grele. Omul poate ierta, pentru că trebuie să ierte. Dar de uitat nu poate uita niciodată pentru că uitarea nu-i de resortul lui. Nu poate uita nici victima dar nici cel care a asuprit, indiferent dacă a făcut-o fără vrerea lui, împotriva credinței lui.

Se vor putea încadra oamenii aceștia în viața normală sau vor simula numai, rămânând în adâncul sufletului lor niște veșnici naufragiați, răstigniți pe propria lor neputință, în definitiv comună tuturor oamenilor ?

*Ați luminat cu jertfe sfinte
pământul, pînă'n temelii,
căci arde țara de morminte,
cum arde cerul de făclii.*

PROCESUL

Mă întorc la cuvintele lui A. Camus din prefață. „Filosofia poate schimba pe ucigași în judecători.”

Tragedia piteștenilor își are și ea, ca orice tragedie un deznodământ fatal. De data aceasta însă invers. Aici nu mai învinge adevărul ca la Grecii antici ci minciuna, cel tare (se confirmă cele spuse de Camus).

Există un adevăr ‘ineluctabil,’ comunist bineînțeles. Tot ce servește partidului este ‘just,’ apreciat, stimulat. Dacă peste puțin, din motive niciodată suficient de clare, acest ‘just’ nu mai servește noului aspect pe care-l îmbracă linia de circumstanță a partidului, devine imediat ‘injust’ și deci condamnat, ‘înfierat cu indignare.’

Exemple cred că nu sunt necesare. Numai pleiada de ‘capi ideologici’ care au luat drumul surghiunului sau al plutonului de execuție în Uniunea Sovietică în ultimul deceniu este suficient. De-a lungul anilor de închisoare mi-a fost dat să stau de multe ori în aceeași celulă cu ‘foști membri de partid.’ Printre ei erau unii care aduseseră servicii mari partidului și nu precupețiseră nici un efort pentru a aplica ‘linia.’ Din neștiință sau din neatenție însă au sărit alături de ‘linie’ sau au fost făcuți ‘țapi ispășitori.’ Au fost azvârliți în tagma adversarilor fără nici un pic de reticență. La protestele lor li se răspundea întotdeauna și în orice loc cu un stereotip „pentru ce ai făcut bun, partidul îți va ridica o statuie. Pentru ce ai făcut rău, plătești chiar acum”. Chiar dacă ceea ce făcuse era rezultatul executării unui ordin dat de... partid, dar care între timp schimbase de direcție.

În cazul demascărilor, consecința logică era ca cei care s-au oferit voluntar pentru începerea experienței să fie răsplătiți măcar cu punerea în libertate la expirarea pe-

depsei. Răsplătiți au fost, dar cu câte o... descărcătură de pistol automat !

Totul se născuse din răutate și minciună. Prin răutate și prin minciună trebuia să se isprăvească. Dar pentru ca totul să se consume în cadrul 'legalității comuniste' s-a înscenat un proces. Pe banca acuzării au luat loc victimele iar ca acuzatori au apărut adevărații făptași ai crimei : reprezentanții oficiali ai partidului !

Procese așa-zis 'senzaționale' au fost destule. Comuniștii au obișnuit lumea și parcă dinadins, din timp în timp mai montează câte unul pentru a nu lăsa memoria oamenilor nebiciuită. Lumea, cea occidentală mai ales, obișnuită cu justiția de tip 'burghez,' poate nu crede declarațiile sfâșietoare ale acelor care consideră spânzurătoarea ca pedeapsa cea mai mică pentru crimele făcute împotriva poporului muncitor și partidului proletariatului. Este firesc de altfel. Pentru că este dat omului să fie primul și cel mai înverșunat apărător al eului său. Până și cei mai cinici asasini caută o poartă prin care să se strecoare. Nici un nebun nu primește cu bucurie pedeapsa cu moartea. În comunism însă se poate orice, totul fiind aranjat dinainte cu ajutorul schingiuirilor și al minciunii. 'O pedeapsă nu este definitivă. Partidul o dă, și el poate ori-când să o ridice dacă dovedești că meriți.' Sau 'o greșală recunoscută public este pe jumătate iertată.' Până se obține declarația compromițătoare. Restul este prea bine știut : când în jurul grumazului se leagă funia spânzurătorii, oricine este dispus la o mică concesie pentru salvarea vieții... (mai bine părul decât capul, spune un proverb).

Minciuna a fost foarte des întrebuințată și în anchetele duse de poliția comunistă din România de azi. De multe ori s-a întâmplat ca șiretenia comunistă să se întâlnească cu naivitatea acelor care nu cunoșteau nimic sau nu vroiseră să cunoască nimic din toată schimbarea fundamentală care avusese loc și din toate răsturnările care au dus la o schimbare, nu de regim ci de structură.

În fond, pentru justiția de tip comunist, nu-culpabilitatea în sine este căutată ci o piesă care să justifice condamnarea cerută de Securitate. Nu fapta, ci valoarea ca adversar a făptașului este condamnată...

O justificare căuta și Tribunalul din București pentru condamnarea celor care timp de trei ani nu făcuseră ni-

mic altceva decât să execute, poate cu exces de zel, ordinele date de inițiatorii experienței.

Neposedând dreptul de a schingiui, tribunalul nu putea forța pe cei trimiși din diferite închisori pentru judecată, să spună ceea ce dorea el. Misiunea aceasta o îndeplinea Ministerul de Interne. Care au fost mijloacele întrebuințate pentru obținerea declarațiilor nu se știe, dar lesne se poate bănuși, cunoscându-se metodele obișnuite întotdeauna.

Intenția inițială, din câte au transpirat neoficial, era să se facă un proces public, cu ziariști și delegații de muncitori 'indignați,' cu fotoreporteri și publicitate. Rezultatele obținute în anchetă și mai ales sondarea diferiților martori care trebuiau să depună i-a făcut să-și schimbe părerea. Riscul unei răsturnări nu era exclus și partidul putea să apară în adevărata lui lumină tocmai în clipa în care credea că a găsit o soluție convenabilă.

De ce a fost necesar procesul ? Este unul din multele semne de întrebare care încep cu însăși experiența de la Pitești. Debarasarea de cei care 'știau prea multe pentru a putea trăi' se putea face foarte simplu într-o noapte, undeva, sub tăcere, pentru o 'încercare de evadare de sub escortă.' Procedul nu era nou și dăduse rezultate mulțumitoare, cel puțin aparent, cu zeci de ani înainte.

Au avut nevoie de o justificare sau de o formă legală pentru a pune capăt unei experiențe care a eșuat, eliminând pe cei care puteau vorbi când nu trebuia ? Timpul poate va lămuri aceste întrebări.

Procesul s-a judecat după cum era de altfel și de așteptat, cu ușile închise. Nu au asistat decât cei invitați. Directori de închisori, ofițeri anchetatori și personalități publice comuniste, puțin cunoscute sau complet absente din contactul cu lumea.

Evident că adevăratul proces nu putea fi deschis pentru că în acest caz rolurile trebuiau inversate și adevărații vinovați căutați în altă parte.

Despre dezbaterile care au avut loc nu s-a putut deci afla decât foarte puțin. Nimic din ceea ce au spus cei acuzați. Diferitele aspecte cunoscute au transpirat fie de la membrii de partid care nu și-au putut ține gura, fie de la cei patruzeci de martori aleși dintre cei care au trecut prin demascări sau au fost de o anumită manieră victime, deci în totalitatea lor deținuți. Că un deținut nu

poate depune într-un proces, aceasta nu are importanță în fața 'justiției comuniste.'

Din aceste informații, puse în corelație cu diferitele scăpări ale ofițerilor politici din închisori, s-a putut reconstitui o parte din proces, aceea a acuzării. Martorii au depus separat și nici unul dintre ei nu a fost lăsat să asiste la altă ședință în afară de timpul cât a fost întrebat de președinte. Nici măcar componența tribunalului nu s-a putut afla. Se știe numai că atât judecătorii cât și procurorul erau ofițeri superiori, probabil din cadrul justiției militare.

Greutatea mare pentru comuniști era aceea de a găsi un țap ispășitor. Și oricât de absurd s-ar părea iată-l: acțiunea de la Pitești a fost inițiată de conducătorii studențimii naționaliste. Crimele comise împotriva deținuților trebuiau să le servească lor, naționaliștilor, pentru a pune sub acuzatie regimul comunist și a-l discredita în fața poporului și a opiniei publice internaționale ! (Ca și cum mai era nevoie de vreo discreditare. Închisorile, milioanele de morți, nu erau deajuns. Dar este interesantă monstruozitatea aberanței : demnă de perfecțiunea crimei !)

Procurorul militar a cerut pedepsirea vinovaților pentru crimă împotriva umanității. Pentru că toate crimele comise au fost puse în spinarea celor judecați. Și pentru ca totuși eșafodajul minciunii să țină cât de cât, s-a căutat și un responsabil care să fi dat dispoziții din afara închisorii. Aceste dispoziții trebuiau să ajungă în închisoare printr-un student și de ele să nu aibă cunoștință decât un număr restrâns de 'inițiați.' Pentru determinarea responsabilului nu a fost greu pentru că s-a găsit unul din străinătate. Greu a fost să se găsească elementul care a stabilit contactul între acest conducător din străinătate și cei din închisoare. S-a recurs la mai multe persoane, printre care și la un avocat din Iași dar până la urmă a fost ales tot un student, dacă nu mă înșală memoria, după nume Simionescu. Acesta a fost chinuit luni de zile la Ministerul de Interne, ținut mereu în lanțuri și cătușe pentru a accepta să depună în felul în care îi cerea Securitatea. Simionescu însă nu a acceptat. Dacă s-ar fi insistat mult și s-ar fi căutat cu persistență unul care să depună în acest sens, poate că s-ar fi găsit. Principalul element în toată această chestiune ar fi fost timpul necesar pentru desfigurarea sufletească a celui care ar fi avut ghinionul să fie ales ca victimă-

martor. Graba care a caracterizat judecarea procesului după trei ani de anchetă și după ascultarea a peste o sută de deținuți trecuți prin demascări, nu se explică decât prin necesitatea de a da o soluție cât mai rapidă, fără a se mai insista asupra metodelor propice celei mai bune rezolvări.

În cele din urmă, responsabilitatea celor din afara închisorii a fost eliminată sau trecută sub tăcere. Capul responsabil a rămas Țurcanu ! Pe bancă stăteau următorii : Țurcanu Eugen, Popa Alexandru zis Țanu, Mărtinuș, Juberian Constantin, Pop Cornel, Levinschi, doctorul Bărbosu (medicul oficial al închisorii Gherla devenit și el acum inutil și periculos) și încă alți câțiva.

Procesul a început în luna octombrie 1954. Nu se știe cât a durat. Numai audierea celor patruzeci de martori a luat câteva zile. Sentința s-a dat destul de târziu, pe la jumătatea lunii decembrie. În închisoare, vestea a ajuns prin februarie sau martie anul următor, deoarece izolarea făcea ca orice fel de veste să treacă mai întâi prin Jilava sau altă închisoare pe unde era plimbat acel care o aducea. Eu am aflat-o de la infirmeria închisorii, transmisă de o mână printr-o crăpătură a oblonului. Ulterior mi-a fost confirmată de mai mulți și indirect prin Tribunalul Militar din București care a prezentat actul de deces al unuia dintre cei condamnați.

Martorii au depus sub escortă și îndrumați în deaproape de ofițerii care îi anchetaseră la Ministerul de Interne. Erau introduși unul câte unul, separat, astfel că nu și-au putut forma o idee de ansamblu asupra desfășurării procesului.

Nu s-a menajat nimic în timpul depunerilor. Cele mai mici amănunte au fost descrise cu lux (sic). De la bătaie până la gamela cu fecale ; de la statul pe vine până la insultarea a tot ce fiecare dintre ei avea mai scump. Acuzațiile erau aduse celor care schingiuiseră material, cei care erau în boxă. În realitate fiecare din cei prezenți putea foarte lesne descoperi cine era vinovatul adevărat...

Printre martori au fost și cei doi muncitori dintre care la Gherla, unul a reclamat inspectorului să pună capăt demascărilor iar celălalt a încercat să se sinucidă, tăindu-se în celula-izolare cu bucăți din geamul spart. S-a spus despre promisiunile făcute de ofițerii cărora se raportase și de faptul că după aceea schingiuirile au fost și mai sân-

geroase. Zadarnic încerca președintele să schimbe cursul răspunsurilor spunând că acesta nu are referință la întrebarea care vizează direct pe inculpați și crimele săvârșite de ei.

Ce au spus acuzații nu se știe. Dacă s-au apărat, descoperind pe adevărații făptași, sau și-au asumat răspunderea întreagă, sperând ca prin aceasta să obțină indulgența Securității, totul prezintă o importanță destul de mică pentru că ei nu erau acolo pentru a fi judecați ci condamnați. Numai despre Țurcanu se spune că ar fi recunoscut tot ce i s-a cerut și și-a asumat integral toate faptele imputate. În felul acesta și-a pecetluit soarta deja decisă de altfel, dând judecătorului piesa justificativă pentru sentință. Dintre judecători, numai președintele a fost recunoscut de un student care mai fusese arestat și pe vremea lui Antonescu. Acest judecător se numește Alexandru Petrescu și este una din figurile cele mai sinistre pe care băncile Facultății de Drept le-a putut azvârli în viața românească. Mă voi opri puțin asupra lui pentru că este un caz aparte. Judecător militar de carieră, pe vremea lui Antonescu era Director General al Penitenciarelor. Legionarii îl cunosc bine de pe vremea aceea, pentru că de multe ori soarta lor era în mâinile lui, înainte de a fi în cele ale lui Antonescu. Adept al dictaturii, era pe ascuns în legături și cu comuniștii facilitând lui Burăh Tescovici (alias Teohari Georgescu) intrarea ajutoarelor comuniste în închisoarea Lugoj.

Pe punctul de a fi epurat în 1948, ca toți colegii lui, se trezește cu gradul de general (până atunci era colonel) pentru că acceptă să prezideze tribunalul care l-a condamnat pe Iuliu Maniu. În afara câtorva zeci de condamnări la moarte, are la activul lui peste 100.000 de ani închisoare, dați numai în procesele legionare.

Obişnuit să execute orbește toate ordinele date de Securitate, Petrescu a pronunțat sentința care era cerută : moartea. Pentru toți inculpații. Singurul asupra căruia există îndoială este doctorul Bărbosu despre care nu se știe dacă a fost condamnat la moarte sau la detenție pe viață. Ceea ce este identic, în închisorile comuniste.

Sentința a fost executată. Pentru Mărtinuș, citat mărtor într-un proces, s-a prezentat din partea tribunalului un extras de deces în care se spunea că a murit în 1955...

Nici unul dintre cei care nu erau considerați ca fanatici 'fasciști' sau agenți ai serviciilor de spionaj americane, nu a fost judecat, indiferent dacă au avut la activ acte voluntare, cum este cazul lui Titus Leonida, sau crime, ca Diaca, sau schingiuri care întrec pe cele puse în spatele lui Pop, cum sunt Coifan Coriolan, Henteș, Bucoveanu. A lipsit din proces de asemenea unul dintre cei mai răi, un comunist, pentru că fusese agent informator al poliției lui Antonescu, Rek Ludovik. Are la activul lui, printre alte crime și aceea de a fi ucis cu mâna proprie pe fruntașul socialist Flueraș, în cea de a treia săptămână a lunii iulie 1953, într-o celulă mică de la parterul închisorii Gherla, ajutat de Henteș, de față fiind și Juberian. Flueraș a fost ucis cu saci de nisip, cu care a fost bătut până și-a scuipat plămânii.

De la proces au lipsit ca acuzați : Căpitanul Goiciu, căpitanul Gheorghiu, locotenentii Dumitrescu, Avădanei, Mihalcea, toți amestecați în demascări și nu cu calitatea de victime cum este cazul studenților condamnați la moarte ci ca părtași ai ideilor celor care au inițiat experiența.

Din motive tehnice cum se spune, în proces nu au fost încadrați toți acei care trebuiau 'judecați'. S-a mai regizat un proces, cu inculpați aleși tot în sistemul dintâi. Acuzatul principal de data aceasta era studentul CALCIU GHEORGHE, zis Ghiță între prieteni.

A fost ridicat de la Gherla în primăvara anului 1954 și dus la Ministerul de Interne pentru anchetă. La plecare era încă reeducat convins. Nu știu cât a rămas așa dar peste doi ani exact, am avut ocazia într-adevăr unică să aflu despre trecerea lui prin minister și despre ceea ce i se pregătea, direct de la el ! În 1956, într-o celulă din arestul principal al ministerului de pe Calea Victoriei, mai exact în celula care se găsește în fața camerei ofițerului de serviciu sau 'șeful arestului' cum i se mai spune, am găsit tras cu acul, în litere Morse, următoarea frază care m-a înfiorat : CALCIU GHEORGHE AM FOST ADUS AICI PENTRU CA SĂ FIU OMORÎT. NU SUNT VINOVAȚ. Alături, tot spre colțul din stânga, lângă ușă, acolo unde unghiul nu poate fi prins de privirea strecurată prin vizetă : BALAN GHEORGHE SUNT COMPLET NEVINOVAȚ.

Despre procesul lui Calciu, unele informații fragmentare au putut ajunge la urechile unora. Le-am aflat nu cu mult înainte de a părăsi România. Procesul s-a judecat în vara anului 1957, tot la București și tot la Tribunalul Militar. Cineva care a asistat la proces în calitate oficială a lăsat să se cunoască puținele amănunte care însă dovedesc mult și-l fixează pe Calciu într-o cu totul altă lumină decât cea a lui Țurcanu.

Președintele era același general Petrescu. După citirea actului de acuzație, Calciu este chemat să răspundă, sau mai degrabă să recunoască acuzația de crimă împotriva umanității. Spre surprinderea tuturor dar în special a anchetatorilor, acuzatul sfidează tribunalul și-i aruncă în față întreaga realitate fără nici un fel de rezervă. Calciu acuza pe cei care în realitate erau responsabili de toate crimele. Depoziția lui a fost atât de neașteptată încât președintele tribunalului, la cererea anchetatorilor care asistau la proces, a suspendat ședința, amânând dezbaterile pentru o dată ulterioară. Amânarea va avea ca scop utilizarea cunoscutelor 'metode de persuasiune' întrebuintate de Securitate pentru a-l face pe Calciu să revină asupra celor spuse și să-și asume 'întreaga responsabilitate a crimelor comise.' Procesul a fost reluat chiar a doua zi, probabil. Calciu acceptând în noaptea respectivă să-și modifice atitudinea. În ciuda promisiunilor făcute (probabil) a doua zi a fost și mai categoric. Consecința a fost ca procesul să fie amânat fără termen. Nu este în schimb exclus ca Ghiță Calciu să fi murit de moarte 'naturală,' fenomen frecvent în închisori.

Când am părăsit închisoarea în 1956, despre torturile aplicate studenților sau celorlalți deținuți se discuta încă cu aprindere. Mai rămăseseră izolați, prin diferite închisori, câteva exemplare dintre cele despre care se poate spune că sunt pentru totdeauna apuse. Metodele de schinguire nu se mai aplicau ca la Pitești. Alte metode de exterminare, mult mai științifice și mult mai draconice sleiesc viața deținuților politici, reducându-i la starea de îndobitocire.

Pentru o edificare mai completă a sistemului de a minți și a paradoxalei logici care ajunge să facă din crimă un act moral și din monstruozitate o virtute, voi relata o

discuție avută în iarna anului 1956 cu un director general din Ministerul de Interne, sau oricum o personalitate foarte importantă (în principiu deținutul nu are voie să cunoască nici numele și nici funcția celui care îl anchetează).

Purtat de aproape două luni din cameră de anchetă în cameră de anchetă, am fost dus pe la începutul lunii Martie, într-o noapte, într-o cameră de la etajul cinci și pus în fața unei personalități 'mari' care încerca să mă convingă de unele 'adevăruri' pe care eu refuzam să le recunosc. Pentru că nu era vorba de o anchetă obișnuită ci mai mult de o discuție în contradictoriu fără o temă precisă, am profitat de un moment favorabil și l-am întrebat 'dacă este adevărat că la Pitești s-au comis unele acte destul de ciudate care au cauzat moartea sau schingiuirea unor deținuți.' Surprins, nu și-a putut stăpâni o tresărire expresivă și m-a întrebat imediat :

"Ce știi tu despre cele s-au petrecut la Pitești ?"

"Personal nu am aflat mare lucru ci doar unele aluzii făcute de către niște studenți într-o discuție, cu multă vreme înainte" i-am răspuns, pentru a nu-l face să insiste asupra problemei. Păru mulțumit de răspuns și 'dispus' să mă lămurească.

7 „Este o chestiune destul de simplă în definitiv. Un grup de studenți arestați, agenți ai imperialismului american, mistici habotnici și retrograzi, s-au apucat să schingiuiască pe ceilalți colegi ai lor, pentru ca să compromită conducerea închisorilor și prin ea partidul.”

"Dar după câte cunosc eu categoria aceasta de studenți reprezenta aproximativ optzeci la sută din deținuți. Împotriva cui se băteau ?"

"Se băteau între ei."

„Ce scop avea bătaia aceasta pentru că eu nu prea înțeleg chestiunea cu compromiterea partidului...”

„Primiseră dispoziții din exterior, de la cei care sunt în străinătate și conduc echipele de spioni și sabotori. Prin schingiuirea între ei, și natural prin victimele respective, vroiau ca la un moment potrivit să acuze partidul ca fiind inițiatorul și deci vinovatul.”

"Pare totuși ceva de necrezut. Inchisorile au un sistem de pază interioară foarte strict. Cum a fost posibil să se

petreacă ororile de care pomeniți fără ca ministerul să intervină imediat ?”

“Noi nu am știut nimic din cele ce se petreceau acolo. Când am aflat am luat măsurile necesare. Cei vinovați au fost pedepsiți exemplar pentru a nu mai da curaj altora să facă la fel.” Era un răspuns pe care-l așteptam pentru că cunoșteam dinainte ce se petrecuse la procesul lui Țurcanu. Totuși nu m-am putut stăpîni și i-am explicat oarecum brusc.

“Eu sunt deținut de aproape șapte ani. Am trecut prin mai toate penitenciarele din țară. Fie izolat, fie în celule comune, nicidecum nu am putut face cel mai mic gest fără să fim văzuți de paznicii de pe coridor, fără să socotesc diferitele perchiziții inopinate, la miez de noapte. Supravegherea riguroasă la care eram supuși făcea imposibilă utilizarea unui ac fără consimțământul gardianului. Cum s-au putut petrece toate acestea fără ca ofițerii politici să nu fie sesizați imediat de gardieni ? Oare în toate închisorile în care s-au petrecut acte de genul celor de care spuneți nu ați avut nici o persoană de încredere care să vă pună la curent cu cele petrecute acolo ?”

“Conducerea închisorilor era pe mâna unor oportuniști, dușmani ai poporului care s-au strecurat în rândurile lui tocmai cu intenția de a face rău. Aceștia au conlucrat cu bandiții. Dar au fost pedepsiți și ei cum se cuvine.”

Am tăcut. Nu i-am mai spus toate cele ce aflasem despre experiență. Nici de faptul că cei din conducerea închisorilor considerați de dânsul ca ‘oportuniști’ nu numai că nu fuseseră sancționați dar primiseră avansări în grad și funcții. Nici că înainte de a trece la Gherla, Țurcanu înaintase faimosul memoriu tocmai ministerului din care făcea parte. Nici de faptul că pe baza declarațiilor smulse în demascări se judecaseră zeci și zeci de procese și că aceste declarații trecuseră înainte pe la minister... și atâtea alte detalii de care toți avuseseră cunoștință pentru că li se raportase în timp util dar nu luaseră nici un fel de măsură...

Peste câteva luni am fost eliberat.

Am lăsat între gratiile diferitelor penitenciare, Securități, lagăre de muncă sau ‘centre de reeducare’ zeci de mii de deținuți pentru care nici un fel de amnistie nu vine

să le micșoreze pedeapsa. Asupra tuturor, ca o sabie a lui Damocles, planează pericolul reeditării unei experiențe similare cu aceea de la Pitești, dacă nu mai științifică. Am lăsat zeci de mii de Români închiși sub grija aceluiași directori generali, supuși zi și noapte unui program de îndobitocire lentă, de săpare a sănătății fizice și morale printr-o inactivitate totală, prin întuneric, subalimentație constantă, izolare, pedepse cu regim sever și lanțuri (mereu lanțuri la mâini și la picioare, după ce au ferecat gurile !...).

Cei care au purtat o parte din responsabilitate sunt de acum sub pământ. Ei nu sunt cei mai vinovați.

O parte din victimele reeducării au plecat și ele într-o lume mai dreaptă (nici în iad nu cred că se petrec asemenea cruzimi). Acolo vor găsi poate mai multă înțelegere și poate iertare.

Trăiesc în schimb schilozii, tuberculoșii, cei cu coastele rupte, cei care de zece ani execută regim de izolare alături de reeducații reveniți la echilibru inițial, ruși de orice contact cu lumea.

Poate că odată vor trebui ascultați... Vor mai trebui ascultați și Nicolschi, director general și șef al brigăzilor de anchete din Securitate ; Dulbergher, șeful brigăzilor mobile și transport ; Jianu și Teohari Georgescu (Tesco-vici), foști miniștri de interne, Drăghici și Borilă, miniștri ai Securității 'poporului' ; Koller, Goiciu, Mihalcea, Avădanei, Gheorghiu, Dumitrescu, Kirion, Archide, Gal, gardianul Cucu, Niki, Mândruță, Ciobanu, toți amestecați în diferite responsabilități atât pe vremea schingiuirilor cât și pe vremea terorii instaurate de O.D.C.C. în diferitele închisori și lagăre de muncă. Dacă timpul care trece nu îi va scuti și pe ei de puterea de a vorbi... (sau până atunci de diferitele epurări ale partidului).

Au fost unii care au considerat caracterizarea celor petrecute la Pitești și în celelalte închisori ca o experiență deliberată, drept o ipoteză oarecum prea pretențioasă și greu de susținut până în clipa în care nu se va putea stabili cu precizie aceasta. S-au emis atunci alte două ipoteze : una și cea mai răspândită este aceea a dorinței partidului comunist de a distruge definitiv mișcarea naționalistă română, prin aplicarea unei lovituri morale, aceea a ruperii continuității. Această rupere nu se putea face decât distru-

gând sau scoțând definitiv din planul de luptă tineretul, cel care constituia trăsătura de unire între trecut și viitor, vehicolul ideilor și tradițiilor studențești, etc. Dar pentru consolidarea regimului comunist demascările erau absolut inutile. Iată de ce : anii grei de închisoare, atât ca tratament cât și ca durată, au scos din uz sau au ucis o bună parte din tineret. Majoritatea celor trecuți prin închisori și eliberați sunt bolnavi sau destul de experimentați pentru a se mai expune unei suferințe inutile. Teroarea, amintirile din închisori, deportările prin Bărăgan, le paralizează practic orice posibilitate de reactivare a unei rezistențe eficace. Adevărul acesta este verificat.

Rezultatele obținute prin denunțarea celor care nu fuseseră arestați sunt prea slabe pentru a justifica această suferință. Câteva mii de deținuți în plus sau în minus nu puteau schimba ceea ce marii împărțitori ai lumii hotărâseră la masa de amputare a Europei.

În alternativa în care însă partidul va pierde puterea, actul apare și mai monstruos. Exterminarea fizică a tuturor studenților din România sau chiar a tuturor deținuților politici nu rezolvă nimic. Poporul este un organism viu în continuă perpetuare biologică. Potențialul se reface pe măsură ce se asigură o minimă perioadă de liniște. Golul creat prin violență este umplut prin fecunditatea neamului. Ucigând sau făcând inapt un întreg grup de oameni, aceasta nu poate implicit distruge o idee. Pentru că ideea este generată de însăși structura neamului respectiv, nu de o categorie de oameni legată de timp. Apoi mai intervine și un factor de natură pur psihologică. Prigonirea unei idei mai ales de o categorie de oameni considerați străini neamului care a generat-o, face ca această idee să capete simpatie și implicit răspândire. Rezultatul urmărit, dacă a fost, nu a dat roadele așteptate ci dimpotrivă, a pus partidul comunist într-o cu totul altă lumină.

Mai rămâne încă o ipoteză și aceasta susținută mai ales de studenți : aceea a purei răzbunări. Mișcarea studențească a fost de-a lungul celor patru decenii, până la prăbușirea statului român, cel mai consecvent dușman al comunismului, singura piedică serioasă care l-a făcut să rămână practic inexistent. Rezultatele unei campanii dusă cu perseverență de-a lungul anilor nu putea decât să ger-

mineze o ură fără margini, ură ce ușor se putea schimba în patima desfigurării, în clipa în care comuniștii au avut puterea materială în mână. Luată ca atare, este adevărat, răzbunarea a fost cruntă. Dar a rămas o simplă dovadă a lipsei de omenie a comunismului. Alte rezultate majore nu a putut da. Desfigurarea câtorva mii de suflete nu a făcut decât să mărească inventarul crimelor pe care comunismul le acumulează de o jumătate de secol.

*Morminte dragi, lumină vie,
sporite'ntr'una an de an,
noi v-auzim curgînd sub glie,
ca un şuvoi subpămîntean !*

ȘI LA JILAVA...

Înainte de a încheia aceste mărturisiri voi mai pomeni de un alt gen de demascări, cu același scop ca și cele de la Pitești dar duse cu metode oarecum diferite. Ceea ce constituie trăsătura principală a acestor demascări este faptul că participarea administrației nu e de loc ascunsă. Ba dimpotrivă, ea este cea care le face dar tot prin intermediul deținuților.

În primăvara anului 1950, la Jilava se amenajase o cameră specială într-una din barăcile din curte. Camera fu destinată schingiuirilor diferiților deținuți încă nejudecați, ținuți 'la secret' cum se spunea.

Metoda era foarte simplă. Un gardian, de obicei din serviciul de pază exterioră, însoțit de șeful secției 'Secret' intra în celulă și chema pe cel ales pentru anchetă. Imediat cum era scos pe coridor, deținutul se trezea cu o cagulă pe cap, ceea ce îl făcea să nu mai poată vedea nimic ! Gardianul îl lua atunci de braț și-l ducea în curte, în camera din baraca respectivă.

Aici, mereu cu ochii acoperiți și mereu ținut de braț, era supus unui interogatoriu strâns, bazat de obicei pe date și informații culese fie din celulă prin intermediul informatorilor securiști, fie din scăpările diferiților prieteni în alte celule, fie direct din dosarele ce se constituiau în scopul judecății, la Ministerul de Interne. La început identificarea anchetatorilor a fost dificilă pentru că singurul mijloc de recunoaștere era doar timbrul vocii. De aceea cei schingiuiți credeau că sunt în fața unor ofițeri veniți de la Ministerul de Interne.

Ulterior s-a aflat că nu erau decât simpli deținuți, recrutați de ofițerii politici de la Ministerul de Interne, aproape exclusiv aleși din foști membri de partid care păcătui-

seră prin slăbciune, acceptând să devină informatorii organelor de siguranță ale regimului antonescian.

Șeful lor, sau în tot cazul, cel care conducea anchetele și ordona schingiuirea se numea Lenin Mihailov, un basarabean se pare de origine rusă, arestat pentru faptul de a fi denunțat mai mulți comuniști cu care colabora pe vremea războiului. Dintre colaboratorii lui în anchetele de la Jilava, cel mai rău și mai pornit era un oarecare Pascu, mecanic de meserie, tot fost comunist și arestat pentru aceleași motive ca și Mihailov. Am avut ocazia să-l cunosc peste câțiva ani la Gherla unde fusese trimis și unde continua să fie informatorul administrației, fapt pentru care fusese pus să supravegheze baia comună, loc destul de comod și mai convenabil pentru că nu făcea nimic altceva decât să supravegheze pe cei care se spălau și în special să tragă cu urechea la ceea ce se vorbea... De asemenea s-a mai putut afla numele unui oarecare mecanic ungur, Buchs, trimis în 1951 la Aiud după condamnare, unde însă a fost mult mai discret și s-a comportat relativ cuminte. Se poate ca promisiunile făcute de Securitate înainte de judecată și neținute ulterior, să-i fi deschis ochii. S-a vorbit și de un muncitor simplu și destul de redus mintal folosit mai ales pentru a bate. Echipa număra peste zece persoane din care numai cele menționate au putut fi identificate. Primul indiciu l-a dat o coincidență destul de semnificativă, aceea că înainte de a fi dus la anchetă locotenentul medic Z, fu scos din celulă... Mihailov. În camera din baracă, cel care întreba nu avea timbrul lui însă. Mihailov se ferea să ancheteze pe cei care-i cunoșteau vocea. Brutalizat destul de rău, Z, care era un spirit foarte independent (pentru care fusese trimis la Arkhangelsk pe vremea când era prizonier în Rusia) s-a enervat și și-a smuls masca ce-i acoperea obrazul. Spre stupefacția lui, la masa de anchetă nu erau ofițeri de securitate ci simpli deținuți. Pe când alături de el, cel care-l adusesese și-l ținea mereu de braț, un gardian în uniformă !

Atmosfera care domnea printre deținuții de la Jilava era cu totul diferită decât în celelalte închisori, mai ales pentru faptul că nimeni nu era condamnat și... toți credeau că vor fi liberi înainte ca să aibă vreme să-i judece !

De aici și curajul diferiților deținuți duși în fața lui Mihailov de a refuza orice 'confesiune'. Se pare de altfel

că nici Ministerul de Interne nu a insistat prea mult și în clipa în care s-a început să se vorbească mai mult prin celulele de secret, biroul O.D.C.C. de la Jilava a fost 'închis'. Aceasta însă nu înainte ca vreo câteva zeci de 'deținuți politici' să nu fi fost schingiuiți până la sânge.

S-ar putea ca între demascările de la Pitești și ceea ce s-a petrecut la Jilava să nu fie o legătură prea strânsă. Coincidența în timp și în metode face însă imposibilă negarea unei coordonări pentru un țel bine determinat dinainte. Mai trebuie reținut și faptul că atât Piteștiul cât și Jilava, una ca penitenciar de execuție și cealaltă ca depozit al Ministerului de Interne, erau de fapt cele două închisori mai apropiate de București, deci cele mai accesibile tuturor celor care vroiau să aibă sub un control riguros și lesne de făcut, tot ceea ce se dispunea.

Dacă am menționat demascările palide în raport cu cele de la Pitești, am făcut-o numai pentru a arăta că un singur creier dirija totul și că acolo unde s-a simțit nevoia ca însăși administrația să fie pusă la dispoziția deținuților pentru a facilita 'experiența', Ministerul de Interne nu a avut nici un fel de reticență.

O, brad frumos, ce sfînt păreai
în altă sărbătoare.

Mă văd copil cu păr bălai
și ochii de cicoare.

UN ULTIM CUVÂNT

Despre cele petrecute la Pitești și în celelalte închisori se va mai scrie poate dacă informațiile vor putea trece cortina.

Conținutul acestui opuscul este doar o sesizare pentru că fenomenul depășește prin amploarea și adâncimea lui atât posibilitățile de informare și așa foarte restrânse în închisorile comuniste cât și explicarea lui pe plan psihologic pur. Peste strictetea din închisori trebuie menționată și o jenă foarte explicabilă a celor care au fost victime, manifestă ori de cîte ori încercăm să culeg amănunte. Nu au fost puțini nici cei care refuzau pur și simplu orice fel de discuție în care era direct implicată partea cea mai dureroasă din viața lor.

Așa fragmentare cum sunt expuse, cele conținute în caiet sunt adevărate. Nu le poate nimeni dezminți. Nici măcar 'autoritățile comuniste' de la cârma țării. O altă explicație decât cea dată de însăși victimele experienței nu cred că poate fi dată.

S-ar putea ca 'partidul' să nu se formalizeze la apariția caietului. Ar fi soluția cea mai indicată. Nu este exclusă însă o campanie de dezmințire și de falsă interpretare în care să ia cuvântul chiar cei care au fost schingiuiți și să 'dezmință cu indignare' 'minciunile celor puși în slujba capitalismului'. Cazul nu este fără precedent. Pentru că cei care au suferit cel mai mult sunt studenții, voi da un exemplu din chiar viața studențească de data aceasta din viața așa zisă liberă.

În zilele când speranța unei eliberări nu era atât de himerică (a trebuit să intervină... nepăsarea Occidentu-

lui ca să se dovedească contrariul), când la Budapesta studenți și muncitori scuturaseră cot la cot domnia Satanei, ecoul stârnit de revoluție în universitățile din România a fost foarte mare. În deosebi la Timișoara, ca fiind mai aproape și apoi la București unde masa de studenți era mai mare și mai frământată.

Dacă la București intervenția Securității a făcut să eșueze chiar de la început revolta de la Facultatea de Litere și de la Medicină, la Timișoara situația a fost foarte complicată. Intervenția ministrului învățământului public, Murgulescu, nu numai că nu a putut calma spiritele ci le-a revoltat în asemenea măsură încât cu toată funcția pe care o avea, Murgulescu a trebuit să părăsească cantina dela Medicină pe fereastră însoțit de... bucățile de mămăligă ale studenților. Manifestația anunțată pentru ora patru după-masă fu interzisă și câteva batalioane de securitate înconjurară edificiile unde erau dormitoarele lor. În aceeași seară ministrul de interne veni cu avionul și încercă să convingă pe studenți să se liniștească, promițându-le că toate cererile lor vor fi satisfăcute. (Se cerea în special scoaterea marxismului și a limbii ruse din studiile obligatorii, liberalizarea universităților, desființarea serviciilor de cadre care se ocupau numai cu informațiile pentru Securitate, etc.). Rezultatul fu contrar celui așteptat : ministrul a dat ordin să se tragă cu mitralierele. Timp de peste două ore căminul Facultății de Medicină fu ținut sub focul armelor automate, pentru a permite Securității să mai aducă trupe de întărire. Apoi s-a trecut la asalt. Ostașii au pătruns cu armele gata de tras. Studenții nu aveau pentru a se opune decât cărțile și... borcanele de marmeladă. Timp de câteva ore, camioanele armatei au cărat studenții într-un lagăr rămas de pe vremea războiului la aproximativ șasezeci de km de Timișoara. Apoi timp de trei zile a fost o adevărată goană după studenți, pe străzile și prin casele orașului. Tot ce avea pe cartea de identitate mențiunea student, era arestat, fără nici un fel de explicație.

Când Budapesta a fost redusă la muțenie, studenții din lagăr, ținuți doar cu o pătură, fură triați de Securitate. Majoritatea au fost lăsați liberi după ce au semnat o de-

clarafie cum că niciodată nu vor participa la o acțiune îndreptată împotriva partidului muncitoresc !

Câteva sute au fost exmatriculați. Aici originea socială nu a mai avut trecere deoarece cei care au fost mai dârji pentru revoltă au fost tocmai studenții care proveneau din familiile sărace !

Câteva zeci dintre cei care au fost considerați ca 'instigatorii la rebeliune împotriva ordinii sociale legale' au trecut prin beciurile Securității apoi pe la tribunal unde li s-a confirmat pedeapsa dată de Securitate. Pedepsele au variat între cinci ani și muncă silnică.

Când târziu de tot, prin Decembrie, situația se calmase și comuniștii erau de acum siguri că au câștigat, prin diferitele centre studențești au început să aibă loc niște 'meeting'-uri foarte ciudate. Sub supravegherea foarte atentă a Securității, studenții protestau împotriva... calomniilor presei capitaliste care relatase numai foarte vag despre unele 'tulburări'. Cuvântări scrise dinainte pe hârtie, verificate de Securitate, erau rostite de la tribună. Laudele la adresa partidului și a U.R.S.S.-ului, atașamentul necondiționat față de clasa muncitoare, a tot ceea ce era student în România populară, indignarea adâncă, 'angajamentele' de vigilență împotriva dușmanului poporului român au curs zile de-a rândul... Însăși studențimea dezmințea ceea ce făcuse cu câteva săptămâni înainte și trezise pentru câteva ore doar, speranța eliberării imediate. Toate acestea erau regizate de partid.

De aceea o nouă regizare în cazul de față nu este exclusă.

Aceste rânduri au fost scrise pentru îndeplinirea obligației luată față de mai multe din victimele demascărilor care cunoscând că într-o zi voi putea trece cartea dincolo de cortina de fier, mi-au încredințat adeseori cu durere, cu sfâșiere interioară, tot ceea ce au crezut că este de datoria oamenilor să nu uite.

Mai mult decât o sesizare, cartea este un avertisment, un glas de dincolo de mormânt, din mormintele vii de după cortina de fier.

Concluziile să le tragă fiecare după inima lui.

Eu aş menţiona doar atât :

Unii au murit, alţii au rezistat, cei mulţi şi-au revenit. Omul are în el anumite forţe interioare pe care nu le poate distruge nimeni şi nici el însuşi nu şi le poate distruge ; fiindcă el, omul, nu-şi aparţine lui, şi aceste forţe din el mărturisesc pe Cel care l-a creat.

Bucureşti, 1958 ; Paris, 1962

IV. AS'NOAPTE, IISUS...

As'noapte Iisus mi-a intrat în celulă.

O, ce trist, ce înalt era Christ !
Luna-a intrat după El în celulă,
și-L făcea mai înalt și mai trist.

Măinile Lui păreau crini pe morminte,
ochii adânci ca niște păduri.
Luna-L bătea cu argint pe vestminte,
argintându-I pe mâini vechi spărturi.

M'am ridicat de subț pătura sură :
— Doamne ,de unde vii ? Din ce veac ?
Iisus a dus lin un deget pe gură
și mi-a făcut semn ca să tac..:

A stat lângă mine pe rogojină :
— Pune-Mi pe răni mâna ta.
Pe glezne-avea umbre de răni și rugină,
parcă purtase lanțuri, cândva...

Oftînd, Și-a întins truditele oase
pe rogojina mea cu libărci.
Prin somn, luminează, dar zăbrelile groase
lungeau pe zăpada Lui vărgi.

Părea celula munte, părea căpățână,
și mișunau păduchi și guzgani.
Simțeam cum îmi cade tâmpla pe mână,
și am dormit o mie de ani...

Când m'am trezit din grozava genună,
miroseau paiele a trandafiri.
Eram în celulă și era lună,
numai Iisus nu era nicăiri..:

— Unde ești, Doamne ? — am urlat la zăbrelile.
Din lună venea fum de cățui.
M-am pipăit, și pe mâinile mele
am găsit urmele cuielor lui..:

Radu Gyr

Versurile inserate în această ediție aparțin poetului Radu Gyr care a fost condamnat la moarte, grațiat și a executat 20 ani temniță grea.

CÎNTECUL CREȘTINILOR CĂZUȚI ÎN LUPTA ANTICOMUNISTĂ

Andante religioso

de Simion Lefter

Plân-ge prin-tre ra-muri lu-na, Nop-ți-le-s pus-tii Căci-te-ai

dus— pe tot-dea-u-na Și n'ai să mai vii Căci-te-ai dus pe tot-dea-

u-na Și n'ai să mai vii. Iar tu dormi me-reu.

Plânge printre ramuri luna
Noptile-s pustii,
Căci te-ai dus pe totdeauna
Și n-ai să mai vii.

bis

bis

Pe cărările umblate
De noi, te-am cătat.
Te-au uitat pân'astăzi toate,
Și-ai tăi te-au uitat.

bis

Numai vântul mai suspină
Dulcele tău cânt
Peste florile ce-alină } bis
Tristul tău mormânt.

Ca o lacrimă de sânge
A căzut o stea,
Drum de foc și biruință } bis
Pentru Ț a r a t a

Bate vântul peste ape,
Trece timpul greu...
Noi mereu te plângem, frate, } bis
Iar tu dormi mereu...

CUPRINS

Închinare	7
Prefață	9
Jilava — Corabia morții	16—18
La a doua ediție	19
Prolog	29
Semne	33
Începutul	42
Închisorile Suceava și Pitești	46
Camera 4 spital	54
Dărâmarea	59
Reflexele condiționate	65
O zi	73
Catolicii	80
Etapele	92
Distrugerea personalității "AUTOBIOGRAFIA"	110
Pregătirea psihologică	118
Verificarea metodei	120
Uciderea timpului mort	123
Amplificarea experienței	126
Primele roade	129
Pauză în vederea extinderii ?	131
Răspândirea	137
Infiltrarea	144
Demonul persistă	160
Încercări disperate	167
Câinii sloboziți	175
A doua fază	179
Pedepse inumane și contribuție reeducativă	182
Puterea dragostei	192
Reîntîlniri	199
Izolare fără capăt	202
Procesul	212
Și la Jilava	225
Un ultim cuvânt	228
As'noapte Iisus	232
Cântecul creștinilor căzuți în lupta anticomunistă	234
Ne vom întoarce într-o zi	238

În limba română : PITEȘTI

**Ediția I-a — COLECȚIA DACOROMÂNIA, Madrid
1963**

**Ediția II-a — CUVÎNTUL ROMÂNESC, Hamilton,
Ont, 1989**

**Ediția III-a — ATLANTIDA COM. — SRL, București
1991**

În limba engleză : THE ATNI-HUMANS

**Ediția I — SOLDIERS OF THE CROSS, Englewood,
CO, 1971**

Ne vom întoarce într-o zi

Ne vom întoarce într-o zi,
ne vom întoarce neapărat.
Vor fi apăsuri rău,
cum au mai fost când am plecat

Lei vechi ne-am strecurat, răpătat
în toate dragostele noastre
și în cântecele pe care și-le
vor spune alții, după noi.

Ne vom întoarce neapărat,
cum apele se întorc din nori,
sau cum se întoarce, tremurând,
pierdutul cântec, pe viori.

În gămbetul ce va miși,
și în orice geamăt mitor,
tot noi vom sta, tot noi vom fi,
ca o sămânță în taina lor.

Ne vom întoarce într-o zi...
Și cei de azi cu pași grei
nu ne-or vedea, nu ne-or simți,
cum vom intra în cet în ei.

Noi cei pierduți, ne întorsim din gări,
cu vechiul nostru duh fecund,
ne măsoiem și în disperare
și în hărni se'n piepturi se aseamă

Ne vom întoarce ca un fum,
meni, ținându-ne de mâni,
tâți cei de ieri în cei de-acum
cum trec fântânile în fântâni

Și în lacrimi o în mângâiere
tot noi vom surge zi de zi
în tot ce omăime, ca și ieri,
va săngera sau va jubii...

Radu Gy

D. BACU

P
I
T
E
S
T
I

MEMORIA GULAGULUI ROMANESC

Tiparul executat sub comanda 10306
Regia Autonomă a Imprimeriilor
Imprimeria „CORESI“
Bucureşti — România

